1787.

hör till No. 147.

1.

Til Krono Befallningsmännen i Länet

Då Jag med ett nitfullt begär åtrår och önskar, at befrämja och finna Länets Inbyggares förkofran uti välmåga har det under mina resor sommar tiderne icke kunnat undfalla Mig hurn såsom jordbrüket i allmänhet vanskötes som dock är en Moder för Moeniskans varelse, lifsnähring och förnöjelse: vid granskningen deraf har Jag funnit egenteliga skulden icke vara uti ett kalt climat och mindre bördig jordmån utan fast mer, uti en rådande okunnoghet, fördomar, lättja (nationens medfödda böjelse) och en stadgad säkerhet grundad på lång tids erfarenhet, för Krono Betjeningens tilsyn och åtab medelst efterlåtenhet af de uti öfverheterliga författningar anbefalte nödvändige hemmans syner.

I afseende härå har Jag uti närlagde kungörelse, som Krono Befallningsmän åligger at låta å Predikostolarne uplåsas, och til den ändan förse hvarje kyrka och länsman i fögderiet med ett exemplar, sökt leda Allmogens hug til en gagneli-

ligare och skickeligare hushålds och
lefnadsart; men som ändamålet icke
utan tilsyn kan winnas hos ett folk
som ej har wilja och öfwertygelse der-
om, altså antydes krona Befallnings-
man alfwarligen at icke allenast
handhafwa wärkställigheten och ef-
terlefnaden af denne kungörelse och
författnings innehåll, utan ock ut-
ligt Härads fogde Instructionen af
Lagens stadgande uti 27. Capit. B. B.
i jämförelse med utkomne hus syne
förordningar, förräta ordentl. hem-
mans syner och Besigtningar, hwar-
wid den okunnige underrättas om sine
skyldigheter och jordbrukets rätteliga
skötande, och den late och wårdslöse befor-
dras til Laga answar. Skolandes det ålig-
ga Eder at sjelf förrätta första besik-
ningen å alla nybyggen som sedan
hwart 3:de år wärkställas af Länsmän-
nen: derwid tilses om nybyggare efter-
låtit eller wärkskält den honom uti
Immissionsbrefwet ålagda årliga upod-
lings skyldigheten. Krono och Skake-
hemman böra dessutom af Eder årligen

åtminstone 2:ne i hwarje Socken, och 6
af hwar Länsman i districtet besigti-
gas, och åboerne i Kemi och Råwanjemi
Soknar tillhållas fullgöra den wid
sidsta Landtmäterie Revisionen, fri-
willigt åtagna upodlings skyldig-
heten och hwaröfwer författas korte-
dock tydelige synings Instrumenter
med beskrifning om hemmanets be-
skaffenhet, och hwad som funnits-
nödigt påbjudas, til häfdens förbätt-
rande, desse Instrumenter sammanhäftas
uti ett särskildt band Soknewis
som wid jordransakningarne kom-
ma at tjena til upplysningar. Ennom
Januarii Månads slut insändes til Mig
ett sammandrag på de hemman
som det utgående året blifwit besig-
tigade med berättelse om deras beskaf-
fenhet. Wid hemmans syner under-
rättas och tilhålles åboerne at i akt-
taga och wärkställa följande allmän-
na grunder wid jordbruket. Befin-
nes Skog i synnerhet löfträn, ~~och~~ kiärr
samt kallkiällor nära åkern bör sko-
gen borthuggas och kiärren genom ut
dikning ut torckas til förekommande

af frost. Åkern bör brägges i orden
tälja fägor förfärdel med diken, som
räkas efter jordmånens mer eller
mindre vattensjuk- och fyrtighet.

Åkern skäres så, att fägarne äro
mitt emot nagelt högre än mellan-
rummen, som icke så mycket bredd äro
mindre högre än skelfva åker synes.

Diken böra hafva den proportion, att
bottnets bredd är en ½ del mot bredden
uppe i dagen och djupleken ⅔ delar till
exempel 1½ alns öfvantill 1 aln då botten
och 1 aln djup, alsom diken blifva i
proportion större. Artificiell gödsel
såsom bättre än boskaps gödsel för-
dunstar intet, och att utföra [strikethrough] den
nen [strikethrough] fastl gödsel på åkern, som skall besås
måste göras nytta.

Ängar böra vara med goda gärdes
gårdar förlorade, skogs omkring. Där
förrättas vanligen höst och vår, men
vide buskar och löfträns telningar
böra Midsommar tiden borttagas, så
som ogynnsligast att hindra återväx-
ten. Sanka ängar böra väl igenom
dikas, emedan vätagtig och fyrtig
jord vänkar mossa och träsvar.

mäst lägsta ängar skjelpas genom dåm-
ning, som bör ske om hösten, så att
vattnet får stå derpå under hela mid-som-
mars tiden. Torrlagda ängar åter tyna
deraf att de med en tid gå igenväxa
och läggas i hägar att bränna. Stenar
å hvilken tufvorne blifvit afstagne
bör med en rist och en gelning upkörs
och med en spade efter hvarje fäs
genläggas nära jord den bräcka ela
eller två år, gärdet med artificiell jord-
lek, hälst den som af sjön blifvit
tillredd på fäkttag vid mina hästno-
vember[illegible] ängar
med Allmogen i länet, derom
lämnat underrättelse att besås
med korn det 3dje 4de året
ut föras och sönderhackas. Tufhägar-
ne, hvarefter fältet lägges igen
der i hinda, och hvarå gärdsbrä
skaren får fritt arbete ganska nära
tägen intill, genom ymnig gröd
växt. Skogarne böra vårdaspa
kätt, att nedfallen ask och löfträ
tillar efter Tjäru Svartningstån
och timmer hugges ung, som för
til bränsle. Utom det att jordbrä
skaren bör uppmuntras til idog het
i sin profession, så måste name och flog
der, bör ock han ofvervakas att nyttja

rötter af Jurd stubbar Tib Tjärd
bränning, hvaraf ymnogare och
finare Tjära erhålles. Under min
förvaltnings tid har Jag, ej
utan smärtande Känslor nöd-
gats inhemta, härd brok målen
och de fängslades antal uti Stock-
huset är här i hänet långt stör-
re än uti någadt af de folk ri-
kaste häner i Riket ordsaken der-
til här leder sig förnämlig ast
af mindre kännedom och utöf-
ning af en rättskaffens Gudsdyre-
kan och wederbörlig tilsyn af för-
fattningars efterlefnad. Hjertats
förbäkrande, ~~[illegible]~~ tillhörer Predikoämbetet genom Ordet, och den on-
da wiljans tilbaka hållande
uti utbrottets lopp, till kommer
Krono Betjeningen En Krono Be-
tjent som altid har enyeket at sys-
la med allmogen har icke svår
at lära känna dess lynne och
hemseder, honom gifwes lyckeliga
tillfällen, at uti samqvam ut-
skämma den vanartige och berömma den idoge och dygdige,
samt allmänneligen derved intrycka

hos folket goda seder och hus-
hålds Principer, hwarnå ett lands
wäl så häfwud sakeligen beror.
Jag för anlåtes alt derföre ~~at~~ härige-
nom ~~at~~ anmana, och wid hårdt
answar ålägga Krono Befallning-
man, at uti dess ombetrodda föge-
derie nu och framgent med om-
tanka och noggranhet handhaf-
wa ordning och skick, efter redan
ut komne och framdeles ut kom-
mande författningar i ty, at
den okunnoge och willige med
tålamod läres, den sjelfswåldige
och motwillige agas, och den last-
bare befrämjes utan skonsmål-
til laga answar. och ottinga brott
nedlägges, som Jag har anled-
ning at förmoda hafwa här-
tils skedt i Kemi Härad. Jämwäl
anhyder Krono Befallningsman
at sjelf och äfwen tillhålla häus-
männen och Sokneskrifware
at föra ordentelige diarier öfver
ankomne ordres och expeditioner
samt at registrera och inhäfta
förordningar och författningar

hwaraf Eder tillkommer at läm-
na länsmännen ett exemplar, och de
andra handlingar som dit höre
tillhöra, så at inga documenter
af wårdslöshet må förkommas
el: saknas hos Eder och dem, på
det äfwen härutinnan må win-
nas tillbörlig wärkställighet, så
skall ni sjelf eller genom ombud
hwarje år uti Januari Månad,
inventera länsmännens och
Sockneskrifwares Archiver, och
derom sedan afgifwa rapport.
Gudi befallad. Uleåborgs Lands-
Cancelli d. 26 Maji 1787.

J: F: Carpelan

C. G. Holmberg. E. E. Tulindberg

Afskrift

Kungörelse.

Som Jag under Mina Embets resor och de sednaste
förflutne Wintrar uti Länets Socknar hållit
sammanträden och undersökningar om oeconomien och
polisen uti Länet, hwarigenom Mig underrättat om be-
skaffenheten deraf, samt i närwaro af Krono-
Betjeningen och Allmogens utsedde Deputerade och
fullmägtige undersökt, öfwerlagt och beslutit hwad
i hwarje omständighet funnits nödigt ändringar
till at afhjelpa hushållningen af flera för-
fallningar eller ock befordra ytterligare förbättringar
och Allmogens på stället de derofwer hållna
Protocoller derom utwisa, eller hwartill utsigt
af inkomna skriftliga deductioner och anmäl-
ningar, anledning är gifwen; så har Jag
nu ansett nödigt at hwarom förständi-
ga Länets Allmoge och inbyggare till ef-

ef

man underhålla och efterlefwa.

1:mo Angående Jordbruket, hwarutinnan wälla Syf-
tet gifwa och förmål, hwar jag ej allena nog-
noga infunnit huru det i allmänhet bety-
des wanwårdadt utom någon omtankesamma-
och idoga som skänkt nyttom Jorden därwid
anwändt behörig flit. I synnerhet har
jag anmärkt at Allmogen dels wänder-
tar, dels illa diker och uttömmer åkerjorden
samt densamma oförståndigt gödes i sig at-
gödseln icke om sommar- utan winter tiden
utköres och samlas i stora högar samt se-
dan utköras på åkerstycken så at den
ej af wäder-kölden och Solens werkning må-
te förlora all must. Huru Allmogen
på många ställen werkligt om wy-
ängars uppodlande medelst wattens af-
ledande och utdikning, finnes dock at
de gamla ängarna merendels äro skog-

gjorda och mossiga i sitt naturliga tillstånd
utan diken, hwarför äfwen nummer nog wård-
nad. Detta förhåller Allmogen altså wid-
till behörig anlända och wårdasa: - och på det
sin ålmogen, awlliga och på egit wal min-
re behärska eller förfinnaliga, wällta-
bleswe till sina skyldigheter hwad walagl
Lag och förfallningar förestält, skall jag
ej allenast tillhålla Kronobetjeningen at, med
dela Allmogen nödiga underrättelser uti
Jordbrukets bearbetande och skötsel efter de
principier jag dem gifwit, utan ock at fli-
tigt anställa syner å hemmanen,
till efterseende och de åboer som i brist af
godwillig efterkommande, för deras wanskötsel
bör ställas till Lagen ansvar, wändningen med
afhållningar enligt Lag och Ständernas ordnin-
gen eller afhysning från et hemman och

jordbruk som de til Allmänhetens skada och ela-
ka exempel lastbart och lättsefult wanwår-
dat.

2do Beträffande Ladugårds eller Boskaps skötseln,
planteringar, Tjärn- och annat Skogsbruk, fisket
och Plöjde yrken som äro at anse för Allmo-
gens häri landet öfrige näringsfång; så har
jag i anseende til befunnen beskaffenhet härmed,
ansedt nödigt anmana och påminna det All-
mogen bör 1mo mer än härtils stedt winn-
lägga sig om Ears bruk til Körslor samt up-
stallning och försälgning i Pläderne för den
förmänligare betalning därigenom winnes. —
2do Att Allmogen på de uti Min redan för-
ledit år widtagne Författning och Kungörel-
se om Tilbörlig ansning af Smoret som til
sahlu förytras anförde skäl och orsaker winn-
lägga sig om en mera skicklig Tilredning
därof än härtils stedt och hwarwid Allmo-
gen i Salo Härad emot förra wanligheten

redan å daga lagt någon sorgfällighet, emedan
jag i annat fall och därest missbruk härutinnan
än framdeles förspörjes ser Mig föranlåten
at i stöd af hwad genom förenämnde för-
fattning redan blifwit afsagt at någon mind-
re godhet i denne wahra ej får genom öfwer-
enskommelse emellan Köparen och Pälsaren
ersättas med en större quantité, låta genom
Fiscaler och upsyningsmän wräka och til Confisca-
tion befordra alt odugeligt eller illa ansat.
Smör som til Sahlu i Pläderne eller å
Marcknads platserne utbjudes, och i hwilket af-
seende nästan alla af Borgerskapet i Brahe-
stad förleden höst wist behörig omtancka
til befordrande af det härmed åsyftade —
för allmänheten nyttige ändamål. 3tio
Att Allmogen nogare i aktlager allmän-
na Lagens stadgande och Kongl. Cammar Collegii
förordnande om de gamla humble gårdarnes

förbud och förmaning mot dem vare sig
de vilja eller icke, att de skola
med sina hästar och vagnar
samt att personligen göra tjänst
vid sina regementen i fredstid
sig om somren, till, roterne och gotlands-
planeringen jämte på tillfälliga stallar emot-
tagande, jämväl samt skjutsning
för manskap, Kronans Befallningsmän
för förrättande af Indelningsverk
och tvångsmål samt förmyndare
och tvångsmål förordnade och
förbjudna att förmena
Kronans Magazinsmän i öfverensstämmelse
Kongl. Maj:ts Nådiga förordning, samt vid
planeringar tjenstfolk, hästar och foder
för lika billiga priser emot
kontant betalning, jämväl samt skjutsning
för manskap, Kronans Befallningsmän
för förrättande af Indelningsverk
och tvångsmål samt förmyndare
och tvångsmål förordnade och
förbjudna att förmena
Kronans Magazinsmän i öfverensstämmelse
Kongl. Maj:ts Nådiga förordning, samt vid
planeringar tjenstfolk, hästar och foder
för lika billiga priser emot
kontant betalning

förbud och förmaning mot dem vare sig de vilja eller icke, att de med sina hästar och vagnar samt att personligen göra tjänst vid sina regementen i fredstid sig om somren till roterne och gotlands-planeringen jämte på tillfälliga stallar emot-tagande, jämväl samt skjutsning för manskap, Kronans Befallningsmän för förrättande af Indelningsverk och tvångsmål samt förmyndare och tvångsmål förordnade och förbjudna att förmena Kronans Magazinsmän i öfverensstämmelse Kongl. Maj:ts Nådiga förordning, samt vid planeringar tjenstfolk, hästar och foder för lika billiga priser emot kontant betalning

förbud och förmaning mot dem vare sig de vilja eller icke, att de med sina hästar och vagnar samt att personligen göra tjänst vid sina regementen i fredstid sig om somren till roterne och gotlands-planeringen jämte på tillfälliga stallar emot-tagande, jämväl samt skjutsning för manskap, Kronans Befallningsmän för förrättande af Indelningsverk och tvångsmål samt förmyndare och tvångsmål förordnade och förbjudna att förmena Kronans Magazinsmän i öfverensstämmelse Kongl. Maj:ts Nådiga förordning, samt vid planeringar tjenstfolk, hästar och foder för lika billiga priser emot kontant betalning

förbud och förmaning mot dem vare sig de vilja eller icke, att de med sina hästar och vagnar samt att personligen göra tjänst vid sina regementen i fredstid sig om somren till roterne och gotlands-planeringen jämte på tillfälliga stallar emot-tagande, jämväl samt skjutsning för manskap, Kronans Befallningsmän för förrättande af Indelningsverk och tvångsmål samt förmyndare och tvångsmål förordnade och förbjudna att förmena Kronans Magazinsmän i öfverensstämmelse Kongl. Maj:ts Nådiga förordning, samt vid planeringar tjenstfolk, hästar och foder för lika billiga priser emot kontant betalning

förbud och förmaning mot dem vare sig de vilja eller icke, att de med sina hästar och vagnar samt att personligen göra tjänst vid sina regementen i fredstid sig om somren till roterne och gotlands-planeringen jämte på tillfälliga stallar emot-tagande, jämväl samt skjutsning för manskap, Kronans Befallningsmän för förrättande af Indelningsverk och tvångsmål samt förmyndare och tvångsmål förordnade och förbjudna att förmena Kronans Magazinsmän i öfverensstämmelse Kongl. Maj:ts Nådiga förordning, samt vid planeringar tjenstfolk, hästar och foder för lika billiga priser emot kontant betalning

förbud och förmaning mot dem vare sig de vilja eller icke, att de med sina hästar och vagnar samt att personligen göra tjänst vid sina regementen i fredstid sig om somren till roterne och gotlands-planeringen jämte på tillfälliga stallar emot-tagande, jämväl samt skjutsning för manskap, Kronans Befallningsmän för förrättande af Indelningsverk och tvångsmål samt förmyndare och tvångsmål förordnade och förbjudna att förmena Kronans Magazinsmän i öfverensstämmelse Kongl. Maj:ts Nådiga förordning, samt vid planeringar tjenstfolk, hästar och foder för lika billiga priser emot kontant betalning

förbud och förmaning mot dem vare sig de vilja eller icke, att de med sina hästar och vagnar samt att personligen göra tjänst vid sina regementen i fredstid sig om somren till roterne och gotlands-planeringen jämte på tillfälliga stallar emot-tagande, jämväl samt skjutsning för manskap, Kronans Befallningsmän för förrättande af Indelningsverk och tvångsmål samt förmyndare och tvångsmål förordnade och förbjudna att förmena Kronans Magazinsmän i öfverensstämmelse Kongl. Maj:ts Nådiga förordning, samt vid planeringar tjenstfolk, hästar och foder för lika billiga priser emot kontant betalning

förbud och förmaning mot dem vare sig de vilja eller icke, att de med sina hästar och vagnar samt att personligen göra tjänst vid sina regementen i fredstid sig om somren till roterne och gotlands-planeringen jämte på tillfälliga stallar emot-tagande, jämväl samt skjutsning för manskap, Kronans Befallningsmän för förrättande af Indelningsverk och tvångsmål samt förmyndare och tvångsmål förordnade och förbjudna att förmena Kronans Magazinsmän i öfverensstämmelse Kongl. Maj:ts Nådiga förordning, samt vid planeringar tjenstfolk, hästar och foder för lika billiga priser emot kontant betalning

förbud och förmaning mot dem vare sig de vilja eller icke, att de med sina hästar och vagnar samt att personligen göra tjänst vid sina regementen i fredstid sig om somren till roterne och gotlands-planeringen jämte på tillfälliga stallar emot-tagande, jämväl samt skjutsning för manskap, Kronans Befallningsmän för förrättande af Indelningsverk och tvångsmål samt förmyndare och tvångsmål förordnade och förbjudna att förmena Kronans Magazinsmän i öfverensstämmelse Kongl. Maj:ts Nådiga förordning, samt vid planeringar tjenstfolk, hästar och foder för lika billiga priser emot kontant betalning

i gemena glesheten och wårdar i detta afsidigaste-
Land. 5:to Att Landets inbyggare många hund-
rade deras Ström- och Insjö fiskerier på det i
förhållningarne därom föreskrifne sätt till fiske-
[illegible] befrämjande och Regale Lax fiskerier-
nas framtida bestånd genom de för hvar-
dera utstakade grunder och i synnerhet för-
medelst årliga skogs-rensningar och [illegible]-
ser i strömningarne till vinnande af
fiskens bättre uppstigande från hafvet och
begynnelsen [illegible], samt strömmar och parti-
culiers [illegible] bortskaffande enligt Min
därom meddelade förordning och kungörel-
se af den 9 Augusti sistlidet år och hvad till
fördelens upprätthållande och framkommande af-
vattu-rensningar [illegible] af Mig och Mina
företrädare under förrättade tider förordnat och
6:to att Allmogen [illegible] [illegible] [illegible]-
ligt [illegible] [illegible] sig om Plogar

af allahanda Trädredskap hvarvid manfolken vinter-
tiderna kunna nyttigt använda sin tid och qvin-
norna åter hålla sig af spånad, sömning, stick-
ning och väfnader till husbehof och afsalu.

Välkommande äro de vid efterföljande mål-
te Oeconomiska undersökningar nödiga befunden
öfriga hushålls anstalter, så äro bland dem som
fordra vidtagning och handhafvande 1:mo Att Lagen
som fungerar uti hemman, [illegible] och [illegible] [illegible] bättre an-
ses, hålles och iaktages till förekommande af-
vanan för orätt [illegible] deraf fallande
i vanvård, och till undvikande som underborande
[illegible] som [illegible] vid [illegible] af an-
förtrodd Lag eller mindre full [illegible]-
vid [illegible] på andra orter som i nejden-
nade till den gemensamma bergningen och
en därefter [illegible] Lag delning gemensamt
träffar den [illegible] [illegible] [illegible] 2:do Att
till undvikande af olägenheter som [illegible]-

af Snöstockningar och Is Källors längre qwarblif-
wande om Wåhrarne på åkerstycken wid Råg
hwilcka öfwen om Wintrarne upfyllas af yr-
snö emellan de wanliga eller högre gärdesgår-
dar, därigenom många dagswercken til upskott-
ningen för wägarnes farbar-hållande för-
spillas, alle gärdes gårdar wid Råg eller andra
trånga Pass såsom exempelen å andra orter
utwisa, anläggas uti Låga och uti breda-
samt något djupare diken hwilcka om Pom-
mar Riberne icke dess mindre lika wäl som
de högre Gärdes gårdarne Riena til åkrar-
nes befredande. 3tio at som det blifwit in-
hämtat at några Hemmans åboer före-
taga sig at bebygga sine Hemman med
öfwerflödiga och altför kostbara wånings hus
därigenom mycken skog ifrån Pockne all-
männingarne Ragas, höga Stronan och and-
ra Pocknaboer til förfång; så skall del-

wara förbudit och Krono Betjente hafwa behörig
inseende därå at öfwerflödiga Byggnader å
Hemmanen icke må upföras, utan at därwid
skall hafwas afseende på Hemmanets storlek,
Bondens behof och hwad til begwämlighet
samt måttligt utrymme för framwande kan
skäligt finnas.

Beträffande widare några politie mål i Länet;
så har jag på flere ställen inhämtat allmogens
klagomål däröfwer at de stola besweras af Tigga-
re som mest öfwerlämnat sig til wårdslöshet och
lättja och under kringstrykande allmänheten besvä-
ra. At förekomma en sådan öfwerklagad olägen-
het hwilken öfwen til någon del kan härröra
dels af rättskaffens nöd tilkommen af misswäxt-
år och dyr föda dels ock af ålder och bräcklighet
samt brist på begwämliga tilfällen til tjenligt
arbete och förtjenst för de wahnmägtigare hwil-
ka icke kunna nyttja sig hos jordbrukare har

jag så wäl på Mitt Ämbetes wägnar ankommer nyttigt
för Dig och lämpeligast at underrättande Sockne
Föreståndare som enligt Sockne ordningarna tillhörer
at wårda och besörja ordning ordning och skick-
mål Fattighjon och arbetlingar. Hwarom Wederbörande och
alla öfriga af Länets inbyggare uppå i alla
ga Tiggare ordningarna och Hans Kongl: Maj:t
genom på Tryckt utkommit Nådigt Bref till
Landshöfdingarne den 15 Junii 1773 förordnat om
Tiggeriers hämmande och de Fattigas hus i
Länet inrättande Wälfattig ordningarna, dessa-
mom ordning och skick winnas för swenska
Folk i förenande till deras egna Tvistliga och
arbetingar. Men som ingen hwarken andra
eller inbyggare bör i alla ting at de i föl-
je af högstberörde Kongl. Bref för det som
öfwerträdes at med Öfwerhetens afsigt in-
stämmigt, christeligt och borgerligt medlidande

uppå hwarmed och obehöriga utfriges och
på bekostnad af det Allmänna [illegible] [illegible]
[illegible] skall göra [illegible], och at med dem
som ligger [illegible] [illegible], eller [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] enligt Landshöfdinge In-
struction, [illegible] stadgan och Hans Landshöf-
dingens [illegible] i grund däraf genom Kun-
görelse af den 7 Maji 1784 för [illegible]
[illegible] och föreskrifwit. Om detta [illegible] och
[illegible] at tillförligt och eftertryckligt [illegible]-
[illegible] [illegible], och [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i hwad på
dem bör ankomma, samt hålla [illegible] om-
[illegible] och [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
till [illegible], den [illegible] och [illegible]
genom [illegible] [illegible] [illegible] som [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] tillfälle till förtjänst,
samt den högsta [illegible] efter min förtroende

dl Jenom, wnnder wnlhgnnw Lowdl und nn ynmo
yonn hönl nñ ni Jennnshlnm ennn dlsenil Jön
ynnl, nn dnl dl Jogyon nl ni ösnnn Klngnnd
Cnyynnnnnn Jönnnon ny nndnnlnn. Wnn nl
nhnyn dl ndnnnigon Jönhnllnnnd Jnnn Jön
nnnnlln dnnnli nl Jönnldnnnn Jnnn Jhönnn
Knnnn ny Jönn Jönhnyyin Jhj ny ni Jnnn, dl
lölla Jnnn Jnnnn Lnllnn ny Knnnghönnnnnd,
Jnn Jng Wlj nnlhnnnd nl Jönhnnbn Jönbnnl
nhnl nnd Dö nalnn Ojhnnnnnyndn nllnn
Cnn Wöbnbnln 16 Jö nnln nllnn nnnnnnd nnlnjl
x Cnp U B. Jnnnnnnd nllnn dnyynn Jnnnyhn
Jön nnn Jnnn Jnnnnnd Knyhnn ny Jnnn Knnn
nhhnbnn nllnn Cnjjnnn Jllnlnn ny Jnnnnll
n i Jnnnbhn nh Jönbnyhnhnn ynnnn Knn
nn Jnlnnln ny Kynnhnnnd Knnnnö nnn
jhnnnnnd ny nlnl Jnd Cnnnd Jnllnnnn
nnhnnbnnd nnln.

Jön önnnh Jnnn Jng nh nnhyynn Knhnnnn
ny Klngnnnl önnn Jön Jnjl Cnnnlnnnh nnjnnnn
nh nnyyn Knnnn Jönhnnln Jön Dynn Jönnnllnn
ynn ny nnn Jnnnhn Jnhnn nhnnlnnnyynn n. Jnnn
nil Klngnnnlnn nnd nhjnnnnnl Jnnlnn nbjo
ynll nnfönln nllnn ny nl nn nln Jnnnnl yn
nnnn Knyyn Knnnö nlnnnl Jnnnnnjynnnn Jnlnn
Cllnnnil Jö Knnhnj nl nn nnöig ny Jnnn nnllnn
Jn nln Jnnnnl nnnnnö; Jö Jnn Jng Cil
Jönnlnnnnnnh nj nnnnnn nh nnjnnnnnnn
Jnnn nhnl Jnnnnnn nh nlnnnnnyhl ny nnJ
Jnnnlnn nn Cjnnjnnnnnnnn yjnnll nn
nnjnnlnig nnll nllnn jni Nhjnnnnnjhl Jö
nnnjhnnbl, nnn nl Jönnlnyyjn nlnjnnnjnlnn
nh nn Jnnj ny Kojhnnn nnllnjnnj Jnn
nh nn Jnlnnnh Jnllnn Jnjnnö Jön nn
nnnnnn Jnlnjnlnj Jönhl, nnnjnll nönnjh Jön
Jnnbjn ny pnnnnnnn Allnnnjnn Jnnlnln
nln nnn nnbnnnnllnnnh nn Jnnn ny Jön

fattningarnes innehåll at de wid utbetalnin-
gar til Krono eller Pockne Betjeningen efter
och af dem anamma räkningar och quittencer
eller annan anteckning på hwad af dem
fordras eller blifwit betalt, hwarigenom så-
kerhet winnes och ämbetsmän kunna und-
gå at blifwa i olid betackade och til onodige
genswar och förklaringar fordrade.

Widare och i anseende til den wärds-
löshet och oskick som jag inhämtat hafwa
förelupit wid upbörds stämmor och liquider hos
upbördsmännen i Ahy at Allmogen och öfri-
ge Skattskyldige icke på Terminerne inställa
sig til utlagornes afbördande, och at en-
del upbördsmän ej i aktlaga rätta ar-
bets kimmar utan uppehålla sig med up-
börden längt in på Nätterne, har jag
sedt Mig föranlåten härigenom förord-
na och förständiga, hwad del förra an-

angår, at de skattskyldiga som försumma up-
bördsstämmor skola genom härads fogdarnes
föranstaltande befordras til de i upbörds stäm-
~~morne~~ författningarne stadgade böter för-
slike försummelser, och at i det som hörer
upbördsmännens åtgärd de skola hädanefter
wid ansvar til görande altid begynna up-
börderne och liquiderne Kl. VIII om förmidda-
garne samt därmed ej fortfara och uppe-
hålla folket längre på qwällarne an til
Kl. VII om wintern och Kl. VIII om Pommaren.
Och i fall framdeles skulle finnas än-
da-målet af en tilbörlig aktning på up-
börds terminerne ej winnas genom ofwan-
nämnde böters uttagande, wil jag wara
betänckt på sådane strängare utwä-
gar til de kredskandes inställande som
finnas nödiga til befordrande af hörsam-
het och förekommande af restantur på Höga
Kronans ungälder hwarmed hwarcken på

den får förhalas eller Upbördsmannen lida
genom besvär af utmätningar och ansvar
för Ballancer för de Skattägandes uraktlåten-
het och tredsko.

Anteligen och som Jag under Min Tjen-
ste förvaltnings tid funnit at Allmogen
blifvit sammankallad til sammanträde i
Pocknestämmor af hvarjehanda obehöriga an-
ledningar; så har Jag härmedelst velat på-
minna och anmana det vederbörande til fö-
rekommande af ofrid härvid, skola noga
i akttaga hvad i Öfverhetelige Författnin-
garne om Pocknestämmor är stadgat, och at
allmogen icke bör besvärras med dylike sam-
mankräden utan då de för lagliga orsa-
ker blifva nödvändiga samt at Pocknes-
skrifvarne ännu mindre måge utan ve-
derbörliga ordres några sammankomster
påbjuda eller oftare bruka Pocknes Sigillet
i allmänhetens namn än när Pocknebour-

ne på behörige anledningar därom ofverens-
kommit och samtyckt. Uleåborg u Lands Cantzellen
den 26 Maji 1787

Johan Fredric Carpelan

Carl Gust. Holmberg

Sekt. d. 7. apr. 1801. 722. 15.

General Lösen Extract af Utgående uti Kels nyssens Sjötull Kammare år 1797. 15

Til Reval

865	Tunnor Portugis Salt		865	—
471	do Salt Strömming		1316	—
1470	do Sill		4690	—
30	Ltt Lefvande Fisk		10	—
3	Skll. Kryparbottnar		100	—
10	Ltt Humla		3:	16 —
25	Tolfter enkla furubräder		15	30 —
45	do do grandö		18	38 —
2100	Styckers Bryggstenar		8	16 —

Til Holstein

432	Fv. Dis. Jontes fura Bjälkar		517:	32
332	do do Spars		82:	28 —
743	tolfter fura Schamplt Bräder		828:	40 —
509	do do grau do		397:	—
874	do do enkla fura bräder		1791:	32
862	do do grau do		1075	40
30	Skll fura		100	—
24	Tunnor Rå		648	—
5	Famnar Ved		30	—
		12,496 32.		

Til Köpenhamn

16	Fv. Fura Bjälkar	18:	32
19	do Spars	4	56
50	tolft. Fura Schamplt Bräder	58:	16
50	do grau do	39	42
90	do enkla furubräder	55	12
90	do grau do	37.	24
2	Famnar Ved	4	

Til Fredrikshamn

440	Tunnor Portugis Salt	440	—

Til Medelhafvet

			116.	40
107	Fv. fura bjälkar			24
12	do åre ämnen kvad		294	—
252	tolft fura Schamplt bräder		738	16
182	do enkla fura bräder		368	16
384	do do grau do			

Justerat Sjötullskammaren d. 30 Dec. 1797. Ofw Gustaf Franzén

1467 Rdr 24 Skr

Gener. Perfekt. Extrakt å Införmande uti Helsingfors Stora Tullkammare år 1797.

Från Revel

6016½	tunnor	Råg	12033 Rdr
313	Dt	Linfrö	939
10	Pp	Fruktträd	5 40
750	Po	Citroner	5 32
24	Do	Rå Oxhudar	50 32
2	Dz	Lefvarade Får	4
39	ttr	Kin	39
12	Dz	kåstkär	12
50	tt	Coffe bönor	8 16
2	Ånor	Attika	8
800	par	Oxhorn	25

Från Stralsund

100	tunnor	Malt	1417

Från Köpenhamn

31000	Skålp	Mastcovad Säker	968 16
40	Hdtr	Stockfisk	240
2	tunnor	Salt Torsk	8
1½	Lz	Cabeljou	9
660	tt	Coffebonor	110

Från Holstein

51½	Hdtr	Gråsidon	318 16
1150	tt	Coffebönor à 5 Skft	191 32
2400	tt	Bomull à 10 balar	325 16
770	tt	Brefilia à 5 do	93 24
240	tt	Swiskon 1 fat	8 24
450	tt	Sule Läder	84 18
30	tt	Sur mjölks Ost	1
210	tt	Fernbauck	24 40
4	Ånor	Vin attika	20
20	Stycken	Citronas	10
20	tunnor	Äpplen	30
3	Pd	Sal diverse Medicinalier	33

Transport

Transport

Från Fredrikshamn

120	Hdtr	Kampa	1440

Från Cagliari

1200	tunnor	Salt	2400

Från Mallaga

25	krukor	Russin	25
900	tt	Coffebonor	360
225	tt	Sulehäder	60 45
1500	tt	Swiskon	24
2	Åmor	56 kantor mallaga vin	73 16

Från St Ubes

3972	tunnor	Salt	3972
10	krukor	Russin	10
250	Pc.	Citroner	1 42
56	krus	mineral vatten	2 4
100	tt	mascovade Säcker	34 18
445	tt	Indigo	667
722	tt	Coffebönor	353 32
160	tt	Sulehäder	200 24
100	tt	Brunäcker	2 24
20	tt	Engelska	18 36
450	tt	Bomull	153 32
550	tt	Blyhwitt	18 36
25	tt	Risgryn	22 24
		Engelsks Tenn	52 24
3	Åmar	Linolja	30

Summa

Helsingfors Stora Tullkammare d. 30 Dec 1797.

Obs. Insp. Franzén

J. Fr. Krueger.

Förteckning uppå de ifrån och till nedannämnde Ö-
Kes Orter ankomne och afgångne fartyg vid Helsingfors Stor
Tull-Kammare för år 1797.

Ifrån	Inkommande Lästen	Tons	Till	Utgående Lästen	Tons
Ifrån Reval —	31:	575½	Reval —	31.	499½
Holstein —	9	401½	Holstein —	20.	1199½
Kopenhamn —	1.	100.	Kopenhamn —	2.	79.
Cagliari — —	1.	262½	Medelhafvet —	2.	367½
H. Ubes —	2.	194.	Riga —	1.	22 -
Fredrikshamn —	1	31½	Fredrikshamn —	1.	31½
Stralsund —	1	23½	Stralsund —	1.	23½
	45.	1568½	Petersburg —	2.	340½
	1.	25½		59.	2539½ 1. 25½

Helsingfors Stora Tullskammare
den 24 Januarii 1798
Johan Gustaf Kreuger

Originalet lämnat contrabande kostar —

P Berggren

Expt. d. 1. Mars 943. Karis 926. 3bo 1798. 17

1799.

Högädle Herr Lagman.

Herr Lagman! Sista Årade hade jag länge för detta bort besvara; men jag ämnade göra det muntl. och då jag ville det, har Herr Lagman sysselsatt med Lagmansting. Nu vill jag i anledning af en ingare påminnelse igenom i går undfången til en Sakne Beskrefning m:m: allenast nämna mitt tyckande om en eller annan artikel, ehuru ofullkligt. Förkandes, at det träffade så usla år, hvarat Kongl. Finska Kl. Sidsta til nöjes. Min saga hälsa förbjuder mig en djupsinnigare undersökning, och jag vill så sta mig endast vid följande.

Ledens Indel: i Åbo Skiften d. 4 d. vore förmånligt, men kan här i Finland föga verkställas.
1:o Vår bergsmyntid är sällan så lång, at säga åkern förkarnag. til uplägning i Lador blir längre höstsen eller Vinter. 2:o Fordras därtil särskilte hus, hvia från öfrya, och 3:o och i synnerhet Drifter gödning til den ymnighet som fordras til den mångskiftade åkens alltför gödsamhet emedan jorden fordrar mera Säde til Vår-än Höstsäd, hvarföre an det på somar blir dan. 4:o Höst-säden förkar, klastigare, och kan uplägges til framtida röskning, då man snart är färdig med så mycket som behöfs til utsäde, och til äventyrs, dagtals behöf, då man snart är färdig med det lilla Vårsädens bärgning, hvarefter man får förrätta andre nödiga sysslor med Byggnader, upodlingar, m:m:

Röjning. Ganska få Hållen lärer finnas i Vårt Land, där åkrarne äro rätt Dikade. — I några 30 års erfarenhet har öfvertygat mig, at Dikning tjänar öfver Hälmingen, ehvad den är mer eller mindre Sluttande, äger följande företräde framför den Dik som skier i föregående Skattningen: Ty det Vatten som faller på Tegen öfvra ända, måste falla Tegen af alt til dess nederst, som altså måste vara och blifva Sur. Denne åker, Or- när fäller efter allmänt Talesätt f. trimmer sällan efter Röjningen, emedan den, i anseende til sin Syra ej hinner taga så mycken Värma, at den kan komma i jäsning. Den Åker, som inom 3 Dygn icke förrättat, eller minstone begynt sin Omvinn, bevisar brest i Dikning, eller ock Ranskie uti Röjning som skiedt grundl. och illa. Då åkern är väl Dikad, med behöriga Flod-Diken som alltöra Tegens Vattnet i ej längre tid för Tegen at förka, än den, som Vattnet behöfver at draga sig utaf öfver til nästa Dike. En sådan Dikad åker förkar med 24. Timars förbråder til bå redning och Såning. Den första tiden, inom 2 Dygn. — Den hindras icke af Syra, at åker hvarie Röjning förrätta den med Röjningen åstyfade förvandling genom Omvinn, som mörnar jorden för at insupa Luften, Sädsamen, och häfven förvandla alla til en väl härdad åkr obehöriga ogräs, til jord. Denne åker känner ock snarare, och behåller längre den säda den får; emedan i annat fall, en näsan beständig Syra, utlakar dess näringes-salt. Jag gifvar at häruti, som uti mångt annat, så mat säglelser af dem som äro intagne af gamal Vane, af fördomar, och af sig Sielfve. Det har flere gånger händt mig. Och jag är aldeles icke fyrkunnig åtenvi- falt med min mening; icke heller nog Documenterad i naturkunnigheten för at be visa min sats: Jag åberopar mig endast det osvikliga Vittnet: Försök och Erfarenhet.

Så djupa Nack-diken kan ej göras omkring en Åkr, som kunna hin- dra det uti jorden befintl. Vatten at sipa i Dagen, där Hällningens mäta skul- ning afgifver. — På Majors Bostället Södsko vid Nyl. Dragoner Var en Lagom Lutande Åkr, men Dikad i följd af Luftningen Dagtals nog Djupa Nackdiken. Var Åkern där Luftningen bruiade jämna, hig Sänk och Sur tills mot Juni Månads slut. Den kunde sällan besås med Vårsäd, och bar 5 ag Vinter Säd, at förliga de utskiärningar, som Vår-sädes- gjorde längs i genom Åkern, ibland mitt uti Tegn, och som hvarf åt- kostade mycken dagwerken at fylla. Jag lät Dika denna Åkr på Tvärn: Ingen Swårhet mera: Inga utskiärningar, och Åkern Var allestädes lika Torr, Bar och icke allenast ymnigare utan och — vigtigare Säd. Detta är likväl icke mitt enda Skäl til Dikningens Företräde.

Då jag Dikat Åkrar på detta Sätt, har mahända blifvit fråga- stad på den nerat liggande Tog, hvilket skulat mig 2ne förmåner. 1:o Spart Muldelösning den jag aldrig nyttiar annorstädes, än där åkern är Horizontell. 2:o Blir härigenom 1:sta Tegen Öfra Ten- högre än den Afsan liggandes nedre, hvar igenom Åkern skapas Som N:r 1 visar. och hindras at öfversämmas af Vatten och Is, då Säd

Vintrar, inalla - hvilket menniskio magt icke kan hindra, o
all omsorg at hålla Dikena öpna.
Sägarnes Bredd, har jag funnit lagomast uti 20. al: besådd jord
månen må vara hållig eller jämn; utom 1. alns breda, 3/4 Djup
ken, samt 12. Jums Tenar. Jag vil dock icke råda at göra sig
uti Lerjord första året af denna storlek.
Är jorden jämn, så har jag låtit kärt skuna all matjord på
sidor om Tegen mittåt, hvarefter den nakna Alven om höstch bl
så djupt plöjd som sig göra låtit, för at tillredas af Vinden till fi
härigenom tillskapad även alven kultrig, hvarförutan mueldpl
ej gjör den påsyftta nytta.
Sedan till 2:ne Dikning uti Trådet Åkrar, är ofelbart om Våren af Somaren
dan jorden så någorlunda himmer sadga sig, innan Hö:n Vatten infaller: me
den, nästa år hållande åker. Kan Dikning förrättas om Hösten, emedan Va
då får förrådla den upkastade jorden.
All matjord bör bortagas från Dikesfallet. Jag har först låtit plog
sedan mueldspan, och sist jämna med spaden.

Plogar. Diks Plog är här i socknen brukad af Major Rosenlind uti Sagesmyr
Jag har skärt at yttra mig härom; emedan hvar landsort hålle
förbätt. Den är ofelbart den bästa, som vänder jorden bäst, och gjor alven jämn
hvartill jag icke finner den i Abelön brukad kärta Plogvis, med sina
Hår-öron liknande Vingar, icke dempelig, också kan man sällan skönja
hvart at plöjningen skiedt, emedan Järren föga synas: Den kan också
mögeligen ställas så, at den kan följa alven jämt, hvarigenom händer
Plöjaren hvart annat ofvarlöst jag måste lyfta plogen, hvilket gjor
jorden ojämn: Vattnhysande; och följaktl: sur, samt oskicklig at antaga
myren Värma som erfordras till Dess Sönderfjälning. Den åke, som in
på 24. Dygn efter Plöjningen förrättat tredtaga arbete; består bäst
eller och Plöjning. borde hända bägge.
Ofta höres omtvist om Tid så upkastad åke som Den Abelänska, om denne k
och Svagz Plog skall komma igenom. I Nyland, brukas vion 8. à 9. gifter Ha
Bön 12. Tum lång och bred, med öron som kilas vid Vih. Denne följer jorde
jämt om den är rätt ställd: och om plöjaren förstår at vända den likel kutan
jinat —, så skielpes jorden jämt, alven lika öfveralt.

Gaffe Plog, med Vingar, sammanbundne bjälkar, och Muldspan, äger sin stora nytta uti
Lös jord, även at svära och mylla åkn med. Skillnaden emellan åke
Svedie Plog är, at den förra är bäid som en Valgiord skådmed, och den sena
mästrak, har öpna Bilar, och hvarken Vingar eller Muldspan.

Wändplog. Om härmed menas den så kallade Dahl- eller Helsingelands Plog med järnbu
och rätt som skär fram och vänder upkastar — Nb: Linda, vid återkomsten
så är den känd, och befinnes förträfflig. emedan den vänder jorden rätt u
ned. Doch bäst för Lindor, och Trädd, där jorden är Horizontelle. D
dragen af par hästar, eller par oxar.

Hadd. Har jag brukat af 2:ne Sorter, 1:o Den förut beskrefne Stäck-Hadd, af 5:ne stockar
à 2½. aln långa, 6. Tum i fyrkant sammanfästade med nio Staer, 12. Tum emellan hv
stäck, med, eljutan knifvar. knifvarne 4. Tum långa, 2½ breda à 2:ne skorka mitt
hvässa på 4:kanter. Tågorne i genom stäckarne, fästade af vanstäcken med en skru
järn länkar at fästa klart kroken uti. — 2:o den vanliga af Plänkar, t
Had: med järn länkar, eller krokväxta från för klart Kroken, nyttias på
mull jord, och Vähr fäst Sädd, at jämna jorden med.

Wält. Har jag ej brukat at de vanliga med en Valo: undantagandes at Trädd Välta om
jord, även så snart sädden varit förrättad. Men gjör den ingen nytta
är åken så mör at den kräver kokorne, så gjör Stockhadden, som är b
Lättare och Vigare det sätta; gjör den ej tillfyllest; så gripes til Knif
den, som, när den gått en Längs, och en gång tvärt öfver Tegen, gjör b
nog fin, för at uthärda klubbning. — Den vanliga enkelsiska Vält
mående. — Jag har försökt at Tina en grov och hård åker med Dig

Dimarne gick igenom kokar, som blef där sittadane, och stubel blef valen så
Späckad med kakor, at den blef odräglig. I denned ställe har jag giort en
Vält med 3. Valsar af 6 Jums diameter, dem jag belagt med knifvar lik som
på Stäckhadden. Tyra rader i hvarie Vals, så ställde, at hvar knif skär
ett orört ställe. Denne Vält, som hvar och en kan låta förfärdiga utan
både model och ritning, äfven som Stockhadden, gjör åkrn, också den aldra
hårdaste, extraordinärt fin, utan at vara tyngre än den enkelsiga.
Harf. Ett mig obekant redskap, men är det den som Helsingarne kalla Klo-harf
Luch så är den känd, och förträfflig befunnen, både til sådens nedmyllande i lös
jord, och at hålla åkrn ren från ogräs.

Plogar. Ej kände och brukade af 2:ne Sorter. Den ena Skapande, och den andre
Satt spikad vid skaklar för häst, eller vid Dragstång för oxar. Dene har i
halfvinkel med en gavel och sidor, undra kanten bevapnad med järn liksom
på den Skapande. Denne är Vigare, men kan ej göra sitt Lass långt, och
bäst til Tegars Kultrande.

Kalkning. All Stubb åkr är nyttigt at Plöjas om Hösten, til hvad säd den ock ämnas.
När höstplöjning skiedt; Trädes åkrn om Våren så snart den ernått en Tilbör
lig Sårka, Längt efter Tegen. — Vid hvarie Plöjning; så om Hösten som om
Våren; bör åtminstone 1. Tums Alv upplagas för at öka Matjordens Djup. —
Första Svärmning skier i Medio Juni, snett öfver, och den andra, eller
Sädd-Plog, i Korsan af augi: — Til Sädd, Harfvas och Sladas. Då
Sädd, mylias, och sist Harfvad myllningen jämn. Jag har aldrig funnit
godt, at denna åkrn i mjellning: Ty den 1:o mahrar mycket snarare, emedan Vädret
verkar starkare på de höga kamar. 2:o Blir Säden ojamt spridd, alt uti kamen, där
myrkenheten har för liten föda, och intet uti Fårarne. 3:o Gjör jäs jorden större för
ödelse uti en i mjellning lemnad åkr, än uti den efter mjellningen harfvade.
Alven så litet har jag kunnat godkänna det Sätt at nedharfva Säden, som icke med Klo
harf som kan kallas Djupt. Blir Hösten kort och kall, ty och hvem vet det förut
så hinner Trädd-sorten ej Mogna djupt nog, för at skias från både Förkans och Vinterns
Vådsamheter. Den nedmyllade och sedan Harfvade Fruchtar hvarken Torka, Väta, el Kiöld.
Kalkning. Blandning i gödsel är oumbärlig. Dock kan jag icke bifalla den mängd af Kal
som Abolänningen brukar. Det öpnar för mycket jordens Porer, hvarigenom de
finaste Salter förflyga, hvilka äro nödige til Sädens Föda. Riset ökat icke i den
erforderliga man, matjorden. Något tvär nödigt til jordens Lukenude; men kan
umbäras där nog tillgång är på kärr-mylla, Sådan, som ej hyser något mineralt
den tienar til alla Sorter jord. Den åker jag med den vundeligaste gödning icke
fick at bära, Frambragte den härligaste Växt. Sedan jag därå gjorde et öfverdrag
af rå kiärrmylla. Så snart skiordet var förrättad, mellan utbredde strax och ned
plöjdes. Året därpå gav denne åke 15. fald Skiedt korn, och sedan, så länge jag
den hefvade, god Växt.
Ler är förträfflig på Sandjord, i synnerhet om den om hösten påkiöres och
utbreder för at af Vinten Vittras och tillredas til Fin mull.
Sand, mörnar för liten tid Leran; men vid hvarie Sädesskott sjunker den så djupt
som Säden går, där han blir liggandes. Jag har öfverdragit hård Lera med så
hvilken strax visade sig mycket, men synnerligen minska denne åker sin bördig
het och förderade oftare gödning. Sanden som lade sig på Grunden, förmodas
hafva gjordt denne verkan, emedan den insöp både nedan och ofvanifrån de Salter
som fordras til Växtenars näring.
Då kiärmylla blandas i Gödselkakarne, som böra vara omgifne åtminstone med
en Tät jordes gård, och om möjeligit Tak, så kan man öka Gödseln til 3:dubbel. Denne
gödsel är lämplig til allsort jord.
Kalkgrus. Förträfflig på Ler. Sand. Det förut, förde ej här med förbättras
Kal. mylla, eller Kal. Stybbe, är det största förderf för all sort jord. Efter en a
två Växter rande Säd, i anseende til Askan, Lägger sig Stybbet emellan Matjord
och alv, och gjör jorden obrugbar för alltid. General Armfeldt på Larsbo
vitte mig et Sådant Åkr-lycke, af hvilket han odlat alt Ödelade, ej kunde gjord
någon lönande Skiord. Utom detta förgift, och mineral Haltiga jord arter, är
alt som genom förruttnelse kan förvandlas til jord, tjenligt til gödsel blandning. —

Så mycket möjeligt böra Gödnings Stackarne lemnas hela til Sommaren; men Skal någon gödning köras at om Vintern; så bör det ingalunda Skie Last-vis på Åkren, emedan deß gödande egenskap förflyger, och gjöe förga mera nytta, än Vanlig jord. Bäst är Lägga den uti förut på hvarie sig järdade Lårar, där den undergår en ny jästning, och därigenom ökar sin styrka. Dylle Lårar böra läckas med Gemmer, Stråhalm och Mull, om Sommaren utkiöres gödning med Kärror som lidigast, näst för åkens tvärgående underdag, emedan den då himer meddela jorden den påspeglade förra, til Sådden skier.

Under Sak gödning Våren et Sådmed förmån, men sedan har jorden af Särdeles nytta af. Stråhalm, eller Sådan som legat uti gödnings Dolar, är förmånligt at bruka Runt öfver all Sort av Såd.

Med 500. Lap god gödning är et Tunneland Lerjord Val gödt för 1. à 5. Såden.

Sandjord nöjer sig med 200. Lap för 3. Såd.

Sommarfallning på Åkry, göder den starkt, men det är at gifva ut ens för mycket åt Ler, ehuru emedan Ladegårds Fällen därvid förlorar.

Stöpa Utsäde. Del har jag giort med Kalck, hvarvid jag hållit mig Sedan jag försökt annat Sätt. Kalck Sållas fint 1. Tum på Sätten, och et Kärl, passat efter Sädens myckenhet; Sedan 2. Tum Sånd. Så kalck at Såden ej Spues, och Sorterares. Kär på Ras Sandhet Vatten tills det går öfver Såden. När det skall så kan af Vattnet hunnit Draga sig ner; Så omröres det med et Svep Ester, Så länge tills ingen Kalck Syns för sig Skiö. Kärillet öfverhölies med et Säcke at ängan Sär förnyka. Eller 1. à 2. Timar omröres det åter, och så sorteras tills Såden nu pist all Vattnet. Inom 8. à 10. Timar är Såden Spridlig at utsås.

Denne Stöpning giör at Såden brådas ovanligt Tidigare än eljest, giet ock re Bråd, och Förekommer Sotax, Så i Vete som Kårn.

Mask. Lärer ingen beredning af utsäde kunna afhålla, undantagandes den, Som anfa Sådden så Snart den är Sådd, ehicka heller alltid den. 1785. härjade denne Sort mas mäst hela Nyland. Man Försökte alla då kände Stöpning och andre Sädberedning och man ifrågades det ogtal omså åkrarne 2a 3dje gången.; hvilka ändock för Sedan Kärnan Sprucket, förmerat Tot, och skutit i Bråd; Så har jordfol både Smak och Lucht på den beredda Säd, Således timer hvarken Tot eller Bl maskar nagot hinder i Sin kallelse. Med Sten Mask är det Samma. Det enda M iag Sumit emot de 2. Senare; har Varit at Så kalck på åkren. Detta tyckes mig 1786. då en otalig mängd Sten-mask nedfall med Tågn, och gjorde en Grue förödelse i Helsing Soku.

Nyllning. Jag har alltid Låtit nedmylla all Sort Säd. Sedan Harfva, och Slutel Slada Vår Säd. äfven Vältat, om Langvarig Torka Varit at befara. Både Vis- och G Plog är lienlig til nyllning. Vändplogen minst emedan den Lägger Såden i Kal uti Lösjord har iag nyttjat klo-harfven til Sådens nedmyllande. 3. Tum, Vara Lagomast til Sådens nedsänkande. Då har både Säden liträckelig Skydd van, och ej Långt til Alven, dit han säker dig med Sina Rötter. Wäxt Sådens hvars Rötter Falla sig näst jordytan, Skadas ej så Hastigt af Torka.

Mandelse under Våren. Orten, eller Åkrns belägenhet är aldrig orsak til för mycken Bråd hällen, utan Åkermannen Som Sådt för bittida då Lång och Varm Maje infallen Tosom det Skedde 1775. men är det Menniskio Höfva at Se förut. Mueldan V leken Skall bli. När så skier at Bråden blir för Stark, kan den Val äventyr Betas, hvilket dock blir ofullkomligt til öfverflödets förminsk alt annat Sätt Skadar mer än det gagnar. Har Bråden gått i Dip; så ingen hielp: är den eljest för Frodig och Lägger sig, Så förbandler sig det är mjord til Sona om Våren, Som, så Snart den hunnit blifva nog torr, anträdas och afbrännas. Elden Skader icke roten, Som, med tillhielp af den li aska liden lemnat efter sig: ganska hastig upskiuter ny och Frodig Bråd. har ofta förrättat detta arbete med största Lätnad. —— Kastning är tyelig: tg innan jorden blir så torr at den bär Kastaren; Så är roten redan äventyrad ock, at blifva upryckt med Kastan.

Rotmask. har aldrig giort mig Skada, Sedan iag 1:o började Meija min åkr med hvilket går förtaren spiller mindre Säd, och giet mera Halm, Som blir äfven redig Som med Hand Skära, om Mägaren förstår Sin Konst. — 2:o Plo Skade om Hösten. Detta medför många förmåner. 1:o Alla ogräs rötter, ner, utädes och i Sin mån göder. 2:o Winten lieder den Aldra hårdaste Ler en Lättbrukad Åkr, och äfven göder den. 3:o Åro Dragarena Skarkall om h sten. hvarföre jorden kan bli Djupare Ploid, hvilket åker Mastorden Behöfver iag ej åfventyra om Våren at Plöja min åker, för at Så den Ploi

Länge jorden är Vat, hvilket gjör henne Tiew och Skatet Sten hård, emedan hon ej kan orna efter Plöiningen. 5:o Älskar en Så Skiätt Åkr inga ogräs för öfrigit kiänner iag icke Rotmaskens härkomst eller Lefvernes beskrifning.

Då at Sädeskorn brister när det Böjes; Så är Säden mogen at Skördas. Staf den Sän ge; Så blir Skalet Skört, och Mialet Svart. Bättre Skiära en dag för bittida.

At all Sad bör afskiäras med Lja, är besyrkt af erfarenheten. Efter en Lja har Tre Personer händerne Sulla at Samla och binda; men efter 3:ne Skiäror binder en med Lätthet. Besparing på Dagsverken är således Lätt Summer; älven Vinsten på Halm, emedan Lian följer jorden åt, och förlusten på Ax, som kornes aldeles genom Tåfsning, Som ej later sig göra efter Skiäran, hvilken lemnar 2:ne à 4:ne Stubb, Tienander ondast at afskra mask, ut at göda åkern Som Bonden påstår: jo om den ploiedes Samma Dag den afskars, så kunde det göra litet, ehuru obetydligt, til Saken. Wem har om Våren, Sedan kreatuen fått Pulverierna Stommen om Hösten, och Wintra fått förödat Sen knapt något Telkn til den rondt-qvarblefna Halm, Desß nytta blir ofel bar, Sedan den paperat kreatuzs Magen.

Wetat bör Skiäras innan det blir Öfvermogit. och Fröskas Strax, om Man vill hafva Vitt miöl. —— Rås Sagt at Ske i Skack, om det ock vore i många år, då Skack göres Som i Savolax. Jag har Sett 1. Wåkers Skack. Som innehöll 50. Tor Tag, utan at Se minsta åverkan, hvarken af Våta el Öhyra.

Ormslingar. Mumla. Härom Vill iag lemna Sä nygtken underrättelse, Som iag erfaret om denna angelägna Hushålls Vara.

Til Humlegård utväljes et Sådant Ställe Som Vetter mot middags Solen. Där på kiöres färska Spånor, Lapwis Lapt, Som jämt utbredes, och där uppå Spm mull, minst 3. Tums tiockt. Mär ute Lägges Humle-Rötterne. Skolle Sådant tillfälle ej gifvas, Så utsökes et lienligt Åkr-stycke. Kål- el Kampland. Mylla och Lätt jord, är lienligast: Så belägen, at den ej af Syra kan besäras. Sedan denne plan, om det är åkr, blifvit upplöjd, Harfvad, och från ogräs väl rensad; upkastas med Spada en Fåra ifrån Öster til Väster, 3. Tum Djup; Därutti Lägges Humle Roten med tillbörlig lut Wäxter, och Grodderne el Ögonen uppåt. När denne Fåra är full; upkastas en annan Tralm ifrån den förra, med hvilken jord, Den första Fåran betäckes. Sålunda fortfares. Härnppå göder något rondt, men jämt, mintalln tiokt, och Därnppå kastas Granstammarne lit Syngd. Sedan Gödningen är utbredd; bäres unge Granris på Landet. Dett Saddas med gädande och tilsande fortfares 3. år å rad. Dock behöfver ej tilset de följande åren bäras på Landet. Första året Skiras ej; men andra året med Långa och Val skatt Barkade samt rond Växta Skårar. I den emellertid Ängen linda innom Humlegården, emedan gråtrötterne Skadar. Därfore bör järdes gården gå Sått intil tilset.

Imlan Rötterne Läggas, böra de i 2:ne 3:dje Dygn Ligga i någon Pöl, på det de i händelse af Lång Torka, icke må taga Skada, el ock alldeles gå ut.

Planteringen må Hellre giöras om Våren, än om Hösten, är och bättre om rötter Vårtid, Som då äro mera Lisliga.

Potater. Sädesperse, Som alla Sort Potater, Växa Förträffeligt Väl uti ny jord. Jag har i år Skördat 30:ne Kornet, fullkomligt Stora af det Gula Slaget, och det på en Stenbacka, det iag let kiöra mull, Sedan tienarne voro borttagne, dels af ett Åker Stycke, och dels på Kärr mylla, Som blandades med den förra. Åfvenså kål-rötter af 9. à 10. qv:tr Vigt. ehuru Planterne blefvo Satte d:8. Juli.

Här å orten Seeks Säga af någon Sort jordfrugter.

Ang. Ang-Mask, hämtas med Skyarne. 1781. rägnade Så mycken Mask i Helsinge Soku, af alt Slags Skiördades knapt hvart 20:de Lap. När masken förtärt Sina gräset, tröo han i jorden, och Så Snart nytt upvaxte, kom han upp och förtärde det ven det, hvarpå han Vandrade åt Åkrarne, dem han äfven ödelade Så mank de ej voro omhägnade med Diken, hvaröfver han ej konde koma. Jag Sände ett en Ang Som tydligt gav 55. à 60. Lap, och iag Skördade i Slut af Aug:ti 26. Lap, ehuru afbränningen Skedde i Juni månads Slut. Det är nyttig at bränna alla gamla ängar. Så Snart de om Våren blifva Torra, antändas de, och bå ra Sina är mångfaldigt.

berguing. Ängen förtiglig Mullhållar [illegible] bör nyttja Tjog med krokuga Skaft. Ehuru

Jag isynnerhet förut var öfvertygad om deras omsorgsfullhet, så blef jag det än mer
Kuitmiemi i Saqu. Sedan Höet var afbeegat, kom en Siöflod. Som upfyllte det
belt alkanne Gräs hvilket ej Kolide Kåsan, och förde det emot Torra Landet, hvar
Herrgårdes Store Klåckar. Detta öfvertygade mine Förfare at taksköatta Kjor a
Lömonligare, emedan ingen sådan förspilling spardes på de ställen som slog
minne Längar med Svenska Kjar. Den Svenska Kjan är enkla Slag, är lika
och gjör allvarsamt en Kam, som den Finska eller Krokskaftigas, hvilken gjör 2. Kam
ning förluft.

Alt Hö bör Sådag, emedan det då undergår en Skattning, som eljest skier i Ladan
des aldra förra förluft til både Smak och Styrka. det må vid inläggningen
aldrig så hårt.

Ulken het förekommes någorlunda därmed, at Lit, två, eller 3. tör, alt efter
dans Storlek, af 4. i hop sagna Bråder, uti Ladan, då Höet inlägges. Dess
updragas alt efter Höet Stiger, och emellan bortlägges. Deras trenne tienare til
för för ofvilkorliga Dunster, och förekommer Värma.

Magnad. Här vid har jag endast at erindra. 1:o ju Längre järdskåt är, ju Varagtigare
järdesgården. 3:o emellan hvarie par Stör, Kjör tillyktett. När Stören ru
i jordgången; så fåller den gård som har endast 1:o à 2:ne mindre emellan
Karle, tillika med den, som har 3. st.

2:o All Stör bör anstrykas med en Smörblandning af 1/2 del Vitriol. 1/2 del Alu
två delar Kokfalt, jemte Litet Rödfärg. Stören Sålies ren från Bark på
ställe den Komer i jordbrynet, högt 9. Fum. Endast detta Stället an
nemde Compoktion, så hellom möjeligt. Jag har förrättat detta Således. En
ta Stålles på en Grop i jorden där leden göres, under den komit i behörig Kok
räcker Stören är en Person åt den som med Sin bärsta Sitter vid grytan ou
stryker. Det Skiedt, emottages Stören af den Iredie, som Ställer den i Stå
med hvasp ändan uppåt. Då detta Sätt kan på en Vårdag, theoretiserade parti
Tälningen kostar icke heller kånbara Dagsverken, emedan den Om Vintern kan
rättas Wädar och mycket af alla Sorter menniskor. En järdegård, ja
med Sådane Störar; står många gongor Längre, an Vanligen.

Det är aldeles emot naturen at bråma Stör för at göra den Hårdigare
Som gjör Barr mera än för Skad. Hårdigt emot Förnuftet är, at den kåda
quali som det innehåller; Drar man genom detta ut detta Vasende; så blir
förra lik Smegn kas Lika med det förjare. Men, Säger man: Kåll Sät
mot röta. jo. om det agde Sama Styrka Som Skad. Vidare föregen, at Kållsk
hindrar Tåran at nalkas Skadet, det; det gjör det ej: ty de olatie
tillater Snuskighet at gå til Stören, hvilken genom bränningen förlor at
kommaga at utsekunga den. — På Kaitmiemi Var en järdegård järdad
bränd Störar året för än jag flyttade Dit, men ändoch med fallen med
nade Störar innan jag flyttade därifrån och således innom 3 år.

Klåstar och Dödt Bet. Det aldra Säkraste Preservatif för många Sjukdomar och Svarka i Synnerhet, a
af om Kåsen. Så snart de Ställas på Stall, draga Klamk i Bröstet, även på Dylar
Detta har i 10. år befriat mitt Etablissement, mine Klåstar från Svarka, och andre Sjuk
Skade Verkan. Det enda afgiörande medel jag funnit för Svarka, har Tjära
Kyrkan kokas och Slås uti en Säck af Balia, hvarföver Kåsen Stalles med Bakdel
som är öfverstått med et Täcke, at intheta Ångan. Detta Löser och helar Svarkan
Redet kan Sprängas flere gånger om Dagen, då ängan Sättes i rörelse med hela Stången.
Kärillet Säkes emellan Bruket.

Stånna på Ulcin. Stål Kåsen i Kåshuset. gif et Clyfir af 2:o
1. handfull Persilja. 2 lod Venedisk Tvål, Kokas, Silas, och aplieras. med Litet Kok Vatten

3:o Då Dynga. Föregående Clyfir med Tillsats af 2. matskedblad Salt. 4:o
Sång. af Förordning. Lukning, och Starkt Springande emot Vädret, i Synnerhet Myrkblåst.
1:o Låta Vatten til rep: Linda Benen Stram Klovarne så långt Sig Giöra låter. D
Kåsen at gå, och Stål Honom i Vatten til halfva Sidan, hälst Kimmande Vatten.

2:o Öpna Lungs Bogr och Skamk ådrorne: Lått Blod rinna uti Kärill, men ma
Silver Do- ligt Kraft hvarie Källa. 3. Quarter är Lagomåt, då Hela mahan gjör Sig kanna. Vi
garne och en gåpn Smt Salt uti Blodet, och Sätta Kåsen därmed Skaxt. ** Klovarne Vo
Korset med Val, och Skod, man i det aldra hårdaste Skogia Tidsdragne. Sådra med gam
Lindrin- litet och godt Kåo. Ingen Hårra, men tilräkel. gt Kackelse af Korn Halm,
gen. dad med Krunkli. Dryf: Diumt el Kållsagit Vatt at Dricka, tils Kåsen tyker mins
och Sångtar efter Skärkare Föder. Tåg Likväl, at låta honom Kålla Dic
2:o 3 Veckor.

3:o Ett Pulver för tedes af 3 Lo grått Kalsvavel. 4. Lo Diveltråck. 8. Lo Roi, 6. Lo
lus. Hvaraf gifven et Skuckit mat Kedblad 2 gånger om Dagen i 3. dagar.

2. Aplicera åfvan beskrefne Clyster, och Tåck Kåsen Väl Varm.

3:o 1:o Öpna Lung och Spår Adm. Tilred et pulver af 16. Lo Alands rot, och 8. Lo
grått Kåsf Savel. af Dettagifves Kåsen 3. Dagar efter åder Sålningen
ett Skukit Skedblad på Juktat Kafra Morgon och Afvall. så Länge
pulvret räcker.

2:o Gjör en Lut af 1. ft Vinsten, och Salt Detter Lut, så mycket Som kan
präfvas ålga af Svåtta Kåsen med. Besegk och Quid Väl Värmes
öfver Hela kroppen. Dagen därpå Smörjes
3:o med en Salva af 8. Lo Lagerbärs Olia, 4. Lo Qvick Silfver. 2. tt gama
ister. 4. Lo grått Svafvel. 4. Lo Kruf.

4:o Efter 3. Dagar Svåttas än med Luten 2:o. Dagen efter Smörjes med
Salvan 3:o. och alterneras Sits Sättning.

eller

1:o Tilred en Purgation af 2. Lo Aloe Hepatica. 2 Lo Crem: Tart. 2. lo Dalap:
rot. Som med Enebärs mos gjöres til Piller. och på en gång ingifves.
under purgeringen får Kåsen intet äta, men dricka Kåldskagit Vatt
så ofta Han vill.

2:o Smörj med Näfver olia, Som åfven ingifves hvar dag et Kedblad
i Sånder.

3:o Giv af Pulvret Som för Sång. 3:io — får föreskrifvet, men endast 3. mar
nar efter hvarann.

Sårtes Sånader. 1:o Böra, om det är Svulster, undanlagande på Kött Lösa Stallen, Sofom
på Benen och i Lederne, Öpnas med Tådhett Järn. Som Stötestart igenom
Svulsten. Detta Sätt af Öpna Svulnader, har den Förman, at Såret börjar
giva Materia och antaga Läkning, så snart Blanden är utfallen
Som Skier inom 3:dje Dygnet, i fållet at Såret efter Skärning
icke mognar til Läkning förr än efter 9:de Dygnet, Fördra
och en Skicklig Hand, Som ej är så noga räknat vid förra Sättet.

Så snart materien inställt Sig, Smörjes Såret med Lagri Sancti olia
hvarpå strös pulveriserad Consolido Saracininee. Öfverst Läggas
et Plaster af Siock Serpentin Smort på Blår. För Bindes morgon och afte
Så Södtkårt uti Såret öpna Säk; Så Strös fingifvet Röd Vitriol
däruti. Det Förtärda bortskrapas vid hvarie Förbindning.

Uti aldeles rena Sår, nyttjas Brun Indianisk Balsam, hvaraf Dry
pes några Droppar, i Såret, i stället för Lagri Sancti olian.

2:o. Är Såret icke Farligt eller Betydligt; så Läkes det Väl
och ganska Hastigt med en Salva af Kruk och Urin, Som kokes lik
Som Skråt, och därmed Smort Tvenne gånger om Dagen.

Då Ögonen. 1:o Pulverisera Vit Vitriol och Canari Socker Lika dalar.
Syll en Gåspenna til Hälften här med, och blås Kåsen i Ögat. Det Svull
nar, men Skadar ej.

2:o En Salva af ungvent Nutritj. Oleum anthos Dj. lxxv. Strykes in
uti och omkring Ögat. För Fares Har med rätt; Så Skall Himlan
För Sinne Hura liock och gamal den Vara må.

Svulster och Ledförrånkningar. Smörj med en Salva af 1. Lo Terpentin
olia. 8. Lo Lagerbärs do 1. Lo Spik do 1. Lo Lagri Sancti do. 1. Lo Hyperi
conis do, och badda Smörjningen in med et Hett Järn. Som Hälles
emot Skadan. Smörjan Lämnes litet Lår än den påsmörjes.

Skåkra. Klåstar. Som åta denna Ört, blifva Lama, först på Bakdelen
och Sedan öfver all. Samt Dö inom 9:de ibland 13. Dygnet, och de af
Skaxt hjelpas. Skåkran Visar Sin Verkan inom et Dygn.

Curen. 1:o Vindhästens Svantz uti et Lass som han därmed magt
draga. Lät honom sålunda arbeta 2 tima första gången. men o
tiden litet i sänder.
2:o Giv at Qvinnet för 2ång 3:io et krukit Kedblad 2. mo
nan och en Qvälf. af J. O:
Landsman Palman här i Soln, som var nästan bragt på det
ta, men blef aldeles frisk.
3:io. Kåsen Bör få til Föda kornhalmshaxelse och korn
hvarmed fortfares 2:a 3. Veckor, innan fullkation gifves.

Detta är hvad jag i korthet kunnat sammanfatta. mycket
kort för ett uplyst och vittert Sällskap: men länzt nog för en
Sukling som med ett varmt hiertta för Fosterbygden och alla
dess älskare framhåreder en Vänlig tienare.

P. Lindroth

LZ - 321/1799 12
se AII s. 177
DII 1 s. 129

21.

Bihang.

Beskrifning på den så kallade Helsing, Dal, eller Wermelands Plogen.

Plogen är et åkerbrukets redskap som en hvarjig
Landt hushållare al drig, utan klåfvan bor saknad,
Ven vara förutan. Men som vitterligt och be-
skrifningar äro utkomne på flere sorter plogar,
nilka til sammanjämförelse och Värdekan, äro i flere
delar nåda Wilde, har man trodt hvarje klåfvan
Landt hushållare, igenom en utförlig vitterlig och
tydlig beskrifning på en plog, som i alla afseenden är be-
fruden vara den bästa.

Fig 1. visar plogen åt åtsidan, eller til mötes åt
plogen, då man står bak vid styret.
Fig: 2 visar plogen på tvärs ifrån sidan, eller til höger.

a är plogfoten.
b styret
c är Ståndaren som väl fast tilas vid foten a.
D, Plogåsen, hvilgenom Ståndaren C går. Ståndaren
har at tröst vid uppå åsen vilar. En trä nagel
går igenom både Ståndaren och åsen. Åsen går
ofvan igenom styret, och kan medelst tilas höjas
eller sänkas, allt som man åstundar plogens
gång djupare eller grundare.
E är en klätz framför Ståndaren C, så tillämnad
som fodras, för at gifva plogen sin rätta thogum
fram vid tröstet, och på vilken klätz
F Sidan eller vändbradet hafter. Sidan göres om
för tiden hvast af dån til vid bruken beställen jäm
plåt, tänk som en enkel stamt, men smidig
tillsmed vid framändan, för at lemna
vicka framom klätzen E, som vitterligen
ett mån. I brist af jäm plåtar, göres Sidan
af en väl vänder stark, och beslås med rem-
liga jäm plåtar, eller så kallad spiced plåtar

g, är Riften, å tam tiak i taken; går ig enam
ach häftas den fästes med en stark jäm ring
vagad efter åsen, ach hilas tätticka. Medelst d
ring ställes den ock i det skick man åstund
för at giöra plogen benägen at winden gäng
dryga sig mera at böjen eller wänster.

h. Plog bilen, som wid foten fästes medelst
skatt, som liknar en stor öyla. Se Fig: 4. a.

g. äro krokar var wid anspänningen skier. Om
dels brukas endast en krok.

Fig: 4 Wisar skytet b på bak sidan. Skytet bör alfa
af krokig wäxter björk, som oppe uti ändan
böjas mot i tu, ach åt skilja medelst et twär t
tät wid punct b a 9 tums afstånd. För at emöja
sprickning sätter en net nagel igenom, ½ quarti
nedan om böjningen. Wid foten a, fästes skytet
med starka trå naglar af 4 tums diameter, so
wäl fast bilar emot foten, a. Wid skytets fästan
wid foten, i akt tages, at dey ställning blifwer bät
dragen åt höger, då åsen dragas derigenom bät
tät wänster, så at skiften paßas mot fram för
plog bilens spets.

Fig 4. wisar Plog bilen. a är dey skatt, som Fig: a
wisar i afskärning knärs öfwer.

Fig 4 wisar bilen i afskärning knärs öfwer efter linie
b, c. på Fig 4. Kanten a, tillkar tal skyrka f
bilen. Wid skärat c i akt tages at stet på 4 tums
bredd blifwer nästan platt liggande, ach icke a
en stigande ställning ut före ifrån b. Sädan
git bör bilen med hela skärat eller öyan ifrån
spitsen d, til dess slut wid e, Fig: 4. ligga uti en
konigontal, men icke stigande (decorande)
ställning; ty, uti sådane händelsen åstad kom
mes en skrapning, men icke skärning, som är
tyngden för dragare.

Fig 6. Wisar skatten som uti Fig: 6, ut märckes wid
e, fram för skärdaren c. Skatten får den sk

nad som sidan bör hafwa wid plog spitsen.
Anmärkes. Sidan fästes wid bilen medelst en net
nagel wid, o, i quarter ifrån spetsen. Sidan fästes
ofwan wid skatten e medelst en net nagel.
Foten a blifwer jämn bestagen på hela wänstra sidan
ifrån bilens skatt, ofwanledes ända foten wid hä
len d at för kamma nötning.

Sidens eller Wändbrädets rätta skapnad

Plogen är icke rätt god, om den ej wänder plog skifwen
fullkomligen. För at finna rätta skapnaden, måste
man följa naturen.

Fig: 7. Förestallom oss en jord tärfwa, a, b c d, som skal omw
wändas at få ny ställning e, f, g, h, då den är nära sitt fall
Undre sidan a, d, skall wid, a, giöra böjen, a. l. h. 4. 4, då
den blifwer uprät stående sasom, 4. 5, g, d, och sedan böjen
4. 5, då den uti ställningen e f g, h, är nära sitt fall. Men
af är tydeligit, at sidan bör hafwa den wridning, at den
under fram skridningen i alla punkter afsin längd,
giöra tärfwan en jämn rörelse i wändningen, lika
wid alla motsvarande punkter i böjen. Detta winnes
nu följande sätt. Som plog spitsen från a til dey
sidan böjan höja tärfwan wid, o, icke höjer tärfwan
öfwer 1 tum, ja, för at mycka wid lyftja fin hetan
af sät på tärfwan 1 tum, a, o. Ifrån o, dela böjen
o, 5, uti lika delar, til Exempl: uti 5 lika delar, 1. 2. 3. 4,
5. Från wården af dessa punkter, dragna med a, 7, pa
rallela linier sasom 1. 1 — 2, 2, — 3, 3. etc. Dela plog
fotens längd ifrån sidans böjan wid, o, i så många
ga delar som behöfwas, eller för bättre minnes uti
qwoter, sasom 1. 2. 3. 4. 5. 6. och upres från dessa
punkter uppå a Z, lodräta (perpendiculera) linier.
Igenom denne konstruction är tydeligit, at tärfw
wens ända a, har sin gång wid wändningen fram
skridande, narest dessa linier af skära de från böjen
mer fälde linier. Om man nu föreser alla dessa
afskärningar, så har man den öfwandade krokige
linien.

På Fig 7. är denne krok linie utmärckt med

fina prickar, afsm kallas för Fiolen fig: 2. Denne
linjens afstånd ifrån a z ett märcken afsm den
tiuktaken plogen bör hafva med bräffet i alla fa
ter af tårfvens gång, och noveller klåfsen E fig
och fig: 6. bör gioras. När plogen gioms, måste m
ckuld låta fiolens öfversta kant, dragas mycke
närmare åt sidan a z, som den afdragne fiol
öfversta kant utmärcken. Ju mer han drifver,
krumb plogens bräff icke så den öskade tiukt
ken som tårfvens gång fordrar; utan at bläst
antingen för tiukt eller för tunt.

Fiolens nedersta kant påser vid O. midten m
nagel i gnunter ifrån bildens spets, och följer klåf
ofvan på det afstånd rätningen utvisar, til N
tum ifrån linien a z, eller plogfotens nedersta
kant. Undre och öfre kanten af fiolen af kla
varandra titel afsm som två linien A.

Fiolen bör med bak ändan vara uphöjd
4 tum, med två linien N:o 4 och titel rundas på
ore kanten endt plogen, afsm som öfre kant
bör titel kallas ritsore, vilket tjenar in hvar
af fig: 4. marcks I betecknar fiolen, och G det
som som går ifrån skynt, och fästes med fio
för at hindra nebbning af tårfvens tyngd.

Om man vill ha Plogmakare på sit bruk
upritar fig 7, så har han en rättelse uneffer
sedan han gjorts så många tick för mycke
plogen man behöfver, alenast han tillika
får rätta rätt rätteljse om fiolens förhöjning
med N:o 4 til 4 tum, som anfört är, och sed
til denne förhöjning är den, at plogskifvan
i fallet må synnerligen emot fiolen, som
måste gå öfver henne.

När fiolen icke har denne förhöjning,
utan undra kanten ligger lika med plogf
ten, som ju ofta sker så fel aktiga plogar,
så går plogen som en trög plog, och fordra
mer dragare.

anmärkes. När plogen blifvit nött och bekväm af smeden vas
den tägges på, af hvilken sort magelen som håller fiolen vid
spets, då dilten slår ifrån foten, utan vidare nebbning.

Nytja utan til dragare, så häftas en krage med
af långa bänkar vid en stång. Stången går fram
til oket, men bindsel häftas vid plogens krok.
Anmärkes, at plogens broken bör gioras vid pag
i tvenne bref på vändan, så at tåmken ej får
hoppa af broken vid vändningarne, eller då dra
gare vigges tilbaka.

Brukas häftor til dragare, så nyttjas så kallade
de tvinglar som fig: 8 utvisar, vid hvilkas
häftas. Stallarna stenna och gifva som sin
mer stånger, och häftas vid hasikor med lokar,
på vanliga sätt.

Plogens bruk och uppsinde är ett förtigen an
förd i Undervisningen för Almogen i Finland.

Om Elfria Rior, som icke alenast igenom vår
man, utan efven med Vaderdrag, befordra en
Nyttig och sädens tärkning.

De vanliga Rior med föra följande olägenheter
1:o ofäkerheten för elden.
2:o at den angelägna tiden, som bör användas på
Wintra jordbruket til åker och ängs förbättring,
måste användas til tröskning.
4½:o at säden icke kan vara qvar stående
ofta til efter Michaeli, Winter säd bröd: vil
ka torn blifva odugliga til bröd och utsäde,
och förvandlas til fo säd.
4:o at man til kreaturen ej får begagna det
förfallna halmet på åkern, efter sädens inbergning,
emedan vinteren, efter den tunga sammna tröskn
ningen, snart in finner sig.
5:o at åkern därigenom förlorar den spädning
de betande kreaturen i annat fall skulle kun
na
Igenom eldfria rjors bruk, före kommas alla
de anförde olägenheter, som vanliga rjor med för.

förnämsta för manen af eldfria stjon är den, att jäden efter 8 a 10 dagars torkning på åkern, kan in kiöras i de lador som i en stra ning kunna byggas in til sådana jästug torkning, vilken då kan användas til vanl hända jord brukets förbättringen, och torkn förvätter, jemte underlaten för bönder dylika biter.

Åtskillnad vid stjonmanen ett anta ning än de namnlija, så kan den eldfria gjöra lika gått gagn som den rena till byggda, men kan, i anseende til jä Myndesmanen torkning, gjöra sig jäl räkning på 4 torkningen i vecken, och jä bespara en hel rie byggnad. Jedan vid och första torkningen, tagit vår man åt har jag alldig behöft, efter jädens in jästning efter middagen, elda tämyre än öfver natten, om morgonen medelst spieldet öppnande in vår ning då röret eller strumman blifvit o aflamen til togt, och jäden varit fullkomlig tor til torkning morgonen där på.

Flere auctorer hafva uppgifvit riktningar Wrinyar på dessa rior, men som deras åsikter dels icke torde vara almant bekände, dels olik dan på bok förråd tadome ett gående, tyckt här anföra det anvisningsätt i detta ämne.

Fig 9 föreställer rie ugnen i afskärning längdt ugnen.

a. Skålfva eldrummet i ugnen.
b. vaningsman neden in lägges.
c. bakmuren.
d. framm muren.
e Valfvet, som har 4 valf bägar af tegel med öppning emellan varje bäge til 2, 1/4, 1

tum. Hår vid märkes, at den nedersta öppningen blif ven innerst vid bakgafveln, och den högsta vid fram muren, at befordra draget.

f. är klappersten, större och mindre, öfvan på bå garne upslagen
g. är rummet öfver klappenstenen, varigenom värm men ett går vid g, då et dörrstående insat spiald öppnas sedan eldningen upphört, men är tillstä tät medan eldningen pågår.
h. är Kåpan eller valfvet som betäcker hela ugnen. ifrån detta valfvet till skapas Gristen tunnen
i. vars Kapacitet rätningen utvisar.
k. är Jesom en förstuga framm för ugnen med dörr framför.
För at undgå at hålla dören mer eller mind de öppen medan eldningen pågår, för at ett klappa röken, gjöres på dören en lucka, eller ock på muren en öppning, neden uti klåfsten, l.
m. är et rum til jämnelykning, som bör gå på alla sidor om ugnen. Ugnen gjöres jämn, och jämna öfvan på, och belägges på alla sidor neden med tegel ovanpå på platan. rummet emellan om detta tegel belägges öfvan med sand, på så ät rum medigt at ugnen ofördenadt spricka i ugnen, kan på så sätta olycka.
n. visar Rörgångsen.

Anmärkes. 1:o att ugnen flyttas på längden i rian at ugnen får gå fram, emellan grift turen och lilla röret. 2:o som röken til en del qväfves uti förstugan, så sätter jag fot i rummet, varför det är gång i vecken bör nät fogas rent.

Fig: 10 visar Rör eller Strumman som hör til denne Rie byggnad.

a. är rie ugnen.
b. är röret, 12 alnar långt, 12 a 14 tum i fyrkant, som gjöres af bräder, men bäst af plankor, nål

fogade och spikade til tåthet, at ute stänga dra
ytre luften. Detta rör får på en trumma
c. Jam gör in uti vian, och är 1½ alm bred inn
vie nägyen, och ½ qvarter högt, men af tagen vid
knät tel lika dimention med langa rören.
Detta Denne trumma bör hägga 1 a 1½ alm un
fädes djupare, varest tinkerste innpan meran
håller sig, och får sit fälte på andra nägyen snett fore (Diagon
och icke mit bak om nygren.
at Jammens vilar på innan om nägyen
fästade flat nägyna stänkar d. vilka fa in
flytta at bänk af Gräfnarne, c.
dammörkes. Rören kan gjöras af balmars rötter
kan, och fogas mit nygga tillsammans. Det fo
ogge vinder tal. Hägget vid nägyen, medan knäpp eller
om fat ring, vilken kan sit fästa vid nägyen.
På förfok har jag tutit dra ganska stark
men finden har icke ogge vinden tuket varit fo
bränd utan tilla god til ut fände med dem
ge finden.
Det öfrige Jam til hör Vje byggnader, är i f
land almant kiänd, fälades öfver flödig d
här in föras.
Anmärkes. Rören med trumman kan o
fällas inne uti vian, men för at undvika
tedsamhet af Gräpp, Jam så gärna ligga kun
förekamma, då rent gen igenom tuket,
jag nyttjat det utan för nägyen.

Om Tegel slagning til husbehof.

Leran måste först rent dock förkas, hvarvid den til
gel kan vara tiänlig. Ler arten är så gan ska m
ga, men finnes til större delen innebygrip
de 2 slag, den löja och hårda, vilka almenna
före kamma. Den löja leran ligger på högla

tare ställen, närmast vinder Mafjorden, 1 under
½ stenbom 1 alm djup. Särskad, kan man väl
skripa med denne Jägare med knita, och smet
for fingrarne. Layd i vatten, smälta den genast
och upplösel; är god och tätt brukad åkerjord. Denne
lera håller sand 25, 30 a 35 procent.
Den hårda leran har sit läge under den löja.
Särskad är den så hård, at man med vass kant
kan rifta i slätt höfvad bräde därmed. Smet för
intet fingrarne. Layd i vatten, kan den ligga i
flere dagar innan den blötnar, är då mycket
fet och sammanhängande. Den håller 5 a 7
procent sand.
I ingendera af de anförde lerarter dugar
för sig til tegel, men blandade tillsammans tek
lika med tiänlig sand, så at hela massan håller
mist 40 men högst 45 a 50 procent sand, blif
ner däraf gott tegel, om brämningen är god.
Blå leran som ligger mycket lägt vid så
fingrig mask, är fällan rätt god til tegel.
Sanden bör vara så fri ifrån dy som möjligt
ner het jordfri. Sjösanden är därföre tiänligast,
hälst den som är fin. Röd sand som ligger
i backar, nyttjas i nödfall.
Sandens procent uti leran undersökes sålun
Afväg 2 tod vål torrkader lera; krossa den
den uti et stort öglas med rent vatten; rör och om
om med en träspada väl, at leran blifvit upplöst.
Låt stå 5 a 10 minuter at sjunka. Slå det mes
flytande uti et annat stort glas; rör om och låt
sjunka. Det mera flytande som då kan vara
fritt från sand kan kastas. Det första glaset
förfares ännu en tid med nytt vatten, och arbetas
med leran, som efter sjunkning flyg i det an
dra glaset. Således fortfares med rent vattens
på slagning och sjunkning, 20 a 30 gånger, tils

vattnet icke mera grumlig i nägot dess glas
I första glaset säg den grövre, i andra glaset
finare sanden. Den fina sanden i andra gl
är svår att skilja ifrån vattnet, emedan den
ofta är så fin, att den näsan flyter på vattn
sanden vägar sedan den blifvit full kamlig
om nu sanden väger 5: E: ½ lod, så tager m
reglu de till hjelp, och håller till regels, som
2 lod, för håller sig till sin nästkommande sor
½ lod, altså 100 til den sand som dessutti innehå
ler, som visar 25 procent. Så för som nedan
sort lera.

Lätt nu vara at den ena sorten gifver 25
cent, den andra 5. frågar då huru mycket sand
som sadras.

När en mussa lera 100 gifver sand 25
en mussa lera — 100 — d d — 5
en mussa sand — 100 — d d — 100
5 500 — 1250

Förfares lägge tegelmorare vadana med 4 fa
visar at i denne blandning af 100, befinnes 4 3/4 fa
Det är 4 3/4 procent. Det vil säga vid utöfningen
at 1 lass af nedersa sorten lera, lagom stark, lägg
emot ett fullkomligt lass sand. Så har man
emellan 45 och 50 procent sand i blandningen.

Lera arbetande med sand och utan vi
sådes.

Man gör en plan af bräder, eller i brist därav
på en aldeles mull fri plan af fast lera, af ni
pag 20 alnars diameter. Lägges ler sorterna
på varandra, och sanden öfverst, spåden lite vat
på efter behof, och låter så svar, eller oskad
hästar, flitigt trampa och blanda sorterna
til sammans. Detta skier bäst, som en gåle

fästes mit uti planen, varuti fästes en stång med
ena ändan, som medelst en ring leder sig kring
pålen. Vid stångens andra ända fästes en hästa
så som videt ok, och så det sättet kiöres i rundel.
På det enarma sätt måste trampa i samma
fåra, hindes ögonen til på dem. En pojke hånga
midt emellan, att ej gödsel må komma i blan
ningen. När alt är färdigt arbetadt, att knutar
ej träffas i ler massan, föres leret til den som
slår tegelet, uti hvilken stallas formare.

Formen gjöres 14 tum lång, 6½ tum bred, och 3/4
tum djup, alt inuti räknadt, så blifver tegelet
i det närmaste 12 tum långt, 6 tum bred, och 2½ tum
tjockt, sedan det är väl bränd.

Tegelet måste med mycken kunda stryckas slätt
i formen, så at den på ena gången blifver full, och inte
tet ifyllas litet i sanden. Sedan tegelet är öfvan upp
på jämnadt och slätt gjort, strykes formen af på bord
kanten, och föres til torkning.

När man gamla hus odugelige til annat bru
bruk, dock dröjs för, kan tegler därutti inrättas af
bruden efter behof. I brist af bräden, måste gårdsm
jämnas där til med lera, sedan mat jorden är
afstryken, och beströs med sand. När tegelet tål
att vändas på kant til sidan
något hanteras sig, ställes det på kant til sidan
torkning. När det blifvit nära tort, föres det
i stapler, att lämna rum til sidans torkning.

Om tegels Bränning.

Man utgräfver et höglänt och brant ställe uti en ler
backe, gräfver där en grop, 4 a 4 alnar djupt. Samt för
gropen gjöres en gräfvens inre inrättad til 8 eller
12 små ugns pipor, efter behof. För 8 pipor blifver
golfvet emellan piporna 8 quarter. Piporna måste
4 quarter breda, och 4 quarter höga. Emellan pipornas
mynningar och ugnarna på ömse sidor blifver
2 à 3 quarter. Således hela ugnen eller gropen 4 alnar
när bred, och 6 à 7 alnar lång, alt inuti
räknadt. Denne ugn rymmer ca 7000 tegel.

Alt tegelet in sätta uti ugnen alltid på kant. Samt
Piporna til skapas, in kantas tydeligen af tegl

är det lätta sig beskrifvas. Man märker alena
at ~~ti~~ rummet för piporna i gråstenen är
¼ quarter, men rummet i piporna emellan tegla
är tidn, således ogentligen är gråstens pipan, på
det tegelt åt sin ytter af nödens ei löyning.
ne ogenlighet i piporna minnes, när tegelt mi
för pelaren löggas tätt til sammans. ty, nä
pelaren hålla ¼ quarter, men 2:ne tegel i hop nä
pay tak, så blifver ¼ quarters rum men i vog
pipan. sammanlades nä näggarne. När tegel
ett 4:de varfvet dragas närmare, för at til sko
valfvet, fylles mellan rummen mit för po
ren, så väl som nä näggarne, nä tegel nä
pan skalen. sedan piporna blifvit jämnade
fullfätter ugnen.

Ett bra tak måste göras öfver ugnen,
något högt, at ej elden kan skada.

När ugn Bränningen börjas, eldas först
dygnet ganska lite ett pipe ugnningen, at
tegelt blifver mera rökadt än upvärmt. an
dygnet föres nöden in ett ugnen, men eldas
då ej så dels. ¼:de dygnet, eller sedan eldn
giort några märken, eldas som sig bör. nu
ugns förrum börjas fulla af torr gadalm
löny ned. När detta ett bränt, tätes man gi
ra anstånd nä ny in löggning, tik pipo
några märkna, varföre ock eldkålen nä
en jämn rake ett rakas. Om ej detta i akt
tages emellan varje in löggning, får tegelt
för stark-hetta, i synnerhet ~~pipornie~~ och rummen til sa
mans. Efter ugn gifvan anledning fyller pi
na ånyo, och fortfar, således natt och dyg
8 a 10 dygn, eller mera.

Då man ett ¼:de eller ½:a dygnet märker
stenarne nedan 2:dra eller ¼:de varfvet blifva
röda, tänkes hela ugnen nä tera. Man
delar ugnen ut i 4 delar, och ett den ena
4:de delen upfanges teran på 4 skålen, til ½ dels

i fyrkant at befalta dragen. efter 6 timmars
förlöp, tillöppes dessa öpningar och öpning andra
dylika uti nästa 4:de del, och sådan befästadt
förfaren nä öpning och til slutning varje 6 timmar
ena, så efter 24 timmar, börjar man åter i första
fjärde delen. Då efter 5 a 6 dygn brännings
slutar, täppes alla sjelfva öpningar, och ugns pi
porna murastes til i synningen.

Den som har skicklig tekhof af sten nä Byggna
der, och kan räkna på ugns, chamo obetydlig
afsättning, gifvas vid ty bäst, at gråstens groper
sjelfve, at den kan nä god gråsten murad ugn ut
öfver alt til skalens tjocka murar, då murar
kan fort sättas ~~öfver~~ ~~lätt~~ til 5 a 6 alnars diup.
Om en sådan ugn för bränna 12 a 14 dygn,
blifver tegelt ofta full kantig gott. +

Ej sådan händelse, lönar det väl mödan at
låta göra en tegel kam. Vedsnåden är mötes
dig nä den omgående skalen mit kam blifver
af ej bärsk, men så kallade knifname af
jern. Gamla hus, ädnyelige til andre be
hof, kunna flyttas til tador, och nä hyllor
inrätta. Om alenast en sådan ugn bränna
ann ähnt, kan man tillvä 10 a 12000 sten,
uraf 4 a 5000 kan räknas god til nä tekhof
som högst, och det öfriga tegelt at nyttja
under tak. Ju längre tid tegelt brännes,
dy bättre blifver det. Det är icke den starka,
som icke mera en lämplig bränning som
gifver gott tegel.

En öfvadan formare bör nä 1100 sten om dagen,
vilka räknas för 1000; emedan 100 räknes
af sju i halfsten.

Vill at bevara gråstenen lönar det väl mödan at
in uti bet-låda ugnen nä tegel. Detta låter sig gan
ska väl göra nä obränds tegel. När detta emellertid
för bränns kan bränd sten sedan nyttjas.

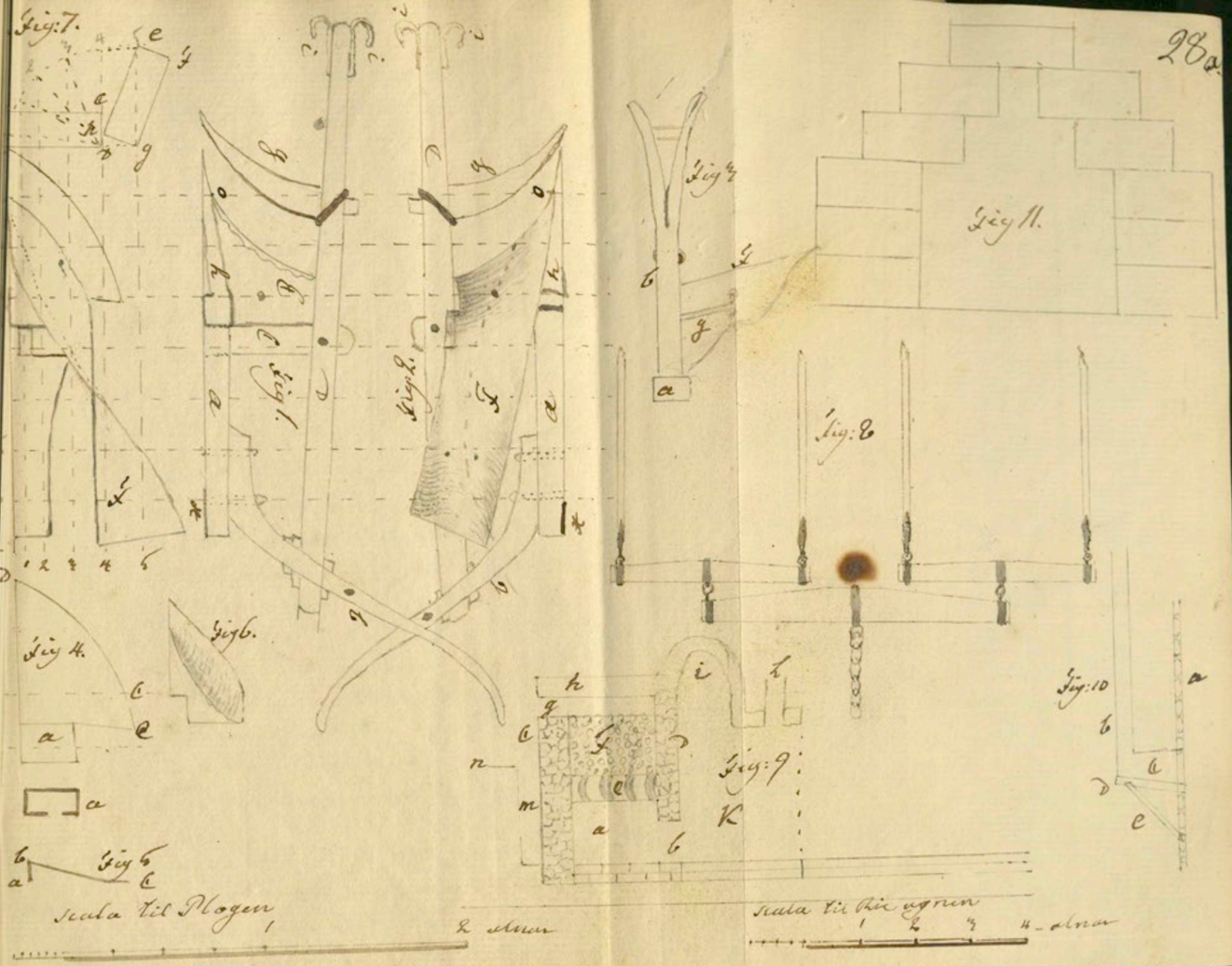

giödsel. Ju [illegible]
diken, dess mera samlar man til giödsel.

3:o Ofta finner man sina sanka flärkar eller myr
ror med diup jord, öfver klädde med mer alk mind
re diup måga ~~[illegible]~~, på alt sätt angtlige i
sit varande til stånd. Dijka ut dem, til 4, a 5 al
nar emellan varje dike. Giör dikena diupa til
botten, och så breda, at jord stycket emellan dem
kan taga emot dikes jorden. Man får häriger
nom jordsamling för många åhr.

På före skrefne sätt, har jag i finland på en
liten egendom samlad åhrligen 2 a 300 lag
giödsel, och i svärge 7 a 800 lag åhrlig, utom vad
ladugården åhrligen lämnads, och det til ingen
ringa förmån

2dra kapittelet är en fördt, in kiöres under tak, varifrån den kan med bequämlighet in föras i dessa hoar, vilka läggas mäst fulla. Alt kreaturens vatten blandas då med jorden. Denne jorden ut kiöres onsdagar och lördagar uti giödsel högen, och ny jord inkiöres i stället. Den giödselen som kreaturen lämnar åfvan på jorden i hoarne, ut föres dagelig på vanliga sättet. Denne giödsel hög, således samlad öfver vinteren, är til sommaren fördig, och god på vad jord som hälst, ty Urinen har giort den så god.

2o Giör et stängsel af giärdsle bredt vid ladugården, eller annorstädes. Kiör hit om vinteren den samlade dijkes jorden utur sumpiga marken. bred ut jorden öfver hela stängselet til 2 a 4 quarters diup. Til sommaren lägg Granris, och gammal halm öfver jorden. Låt kreaturen ligga här uppå, så tidigt We kan, om nätterne, då all deras spilning blandas med jorden. Om 14 dagar, eller högst 4 veckor, vändes denne jorden med spada up och ner, och man låter kreaturen ännu ligga där uppå 2 a 4 veckor, så är denne jorden god giödning på vad jord som hälst.

Mörck, at man på detta sättet giör 2ne nyttiga saker på en gång. Den sumpiga marken blifver torr och fruktbärande igenom dikning. och igenom en sådan dikning samlar man giödsel. Ju flitigare man dikar eller upränsar diken, dess mera samlar man til giödsel.

3o Ofta finner man små sunka fläckar eller myror med diup jord, öfver klädde med mer och mindre diup måga. ~~[illegible]~~, på alt sätt ongtige i sit varande til stånd. Dijka ut dem, til 4 a 5 alnar emillan varje dike. Giör dikena diupa til botten, och så breda, at jord stycket emillan dem kan taga emot dikes jorden. Man får härigenom jordsamling för många åhr.

På före Wrefne sätt, har jag i finland på en liten egendom samlad åhrligen 2 a 400 lass giödsel, och i svärge 7 a 800 lass åhrlig, utom vad ladugården åhrligen lämnade, och det til ingen ringa förmån

§ 18. På ängar belägne vid åar eller sjöar som
nu gytja eller sjö til bolln, af om läggande
bankar, kan gytjan til mycken hel samm
och bredas öfver ängen, emellertid det är bä
nals eller sumpig äng; tiknål icke tjenlig
i sjun i sänder. Om sommaren skier sam
lingen på slätta, och om vintaren vid tö,
väder tek på sjön. Man nyttjar här til skop
skodda i änden, och fästade vid långa skaft.
Man får vid sån undran se hvar mycke
dån, och grundet bryter sig igenom gytjan.

Är sådan gytja ligga vid stranden af
så blifven den dugelig på åkrar. Om leriga
gytjan på mull och sandåkrar, och den m
ligna gytjan på ler och sandåkrar, och det
sidan beredning.

5te Capittelet.

Om Ordning med Arbetet vid Jordbrucket

§ 19. En så kallad Moder åker, som icke bör, ut
i nödfall, läggas til wall eller äng, är nödvändig
åkern bör med all sorg fullig hål skiötas, och vorda
som här förut uti 4de Capittelet är omförd.

Har man lägt in sig åker som skadas af våta
eller syra i alun; den bör läggas til äng, och ny
åker i stället upbrytes.

Säden bör afskäras med lia, och icke med hvå
skära, emedan det går mer än dubbelt fortare,
(se Inledningen) och brukas mest öfver hela vår
den åtan i Finland. Med lian afskär man
halmen när mare jorden, som gifven mera fo
der åt kreaturen. Spilningen den efterlår sädes
nyttigare til gödning, än den efter skåran kun
nade lämna halmstubben.

Nekarna böra göras små, 7a 8 tum i genom
mandet, och sättas i skylar, 12 neker i varje skyl
Haren som skal täcka skylen, göres af 2 neker
vicka ombindes vid axen, och sedan den är omvän
der, sättes öfver skylen så at dess kommer under

hatten. Några strån af hatten uppdrages mitt öfver
hatten för lighet, omfattas med handen, och om bin
das med några strån, varigenom til skapas en
liten topp mitt öfver hatten. Då är säden fri för
alt regn. Anmärckes; på det axen må få mycket
bättre tåckas om bindes skylen tämmeligen hög
in til axen, för at samla dem så mycket bätre
under hatten. Med några strån af hatten fast
bindes den vid skylen, det ej nödrot, för blåsa af
honom. På detta sättet blir all säden väl täckt och
fri från regn. Efter slutad skiördes åkern, för
at hoppsamla de ax och strån som spillas.

När säden fått full mogn, är den nogsamt
torr. Bör du inkiöra i lador, tegg du in vid der
til tegg da eldfria rijor. Om sådane rijor kom
mer så vildt at afhandlas. Kreaturen hafva
efter sådens inkiörning bete på åkern. Swin ock
får up plåcka de spilda axen. Deras spilning af
alla slag bliffven god giödning til nästa sädes. Ge
ga ax får ur skiutu strån. Då tåcky bodd
på skylarne, som merendels afvelig händer
i Finland, då sådan sker ute til efter Michaeli
ganska ofta. Den saledes mätade säden är oden
gelig til bröd, och ännu mindre til ätsäde.
När jorden är til frusen, så at alt jordarbete af
stannar, då bör förskas med alvare.

§ 19. Om ängarnas vård och förbättring är anförd
uti 2dra Capittelet. När en förbättrad äng består
gröt 12 uti 15 år, börjar mogen åter in finna sig.
då bör den åter upplögas, på samma sätt som
förra gången, och efter giödning läggas i wall.
Igenom detta upbrytnings och ängs läggnings
sätt, vinner ägaren minst 4 gånger så myc
ket hö, oberäknadt den säden den på våren som
efter nu varande hushållning, at nyttja öfver
bättrade ängar. Ängarnas dikning gifven giöd
sel öfver flödigt til deras giödande. 4 gånger
mera hö, gifven 4 gånger större ladugård, som
ofvan giord så mycket större til=

gång. Ändamedlen hushållnings sätt icke
tänker jag mer än dubbelt, emot den vanliga
den kostbara tiden till jordgång.

Tiden till ängs arbetet bör vara om vår
så snart vår anda är öfverstånden, att
om hösten, sedan säden är inbärgad, och
höst sådets blifvit förrättad.

§20. Betes hägn är ofvanbärlige vid rätt
sens jordbruk. Böra påtänkas efter tid och
omständigheter. Vid sommar betet förje
tillfället given den är hindrad, att ängarne
böra betas om våren, och om hösten icke för
än 14 dagar efter slåttern; och betningen up
höra före Michaeli, på det de afbitna gräs
stån må hinna något växa, innan frosten
in sätter sig.

§21. Vid allt mad jag att det förgående anför
möter mig oftast det intryck, att tiden är
tillåten så misshandlad gifvorna. Jag för
gifna anledning till tidens vinnande.

1:o Upphör för alla tider med all slags fredag
de, så vinnes många dagars arbete som
igenom fredagande gå förlorade

2:o afskär säden med lie som förr användes
3:o tröska säden sedan allt arbete af första
hindras.

4:o Upphör med allt granris sammanbindande och halm
de, i afseende på gödsel sammanbring, eller i afseende
på gödslerans förbättring. Använd denne tid
den till jordarbete som sedan förrättas
anfört är, så vinnes samma dagsverken dagligt
tagit skulle förmån. Om åbo tänkningen,
i stället för Granris halkning i afseende på
gödslerans förbättring, vinde jord på för
terran, gifvande han sig visserligen dubbelt gagn.

5:o med förmedlan har jag i Januarii och Februarii hela
vinter månaden sammanstaden, jag mäder. brådaste tö
tarps tiden, icke börja sit arbete förr än efter kl
6 om morgonen, sedan frukosten var förtärd. Om
sådant vinter på flere ställen, har jag mig icke bar
hand. Jag tager mig tillvara häraf den förhoten
at använda, at en jordbrukare som så, emot hela
den öfriga världens vinkar och bruk, vid flyn sit ar
bete, icke annat kan än vara och förblifva en
fattig usling.

Om sommaren bör jordbrukaren vara vid
sit arbete kl 4 om morgonen. använda tiden
na til frukost. I timmen til middagen. Inom
dagare böra husvaktimmar til middags sadrets
ätande. kl 8 eller sista half 9 bör arbetet slutas,
äta, och gå til sängs.

De vårtaste sista dagarne bör man kl 4
om morgonen vara uppe, sysselsätta med varje
handa saker sedhvars för förrigande, och andra
flyda arbeten, samt äta frukost innan dagen blir.
Så snart annan sjör bör ett arbete börjas.

§22. Om tiden så i akt tages som före skrifvit står,
bör en arbetare, utan at hasta, kunna uträtta
följande arbeten på 1 dag. vant och et arbete för
rättadt i sin tidbärige tid, som var ock en timmer
dika 40 famnars dike, 6 quarter bredt och 4 quarter
djupt.

Upränsa vid sank 60 famnar alt som dikat är
igen muxit til.

Dika 17 a 18 famnars dike 2 alnar bredt, och 1 aln
djupt.

Upränsa vid sank 44 a 46 famnar sådant dike.

Gärda 40 a 44 famnar fullgod gärdes gård, så
länden är, fördig gärde för ut. stör och gärd
le fram vord, fördigt på stället.

Flytta för dige land til gärdesgård 400 ☐ fot, så
som vilja brukas

hank af grun gramen, 4 gånger omvändne 400 ☐ fot
där sådane brukas, såsom vida bättre än land.

För at underhålla godt kreatur flay, är ofvan
nödvändigt at föda kreaturen väl om vinter
och förse dem med gott bete om sommaren. De
ut vor endu Mannisking, men de äro tiku
få som hålla sin hushållning derefter. Jag
börjar med ett fadringen.

Ett ko kreatur af gott flay som mjölkas,
dagligen hafva 10 tt hö, ½ tt halm, jämte fo
på ½ gångor af agnar påspädd med dranck,
kåder kay af ekorn med baren uppå, rofve blo
eller blad, neslor, Valblad, och mera dylikt föda
ele, humble ris och potates blad icke til för tiger
När kon icke mjölkar, utan af half är i fjä
bör hon icke hafva för mycket, utan i dess ställe hå
tt halm mera.

En oxe bör hafva dag, då han arbetar 10 tt hö
och 10 tt halm. När han icke arbetar bör han ha
na 6 a 6 tt hö, och 12 a 14 tt halm.

Ung boskap bör hafva 5 a 6 tt hö, 8 a 10 a 12 tt
halm, allt som de äro vuxne til.
Mindre fant kreatur äro belåtne med mindre
både af hört och halmen.

Sodret bör aldrig läggas för kreaturen löst o
obundet, utan i knippor hopa bundet, ½ tt i sam
bunningen sker med halm. Igenom liten ofni
vinnes ett kännbliga fåtaltighet mått, utan
at nyttja Betyman mera än ett par gånger.

Sodret bör utdelas högst 4 gånger om dagen
kreaturen vattnas morgon och afton, undantag
de de mjölkande korna som få sopas, för de
kan en gång vara nog, dock lyckligt vatten i

§26. Kalfven bör hafva den af modren mjölkad
få kallade så mjölken, och därefter icke nyttjas i hus
hållet mera, än med kalfven åj använda at dricka.
den mjölk han får, bör altid vara sprenvarm.

Kalfven sjunker ju efter dess af syra i
magen. Syran får ofta orsaker hos kalfven både li
tisk, och förmycken förstöpning. Så han löst lif
gifves väl fin stött och sig säder kritu, stark som

hons ägg, morgon och afton ibland hans mjölk
eller kokade mjöl välling, när han sjelfmant får.
Efter ett par dagars bruk häraf, blir han ofelbart frisk

Så kalfven hårt tid gifves i stedet Bomu
olja, och när han fått afvänjt gifves dricka som
nyss nämndes, 2 a 4 gånger.

Kalfven bör stå torrt, dagligen göras rent
under honom, så sedt gödsel strött bör kuggas, och
nytt läggas i ställe. För förekommes detta, får han
ohyra, eller på annat sätt vanfrisves. Ohyran
får drifves af alla kreatur, om kreaturstätt jemväl,
i alm kvarsuden tobak, djefvulsträck, och några nät
löker stöter, och allt detta uti tak kammen
vinn får stå öfver natten, och kreaturet hår
med kemmas, och öfvertäckes med et tyke. Efter
leds får drifves ohyran om kreaturet 2 a 4 gånger
tvättas med varmt sam fäy när man bygger.

Vinter bör vara tiny och rolk. när han går
på Hö året kan han göra god tänst utan at
Wadey, och bör tel nyttjas ½ kyfft 4 ahr. Gamal
Vin gifves stöny kalfven som ej kemma kefva.

§27. Gått och jordfritt vatten bidrager til kreatur
rens hälsa. Salt är nyttigt, och gifves kreaturen att får
nyttja, både vinter och sommar, et
par gånger i veckan, emedlertid ett par finger burr
full vardera gången.

Sinkdomar förekomma ofta ny bland kreatu
ren, vilka at beskrifva, och föreslå botemedel,
blefve alt för vidlyftigt at anföra i denne lilla
bok. Jag vill allenast nämna, at om kreaturen
kreaturen utslappes på bete, bör dem gifvas 2 a 3
med tiära bestrukna strömmingar, eller en sill.
Lika så när de om hösten åter insättas. Så oförgät
är gått vatten, gått och tillräckeligt foder, salt som
sagt är 1 par gånger i veckan, snygga och renliga
hus, det som bäst bevarar dem från sjukdomar.

Så alla slags utvärtes åkommor, vare sig
för alla kölder, gifves ingen tiny bättre än salt
petters lut, som tål är tolgång af salt petter sjuda
re, varmed det skadade stället 4 gånger om dagen
tvättas.

6te Capittelet.
Om Fåarens Wiòtsel

926 Allmogens fåreflug är alt för vigel. Vanliga
gan är, at tråsten för foder giör at det större fa
flugot äj kan födas. Om Landtmannen förbä
sina ängar som anfört är uti 2dra Capittelet a
denne bok, så kaf fåren til öfverflöd. Skaja go
gunsor ifrån de Herregårdar som hafwa bätre
flug, och tåt dem löpa med de små fåren, så blef
fåreflugot widu förbätradt.

Et får bör dagligen hafwa 2½ tl. hö, i kärnfu
mål borgadt löf, som hållen på den ägenom bam
där til lite halm, för näm ligast för dem det ligg
eppå. alt flugs löfsår fåren nyttigt emedan de
äppe löfwet, wan af allen får bäras.

Fåren bösa watnas 1 gång om dagen. En ho
stå i fåhuset med skrift watten uti, för näm ligast
at äj behöfwa kösa ut dem, då svår wädret fa
fallar

929. Sint dannar besvära fåren gemenskt ofta, som
kunna til större delen förekommas, om man
tager en handfull malört, efsom så mycket wål kos
kade emellan, stöter och arbetar det wäl sint til sam
mans. Detta blandas sedan jämte något sal fin
skatt salt med kösa til en mycket tudig ma
ja. Denna maja lägges sedan på en titel i ända
en hål kaden stubbe, som ställes i fåhuset. Den
bör ~~wä~~ stå så högt at fåren kunna åt komma
at slicka på maja, men icke så lägt at di kunn
orena den eppå, ty sedan wäre det icke. Detta få ka
lade sleke, förtära fåren gerna sedan de blifwi
titet wanda, och får kommen mängga sjukdom
När det är förtärt, bör nytt tillagas i stället, så at
stubben aldrig är tom. Blifwen stubben för låg
måste hon åter upbyggas.

För öfrigt wet mycket wan at höja land och tem
bete mark är annu bättre för fåren, och sumpig
mark högst skadelig.

d. 26 Juni 1799

Kunskap och flit för
dras til en God hushål
ning.

Memorial.

Om det står fast, at frihet i näringar, medi
lätt och formonlig affättning af alla slags
tilverkningar, är den hufvudsakeligaste
och kraftigaste argumentran för fliten
och industrien; så bemödar man sig så=
fängt at uträtta något vigtigt til Hus=
hållningens upphjelpande genom andre
medel.

En mera utbredd upplysning i wisse
hushålls delar är otwifvelagtigt gansha
nyttig. Uppmuntrande belöningar lo=
ja til försök och täflan; men utan en
snabb och lönande affättning af pro=
ducten förfaller all flit, och hogtörheten
träder i stället som en naturlig följd.

Erfarenheten talar högt, til det sunda
fordomsfria förnuftet, at ju mindre twång
af Oeconomiska författningar och com=
plicerade anstalter, dem oftast egen=
nyttan upfinnit och förmått utiet=
mera mörkt Tidehwarf åstadkomma, dest
friare och lyckeligare går fliten och in=
dustrien til sin största högd.

Desse wisse naturliga grunder och
obestridelige sanningar äfven i Hushåll=
ningen, hwad är då nödwändigare, än
at antaga dem til grundwahl för alla
bemödanden til Hushållningens up=

hjelpande, och uttnönstra alla dåre
mot stridande villofattser som stå at
männa välmågan i vägen.

En fri och owilkorlig spannemåls h
del, den en vis och upplyst konung egenm
tan til barn skänkt Nationen, har rea
ådagalagdt en kraftig verkan til åker
kets uptkomst, och ingen uppmärksam
nindfalla at åkerbruket inom tjugu å
förlopp gjordt de mäst förvånande fra
steg.

Det är icke länge sedan, den upplysta
delen af wåra landsmän skydde landt
het, såsom det minst lönande näringsfa
landt Egendomar hade föga värde, ty
producterne saknade en lönande afsätt
ning. Huru förhåller det sig nu och
huru omskapat, är icke allmänna lyc
net i afseende å landtbruket? En så wä
signad werkan kan en väl öfwerlagd hus
hålls författning åstadkomma, och denna
owederfageliga werkan bewisar kraftigt
de fanningar jag i förstone yttrkat.

Wrihet at anlägga Ylle Fabriquer är
det andra stora steg til allmän förkofrin
som wittnar om en älskad konungs fasta
föresats at befordra allmänt wäl.

Flere Wojjon på fliten och industrien
återstå at brytas och jag twekar icke at en
upplyst och wälsinnande konung, som med
kadig hand förer sin spira skall kufwa
fordomarne, lösa de fjättrar hwarmed

näringo friheten warit belagd, och gifwa
trogna landsfattare all det utrymme för
tänke förmåga, flit och arbetsamhet, som med
det allmänna bästa kunna tillsammans.

I den mahn Monopolistka rättigheter
wika för allmänt gagn, går Nation med stora
steg til allmän wälmåga, och dit är genom
den wälmåga och National styrka, flit och
idoghet medföra, Statsverket i behofwets stund
kan äga något säkert at påräkna.

Kongl: Maijtt har gifwit detta land ett
stort bewis af Dess Nådiga och huldа om
wårdnad medelst Förmineringarnes be
främjande. Ett ämne som i långliga tid
der ertogjordt landets ifrigaste önskan och
wittnar om allmänna behofwet af detta ar
betes fortbringande.

Af Konungens wakande omsorg förekom
me i wårt upsåt, at härom malkas Thro
ne wi anser jag sällskapet likwäl häraf kun
na hämta en förtröstansfull frimodighet,
för at hos Kongl: Maijtt i djupaste underdånig
het anmäla alla de allmänna hinder som
ligga i wägen för fliten och idogheten.

Den som will ändamålet måtte och wilja
medlen; men at wilja et godt ändamål, fe
hindren derföre och icke taga något steg för
at undanrödja dem; önskar jag Företwert
den icke må få orsak tilwita detta agt
ningswärda Sämjund.

Jag ser inga grundade betänkeligheter
för sällskapet at til Kongl: Maijtt i underdå
nighet frambära wåra allmänna åliggan
den til landets och Hushållningens upp
hjelpande. Måtte icke en otidig gran
lagenhet förmå upptaga et skadeligt afstånd

emellan en god och välgörande Konu
samt trogna, för Konungens ähra och
allmänna bästa nitiske undersåtare.
Ossentligheten af våra göromål, talar
renheten af vårt upsåt.
Kongl: Maij:t är i Nåder Sällskapets
Beskyddare och man går inga lönnvägar
då Sällskapet öfverlämnar sina angelä
genheter til Kongl: Maij:ts Nådiga prö
ning och godtfinnande.
Alti den fulla förtröstan at icke vara
sam om desse tankesätt skyndar jag mig
närmare til ämnet.
Fåfängt nitälskar Kongl: Finska Husha
nings Sällskapet för jordbrukets upkom
i det öfre Landet: Fåfängt sprider Säl
skapet uplysning och underrättelser til
främjande deraf: Fåfängt utsättes upm
trande belöningar så länge en liflig o
lönande afsättning saknas.
En deht af Wasa, Cuopio, Heinola och
wastehus Höfdingedömen äger ingen ell
föga afsättning på producterne i orten.
Det är endast misswäxt som sätter pris p
Spannmålen. Afståndet från närmaste Sta
där afsättning kan äga rum går til någ
och tjugu eller trettio mihl mer och mind
Med en så tung vahra som Spannmålen på
så lång utförsell, ser man nogsamt huru li
lockande jordbruket kan vara i desse orte
och huru litet man har rättighet at vän
någon särdeles flit därvid, oaktat den fl
trätselliga jordmohn en deht orter hafva
Landets behof är lätt fyldt, Exporten kan
annat vara än ringa, och öfverskottet a
jordbruks producten stadnar innehafvar

til last. Denna tröga afsättning verkar
hoglöshet och har et elakt inflytande på
Inbyggarenes lynne. De blifva lata, obe=
kymrade, hafva inga behof som fordra
verksamhet och idoghet, de nöta sit lif i en
ömkelig overksamhet det allmänna til kän=
baraste skada.
Utan Konungens synnerliga Nådiga om=
vårdnad, skola evigt dessa Landskaper förblifva
i en ryswärd vanmagt och då tiden innan
kort inträffar at den nya Skatten skall utgå, vi=
sar sig uti sin hela vidd huru nödigt det blifver
at skaffa jordbrukaren en lättare afsättning —
om annors Konungen skall få det Konungen
tilhörer.
Då Durckfarter til Transportens lättande
ännu länge komma at saknas, men Landets
behof fordrar en skyndsam hjelp, synes icke mer
än en utväg gifvas at lätta och befrämja
afsättningen af jordbrukets alster til ym=
nigare production, och det är at locka Nä=
rings idkare, at utan hinder af Skrå-tvång
sig där i Landet nedsätta.
Man klagar at våra handaslögder icke
komma fort i anseende til dryga arbets=
löner, härledde från en dyrköpt föda, Ved=
brand och andre til Subsistancen hörande
ämnens upstegrade priser: At vi icke
kunna täfla med utlänningen, som har
ymnogt födo ämnen, mycket folk och bil=
liga arbets löner. Men har man någon=
sin påtänkt at nyttja de förmoner vi äga
och de utvägar oss anbjudas. Skola Stä=
derne, ~~[illegible]~~ ensamme, nödvändigt sysselsätta
handtverkande personer? Skall icke et
Eskelstuna kunna uprättas i desse Land=

skyter? Där födas, wedbrand och al
lefrets behof säs för ett ringa pris jemför
pris til andra mera peuplerade orter: d
dese födoämnen sakna ofnämnare, där tyg
just vara fället för Handtverkare och hand
slögder.

Landet har järnmalmer och Smältverk
stadlugnar kunna anläggas och Redimater
för dina Stålarbeten, är saledes sär
i Landet at tillgå. Stampja guttiverar
järnäki och Gjeremäki til exportation
denna Cultur både kan och bör vidare u
dessa Fabriquer finna saled
dare. Wuldans Fabriquer finns
ämnen i landet. Linne Fabriquer af
nare silverkning, alla slags kläder arbet
sysslevaror, m: m: skulle äfven i orten fin
Redimaterier och under derav förädlad
skulle silverkarena professionera jordbruk
producten och gifva lif åt det samma.

Kärkter Kongl: Maij:t i nåder, idfstaka
gränte, hvarinom Fabricanten och Hant
verkare af alla slag ägde sig med vissa åt
personlig frihet i dessa orter nedsätta, så
skulle landet inom en generation erhå
ta många nyttiga Consumenter af jor
bruket och landets producter, Jordbru
haren sysselsättas til flit och idoghet
då hans möda löntas med snabb och lö
afsättning, en Circulation uppkomma
emellan Handtverkande och Jordbrukar
som vore af en ojemnförlig nytta för d
hela:

Genom omgånget skulle allmänheten
sor, begäret at närma sig desse nyko
gar skulle föda mera behofver och desse
idoghetens och flitens at fånta, som nu a
fes med förakt. Transporten af silverkni
garne til städer och Marknader skulle äfven
indraga penningar til landet, som nu saknas och
vålla allmän stagnation.

En stohra mer Fabriques och Handtverks vah
ror skulle finnas i wärde emot flere stohror af
landtmanna wahror och Retourer tämnade til
fälle at förse landet med salt och andre behof
från städerne. De penningar som
härvid vore mödrige kunna lätt gifvas om
annars Idem blifver antagelig.

Köpingar som kunna flere städer anläggas
skulle icke medföra så kraftig och utbredd upp
ta. Det vore endast den närmast boende
allmogen som drog förmohn däraf. Den
skulle och veta i flere affeenden, så begagna
sig däraf, at köpingens Innevånare söga skul
le vinna på den Speculation at där nedsät
ta sig. Man vet hvad brist Finnia och
Tornio städer hafva på tillförsel, ehuru
rn det borde vara annorlunda. Städs
borne måste söka Bonden om deras behof
och det kan icke annorlunda vara, då
Bonden vanligen saknar afsättning och
måtte emottaga hvad som bjudes, så snart
några lass med wahror tillika och på en
gång til köpingen inkomma. Sådant
skulle icke hända då Handtverksmän
nen voro spridda omkring Landet och bo
ende ibland Allmogen.

Denna Hushålls anstalt skulle äfven för
sjöstäderne blifva fördelaktig och desse en
gång få slögde arbeten at exportera och
handla med.

För vår Kosterbyggd i gemen och i synner
het för ofvannämnde Landskaper vore en
fri och oinskränkt handel med Victualier

prosedlar af lika värde som den fria Sp
nåls handelen; och alt hvad den välsign
Förordningen om den fria Spannmåls handel
ut rättat til jordbrukets förkofran det skull
undvara skål och möjlighet fri handel oc
nyttjag af victualier uträtta til en gynn
tillgång däraf.

Det är menligt, at Riket skall se främm
Nationer i händerne om Sofvelvaxboan, säjo
Senör, Ost, kött, Fläsk m: m: men orsaken
gor til största delen uti det tvång som vi
alie handelen är underkastad.

Gemmeligen kan väl icke prætenderas,
bar och en Gomare, Pahyssinge, knecht och m
dre Hemmans åbor själf skall föra et ell
två lispund Senör, några marken Talg, C
hött m: m: til Staden at sälja. Då såda
är omöjeligt och laglig afsättning i orte
saknas, måtte han själf förtära hvad ha
annars gärna både velat och kunnat förytt
Wore en fri handel tillåten, så ägde denna
twungne misshushållning icke rum, ut
komme alla, i brist af afsättning, förslösel
alle Städerne til goda. Hvaraf kom
at den omkring Städerne boende allmoge
merendels är mera bälmående, Hushå
agtigare och sparsammare? tvifvelsut
däraf, at han lättare kan afsätta sin va
ra och därigenom sysselsätter sig i dag
då den aflägsnare för saknad afsättni
nödvändigt skall blifva vanskäld och hus
Hushållare. Sådagarer skötseln är o
för enahanda orsak omkring Städerne
til en god del på bättre fötter än nyttje
landet.

Städernes donerade jord, såsom den fö
det närvarande skötes, är ibland de fler

äfven et hinder til landtbrukets uppkomst.
Afsigten med den Städerne förenämte jord, har
varit plantagiers befordran och Kongl:
Maijts Nådiga Förf af den 14de September
1758: til landtbrukselingarne angående Plan-
tagiernes befrämjande af Lin, Hampa,
Tobaksbladen, allehanda Färggräs samt
kardborrar, vittnar huru Ekonungen ansett
denna jord. Icke desto mindre nyttjas i
denne dag, Städernes donerade jord så-
nämligast til åkerbruk, och Riket saknar
emellertid samt näste årligen införskrifva,
utom ofvanbenämde plantagie växter, af-
ven Humla, Trädgårds frugter, Anis, Gelm-
min, Tjeflagerie växter, alt sådant, som på
annan, Tjeflagerie växter, alt sådant, som på

Städernes jord kunde qualificeras.

Att man velat binda Städerne til en eller
annan växts Qualificerande som vid handlägg-
ningen mött naturliga hinder, har mycket
bidragit att sysselsätt i verkställigheten af
plantagiers befrämjande.

Ingen viss plantage vårt för den ena eller
andra orten borde föreskrifvas. Valet däraf
må vara frätt; men alt slags åkerbruk, Bid
confiscation af växten förbjudit och då skulle
ändamålet ötvifvelaktigt winnas.

Om Sofvelboen medlade sitt åkerbruk til äng,
vore jorden [illegible] afseende å det hela bättre an-
vänd. Det skulle medföra den förmon att
en trögare afsättning i Staden, förmådde
landtmannen sysselsätta sitt foder förråd hem-
ma, hvilket betydeligen förkade på Fo-
ders skötseln och åkerbruket.

Det är [illegible] dessa hinder för inde-
stien jag [illegible] böra undanröjas och öf-
verlämnar därföre til Kongl: Vitterhets
hällsings Sällskapets pröfning huruvidas
icke Sällskapet skulle dessa nödvändigt

för ändamålet af Sällskapets afsigter ha
bönfalla kongl: Maijt:, vid hvilket tillfäl
Sällskapet och länspeligen torde kunna
ligt förut skedde ventilationen anhål
om ändring uti flyttningstiden för
sjon ifrån Michaëli till den 1:a Novemb
Hvad under förbjudan af Nådig villfar
het härutinnan kongl: Finska Hushåll
Sällskapet emellertid skulle kunna till
öfre Landets gagn uträtta, vore i sinn
ska, at ända industrien och arbets fli
till länspeliga och efter hvarje orts loga
omständigheter afpassade binäringar
handaslögden. En lättare afsättning
och skälig förtjenst skulle väcka hoglöfhe
till omtanka och allmänna lynnet få
annan och nyttig riktning.

Lin och Hampeplanteringen, Garnspinn
och väfnader borde på alt sätt uppmuntras
och idkedrifvas i dessa landsorter, där all sy
handaslöjd saknas. Skin afveln och Fåsk
flottsen borde äfven vinna afseende. D
Spannemålen har et så vinga vände, kun
föra Swinhjordar med förmonn rinderhu
och Riket förses med victualier. Ett la
Fläsk skulle inbringa vid transporten, så m
ket, som flera tals spannmål. Slagt Fä
skap kunde på längre väg drifvas til mar
nads platserne v Ängs cultueren borde
afseendet komma i tanka til nymen
Åkerbruket vore det enda som borde la
nas åt sin egen gång, så länge afsättning
är så besvärlig. Det är nog uti Landet
la tiden han sitt eget behof af brödföda.

Kongl: Finska Hushållnings Sällskap
har väl uti dess kungörelse af den 1: Ap
1796: vidrördt i allmänhet de ämnen
som Sällskapet will belöna; men sådan

allmänna annonser medföra sällan ända-
målet om icke egentligt och kraftigt bemö-
dande användes; hvarföre jag icke tvifla
at kongl: Finska Hushållnings Sällskapet
med all ömhet och verksamhet antagen
sig desse landsmäns välfärd.

Härvid bör ej oanmärkt lämnas, med hvad
smärta jag kunnat ungdomen sysslolöf om-
kring en Mörtsign eller längre åt Vänkarne.
Pojkar och Flickor om 6: 8: å 10: och 12: års ål-
der alla i lättja och overksamhet. Föräl-
drars oförstånd och tanklöshet är dertil
orsaken. Mängen städer saknas och ver-
keligen tillgång på länspeligt arbete.

När genom Kongl: Finska Hushållnings-
Sällskapets ömma försorg, denna landsförderv-
liga overksamhet skall utrotad vara, tor-
de icke vara otjenligt at för ungdomen ut-
fästa särskilde premier, så at Barn om
6: och 8: åhrs ålder lika af hvad kön borde
för strumpstickning och spånad huru grof den
än vore så högsta belöning, och Barn om 10:
och 12: åhr det mindre premium. Den
yngsta bör lockas at arbeta, för den äldre
är det redan en plight.

Om Sällskapet förmådde åt et kommande
slägte bereda tycke och smak för arbetsamhet
och flit, hvem sagnesamt vore det icke. —
Hvad Nationalvinst om tusende tals små
händer blefve nyttiga och nyttiga til en en-
da Schillings förtjenst om dagen för hvart
Barn. Men kan Sällskapet af berörde
dess allmänna kungörelse vänta, at en la-
volax eller Carelsk bonde skall anse den samme
angå dess minderårige Barn. En speciel are
omvårdnad är aldeles nödvändig och högst
angelägen.

Til Östra Landet af Finland lärer åt

Hafs Branden och därifrån upsatt hand
på det afstånd som medgifven en vägo
lunda dragelig framspord, synes åkero
het egenteligen höra, som klarstäder jäm
äng och Höskaps skötselen för sitt jäm
nangang; på alt sätt bör utvidgas, förb
trav och symmentras.

Kongl: Finska Hushållnings Sällskap
synes hafva för Jordbruket nyttjelysande,
tagit den grundsatsen at utsprida Ekono
ska skrifter ibland allmogen, och utdela
löningar.

Ingen önskar högre än jag, at nyttjom
och kunskap, om alt hvad nyttigt och ga
ligt vara kan, må spridas ibland allm
heten. Jag yrkar således gärna dessa
gagneliga afhandlingar må lämnas a
mogen i händerne under hopp at fman
gom och med tiden, detta utsäde må gifv
någon frugt. Det vore visst fägnesa
om tanklöshet och hoglöshet därigenom
kunde väckas utur sitt slummer, icke d
mindre tvekar jag om de bästa hushåll
skrifter skulle kunna ibland allmogen
öfvärnja et klokare och fördelagtigare Jo
bruk och om Sällskapet bör hvila därvid
med sin åtgärd.

De orsaker som väckt min misströst
om et merk utbredt och kraftigt gagn
af Hushålls handböcker äro flere, men fö
närmligast mera allmän okunnoghet
läsa stål och redigt i Bok: ett inskrän
och osvadt begrepp, för at fatta rätta m
ningen och förstånded af det som läs
och de föreskrifter som gifves, samt lik
allmän farhoga at i tillit til dessa föresk
ter, gå ifrån gamla Bruk och sedvanor.
Den som med svårdig nyunsärksamh

åtföljet våra landtbrukare i gemen, skall
helt visst igenkänna alla dessa händer, som
ännu länge ligga honom i vägen at gjöra
fullt gagn af Hushållsböcker. Följde ny
lysningen omedelbart med Böcker som stickas
honom i händen, så vore ändamålet lätt vun
nit; men är det endast genom förbättrade
underrisnings anstalter som den skall vän
tas, så böra vi icke af blotta Böcker hop
pas och vänta mera, än de förmå åstadkom
ma. Förgätom icke eller at ibland den
nyttigare Classen af jordbrukande, ofta före
kommer tvekan om rätta förståndet och
rätta handgreppet af Ekonomiska föreskrifter
och nygifter.

Enligt all erfarenhet är ingen ting som
kraftigare och säkrare verkar til et förbättradt
och mera lönande landtbruk än Efterdöm
me. Bonden hänger icke längre vid
Far och Farfars sed, än han med egna ögon
ser och erfar, at et annat sätt at sköta jord
bruket är förmonligare och indragtare.
Detta tror jag vara odisputabelt, och om
så är at vi blifva ense därom, återstår at tilse
huru dessa Efterdömen kunna blifva nog
allmänna och verka efterföljd.

Prosessionater samt Pastorer innehafva
re af Militair och Ecclesiastige staten, som
äga nödig nyttjoning at göra gagn af
Hushålls Böcken, urskilning och begrepp
at nyttja det användbara däruti, tiltag
senhet at våga försök i det som är mera
främmande och ovant; äro de som förnäm
ligast och egenteligen förmå åstadkomma
nymuntrande efterdömen och gifva
allmogen låcon i Hushållningen.

Wårt Landtbruk i allmänhet, är utan
riktigt system och sammanhang. Däruti

följes ingen viss princip och öfverlagd ordning. Det skiljer sig endast på gamman
praxis långsamt eller skyndsamt.

En systematiske plan til jordbrukets ind
ning och förbindelse af alla dess delar sa
hvarannan, til et ändamålsenligt helt, vore d
första nödvändiga. Denna borde vara b
på nyare upptäckter, rön och försök i Nat
Historien, Chemien och Hushållningen.
hop stridigheter i Hushållningen borde rät
och afgjöras för alla tider, samt vissa prin
fastställas, som Axiomatiska sanningar. D
Det bör afgjöras om jorden nödvändigt
var hvila ifrån att slags säde, eller om hvil
består i ombyte af sädes slag och i sådan hän
hvad ordning då bör följas. Om och i hva
mått kalken bidrager til åkerns bördighe
så vida åtskilliga Utländska Hushålls skrift
fatta en långlig erfarenhet om nyttan och f
len af kalkens bruk emot Chemisternes theor
med flera sådane stridigheter som vore nyttiga
hafva afgjorde.

Det andra vore efter min tanka at utsätta
premier i penningar efter landsortens beskaf
het, mer och mindre upplysning i Landthush
ningen, från 3:ne Rdr 16:ſk til 100:Rdr för d
Boställs innehafvare och mindre professionat
efter den antagne Systematiska plan bevisligen
inrättat sit jordbruk och drifvit det samma
en viss tid, eller ock förmått någon Bonde,
på sätt Kunnan inrätta Landtbruket efter d
skapets föreskrift och til alla delar det samma
ligt planen fullföljt. Til hvilken be
Socknе Nämnesten, Klockare och dylike kan
män som visst sig hafva befrämjat planen t
Execution hor allenagen skulle vara lika b
rättigade och förtjente. Det förstår at åbo
dessutom borde få något bevis af Sällskapet

valbehag.

Om vore väl det en nitväg at vinna detta ända
mål om Sällskapets Cassa undgofve den samma.
Det vore at för Sällskapets räkning inköna et skatte
eller krono Hemman, där införa en sådan Syste
matiske Hushållning och sedan försälja det til den
mästbjudande med vilkor at förblifva vid planen
och derefter vidare vid hvarje Socken til efterföljd
och upplysning successive fortsätta denne inrätt
ning; hvarmed borde fortfaras tills menige hand
brukaren at erfarenheten funnit sig om nyt
tan häraf öfvertygad.

Om mina i välmening framgifne tankar
föranleda til någon nytta för det Allmänna,
skall jag anse mig öfvermåttan belönt och under
den ogrundbelagde förskaw at i några mått kun
na vara gagnelig, underkastar jag dem gärna
mer upplysta och erfarna Medborgares granskn
ning och wälbefall.

Kongl: Finska Hushållnings Sällskapet täck
tes ynnesstfullt låta mitt goda uppsåt öfverskyla
brissen i min förmåga at åstadkomma något
fullkomligt. Det är Sällskapet förbehållit,
at bland mycket odugligt nitvälja det lilla
som kan vara nyttigt och antageligt. Wasa
la den 20. Julii 1797.

Gust Ekelund

Circulerar, tillika med 8 Tabeller.

Herr Hof Rättsrådet Sylvius ank. d. 9 Sept. kl. 7. e. m. afs. d. 10 kl. 10 f. m.

Herr Professor Johan Gadolin afs. d. 12 Sept.

Herr Advocat Fiskalen Avellan

Herr Öfver Inspektor Wahlsten afs: d: 14. Sept: kl: 2. ef: midd:

Herr Professor Gustaf Gadolin afs. d. 24 Sept. e. m. med omhållen att utterfu handlarna efter det de circulerat.

Herr Consistorii Notarien Tolpo

Herr Professor Johan Bonsdorff

Herr Professor Hellenius ank. d. 7. Octobr. afs. d. 9. Ditto.

Herr Protonotarien Haartman afs. d. 12. Oct.

Herr Assessor Bonsdorff.

Fr. Vilh. Radloff.

Ödmjukt Memorial

Redan för wid pass halftannat år sedan fattade Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet det beslut att här i Åbo Län befrämja et förmånligare sätt at tilwerka Tjära, och at, om nödwändigt wore, i sådant ändamål ifrån Österbotten hit förskrifwa någon i denna förmånligare tilwerkning kunnig Bonde.

Något hopp at med mindre kostnad kunna winna detta ändamål genom en ifrån Österbotten hemma, men här å orten wistande Volontair, torde i början hafwa hindrat Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet at ifrån aflägsnare ort söka anskaffa sådan kunnig Tjärbrännare; men detta hopp wardt dock

1798 den 6 Augusti beslöt kongl. Finska Turkhållen. Sällsk. i anledning af Hr. Bruksäg. Linders Memorial, hvarmed bland annat förmäles om det i Österbotten och omkring Kimo Bruks trakter vederlagne fall, at vid Fjärdtillverkningen ägnad lega stor tid förnödenhets behöf, at som ock de hade nede i landet Fjärd tillverkande orter, vid denna handtering största mycken värdelöshet och olägenhet, Österbottniska Fjärd och kolbränningsfatet, hvarmed Kimo bruks tillverkningar på en del orten äfven blifvit förenad, kom behandlas och för när allmoge, på det fall, at ev i dessa delar kunnig Österbottninge blefve anskaffad och bekingad, at tillåta allmogen i nedre orten, at bättre kata sjelfva, använda stubbar och rötter till Fjärdbränning, använda inrätta Fjärdugnar på Österbottniska viset, och förena Fjärd-stol och Kimo bruks tillverkningen.

S. D. ålog sig Prof. Tengström at efterhöra en sådan skarl. och Bruksäg. Linder hade igenom bref upmanad, at jämte andre Fjärdbrukare i Nyland, sökta hos allmogen införa detta med förmon vid Kimo bruk vidtagne Turkhålls grep. (S. 2).

Om detta Beslut underrättade Sällsk. äfven allmänheten i sin Redogörelse af d. 1 Nov. 1798. p. 9. samt lofvade tillika att till den tidan vidtaga ytterligare tjenlige anstalter.

1798 d. 1 Dec. gaf Prof. Tengström vid handen, at han icke kunnat anträffa någon sådan skarl, som i Fjärdbränning samt stol och kimo bruks tillverkning vore förfaren. (Prot. p. 3. S 8) Sällskapet föreslog derföre till Beredningens utsk. at icke minna med vidare förslag.

1800 d. 1 Febr. inkom ett anonymt Memorial, hvarmedelst Sällskapet påminner om författningens vidtagande till införande af ett förmonligare Fjärdtillverknings sätt; och remitterades p. d. till Oekonomie utskottet. (Prot. S. D. S 2)

1800. d. 14 Febr. förevar detta ämne hos Oec. utsk. då utskottet förbehöll sig, at framdeles få afgifva sitt yttrande, sedan de samåterne fått tillfälle at genomlåsa handlingarne. (Prot. S 5).

1800 d. 1 Apr. lar Prof. och Riddv. Porthan ett Memorial, som den p. d.

blifvit til Vexedn. Utskr. proffning remitterat, bland andre
ämnen påyrkat anstalt om et förmonligare Tjäre tilverk-
sätt, med yttrande, at hela Finland, och särdeles Österbotten, ske
ske en stor välgerning, om väl inrättade ugnar i stället
Tjärudalar kunde bringes i bruk, och i synnerhet om Allmogen
kunde förmås at här, såsom det sker i Västerbotten, i ställe
för växande och til nyttigare behof användbare Trän, tilvä-
Tjära förnämligast af Stubbar och rötter, hvangenom en dubb
förmon skulle vinnas. Detta hemställande har Kver. Utskr. den
Apr. ansedt böra hänvisas til Oecon. Utskr. som med et Memo-
i samma ämne förut har befattning.

46.

...mbs diameter. På det sättet, at en så-
...ll barckas först 2 alnar ifrån Roten
...ng så nära som en bredd af 3 tum hvil-
...mmas obarkad i högd lika med det bar-
...då står samma Tall, at torckas ut-
...och samla på det stället sin kåda,
...år, andra året, höjes ej: ökes Barck-
...en ¾ aln högre, at återstå ett år, att
...sker i Maji ej: Junii månader, tredje
...en afbarkas den lemnade obarkade
...n, hösten derefter nedhugges sådana
...n. Dessa stycken afhuggas ifrån det
...trädet, handteras och föres til Zah-
...

45.

...15 Nov. 1800. 602.

Kort Beskrifning öfver den, här i
...det, brukeliga Tjäru Tilvärk-
ningen.

Om Ämnet

§ 1.

...t är tvåggehanda, antingen af Furu Rot
...h Stubbar af Vindfällen, eller Barc-
...Unga Tallar.

...en Skogsmark, hälft sandig, stenig och
...aktig, sökes, om Höste tiden efter Rötter
...Furuträn och Stubbar, äfven stående
...Vindfällen.

...öttren brytas, upp utur jorden, sedan
...gräfvit omkring dem och afhuggit de
...raste röttren, at de, med Brätt och
...kar, jämte Jarnstör kunna uptagas
...högtals ihoplaggas, förr än jorden til-
...ler.

§ 2.

...Vindfällen af Tallar, som förmärkas

49.

af Rötter
...i vida det —
...t genom —
...mmas, hvar=
...rötter ne=
...half fann
...nen inbe-
...ende till —
...gå 3½: fyra
...d, i denna
...uhedning af
...nde till —
...Tallar 1:36 —
...Tan, — 30 —
...4: alns
...
...ubi —
— — 10 —
...u in
— — 6 —
...dag
— 1 —
...3:34 —
...tur
...10 —
...1:24 —
...
...blom
...
...15: ... — 24 —
...12 —
3:34 —
...8:14 —

blifvit til Vereds. Utsk. proföning remitterad; bland andre
ämnen pröfvat anstalt om ek fördelaktigare sätt kilverk
satt, med yttrande, at hela Finland, och särdeles Österbotten, skul
ske en stor välgerning, om väl inrättade regler i stället för
tjenstdalar kunde lemnas i bruk, och i synnerhet om Allmoge
kunde förmås at hafva, såsom det sker i Westerbotten, i stället
för varande och til nyttigare behöf användbare trän, kilver
hvarå förnämligast af stubbar och rötter, kvarglömmen en dubbel
förmon skulle vinnas. Detta hemställande har Kon. Utsk. dem
Apr. anfört bora gånvisa til Kon. Utsk. som med ett Memorial
i samma ämne förmält har befallning.

---

dra fötter eller kädar, skallbrytas med
äfven ibland med Yxa och Saljor, sa
med Saljens andra ända ute nagot
Stöd bredvid; sedan afhuggas de vid
3 alnar mer och mindre vid roten, allt
mäkes kädig; äfven Tullen eller Sk
när där finns mycken fjäder, som kall
Fjäder Gaddar.

§ 3.

Dessa upplagna Rötter klyfvas en d
stället, då skogen, vinterdden, när
köld inträffar, för at til förstöd lätta
afskälja det som icke ligger och
väntas Fjäder ut af. Sedan hemför
til Dahlen sådana som de äro okluf
sedan de lagt någon torrka, at dem
sand kan afsopas

§ 4.

Ett annat ämne til Fjäder hämtas
ga Gär-Saltar, som äro kädriska, grö
brokata och til Timmer odugliga af

ades diameter. På det sättet, at en sä
dl. barkas först 2 alnar ifrån Roten
ag så nära som en bred af 3 tum hvil
lemnas obarkad i högd från 4 till med det bar
då stå samma stall, at torrkasel
och samla på det stället för kädel
år; andra året höjes eller sänkes Bark
nd ¾ alen högre, at återstå ett år all
ster i Maji eller Juni månader, tredje
n afbarkas den lemnade obarkade
n. Röstin derefter nedhuggas sedana
d. Dessa stycken afhuggas ifrån det
trädet, handteras och föres til Dah
ställe varsamt, at icke kädan för
och där klyfvas, så länge de äro i sma
sättror.

§ 5

örde Stämme af Grofva Rötter, kommer
ängor under arbete och klyfning. De
rra böra ske i ström köld, vinter
Då klyfningen med Fjäder kilar och

gningen åpen nedanifrån med Fjäder
ren, så fått granlädd som möjligt är,
fals det kortaste nedanåt som brukes
med en klubba, de längre Spjälter
es vertikalt längs efter vid kräddar
nyss Barken, som efter behof lätt
dra jorden. Sedermera fortsättes lag
gen så längt det räcker, med det vällyck
ämnet af Fjäder vid ock Rötter, Dahlen
Då afskäckes och klämmas med Fjäderkilar
ch vid sidorna lemnas stamme, flera stallar

af Rötter
i vida dak
d grunden
mma, hvar
Rötter un
half stamme
runn in
ränder stall
gan 3:r. styra
d, i dennes
uckning af
dre stall
Rötter
Dallar 1:36
dr stam, —30
H. ofvan
10
6
Dag
1
3:34
10
1:24
24
12
3:34
8:14

blifvit til d
annen på
satt, med 4
ske en stor
Tjärdalar
knade för
för vårau
hård för
formen f
Apr. anfa
i samma

och Tjära gå bättre, läggas de i trefvar
torckas i värvinden, der 3:e och sjette
torckas i värvinden, der allt hug
ningen stod, efter värandet, då allt hug
smält, allsta, löske, sål och orent väl
skiljes, det brokiga huggas af, at det då
kan packas tätt i dahlen, läggas dock
i trefvan bredevid. Dahlen, at lägga god
Där är detta ännu färdigt.

§ 6

Om Tjäre-Dahlen eller Gropen och dess Tilredning

Merendels anläggas Tjärdahlar u
der, för at under arbetet, så snart dem
dock äfven, på längre afstånd i skog
allehanda kronomark, emot hvilken afsyn
det faller bindrigare at försälla Tjäran,
ämnet, lång väg.

Någon höjd eller backe sökes, d
rund Grop gräfves, af 12 til 15 alm

§ 3.

Dessa uptagna Rötter klyfvas, en
stället, uti skogen, vinterdagen, när
köld inträffar, för at til forsel lätta
afskiljas det som icke duger och
väntas Tjära uti. Somliga hemföra
til Dahlen sådana som de äro, och
sedan de lagt någon torcka, at de
sand kan afsopas

§ 4.

Ett annat ämne til Tjära hänta
ga Gär-Stubbar, som äro bädrika, gr
brokota och til Timmer odugelig af

ten vid ofvre brädden, och i dylpelek vid
munden cirkel a 5 alnar i lika skattning
en ordinair Röjsning, ett lak lag på ett
vid skattningen af landet ute barken
ges ett bredt diket, de ränner skal
en 2ne alnars bred, vidare eller somen
ckerst så bred, at Tjäre Tunnan sätt kan
varan där ställes, lätt til och afsättes, och
lunga diket vid dylpelen hälfva
des. Deröfver timres stocken på Dälar
vid såsom ett tak öfver diket på hvilka
de Röbbar läggas i jämn skattning med
ens andre sidor, smal nedersk i botten, därpå
mull läggas, at medstå elden, därvid det
ll icke kan falla jord til grunds. Gropen
Dahlen blir i skapnad af en stor rund
skutad syg nedersk, med ett hål eller öpning
alens vida eller Rundel. Därpå botten sät
n til hälften urhölckad 5 tumbs djup skatt
tumbs vid, i form af ett litet Bakfång
hop, som med sin Tarätt och Yerka bräd

öppningen äfven nedanifrån med Tjäre
ren, så tätt packad, som möjligt är,
erfals det Tortaste nedersk, som buktas
ed en klubba, de längre Tjälkar
as vertikalt längs efter vid brädden
ppå Barken, som efter behag lätt
ida jorden. Sedermera forskjutes lägg
gen så långt det räcker, med det välkän
de ämnet af Tjära vid ock Rötter. Dahlen
Då Tjälkarna alla stämmas med jord täfven
sk vid sidorna lemnas framme, flera Tjälkar

af Rättar
vida det
d gnuaw
mma, hvar=
nvänd in=
ända till
ga 32. hyra
d, i dnuaw
ukning af
dre till
Tallar 1:36
Tum, 30
H. aller
in aw
ubi=
— „ 10.
— „ 6
Dag
— „ 1.
3. 34
10.
1. 24
24
12.
3. 24
8. 14

blifvit til
ämnen på
satt, med
ske en stor
Tjärudalar
skunde för
för vårar
Tjära för
formon
Apr. anfed
i samma

dar fyller det runda hålet i centrum af grop
andra hälften af klubben hålckas icke
at understödja ändarna af tumren eller
borna, som lades öfver Diket, eller den sm
öpningen, ofta ock förbrustande jord af
eller backen; genom denna tjocklek af
ben båras hål längs efter, med en tumb
var litet lutande, til lättare rinnnande
Tjåran, där under hålet lyftes sedan
lilla Rånna, uti hvilken Tjåran sk
na, som lägges på jorden med inra ån
och på en trå Bäck, (en klabb med fyr
nar til fötter uti) så hög at toma
kunna sättas under vid ändan, uti h
ken är ett groft hål båradt, tjenand
Tratt, med bärning i en graf qvist at
uti tunnans sprund.
När Dahlen så är färdig, med sin
i Botten och Rännan derifrån utigen

§ 3.

Dessa uptagna Rötter klyfvas, en
stället, uti skogen, vintertiden, när
köld inträffar, för at til forssel lätta
afskilja det som icke duger och
väntas Tjåra utaf. Somliga hemföra
til Dahlen sådana som de äro oklu
sedan de tagit någon torcka, at mu
sand kan afsopas

§ 4.

Ett annat ämne til Tjåra hämtas
ga Gär-Tallar, som äro kädrika, gr
krokota och til Timmer otjenliga af

Jan. 1801. 630. 49.

Debet.

Ved anskaffande till denna ugn af rötter och plågbränder, samt hela trädet, så vida det innehåller erforderlig fetma, hvilket genom barkning på södra sidan kan åstadkommas, hvar af vreden nyttjas under i ugnen, och rötterne ofvanuppå, uptages till 7. dagar och half fann om dagen a 12. ß:r med hopkörare lönen inbe räknadt; och som jag Supponerar, i anseende till tätheten och hoppackningen, at det bör gå 3½. fyra alns fanmar och tem qvarter bred, i denna

48. ...ndning af
...nde till
...tallen 1:36.
...ß:r tan, 30
4. alns
...ren om
...uti
10.
...n in
6
...dag
1.
...ß:r 3:34.
...tur
...ra 10.
...ß:r 1:24
...ommer
...blom
...grof
15. ß:r 24
...mma 12.
3:34
...ß:r 8:14.

...a diket, så varar den ärligen seder

§ 7

...Brännningen företages, förser man sig,
...vist lös Granbark, at täcka hela botten
...ikasom ett tak med näfver täckes, på två
...agda at Tjåran må inna uppå, bör
...s ned ifrån trängesta botten; Så sker
...ägningen åfven nederifrån med Tjåru
...tren, så tätt packadt, som möjligt är,
...rstals det kortaste nedersta, som buttas
...med en klubba; de längre Spjältror
...es vertikalt längs efter vid bräddar
...uppå Barken, som efter behof tätt
...ädder jorden; Sedermera fortsättes lägg
...ngen, så långt det räcker, med det vällt tär
...ämnet, af Tjäru ved och Rötter, Dahlen
...Då öfvertäckes altsammans med jord Tarfver,
...vid sådana temnes framme, flera ställen

blifvit til V.
annan på
satt, med
ske en stor
Tjärudalar
kunde för
för varan
Tjära för
formon fu
Apr. anfed
i samma

der fyller det runda hålet i centrum af propp
andra hälften af klubben hålckas ut,
at understödja ändarna af tunnen eller
bornå, som lades öfver Diket, eller den som
öpningen, ofta ok för brustande jord af
eller barken; genom denna görs ok af
ber borras hål längs efter, med en tumb
var litet lutande, til lättare rinnande
Tjäran, där under hålet bygges sedan en
lilla Ränna, uti hvilken Tjäran ska
na, som lägges på jorden med ännu än
och på en brå Bänk, (en klabb med fyr
var til lotter uti) så hög at tomma tun

rundt omkring, at stänkas med eld,
gärna; då altid förråd bör finnas af tilg
Torfvor, at jämka elden med, til jämn
brinning ungefär, lika på alla sidor
derföre icke ständas vid blåsväder, utan
natten, at brinning må ske så lång
och jämt som möjeligt är. Tilgång på
Tunnor, bör finnas at ymsa om, så fort
en blifvit full, som vältras undan.

Debet.

Dito anskaffande till denna ugn af rötter och stubbrunnar, samt hela landet, så vida det innehåller nödvändig fetma, hvilket genom barkning på södra sidan kan åstadkommas, hvaraf tjärn nyttjas under i ugnen, och rötterna ofvannämnda, uptagas till 7. dagar och half, samma om dagen à 12. ß med hopkörandet inberäknadt; Och som jag supponerar, i anseende till täktheten och hopprikningen, at det bör gå 3½. fyra alns stammar, och som grenarna bära, i denna ugn, så har jag tagit proportionen, i anledning af hvad den kostar mig (vid anskaffande till

	Rd:r
Tjärudals bränningen som här varit talt	1.36.
Till karlen, som bränna denna ugn à 10. ß tunnan,	30
Till tjärans utspädning åtgår en 4. alns famn och 3. alnar läng, något grofva om kastvad, af alla sorter, men fordomligast väl torra	10.
Dito till en karl, som hjelper bränningen insätta ved, en half dag	6
Till en dubbel ugns insättning går en hal dag	
3. st. Tunnor à 16. ß	1.
Rd:r	3.34

Credit

3. Tunnor tjära, som säkert komma utur förnämnda ugn, à 3. R:r 16. ß tunnan	10.
1½. kast kol bättre än andra à 1. R:r	1.24
4. Tunnor af den sort, som först utkommer från ugnen, hvilket icke duger at blanda bland tjäran, men kan kokas till grof harts, uti en järngryta som blir ungef. 15. Sk	24
Tunnor	12.
Specificerad afgår	3.34
Återstår vinst	8.14

Anmärkning

Under alt det man brännar ugnen, ryker det jämt
från hålet der tjäran utrunner, en tjock rök, [illegible]
öfver man hänger en stor tallris [illegible], och under
[illegible] hatter man ett urhälkat bröde, hvarut
dryper ett fluidum, som är wärkelig Beckolja.

Om måndags-morgonen börjas med insättningen
af tjärweden uti ugnen, som kan vara gjordt [illegible]
en ugn till middagen, men för 2ne eller en dubbel
till aftonen, hvarefter eldningen först börjas [illegible]
sagta, men sedermera okas. Till onsdagsmorgonen
är den utrunnen om weden är torr, hvilket [illegible]
bör wara, sedermera muras ugnen wäl [illegible]
at den håller andan, Torsdagsmorgonen bör den [illegible]
stucknad, så vida den warit wäl tillmurad, då man [illegible]
uttager kohlen och insätter nyttjas, som bör [illegible]
nas äfwen för en dubbel ugn, på samma dag, [illegible]
ak hjus dertill skulle nyttjas; med denna ställ[illegible]
kan således 2ne omgångar brännas i veckan och [illegible]
12: tunnor tjära hvartill åtgår 14: Hr wed [illegible]
förut beskrifwit mått.

Vid insättningen af weden och kohlens [illegible]
bör en man wara behjelpelig som äfwen är [illegible]
gen i Calculen.

Kohlen nyttjas med samma fördel och styrka, [illegible]
Manufactur hamrar, och alla Sorta Smart Smide [illegible]
stenkohl.

Bottnen af rummet hvarpå tjärweden [illegible]
tes rätt up och ner, hvilken bör muras med [illegible]
brand klinkert och eldfast lera, [illegible]
at beklada bottnen med ärr för dyra, som [illegible]
i det aldra längsta skulle stå, [illegible]
högst ett år; Skulle de 2ne förstnämnde [illegible]
Bostsamma, så är blotta [illegible] bättre, [illegible]
man derwid förlorar mycket tjära som [illegible]
sig derutti.

Omkostnaden vid en Tjärdahls bränning för Ätta
fyra Alnars famnar, och fem qvarter bred tjärwed –

En Dal, hvarute kan brännas 8: fyralns famnar tjärwed, kan af
3: Man på en dag göras färdig – Detta uptar jag, efter
hvad det kostar mig, som, jemte dagelig förtjenst, bibehål-
ler samma pris vinter och sommar, a 8 ß. om dagen, till Rß. – 24 –
På en dag medhinna 5: hjon ah lägga in Veden och tända –
eld därpå, till en del hvaraf äfven kan nyttjas qvinfolk, a 8 ß. – 40 –
En 4. alns famn ved åtgår till så kallad torrved at bränna den
vid, som i Skogsbygden, där Tjärubränning kan udkas, ej kan
värderas högre, än till – 10 –
Trenne Dygn åtgå till bränningen, och åt Brännaren, då han
sjelf håller sig en karl till handa första natten, be-
talar jag, i ett för alt, utom en buntrulla tobak, – 1 – –
För 8: famnar tjärwed af alla sorter, betalar jag här
16 ß. famnen, sålunda, at jag gifver arbetaren 8 ß. om
dagen, och pålägger honom i beting 2 alnar, eller
en half famn om dagen. Dock vill jag, i anse-
ende till hopsamlingen, upsätta samme ved till 24 ß. famnen – 4 – –
Med ett dagsvärke gräfwes den gropen, hvarute tjäran
samlas och står – 8 –
Som af förenämnde ved alted erhållits 6: tunnor tjära,
uptages kostnaden för träkärlen, a 16 ß. per ta, till – 2 – –

Sa Rß. 8 34 –

6. tunnor tjära uptages, kärlen inberäknade, till det pris,
som här betalas på stället, a 3. Rß. 16 ß. tunnan – 20 – –
Mer än 2ne Läster kohl borde väl af förenämnde ved
erhållas, men, i anseende därtill, ah i dalar förtäres
veden mera, än i Ugnar, uptages ej mer, än 2. Läs-
ter, a 1. Rß. per Läst – 2 – –

Sa Rß. 22 – –

2 Hvilken Summa öfverskjuter ofvanstående – 8 34 –
med Rß. 13 14 –

Mariafors Bruk den 1. Augusti 1800. Sa 22 – –

Fr. Ch. Nyhén

Explication

Den Röda färgen utvisar Tegelmur.
Ljusgrå Dito — gråstensmuren —
Gula D:o alt Träarbete —
Blå D:o — Järn —
Brunna D:o Jordmassan —

H. Ch. Nyttin

Tegel slagit af masugnsslagg, väl hammarfa-
get till botten torde wara det aldra bästa.
Kännan mitt uti bottnen skall wara af järn
uti hwilken tjäran utrunner.
Det lilla 6. tums fyrkantiga dragröret hålles öp-
pet i början af Eldningen, på det ugnen icke måtte
spricka.
Torren för Eldrummet bör wara af gu-
tit tackjärn, äfwen som gallret deruti.
Vid hwalfwens murning bör noga i agttagas,
at icke nyttja annan sten än den som orden-
teligen i form dertill tunnare åt ena kanten
slagen är, ty man bör ej nyttja mera bruk,
emellan stenarne än blott at ojämheterne
på stenen fylles, hwilket af kännare är väl bru-
keligit vid alla ugnar. der starkare hetta brukas,
men denna saken är ändå rätt få som känner.
25000. tegel måtte wara i beredskap till en enkel
ugn och således dubbelt till den större; och med största
hushållning då teglet slås med egit folk kan en dubbel
ugn icke uppsättas för mindre än 500. rdr —
Att införa tjärugnar hos andra än förmögna-
re Possessionater, hwilka har till areala innehållet en
ofantelig stor mark och skog, som kan Sutinera en
kostsam ugn i flere, eller en mängd af år torde icke
wara så aldeles hushålsagtigt, då tjär-dahlar af
Bönder och mindre förmögna Standsperhoner af-
ter gifwen uträkning med mindre kostnad wärkstäl-
las kan, så mycket mera som dahlar kunna
brännas, från och med 3 a 4. till och med 50 a 70. Kr tjär-
wed uti, och nyttjas i många år med ganska liten
förbättring, i synnerhet om man vill med 8. stolpar
göra et åttkantigt hus kring Dahlen med tak öfver.

Dessa kunna ock anställas der mästa tillgångarna
af skog, med och stubbar på ägorna finnas, hälst
man är lättare Transporterad än weden, och
de hednare ändock altid hjelfva med sin närvaro
bestyra om brännungen, hwarvid fordrar mycket
wakfamhet at ej skada timar. Men der ägarna
ej hjelf gitter åtaga sig besvärnt, med Sin
warelse, der will jag råda at nyttja
som äro mindre wådeliga för eldskador, hvar
kunna byggas wid mangården på det at ägarna
någon gång hjelf owäntandes kom wara till
des.

En större By eller Samhällighet, kunna
ock tillhammans för gemensam nytta bygga
ugn, lika som med Husbehofs Gwarnar göras
hwar ock en likwäl fick samla wed på egen
och bränna tourvis.

Jag skall med första eller till wåren Junii
ut en förbättrad method på Dahlar i anseende
huset med mera som jag här nys förut proje
de, med bifogade ritningar, som jag för min
som Bonde betraktad till allmänhetens tjenst,
anse antagligare, än den här först omtalte jag
säga och förhwara förbättrade /: fast dyra :/ Tjäru
i anseende till byggnads Methoden, men hwar för
den omöjeligen kan äga bestånd.

Mariaefors Bruk den 1: Novemb: 1800: —

Fr: Cl. Nystén

den 21 Nov. 1803. 20.

Ödminkaste Memorial,

Det Kongliga Finska Hushållning Sällskapet kan ei undfalla,
att Tjärubruk af ålder warit Lappå Sokne mäns hufvud yrke
och hvad därmed gemenskap ägt och ännu fortfares, såsom kimröks
tilwärckning, Harts, Terpentins och Pottask kokning med Saltpetter—

Sjuderi, och således har åker och Ångs skötsell varit en bi
til närvarande tider, samt lämnad i Qvinfolks händer, hva
de ock altid til stor del haft brist på spannemål och mäst
låna sommar födan och utsädet ifrån krono Magazinen o
af andra sina Någrannar; att afhjelpa denna bristen geno
Åker och Ångs upodling, kunde upmuntringar, föreställninga
och lärdomar ei förmå, fars och farfars sed har varit den
sta föreskrift, den de noga efterfölit alt til denna tid, då
ras gamla Tallskogar gifva vika och för flesta aldeles brist
äro de tvungne om icke öfvergifva, åtminstone förminska s
älskade gamla närings fång, och gripa til spada och gräfta
utdika och fruchtbare göra de Åkern omgifvande Tallmyror
kärr, som årligen skadat årsväxten, genom den i sådane man
och frost nästen liggande kjälan, som upstiger, så snart efter n
blåst klar natt infaller, hvarom förfarenheten vitnar.
Hos Lappå Boer saknas ei drift och idoghet i arbets utför
de, utan tvifvel har brist på kännedom och erfarenhet v
lat ett så betydande misstag, att vanvårda Åkerbruket, förn
ligen hafva de ständiga missvaxt åren afskräckt dem därifv
i anseende til de kring åkrarne liggande kärr och mossar, hvar
köld och frost upkomma, som betager deras föda, och således har
fruchtan, at af hunger försmächta, föranlåtit att gripa til de min
lönande näringar, hvaraf de med svårighet kunnat hafva sin u
komst; men sedan nu tjäru visten saknas och skogen är utöd
och de hafva redan många öfvertygande prof, så väl inom so
utom Soknen, för ögonen, hvilka genom åkers uppodling, och
mossars dikning och kyttande bracht sig til välmåga och
skaffat säd ei allenast til eget behof utan ock androm til
nytta, samt sina åkrar förvarade, att ei all frost skadar vän
na, såsom tilförenge i Cauchava och Härmä Capellerne äro härt
synbar exempel, så drifvas ock de uracht låtne harofter, att m
större drift gripa sig an uti denna gagnande näring gren
Åkrarne äro här i Soknen delte i tvänne jämn goda gården af
hvilka den ena om året besås til större delen med Råg och den
öfriga med korn, det andra gärdet ligger då i träde, af hvilket
särskilt ingärdas efter behag större och mindre stycke til Lin,
Hampe, Ärt, Rof och Potäte land, hvilket efter hvar och en
växts behof tilredes och giödes. Jordmonen i Lappå är öfver

öfver alt lucker och lös myrmylla til största delen den
öfriga består af sandblandat mull med lerblandatt vatn
sands grund och på få ställen en leer grund, är väl vä-
xande til halmen, men litet gifvande, undantagande sand-
mylla, som betalar sin arbetare om ei torr sommar in-
faller. I denna host har Råg och korn afkastningen
varit medelmättig, så att man får räkna öfverhuf
vud til sjunde och ottonde kornet, men de öfriga sommar
växter hafva ei efter sin natur varit så lönande, hvartil
den långsamma torckan bidragit; Dess utom hvad Potatöes
plantering beträffar, så har den här ei ännu hunnit til
den höjd, som man önskat, dok har hvar Bonde och Torpa-
re något däraf utsatt, den bästa til et tunne land, men
afkastningen kan ei så vist utsättas, ty de nyttia ifrå land
dem til mats småningom hela hösten, öfverlefvor samlas väl
til nästkommande års utsäde, hvad då öfverblifver är ei bety-
de. Föröfrigit får jag berätta, att boskaps skötsellen ei
kan komma här i sin ordning, för den årliga störtnin-
gen, som förorsakas af pest, hvarigenom de gå i mist-
ning af sina hästar och horn boskap m. m. och utaf den
anledning kunna ei ~~komma~~ eller til välmåga.
Sluteligen innesluter mig uti Det Kongliga Finska Hus-
hållnings Sällskapets ~~och~~ åtanska framstärdar med djup vördnad.

Det Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets,

Lappå d. 9 Novembr.
1803.

Allerödmiukaste
tjenare
Joh. Gummerus

Antekningar om Tjärubränningen samt Kimröks tillverkningen uti Lappo Socken i Österbotten.

Med Tjäruvedens barckning eller katning begynnes tidigt om våren, så snart snön borrtsmällt och innan trädet safvar, först på back- och gårtall, sedan på kärrtall, hvilken kan barckas ända till under midsomarn. Omtänksamme vönder kata sin ved i tre skiften. Första året till 5 qvarters högd, lämnande på hvardera sidan om trädet par tums rygg /: på finska Suonet :/ obarckadt; /: hvilket kallas Tyviäminen :/ andra året barckas så högt som karlen begvämligen räcker med barckjärnet, ock så med tvenne ryggar, /: kallas Kolominen :/ tredje året barckas med skarfjärnet, så högt som kan åtkommas, /: heter Jatkaminen :/ då ock den ena ryggen eller barckrand afskafves, /: Suonitaan :/ och får sålunda stå på rot ju längre dess bättre. — Allmännast sker dock katningen genast första året till vanlig högd, eller så högt karlen med barkjärnet begvämligen kan åtkomma, och allenast med en rygg, samt skarfningen året derpå, hvarefter den katade skogen står i två somrar att fettna.

Den barckade skogens nedfällning sker om hösten, så snart marken begynner frysa, innan mycket snö faller. Uti skatändan afhugges trädet till 2 a 3 qvarter nära katningen, och ännu längre upp på qvistfulla trän, som icke kunnat nog högt skarfvas; så att katveden /: Tervaxet :/ blir 5 a 6 alnar lång, som på underlagda nackträn hoplägges i stora hopar. Till hvart hundrade lass barckad, katved, qvistas och hugges tillika af skatändan minst 20 lass barckved /: Kamratit :/ till inspädning med Tjäruveden i dalen. Resten af skatarne lämnas oftast att förrattna i skogen, eller upphugges och hemköres från närmare bolstaden belägne Tjärunvisten till brännved, eller ock användes till Milved, der belägenheten tillåter kålning till Kimo och Östermyra brak.

Platsen till Tjärudalen, /: Tervahauta :/ som ej får innehålla bottnsyra eller varavattusjuk, utväljes hälst närmast

slutningen af någon Åbacke, Bäcklid eller Backhymmel. Sj
der den skall blifwa, planeras väl jämnt. Midt på den jämnade p
nedslås en påle, hwarifrån med snöre afmätes en cirkel rund p
innehållande omkrets 25 å 30 alnar i diametren /: Fig. 1. :/ Innom
cirkel göres nu sjelfwa Dalbottnen, sålunda, att en conisk
gräfwes, lik en skål, med jämn slutlande yta till medelpun
4 alnar djeps midtpå. /: i den urgröpning, som Fig 2 utwisar.
På den sidan dit åt backens slutning är, genomskäres mark
ända till midten af dalbottnen, hwarigenom blir en öppn
punkterade linierne a, b, c, d, utmärka. Denna öppning
att utgöra den så kallade Dalhalsen /: Halsen :/ der sjelfwa
uttagas genom Silen.

Denna Sil /: Hwadan Sjil :/ göres hälft af en furu- eller tal
6 a 9 alnar lång, minst 10 tum i smalare ändan. 3 qwarter
denna smala ända insågas till hälften af trädet och dädan k
stocken förskiftligt med i tu, så att endast de 3 qwarterens i lik
lämnas hela. Den längre af dessa halfwor, som i lika ändan lämn
wen, rundas i stor ändan och urgräfwes der som en skopa, sam
hålkas äfwen längs efter tillsdet obrutna möter, då med en s
nafware borras ett hål längs igenom de tre obrutna qwarterna
af trädet blifwer en ränna, som i andan kan huden lappas af
träd tillslutas. Så andra stockhalfwan afsågas jemn qwarter
re ändan och resten urholkas halfwen längs midtefter, sam
som ett lock till den andra halfwa stocken, sedan dref eller
blifwit lagt emellan fogningarne, att befordra tätheten, d
halfworne bandas tillhopa med några starka träband. N
holkade ändan af dessa Sil inlägges uti mitten af de
kastade Dalgropen, och andra ändan, wettande med en l
sluttning ner åt den urgröpta öppningen eller Dalhal
hwilken för begqwämligheten wid utkappningen gräfwes i fram
ställe, der Siländan hwilar, något djupare, och, för att få n
nödiga Kårl, widare ut åt, samt uti gafwelen under
pring Siländan eller mynningen stenlägges, att hind
lens nedrasning. Silen omspolkas derpå wäl med mull,

ungefär ett qwarter af ändan uti halsen lämnas bar. Denne hals
eller öppning täckes derpå med skuffwit trägwerck uppå några
underlagde och under fyllade trätbjälkar samt näfwer ofwanpå.
Sjelf mull, till en god alns djockhet påförd på detta tak, förnuras
Dalgropen eller botten åter lika rund och jämn, som den war förut,
innan genom skärningen skedde. Dessår förmånen af sjelf eller
lera, för sin och tät backsmylta användas, att dermed till 3
tums tjockhet öfwerbreda hela botten, åtminstone till par
alnar när öfwerstta kanten. Fyllningen tillslampas wäl fast och
jämnas, så att ingen upphöjning eller dal på något ställe af
bottnen finnes, äfwen som den neders i botten inlagde urgröpta
Silmynningen med lerbruk wäl omsmetas och fogas. /: Silens ut
sträckning, ställning och förfarande wisas på Fig. 1 och 2.
Fig 3 utwisar Dalens framsida och Fig. 4 genomskärning genom
medelpunkten /: Rörets omkrets på bräden af denna sålunda
färdig gjorda Dal kåres nu med första slagfor Kolweden,
läggandes den med slagändan mot Dalen och kommen ut åt,
Kolweden och Barkweden hwar för sig i skilda hopar.

Härpå begynnes med wedens Spjelkning /: Rouhimningen :/ den
spjelkas eller klyfwes uti så långa spjälar, som görligt kan åtminstone
till hälften finare eller grannare än wanlig gärdsel, och derunder efter
hand upptraffwas eller pinas på underlagt trägwerke; warande en
sådan Kolwedstraffwe /: Fata :/ wanligen af 3 alnars högd fram
mantill mot Dalen och 4 a 4½ aln hög baktill, eller jemn
lare der fatare, för regnwattnets hastigare afrinnande. Wedens
mjukhet bestämmer traffwarnes längd på ömse sidor om Dalen,
skiftas nire eller framåt och med en klubba efter möjligheten
sjunas, gående uti en elliptisk rundning efter Dalbräddens.

Uti denna Straffwe ligger nu Kolweden att laga nödig torrk
ning till Midsommars tiden, eller så nära inpå höandstiden,
att Brännungen till höanden kan wara werkställd. Så gammal
Dalbotten upptorkad i god tid om sommaren på dalbräden den
efter förra brännungen inlämnade mullen och Kolsyddet, att
bottnen kunnes wäl torrka.

Då Dallägginge[n] s: Haudan paneminen: begynnes, är
Dalmästarens första och grannlaga göromål, att utstaka pers
eller vrideln i jordbrynet af den blifvande Järnvreds klupan,
att få veden att gå jämt in, så att kvarsken några deraf behöfv
lämnes, eller ock Dalen blifver för vid, hvilket skulle göra
minskning uti den förvändte Järnvredsklupens
räkning. Enär vanligen det till grund, att så många famnar,
rätt skälde Järnvreds kraftarnes ådrande sidor tillsammans
innehålla i längden, uppmätte ofvan ena ändan till den andra
många famnars pereferi afmätes till Järnvredsklupens rot
brynet, dock neröch mindre efter mjukheten af veden, som inn
i kraftarne, hvilket Mästarens svana öga lätt kan bes
Denna mätning och pickering sker med en till detta behof afm
hvilken ena ända en stark hållen fast nere i Dilen uti Dalens
punkt och andra ändan föres derunder upp till Kring Dalb
af Mästaren, hvilken med här och der i muten nedstuckna
uti närheten den åsyftade cirkelpereferig, hvarunder öfver
öfver läggningen ej får dragas. — För att få Dalen
samt lagd eller inrest, hålles genemligen ett Kalas eller
Dallägginge öl, s: Haudan pane Talko: till hvilket ofvan
gårdarne bjudes Män och Qvinnor, hvilka, kände nära
andra kring hela omkretsen, ordentligt uti Dalen inlägga
Järnvreds spjäla särskilt, som till dem ofvan kraftarne bäre
stark kare Karlarne i sällskapet. Underst på kvarstet läggas
godt lag af den spjälkla obarkade veden, derpå inresas
Kolveden med den obarkade ändan uppåt klupans yta,
flitigt späckas med korkare spjälor af barkveden, för
igenom vid eldens första öfvergång bespara den fetare
ofvan en onyttig bränning, som i den kala dalen blott för
ej upplöser Kolan. Veden, som efter möjligheten bör fö
packning mot Dalen, läggas så mycket möjligen ske kan
uti kvarnarna, alla öppningar och ojämnheter fyllas med
tare spjälor och en jämn rundning bibehålles på ytan; t
sten ända det ock är Dalmästarens skyldighet, att under

siden besländigt gå kring Dalen för att efterse och derifrån hålla
Dallaggjarena, samt med Dalklubban s: Klupse: jämna klupan.
En Karls göromål härunder är ock att mäst beständigt på mer ute
Dalen för att ordentligt inresa de korrlare spjälor, som nedfalla och
inskickas, samt klinjämna och lilepacka veden, fördeles i mideln,
som allt igenom bör hållas ganska fast och tät. För att utmärka
Dalens medelpunkt, upprese och mot slutet af läggningen uti den
samma perpendikulärt en störr, att genom den mideln för Mästaren
alltid kan vara noga bekant. Gropningen in uti Dalen fylles efter
hand med korrlare Järnvreds spjälor, så att kullen s: Haudan päls
på en väl inrest Dal är nästan jämn och bör i omkretsen emel
hålla ungefärligen en tredjedel emot klupans vidd i jordbrynet.
Därpå täckes hela klupan nedifrån upprät med lösstarna
sammanhängande björnmåssa tufvor. Måssan betäckes med mul
som på kranden s: Vismero: omkring skyfflas helt tunnt, men
på kullen eller flatan bäres mullen, efter pålagde spänger,
med bår till en half alns tjocklek på mideln eller omkring
den upprista stören och hårt tillpackas; desutom bäres här och
dar några sammanlagde malkhögar, att af Dalmästaren nyttjas
vid förefallande behof under bränningen. Till desz begränsning
sed att kvarna ett kommer upp på kullen blifver ock par
spänger gifvar under hela bränningen. Omkring hela klupan
vid jordbrynet är under täckningen en half alns bred rand tam-
nad otäckt för andandningen, som kallas Dalmunnen s: Haudan kan
Dit bäres sjuk Järnvreds spjälor och stickor rundomkring, och sedan
uti dem af flere Karlar på en gång. Andandningen s: Lyft-
tamineng en liten afton stund. Dessförinnan bör af Dalmästaren
noga tillses, att Dilen ner uti Kalken är med stark, väl tillsam-
lande, kapp till kapps, att drag icke uppkommer i Dalen, som
stundom ofvervid vårdslöse Mästare en för mycket dryg sam på-
minnelse om sin glömska, i det att elden angripit och i röka
och åska förvandlat det mästa af veden. Så snart elden
antänd, tillkappes äfven Dalmunnen noga och tätt med
Måssa. Hvarefter elden uppstiger, aktas att den ej får göra

hål på täckningen, (: kallo :) hvilka sorgfälligt med Mås-
tillstoppas, så snart de märkas. Härvid observeres
ock med ju kunnare täckning elden kan öfverföras, d
att den icke för djupt måtte intränga i veden. Då v
och måsfat är våd, plär Dalen efter antändningen och
tillstoppning af de uppstigande ångorne skjuta, eller ka
täckningen af tig, som gör antändarene tröghet och
att skyndsamt med ny måsas och mull påfösande bör
dan, och hvarunder Måsfaren noga bör taktå att tap
uti Dilen icke forspad. Innom ett dygn plär elden
ald vara öfverförd, då det väl vill lyckas.

Måsfaren bör vara försedd med en kratta eller kor
(: klockero :) som består af en 6 qvarters lång kjörk
spjelad på bägge ändarne med genomborad hål mid
för ett tvärs långstycke. Med detta redskap jämn
ömsom förtunnas och tillpackas täckningen, sedan
gått öfver och på håliga ställen kastad mera mull.
nyttigt det i början är, att låta elden i Dalen längre b
eller fakteligen brinna, innan Dilstoppen öppnas de
utbrinner, att den yttre hådan måtte så mycket no gan
hvilken i annor händelse af hastig eld skulle dels för
nas dels föras ofmält ibland kjärran, så behöfligt
och, att efter par dygns genom täckningens afbrän
vissa tider låta elden fritt få spela och göra häftig v
att drifva hettan in i Dalen. I afseende härpå afbrä
rebe tillnäst täckningen vid jordbrynet, eller, som det
öppnas munnen på Dalen, genast sedan elden den samma
gatt, för att gifva elden luft och befordra hettan, utan
under lugna nätter, afstackes branden mäst öfver a
spela Dalen står i låga, men tillstoppes åter till da
eller så snart blåsten begynner spela. Under alla
mäste Måsfaren som öfrast tillpacka mullen på
eller valed, som ifrån början till slut måste gra

fast och hårt. Under brännningen sker ofta, att en sida af
Dalen vill skynda för fort, som då med påökad mull hälles
täppt och andra sidan i samma mon förtunnas. Detta
händer särdeles under stormig vädervek, hvilket man
bjuder till att hindra genom uppsatte skjul mot vinden, af
kallar, granar och löfskog, upprifvade emot gärsle bodor,
kvars hvilande på i kors uti jorden nedstötte stafvar.
Till kjärans utdappning är man i Dalhalsen försedd med
en urholkad 4 a 5 alnars lång ho eller ränna, hvars ena
ända ligger under Dilmunnen och den andra på ett stort
kar, dit kjärran rinner och derifrån genom samma dilen
åfes uti tunnorne. — Då Dalen alldeles afsinat, täppes
Dilen väl till och den qvarvarande Kolhögen täckes
fjerdt med färska mull, för att skärka elden, i hvilket
afseende ock några ämbare vatten in slås i högen genom
i mullen skurkna hål, som deresser tillstoppas, och efter
3 a 4 dygn tages Kolen, då den eld, som uti dem än
kan finnas, släckes med vatten. Omkring 50 stegjär
Kål plär erhållas af en 30 famns Kjärrudal.

Vid arbetets kostnaders uträknande till ett sådant
Kärrbruk, kan följande tagas till grund:
En karl barkar om dagen, uti slät skog, från tillen
famns splitad kragve, på hvilken räknas 8 lagliga
kass Kolved, skjeset innehållande en aln i qvadrat i
slät ända. Kolfvar lika så mycket. Huggen af stub-
ben, skär af och hopar 8 kass. Spjelar i skrang kold
en famns kragve på 2 dagar. Sedan kimvirke till
tunnor om våren skjeset tillvalgt och uti skaplar,
(: Karlbot :) legat sommaren öfver att väder torreka och om
höstn i kadstuga eller under skuggtäket inbärne, gör
en karl om dagen af sådant färdigt tillhuggit virke,

2 Tunnor färdige om dagen. Vanligast förena sig lik
flere Karlar om detta arbete, då en med Såt-hörnet
sätar Skinnbarne och fäster dem ihop, 2 Roskor / den and
jämnar med Tunnyxen / Yxskaft / laggarne och bindar
tre band i begge ändarne, den tredje stryker laggarne
lagg-stråken / Murret halm / och bottnar. Dal-Mås
måste nödvändigt, under hela bränningstiden, ha
par till tre hjelpkarlar, sig till biträde, förutom
under tillika upplåta tunnorne, göra förrand och i
Fjäran. Bränningen af en Del af 30 tunnor i
kretsen kan på så uti 7 à 8 Dygn. Uti en så
Dal hade jag förledit år i afskattning 156 tun
ovrakad och efter vräkningen 121 tunnor Fjär
som ansogs hafva skaligen väl lyckats, dock f
ibland 5 tunnor Fjära till Staden efter hvarje
splitad Fjära vid.

Rimrökts tillverkningen är här i Socknen icke m
ra tillverkning förenad och lear med den icke vidare
hang, än att Rimrök bränns endast af Fjära, hv
den aldrabästa och finaste utväljes, så vida den fjerd
gryniga Fjäran uti der bränningen är mera benägen att
ka och ge gnistror ifrån sig, som lätt antänder hu
ten och lagt flere tillverkningshus i Socknen i a
Fig. 1. Grundritningen af en Rimröks Tada. Fig. 2. Pro
igenom x.x Fig. 3 Profil igenom y.y uti Grundrit
A. gången mid igenom ladan, med jordgolf. B.B. träf
öuleftor vid lågg väggarne af hopfogade stockar med
öfverstrukade. Harpa så Sättarne C.C af grof hampa
lär öfvervragen och fastspikad på en trädspänning,
af 4 stolpar eller smala Kåppar, hvilka med hopfog
trätrån i begge ändarne äro sammanbundne, i den

ning, som figuren utvisar. Genom öppningarne d. inskjutes
en tjock Gerpotta om 2 stopa drägt, fylld med Fjära, som meden
förstickta anländes, och då den babyrd Crinna tillkäppes fäs
öppningen på Säcken med ett af samma väf gjordt tygstycke,
som likt en lucka efter behof kan öppnas och tillslutas. Fjä
ran uti en sådan sotta är ungefär efter par timmar utbrunnen,
då en annan i stället införes. Till hvarje Säck är man förs
dell det minsta med tre sottor, att de hinna svalna emellan
hvar gång de brukas. Fjäran till detta behof får dock icke vara
kall, hvarföre den gemenligen hålles under Eden uti en varm
badstuga. Så sent dygn slår en tunna Fjära vid jämn upp
ning upphand till rök. Då Rimröken skall uttagas,
som sker hvarannan dag, klappas Säckarne utanpå
med en Käpp, att hvad uti dem fastat sig, nedfaller på
bottnen, som med en ringe hopsopas i en hög och meden
leden strös de sylles löst uti sine Kärl, hvarefter med
bränningen åter börjas. På annat sätte, än innom Säckarne
kan ej Rimrök framla sig, hälst under bränningens in
gen rök i rummet synes. Efter Fjärans olikhet
het plär olika mycketenhet Rimrök bekommas af hvarje
tunna. Vill det lyckas, då Fjäran är fin, af back-tall brand,
kan af skattningen stiga ända till 50 fjerdingar Rim-
rök efter tunnan. Kärl brukas större och mindre
större tunnor eller så kallade fjerdingar af 16 tums höjd
och 10½ tum i diameter. Mindre tunnor af 14 tums höjd
och 6 tums diameter; de göras af gran, som är fulln
spjälad och tunna af en klare förfärdigas 4 på en dag.
En fjerding Rimrök har desse åren blifvit betald med 12
a 16 Sk:r; 36 mindre tunnor räknas utgöra en fjerding.
Så afsedne Tjärebrännaren Magister Michael Lithovius
blef Pastor här i Socknen, efter förra Ryska tiden

1721, svar han den första, som införskaffade Skinnväskor, om hvilken införskaffning han förmodeligen införskaffade dem under sin flygt till Sverige; sedermera då han Son Prosten Isaac Tilhorius blef Kapellan vid Moderkyrkan, begynte han genom en, kallad Nobi Elias, att född i Lappo, uppfostra och idka samma Örter, hvilken sedermera lärt denna konst, som härtills dels innom Moderkyrkokåret blifvit öfvad, dels nu förtiden ofvanför Vasa, uti hvilka dock icke hvarje år tillstädes någon Skinnväskeförsäljning. —

Observ. På Tjärvdals Skiftningen syftas Fig. 5. Skogstjernet, Fig. 6 Barckstjernet, Fig. 7. Klubban. —

Val-Skrattan. —

Harmå d 16. November 1803.

C. Ehrenström

1 April 1800
Kongl. Bref. d. 31 Mart. 7. och 21 Ejusd. 5 § 442.

60.

Afsigt Memorial.

Så vidt Hushfridens-afsigten med K. Finska Hushållnings-Sällskapets Inrättelse, som den synnerligen åsyftar att befrämja Allmogens Näring, kunde befinnas; ålägga oss en dubbel Skyldighet, at till Hushållningens förkofran i vårt Land söka kraftigt bidraga. Detta kan icke ske blott genom underrättelsers utspridande, ehvarmed och dessa vid sina tillfällen äro både nyttiga och roliga, eller belöningars utdelande; utan fordras i synnerhet vissa anstalters vidtagande och ständaktiga fullföljande, understöd och pådrifvande til vissa gagneliga och nödiga försök och deras fullbordande, lärorika och verksamma efterdömens gifvande til menigheters upplysning och uppmuntran vid sine näringers vederbörliga skötsel o. s. v. Några dylike anstalters lyckliga framgång, vid hvilka Allmänheten kan taga: detta är en grick af K. Finska. Hushållnings-Sällskapets befrämjande, bidraga mer til Sällskapets aktning och at stadga dess förtroende hos Folket, än de finnitaste affärdningar och de vackraste Hushålls-Kon med hvilka dess säten kunna prydas.

Föranledd af denna öfverbyggelse, önskar jag förr, at de anstalter i denna väg som Sällskapet bedan gillat och vidtagit, måtte med all fortfart och varsamhet och åtgärd fullföljas; och vid efter annan efterses, huru med värkställigheten är beskaffad, hvad dervid ytterligare är at tillgöra, hvad hinder som kunnat möta, och hvad vidare åtgärd kunna finnas nödig. Vid hvar Potatoes-vextens utbredande i landet; synnerligen bör tilses, at den bibehålles och förkofras i de socknar til hvilka Sällskapet densamma redan förskaffat, och efterhand til flere socknar på lika sätt anskaffas. Likaledes anstalten om et förmånligare Gärns- tillverknings- sätt på de orter at åstadkomma, der denna handtering idkas. Och torde hela Finland, och serdeles österbotten, kunna skaf en stor hjelp i, om rätt inrättade ugnar i stället för Gärns-bälgar kunde bringas i

bruk, och i synnerhet om allmogen kunde förmås at spar[a] sker i Westerbotten, i stället för rådande och til mycket[a] vandbare sten, tilgångliga sjöm förnämligast af stenbar och spangenom en dubbel förman skulle vinnas.

2:o Såsom vanligt är at de lands alster ej bevor endast af [de] kunskap, utan ock af deras godhet; så förtjena nar vissa landtmannaprodukter förbättrande, ibland den som mest allmoge sysselsätter, at komma i betraktande. Smöret t. ex. som i vissa orter, blott genom flandig och vårdad tillredning, är mångfalld samre än annars; only den klumla som ifrån vissa socknar i Österbotten förres, och i brist af tillbörlig tjenlighet är mycket samre än nylandska; Kampa och Kön, som i vissa orter så illa skötes äro långt under den godhet som de kunde bringas: allas vores rätta beredningssätt lärde genom någon kunnig anvisning bringas til större fullkomlighet. Undervisningen, uppmuntran, väkningsanstalter, olika priser fastställande efter varornas godhet, o. s. v. torde därtill kunna tiänliga: i stället för jag ock tyckes se, at man [illegible] för i staden, för smör af ganska olika godhet, omsigtigen vore bestämd olika betalning; så torde ock ingen anledning finnas, at sälja med mera omsorg tillverkade varor, än at fortfara med sin förra vårdslöshet.

3:o Då sällskapet, dels genom sin kungörelse af d. 2 april 1796 igenom särskilta sedan utgångna kungörelser, utlofvat pris för kvarstående gagneliga förslag; så är väl sällan en förberedelse. Men om det blott stadnar dervid, om menigheten ofrigt likasom lämnas til sig sjelf, och man endast af dess nog ock omtanka väntar at den skall göra förtjena dessa premier; så förmärker jag, at vi nog länge få vänta. Ingalunda min mening, at belöning bör i denna delen påkallas. Men gen[om]

flitigt upprepade undervisningar och påminnelser, genom granskaren gedermonen, genom förskrapad vinst och förlust; kan menigheten ökasom handlas til mycket förbättringar. At allmogen ingalunda är så trög at vidtaga nödvändiga gagneliga bruk, som man väl hos förnuftiga, bevisas den beredvilighet hvarmed mullbärsträden i flere socknar af Åbo- och Björneborgs län antagen, och dikningsväsendet i de senare åren mångestädes förbättrats. Men at vår allmoge ej lätt vidtager alla nyheter, som ifrån högre håll, är en välkelig sysselsättning.

Alla dessa synes mig bevisa, at sällskapet bör för sine vidsträckta afsikter upsätta sig en verksamhets-plan som är mera praktisk än den som hittils blifvit i allmänhet följd. Detta tycker och kungörelsen af d. 2 april 1796 gifvit god anledning; synnerligen en och annan nyttig anmärkning, af dem som känna vårt lands hushållning, lätteligen kan göras. Tillvägagångssättet kommer an på at befordra den största verksamhet.

Med sällskapet nyligen angående koppymyntningens befordrande har förmånligen bestridt, för til detta anmärkningar gifvit mig den närmaste anledning. At genom blotta kungörelsen denna, och de utlofvade belöningarne, något märkeligt skall uträttas, bevisar jag mycket. Men at genom en verksamma åtgärd, genom verksamhet åstadkommande, bemödande och predikande, denna angelägna sak kan komma i gång, derom öfvertygar mig österbottens exempel. Jag underställer fördenskull sällskapets mening, om detsamma bör öfverlämnas, och dertill nödiga och kraftiga medel afpräntas vidtagas.

Flere slags för vår allmoge nyttiga näringar, som hos oss allmänt saknas, synas och förtjena sällskapets besynnerliga uppmärksamhet. Jag vill endast, exempel-vis, nämna korgmakare-arbete af qvistar och rötter, som hos oss är, näpan okänd. Det förtjenar ingalunda [illegible] Rödviar och Korgpil, som tillföres förträfligen [illegible] til odlande i landet, til

detta behof wore ganska nyttiga. Nu ser man dessa begäran
kärl hos oss sällan brukas, särdeles hos allmogen. Blott en
gubbe kan stundom hämta et ganska litet partie deraf til
naderne. Ståndspersoner som vilja förse sig dermed, skola ifrån
dra orter förskrifwa dem.

Många skadeliga bruk, och hos allmogen i wissa orter
mänt antagne wanor, ~~och~~ werktyg etc. borde emot förståndiga
och hälsosammare borrtbytas. Exempel=wis will jag nämna
laxarenas Tröskningsverktyg, och det i en del af sämna ort
tagne sättet at rena säden.

Vi hafwe sinu Städer uppe i landet, hwilka sakna all
strie, och nästan all näring. Jag will blott nämna Tammer
I grannskapet af Finlands förnämsta Lin=sokner, på en ort
gång på matwaror ej tryter, borde där Linne=wäfweriers
briker anläggas och befrämjas. Men denna nyttiga näring
synes också i Borgo, som tilförene af sin Linne=wäfnad
en hufwudsak, vilja aftaga, utan at efterfrågan och afsäl
på sjelfwa waran aftagit. Hwad är orsaken dertill. Sa
tyckes förtjena undersökas och afhjelpas.

Men jag bör denna gången med större widlöftighet ej
sällskapet beswärlig. Min afsigt är endast, at kunna leda
pets upmärksamhet och omtanka åt detta hållhwarest
fält öpnar sig för dess nit och wärksamhet.

Henr. Jabr. Kortman.

Memorial.

Den billiga aktning, hwarmed förtjente och uplyste med=
borgare böra mötas vid granskningen af deras til
landthushållningens förbättring föreslagne rättel=
ser och anwisningar, leder mig til uptagande
af det förslag som nyligen blifwit i Kongl. Finska
Hushålssällskapet til allmän rådplägning up=
gifwet, nämligen at uti alla Socknar den an=
stalt måtte fogas, at Klockare, som äro meren=
dels sysslolöse de vanlige arbetsdagarne, böra kom=
ma til någon befattning och tilsyn öfver All=
mogens landtbruk och hushålssätt.

Jag är aldeles af den tanken, at detta är
både billigt och högst nyttigt, ehuru för det när=
varande så ämnen torde bland Klockare finnas, som
kunna upfylla denna önskan; likwäl bör man för
framtiden förmoda, at detta ma genom nitiske äm=
betsmäns och Kongl. Finsk. Hushålssällskapets Ledamöten
åtgärd upnå sin verkställighet, så mycket mera som
härigenom inga nya sysslor från Regeringens sida behöf=
wa inrättas, ingen kostnad för staten kan befaras och
hushålslagarne på intet sätt blifwa kränkte. Men
om sättet at medwerka til allmänhetens uplysning
i hushållningen, är vigtigt at undersöka.
Några hafwa föreslagit at Oeconomie fogdar skulle af
Regeringen ~~til~~förordnas af den grund, at upbördsweket
är så vidsträckt at det ensamt sysselsätter Krono fogdarnes
tid och icke lämnar dem tilfälle, at fullfölja lagens
föreskrift Byggn. Balk. 26. C. 15. om husesyn ~~och~~ å krono=
hemman och skattejord, hwart 4e år, men ehuru til detta
ämne icke hörer, at undersöka grunden til denna ef=
terlåtenhet, torde dock billigt kunna anmärc=

kas, at det är mera brist på uplyst alfvare, och o-
lighet i sjelfva lagen, än tilfälle, som hin-
denna oeconomiska handräckning af Vederbö-
de, hvilken i sjelfva verket bör innefatta rå-
och anvisningar för allmogen at förnuftig
odla sin jord. Om man nu förutsätter,
inseendet öfver landets häfd, nitiskt som si-
bör, handhafves af vederbörande Befallnings-
vande jämte deras Fogder m.m. blir det of-
flödigt at anlita Regeringen om särskilde
betsmän vid Oeconomieverket.
Men monne derföre alt annat förslag til land-
kets förkofran och tilsyn, skall blifva frukt-
lej, det är här jag äfven önskar at Läro-
det må i all sin vidd känna behofvet och
digheten at med goda råd samt upmuntring
understödja sine åhörares flit uti den när-
som utgör icke mindre deras egen än lära-
underhåll. Den tid är lyckligt förbi, o-
man ansåg det som en Religionsplikt at in-
sig och vulden uti en inbillad klosterhelighet,
förskansade så mycket mera sin blinda myndi-
med försakelsen af den jordiska handtering
Ick väl är icke ännu den tid kommen, at
ståndet mer allmänt och med yttersta eftertryck
gagna sine åhörare äfven i hushålsvägen,
vänte dessa tiders annalkande, och skole
minstone icke brista uti förtroende för
dervisningsverket och allmänhetens uplysn-
utan hoppas med skäl at det ena befrä-
och det andra villigt emottager de mogna
som gifvas. Vändom derföre upmärksam-
ten främst och i synnerhet uppå lärare
samlingarne, under: hvars närmaste

sikt så väl allmogen som Kyrkobetjeningen står.
Det är genom deras biträde, i samråd med Kongl.
Finska Hush. Sällskapets i Landsorterna spridde med-
lemmar och andre uplyste män, man skall kom-
ma til en lyckligare kännedom af landet, til
befrämjande af nyttiga inrättningar, til drift
uti landets odling och idogheten belöning. Up-
muntrom dem at i hvarje socken vid offentliga
Kyrkoslämmor, uprätta oeconomiska eller landt-
bruks sällskap af de kunnigaste och redligaste män
så väl af Herrskaper som allmogen, för at sedan
på visa bestämda tider samlas, til förtroliga
samtal och rådplägningar i alla förefallande
mål rörande seder, hushålssätt och ordning.
Detta skulle ostridigt, utan någon Ceremoni-
alisk sanction af höga öfverheten, lätteli-
gen kunna och böra verkställas; detta skulle
sammanknyta lärare och åhörare, herre: och dan-
nemän med hvarandra til et gemensamt
ändamål, och jag förbigår at nämna hvad
många andra frukter deraf kunde väntas
i sede- och förlikningsvägen. Jag förser
mig härvid ingen svårighet, endast man
upmanar folklärare och allmänheten dertil
genom vänfasta adresser. Hvem ville vara
ovärdig det förtroende, et uplyst Sällskap fat-
tat, hvem af menigheten skulle ej finna
sig hedrad och tilfredsstald, samt, utan at smic-
kra eller tadla, hvem skulle icke i sjelfva
vallmarn känna sig upmuntrad til he-
drande företag? Heder och välmåga äro al-
la näringars förnämsta grund. Uti et
sådant utskott af hedrade och vältänkan-

de Jordbrukare, skulle Lockriens läräre altid
ra ordförande, eller rättare, den förste som ni
älskade för skick och arbetsamhet, inhämta
andre erfarne mäns tankar, samtalade och
i skrift författade deras öfverläggningar. Ne
kunde man vänta sig at Kyrkobetjeningen
bör bestå af klockaren, hvilken aldrig annorlun
må antagas än såsom tillika barnaläräre, sa
en annan skrifkunnig man, som i stället för sk
stafven handterar pennan borde vara det re
skap som ordföranden nyttjar til verkställ
heten af Utskottets beslut.

Jag föreslår altså at Kongl. Finska Hush
Sällskapet genom en tryckt adres upman
så väl prästeståndet som allmänheten at i
Församling uprätta Jordbruks eller Landtma
Sällskap til befordrande af deras gemensa
föremål. Tillika önskar jag at Consistorien
ville dertil af genom sit tilstyrkande bidrag

[illegible] d. 1 Maji 1800. d. 15 föredr. och resiutt. til Beredn. Utsk. Föred. där
[illegible] d. 23 Maji. I Sällsk. slutligen den 1 Augusti.

64.

462.

Til Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet.

Då ej mindre Konungens än hela Svenska Na-
tionens upmärksamhet synes vara fästad på
Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets företag
och på utförandet af dess stora planer, kan
hvarje rättskaffens man ej annat, än med
sina önskningar liksom skynda fram om
detta, til de lyckliga tidehvarf, hvilka skola
skörda frukten af Sällskapets ifriga bemödanden.
För at fulkomna detta Nationens hopp, anser
jag för min del det vara lika så nödvändigt,
för Kongl. Hushållnings Sällskapet, at med

betänkande och noggranhet öfverväga de förslag
ka til hushållningens och näringarnes upl
pande i Finland upgifvas, som at med skyn
samhet drift och tålamod verkställa dem, hv
med säkerhet kunna anses svara emot ändam
I brist af den kännedom och det lyckliga sm
hvilka fordras för at framställa för et så
lyst Sällskap något förslag til det allmänna
nad, som ej saknade annat än värkställig
och då jag ej äger någon annan utväg at
na medvärka til Kongl. Finska Hushålln
Sällskapets berömliga föresats, har jag vågat et
sök at til dess uplysta granskning upgif
sande tankar, dem jag, utan at för egen del
va efter upmärksamhet, önskade skulle fört
Sällskapets välvilja och närmare beprofvan
jag skal vara tilfridsställd om mera kunn
man deraf kunde väckas, at af deras r
re förråd lemna Kongl. Finska Hushåll
Sällskapet mognare förslag.

1o. Ibland Kongl. Finska Hushållning
skapets nyttigaste företag, är utan tvifvel d
omsorg Sällskapet användt til inhämtande af
närmare och säkrare kännedom af Finlands
varande Oeconomiska förhållande, utom
ken alla förslag til förbättringar böra a
för ej mindre förhastade än osäkra. Detta
mödande oaktadt, hafva dock härtills gans
Sokne beskrifningar inkomit och kanske ej

än den, af Herr Fält Kämereraren Mether
öfver Padasjoki författade, fulkomligen svarat emot
Sällskapets önskan. För at påskynda värkställighe-
ten af denna så väl Sällskapets som allmenhe-
tens fordran, synes mig ingen annan utväg åter-
stå än den, at Kongl. Finska Hushållnings
Sällskapet utsåge anten någon ibland sina de-
damöter, eller någon annan kunnig och skik-
lig person, som på dess bekostnad skulle göra
resor til vissa föresatta districter i Finland
och efter en för honom gifven tjenlig instruc-
tion antekna alt hvad til ändamålet kunde
profvas tjena, samt med en omständig berät-
telse om alt sammans til Sällskapet inkom-
ma. At denna person borde känna Na-
tural Historien, och Oeconomien, samt haf-
va några allmenna begrepp om Cameral
verket, Landmäteriet och jemväl vara finska
språket mägtig, förmodar jag hvar och en lärer
inse. Den omständeligare underrättelse Sällska-
pet sålunda skulle erhålla om Landt-bruket
och slögderna, skulle utan tvifvel bana vägen
för de klokaste och säkraste förslag til afhjelpan-
de af de dem än vidlådande brister. Den kost-
nad härtil blefve använd, skulle billigt vänta al-
menhetens bifall, då nyttan är obestridelig.
Andra Länders erfarenhet och i synnerhet hvad
i England af dess Åkerbruks-Collegium skedt
bestyrker nogsamt nyttan af en sådan an-
stalt; äfven som vår stora Natur forskares
framledne Herr Archiatern Linnés resor,

Sverige tillräckeligen ådagalagdh sanningen af
jag här yrkar. Gillas detta förslag, behöfver
ej mer än gifva anvisning på de uplysta
af Sällskapet, hvilkas erkända kännedom af
målet för en sådan resa, berättiga dem at
ka planen och Instructionen härtil.

2:o En af de mäst erkända hindren för idog
hen så i vårt fäderner Land som annorstå
är utan tvifvel bristande uplysning. Iblan
vägar at väcka idogheten, skola således
de medel, hvilka kunna tjena at sprida
lysning, ingalunda vara de förakteligaste
ra således ej lämnas utan omsorg. Det
man i Dannemark upgifvit til inrättni
en Åkerbruks Schola, är utan at tvifvel
lyklig uppfinning, hvaraf äfven Kongl.
ska Hushållnings Sällskapet genom fram
ne Herr Assessor Ahlmans berömeliga
sorg framdeles borde komma i tilfälle at
begagna; men äfven detta förslag förutsätt
hos Allmogens barn, en bättre uppfostran
en allmennare förberedelse at emottaga de
högre grad af odling, än man vanligt trä
hos vår allmoge. Om jag undantager nä
skär Soknar skulle ganska få hjenliga
nen ifrån det öfriga Finland finnas skikl
för en sådan Schol-inrättning. Och om
Schole undervisningen skulle nedlåtas til
aldra okunnigaste Elever, skulle dock dessa, eh
i sådana Scholor tilbörligen underviste och
nödiga kunskaper förfedde, efter återkomste

til sin hemort sprida föga allmän bätnad, endast för
bristandefattnings-gåfva hos de öfriga af Allmo-
gens ungdom. Til afhjelpande häraf, önskade jag,
at Allmogen blefve försedd med nödiga Folk-Lä-
rare, hvilkas plikt det vore, at undervisa
dess Barn ej allenast i innantils läsning, jemte
de första begreppen af Christendomen, utan ock
i skrifvande, räknande, och kanske en allmän
kännedom af verld kunskapen, hvarigenom åt-
skilliga skadliga fördomar lättast skulle utplånas
och eftertankan beredas til en större utvickling
och til sundare begrepp äfven i allmogens e-
genteliga yrken. Uppå en tid då man mycket
ventilerat et förslag at förvandla Sokn-Klockare
til Oeconomie Directeurer, torde det ej vara oljen-
ligt at upkasta den frågan om ej dessa Tjenstemän
i mera enlighet med deras bestämelse, och redan stad-
fästade författningar, skulle kunna värksammare
och lykligare användas til detta ändamål.
En medel väg emellan de fullkomligare kunska-
per hvilka fordras hos föreslagna Oeconomie
Directeurer, och den okunnighet som för det
närvarande utmärker en stor del af våra Sokne-
Klockare, borde vara den grad af odling som bör
förutsättas hos dessa Folk-Lärare. Om til exem-
pel det vore en plikt at de som vilja blifva be-
fordrade til Klockare, skola hafva bidistat pu-
blique Scholor, så länge til dess de kunna handleda
allmogens ungdom i förenämde kunskaper,

tviftar jag ej, at jn dessa Tjenstemän blefve
nyttigare än de nu äro och fullkomligen tjen
för ofvan nämnde ändamål. Jag vill ej jemn
den nytta de sålunda kunna tilvägabr
med den man vanligen sig af förberörde
Synningsmän, men den möjlighet jag före
ning att lättare kunna förse de vanl
Klockare tjenorna med ämnen af förenl
beskaffenhet, än at tillsätta lika skick
nitiska Oeconomie Directeurer, har kon
stadgat bojelsen för denna af allmänna
skapets Ledamöter vackra idée. Dessutom
farar jag lika mycket på ena sidan, s
berörde Oeconomie-Directeurer näppeli
skulle uppfylla det ändamål hvilket mån
dem åsyftat, såsom de der snart kunde
vandlas till egennyttans recklösa följa
ge at upphjelpa idogheten, som jag
den andra är ofvertygad at då upplys
befrämjas, afsättningen för Landtman
producter lättas, samt Inrikes fabriquer
befrödjas och stärå swang afskaffas, all in
hon af hvad slag Directeurer som helst
blifwa öfverflödig. Om detta förslag
allmänna upplysningens befrämjande v
Sällskapet, bifall, är jag öfvertygad
alla de Pastorer, hvilka gjort sig förtj
af sina församlingars förtroende och be
genhet, derlil uppmanade af Kong. Finska

Hålls Sällskapet, ej skola misslyckas genom
hjelpliga författningar af Lagarner anseende
understöddes, förmå sina församlingar at
vid Klockares antagande ej godkänna
andra sökande än de, hvilka med
ofvanför nämnde egenskaper dertil gjordh
sig förtjente. En sålunda grundligt fast-
ställd författning skall säkert ej sakna
åtlydnad, och exempelet skall snart efter-
komma efterföljd i nästmest belägna för-
samlingar; det skall blifva lika skamm
at ej hafva en skicklig Klockare, somat
ej begagna sig af honom. Om skickliga
ämnen komma at saknas vid de svagare
Församlingarne kvarstå löner dem ej öfver-
stiga 3 à 4 Tunnor Råg, än den olägen-
het som Lättare kyter afhjelpa sig, än för
de där föreslagne Oeconomie Direcleurer.

Sedan dessa Folkhärare förberedt Allmogens
barn till större fattnings förmåga, än här-
till varit möjligt, är jag öfvertygad at Präster-
skapet, hvars tid nu ej sådan nyttjager med
hjelpa innanstis läsningen, skall både kunna
och så hog at meddela sina åhörare ebom
nödiga begrepp om Religion och Mo
ralité, äfven andra gagnande kunskaper
för desz yrkem. De många tillfällen då Präster-

skapet så i samquäm, som enskildt är
vändighet at umgås med sina åhörare,
le säkert användas til denna nyt
folk-undervisning med en utmärkt f
gång, då Presterskapets bemödan
häruti, som jag förmodar aldrig s
nu blifver fruktlös i anseende
Allmogens bristande fattnings förmåga
3:o Lika så säker båtnad jag vågar
pas af denna folk uplysning,
så otvifvelaktig synes mig den som
folkminskningens förekommande
kunna ernås. Ingen har tviflat p
monen af et folkrikt Land ehuru
ej varit ense om medlen at befor
folkmängden. Utan at denna g
ingå i undersökning om de k
upgifna förslag, hälst idoghet
och näringarnes befrämjande skal
jag förmoder snart utan vidare
befordra denna rika källa
Rikets magt och välstånd, vill
nu söka at vända Sällskapets
märksamhet på de utvägar h
ka kunna vidtagas til at förekom
folkmängdens afgång.

Utflyttningar, fördärfvade seder och mortalite äro de
förnämsta orsaker, hvilka beröfva samhället sina
medlemmar. Hvad första orsaken vidgår,
så tror jag erfarenheten hafva ådagalagt, at
den är föga betydande, der ej tanke tvång
eller felaktiga författningar rörande näring-
garne quäfva den medfödda kärleken
til fäderneslandet; jag bör således förmoda
at denna orsaks undanrödjande i mit
fädernesland ej skall fordra någon sär-
skild omtanka.

Däremot är Sedernas förderf af så mycket
större inflytande på folkminskningen hos oss,
som det snarare är i til-än aftagande. För at väcka
upmärksamheten på detta vigtiga ämne, behöfver jag
endast erindra, at en lastfull medlem i et samhälle
är mera skadlig än gagnelig, hälst det onda hvar-
af han är angripen snart, likt kräftsåren,
utvidgar sig. Betragtar man dem som låtit
ondskan förleda sig til uppenbara brott, de der
sluteligen ådragit dem Lagens hämd, framställer
sig en ryslig tafla af djurmenniskor hvilka
så til sägandes sjelfmant beröfvat sig samhäl-
lets rättigheter, försvar och gemenskap, samt
de bequämligheter hvilka annars förljufva det-
ta lifvets vedermödor. Hvem skulle vara nog
hård för at neka sit hjerta en medlidsam
sucks öfver dessa olyckliga? Hvem skulle

ej önska sig förmåga at kunna häldre åt
va dess sakerhället, än at alvder skilja d
därifrån? jag vågar tro, ingen. som har
grista mänskliga kärlek eller den ming
grad af medborgelighet. Men då fråga
är om hjelpmedlen emot detta onda,
mina bristande kunskaper mig i en för
genhet den jag ej blygges hilstå. Det är
obekant at Philadelphias lyckliga exem
befyrkt möjligheten at kunna genom
ständigt inrättade Tukthus förbättra och til
sedan återbringa de förste förbrytare, me
jag kvarken kan uppgifva lämpeligt för
til utförande af en dylik plan hos oss, e
inse huru vida någon befarning i dy
lar skulle vara dong. Hushålls säll
pet tillständig, vil jag heldre se förbi d
Americas ovärderliga inrättning. I det fa
vill jag med mina ofullkomliga anmärkn
gare skadna vid orsakerna til detta sed
och i anledning deraf föreslå utvägar t
kommande af hvad man ej lika lätt kan
Utan tvifvel äro dessa orsaker flera. man
ler förvända Religions begrepp, elaka exe
pet af Ständspersoner och luxen såsom
til förderfvade seder. Men jag vågar mi
at dessa äro de, då det är fråga om allm
och jag vore benägen at häldre enfaldt

denna vårt lands olycka af en allmännare benägenhet för fyllerj, och den deraf så ofta följaktliga lättjan och immoraliteten. Med ett ord det äro krogar och dylika näringsställen som jag i synnerhet vågar anklaga som mythof til denna olycka för Staten och til detta idoghetens oemotståndeliga hinder. Jag vet at man skyller nordliga Climaters invånare för större benägenhet til fylleri, men jag tvekar ej at yrka, at tilfället hufvudsakligast bidrar at förvandla denna böjelse genom vanan til det bekv. Erfarenheten kan öfvertygat mig at de sedigaste och nyktraste arbets Karlar genom en nära gemenskap med en krog, eller en gästgifvare gård blifvit ännu kort tid förvandlade til de liderligaste fallen. Och jag är viss at om någon med uppmärksamhet skulle genomse Domstolarnes criminal Protocoller, skulle han finna at 3/4 af de grofva brotten hänleda sin upprinnelse ifrån fylleriet. Om det då är en olycka at hafva lättfulla medlemmar, jag bör ej säga medborgare, i samhället, och om denna olycka lägger ett obotligt hinder för den allmänna idogheten, vågar jag tro at nejonegen något ämne mera förtjenar Kongl. Hushållnings Sällskapets grantaga öfverläggningar, än sätt det at kunna om ej utrota och minska detta onda. För min del kan jag ej inse någon annan säker utväg härtil, än at förbjuda starka dryckers försäljning på allmänna ställen, och afskaffa alla de krogar

hvilka ej kunna, såsom det i Studierna borde tå
göra, fattas under strängaste uppsigt, eller hin
för resandes bequamlighet ej äro aldeles onö
liga; äfvem dessa borde ej tillåtas at utlämna
all tobogsitande, och församlingar på dessa p
stra ingå nätterne, hvarigenom den ene för
andra till omåtlighet, och tåflan i liderlighet
varkes, vare strängeligen förbudet; och den
sedan at blott genom en lucka få begär
på gatan sit bränvins glas, mångatådes m
följd vidtagas. Vinnes härigenom sakens
medel för det öfverhandtagande fylleriet, fö
ler jag mig at intet ämne vore värdigare
Konga. första Hushållnings Sällskapet hos
vinna til följe af dess allernådigst
utse, at den vidgörande Monarken, under
om denna sit Odikas härjande Lands plåg
skall uppskjuta at inskränka och förekom
dess orsaker. Den minskning i Kronans in
som härigenom uppkomme, skulle til det m
ersättas genom besparingar vid säng- skjut
och traktamenter, samt tillökning i Kron
konsterna genom utskylder af den, so
nom brott och försyelse i sådan händ
derifrån behöfde förkallas; dock bör sk
nämna dessa utvägar at ersätta Kronans f
då förbättrade seder i Landet och en uplifv
het med skäl påkalla äfven större uppoff
å Regeringens sida. Men jag har glömt

* at såsom det första

jag yttrar mig för et upplyst Samfund, som borde bät
dre inse utvägar än den endast välmenungen ochen
ifrig önskan at se vår Nation befriad ifrån en af
dess största plågor, sjukrat.

Jag skyndar mig då til den tredje af orsa-
kerna til folkminskningen, den allför stora mor-
talitéten; den är utan tvifvel den mäst öde-
läggande men äfven svårast at inskränka. Då Stats-
verket ej har utvägar til vederbörliga aflöningar
för skickliga Läkare i hvart och et mindre
distrikt, och handels fattigdom äfven förmår
omöjligheten för legitimerade Läkare hvilka
frivilligt skulle bosätta sig i Landet, at kunna
förtjena sig sådan, han läkare vården ej anses
än blifva i högsta måtto ofullständig til mor-
talitetens inskränkande. Tå fångt skal man gjorda
til at omskära alla Präster, klockare och torde hän-
da äfven Krons betjente til Läkare, man skall
dana endast lika många Quacksalfvare, det är
lika många Lönnmördare. Vetenskapen är för
vidlyftig, hefftjem och granlaga för at kunna grun-
ligen läras af andra än dem som uppoffrat hela
sin tid och hela sin flog; alla andra yrken mäste
nödvändigt af dem åsidosättas. Och då graduerade
Quacksalfvare uppenbarligen åstadkomma mera skada
än gagn för Samhället, så jag ej med hvad
skein af sannolikhet man vill hoppas mera bättre
af dessa Läkare-Präster eller - Klockare, hvilka säkert
ej skulle komma öfver första steget til Medicinsk
odling, och hvilka i mon af sin okunnighet
skola blifva så mycket oförvägnare; de skola, jag

vågar försäkra det, fullkomligen personifiera
res bekanta modell. Sådant oaktadt tror jag
tvänne utvägar gifvas at inskränka den härjande
taliteten, hvilka således ej lära undgå Kong.
hålls Sällskapets upmärksamhet. Den ena
sprida sundt förnuft i medicinska ämnen
dem som kunna vara i tilfälle at förverf
det. Med sundt förnuft i Medicin förstår
1º. Öfvertygelse om orimligheten af öfvernat
verkningar i naturen, hvaraf följer, at hvar
en sjukdom har sin naturliga orsak, u
hvars häfvande sjukdomen ej kan öfver
och at i den mon orsaken är invi
det äfven är vådeligt, at med osäkra medel
det bemödande naturen sjelf använder til
das afvärjande och häfvande; 2º Allmänn
grepp om medlen at bevara hälsan o
Diäten för sjuka; härigenom skola ma
kor förekommas och många botas; ut
man behöfver använda de verksamma m
hvilka då de ej lämpas efter sjukdomen
saker, blifva verkliga gifter. 3º En al
kännedom af de utvägar som skola
gas vid så kallade olyks händelser
någon drunknar, quäfves af os, är ske
förkyler lemmar, blifver ormstungen
men jag glömmer åter för hvilket s
jag yttrar mig. Utan tvifvel skall Kon
hållnings sällskapet af de erfarna Läk
hvilka äro dess medlemmar, erhålla lika
säkra som nyttiga underrättelser i denna
för mig återstår endast den anmärkning

kunskaper kunna af hvar och en odlad menniska
ganska lätt förvärfvas, hälst då en förnuftig hand-
ledning deruti meddelas, äfven som at härunder ej
innebegripes de högre kunskaper om sjukdomars igen-
kännande och botande, hvilka man synes fordra af
ofvan-nämnde och af många föreslagne Prästvigda läkare.
Således skall det ock blifva möjligt både för Prästen
och äfven klockare, då af dem älskas den grad af
odling jag ofvanföre haft äran omröra, at förvärfva
sig dessa kundskaper lika så väl som at under sam-
tal med allmogen utsprida dem; och nyttan af den-
na hälsosama författning skal blifva at vidskep-
pelser utrotas och mortaliteten til en betydlig del
minskas. Den andra utvägen at vinna detta än-
damål är kopp-ympningens allmännare utspridan-
de. Den har icke undgått Kong. Hushållnings
Sällskapets upmärksamhet, men verkan deraf har
ännu föga svarat emot den uplysta allmänhetens
önskan. Det är således på ganska goda skäl
Herr Professorn och Riddarn Porthan
i sit sidsta memorial yrkat en större verksam-
het af Kong. Hushålls Sällskapets föresats
at befordra denna hälsosamma inrättning.
Förgäfves skola belöningar uldelas til kopp-
ympare, om de ej blifva så betydlige at egen-
nyttan derigenom räckes til en större verk-
samhet; Österbottns exempel bevisar detta så väl
som det utmärker allmogens tröghet at ingå i
nya företag, i synnerhet då fördom och vantro ta-
la högt deremot. Utom de förslag hvilka Herr

N:o 211 Sal. d. 15. Maji 1800. S. d. Kem. till Ber. Utsk.

Professor Haartman i sit Memorial röra-
den af Herr Probsten Doctor Hydenius
gifna underrättelse om koppo ympningen
gifvit, hemställer jag om det icke vore lämp-
at de Klockare, hwilka på förut beskrefne
blefwe upsatte, jemwäl skulle förplikta
rorande koppympningen, på lika sätt som
sker med Boverättningen, inhämta nödig
rättelse, för at både sjelfwa och genom sina Hustrur
med dessa hälsosamma förrättning rycka många
Borgare undan dödens eller eländets wåld. D
Hushållnings Sällskapet skulle på sin bekostnad
underwisa hwarje framdeles blifwande Velo
uti koppympning, samt genom tjenliga föreskr
förnå honom til nitfull verksamhet der
om Kongl. Hushållnings Sällskapet därje
le genom sin inflytelse kunna utwärka kongl. m
lernädigste befrielse för en wiss del af kronos
dernäst erläggande af Soldare, Inhysingar m
fattigare gärningsman på de skäl Herr Dro
Haartman i förberörde memorial yrkat,
något obetydligare praemium af publica m
til dessa Klockare för hwarje afdem lyckligen
ympning, tviflar jag ej om en lyklig utgång
lag som äfwenväl Gudens sälsna wink genom f
arbetare, och en tillfreds ställelse för Kongl. Hush
Sällskapet, som jag är wiss skall öfwertraffa de fö
ningar, äfwen det berömm, hwarmed
Magt i sit val til händerna likasom uppmanat H
hållnings Sällskapet at understödja hans egen
för Landets wälfärd och lycka.

Verum animo satis haec vestigia parva
sunt, per quae possis cognoscere cetera tuto.

Quemadmodum res rerum

Memoriale.

Den oförtjenta Nåd, hwarmed Kongl. Maj:t
på det mäst lysande sätt täckts omfatta Det
Finska Hushållnings Sällskap, kan icke annat
än hos hwar och en af Sällskapets medlemmar
uppväcka den lifligaste tacksamhet: Men hwilken
af oss, Mine Herrar! är icke tillräcka för sak
uti ytterste bekymmer öfwer den medel, Säl-
skapet nu kunna widtagas, för at ädagalägg-
ga Dess rena afsigter och kyrkliga berömliga
at fullgöra den plikt, hwarpå detta Konun-
gens nådiga bifall Sällskapet förbinder.

Så wid et allmänt Riksmöte skjuter Konun-
ga Throner utmärkas såsom en för Fäderne-
landet wälgörande Skyddsvärn, är et icke så
lysande bewismål af Konungens warma
kärlek för sitt Folk, som det utgör den kraf-
tigaste tillmuntran, det starkaste band för

hvarje Lidamot af Sällskapet, at anwända all
Deß förmåga, för at uppfylla Konungens nådiga
tilja, Allmänhetens wänskap och Sällskapets allmän
kunggjorde förbindelse.

Denne förbindelse är, at inom Fosterlandets
epmantra och befrämja jordbruket, Handelen
och Slöjderne, at utspridа upplysning och kan
skaper samt genom belöningar uppliva Jorghe
ten uti alla dess hållningens grenar.

Huad Sällskapet på den framstelne tiden
gärningar gjordt, ligger för hvar mans ögon.
Det har fastställd sina dagar, grundlagt Deß
arbets ordning, samlat betydliga medel och
framför allt inneslutet i Deß samfund dem,
genom hvilkens grundeliga kunskaper och thän
liga Bemna Sällskapet skal komma i tillfälle,
al med ostörtsyn arbeta på uppfyllandet af
ofvanhämde Deß förbindelse.

Men då den tidspunct nu är inne, at Säll
pet närmare bör skrida til verkställigheten af
Deß gagnande afsigter, uppstår naturligt tvi
den frågan, hvarmed skal början göras och
sjelfva ärenden kräfva den förstа handlag
ningen?

Vore långt ifrån mig, at vilja uppkasta mig
ledare af Sällskapets göromål! Detta vore at för
dag, som vitterligen öfverstiger min förmåga. Mi
mitt varma hjerta hvarken mig ibland vilja mina tanke
ett åtskilliga ämnen, hvaraf Allmänna Hushåll
gen i landet, och jag vågar anbefalla dem Sällsk
på uppkastа pröfning. Måtte de åtminstone tjena t
anledningar för mera kunniga och erfarne Män, at
förslå sprad de sinna fosterlandet högst betarfvas.

Ja vi al betrakta de hinder, som i allmänhet
gå vår Hushållning i vägen, så möta oss särdeles a
stående. Jag al beder mig den frihet en, at få vidrör
de mäst allmänna och ställer således i synnerhet

Bristen på Arbetare.

Om ol Sanchälten naturliga styrka och förmån
Riket kan tillstår ett stor folkmängd och

anohet och myckenheten af arbetande hän
Så kunna vi ej annat än medgifva vår
gdom. Finland, som kunde föda millioner,
hållo föga mer än 600000 själar, som aldrig
wafs 450 personer på hvar qvadrat mil, fort
el öfver hufvud — Såsänga! säcka vi på några
ande framsteg uti vår hushållning, så
ss brist på arbetare hindrar wärkställig
en af alla nyttiga förslag, och wårt förnäm
bemödande bör således blifva, at arbeta
den närvarande folkhopens Conservation
mt at i möjligaste mått den samma föröka.
Huad den förra omständigheten vidkommer,
Regeringen genom goda författningars före
af smittande sjukdomars tillbedande. Svårt
är förseed med förskilta Provincial Medicus,
medel insamlas årligen til Medicinal vär
ts upprätthållande. Sällskapet har och re
e, genom anstalterne til koppympningens
ållande, sökt afböja den förskräckelse, som
yp smittan vanligen medförer. Det åter
ärk endast, at förmå vår allmoge, at göra
g gagn af sådana nyttiga anstalter, och
u låta dessa sjukdomsängare vederfärande an
mma på en lyckelig händelse, blott för at
ispara några skillingar, hvilka däremot of
til pass onyttiga, ja ofvan skadliga af
u användas. Allmogens fördomar i detta
delen äro högst ofördaktbliga. Den ringa
mhet, som i synnerhet det fattigare Folket
ger för deras Gudare Wanskelig, förtjenar
ttryta ynnäsk samhet. Gärna ofta hörer man
åke föräldrar af innerlig hjerta tacka Gud,
å deras Barn genom döden befriats författa
el bättre öde. En sådan förlust skiljemdan
delen alsingen sorg, och skåna jag ej ville
ho, at de uppfatta bidraga til Barnens död,
å tvyfvlar jag dock, at många föräldrar
ked kalla blod åstadkomma de medel, som
delen tillgripas för at stilla sina oskäliga
Barns dess. Ja jag kan med en nyttigare

timad händelse bevisa, at en Wäfvares hårdh
fått Barn gått så långt, at hon förbränt
samma, blott för at derigenom kona i
fälle at komma sin ifrån Kongl. henkomna
at uppfylla en lärftes skepspliht, hvilken ha
garhoga för flere barn, än han förmådde
icke wille tillåta sig. Så dyrbare händel
under sista Kongl. Riksdagen sig på mitt
Dragon Corps, allenig hafwa sin like! men
beträffar likväl saminngen af hvad jag sag

Allmogen hörer skadliga fördom härifr
berörvar landet många nyttiga arbetare
fästjinare med allenast at utvärfva. Jag har
min del icke flere än twenne medel af
emot föreslå. Det ena är, at genom Präste
pel öfwertyga folket, at det förspordar sig
Gud och skadar sitt fosterland, då det
vårdar sina Barns hälsa och lif; och det
andra är, at förhjelpa det fattiga folket
del, at kunna uppföda sina Barn, utan
hjelpa lida nöd. Detta angår egentele
Präster, Soldater, Bålsmän och Dagsv
karlar ytterst mödrar til sagda Ba
Til befrämjande af detta ändamål finna a
anstalter, som förskaffa den fattiga arbet
förtjenst samt försätta lifsmedlen at
pris. Arbetsdelen af Barnens inrättningar
i detta afseende högst förmonlige, och jag
ej förtjena den högsthugtliga författning
Kongl. Maj:t täcktes finnas nådigst benägen
vidtaga, då Allmänna Hospitals medlen
belägliga summor disponibel til detta ändam
disponerades. Uti åtte höfdingadöme
twenne sex fattiga Barn af denna sort
belägligt sammanstöd, hy dem tilhjelpes ifrån
til mk S. i månaden: men jag vet väl hur
år, som gjort denne anstalt mindre beg
allmänt stora har det hänt, at flere til de
anlefvat månde fosterföräldrar i flere
tid försumat, at utlåga de hårda utlagor
lem. Emedlertid förtjenar anstalten at ät

jag tör mig komma förestå en icke obetyd
fond dertil. Och at lätta handelen med ch
ningen och befordra vår egen sjöfart, dem
den Bondbränden ännu allehanda plägen mera
årligen, utvärkades förmodelst af Borga
handel den författningen, at hvart Mat
som seglar ifrån Riket, skall vara sin för
sina utflygter. Dessa privilegier hafwa an
för en tid af tiotalet år, hvaraf kronan tage
tals Riksdalar, som för statsverket gått
förlorade, och Riket Tusendetals sjömän, som
landet al och hulpit Engelsmän och Holländ
dare at samla Riksdamar. Wi hafwa redan
gnätt den tiden, då vi spanare borde täcka
på utvägar at hindra Bond Drängen gå til
sjös, den at uppmuntra honom derifrån. I stället
för friheter och premier, borde sjöfolket den
nära taxeras, och de utflygter, som genom
sådane friheter uppförande gjordes befordr
skulle vara väl dyrsände, om fattiga Barn
dermed anskaffades.

Man har mycket skrifvit om vårt sjö
folks utflygtning och medlen at förekomma
en sådan förlust. Om den nyssnämde förfat
den deråt bidragen derta, så är jag dock
förvissad, at befrielsen ifrån krono utflygtarne
den mindre hindrar kringgången. Kanske, om
anskaffningen af mathopp bleifver försvårad,
at våre Skeppskapitainer befara lönen angela
ne, at förekomma nyttningsbrott. Af en Rad
stugu Dotter Dom, har jag hafft tillfälle at f
sådan lätt en Skeps Capitains kan hinna befri
ifrån anskaffet, att ej så beskaffadt mål. Han
behöfver åbe mera än påsta, at den utländs
platsen, där nyttningen skedt, jakande svensk
Consul, och å sådane platser kunna säkert hela
beställningar utan anskaffer för Skepparen, dertyg
Ofta kan och Skepskapitainen ohindra stränghet
förmå Beställningen at förka sin forthomst
hos utländningen, som lofvat bättre förr
hyra och bättre förplägning. Men hära ofta

straffas de för en sådan stränghet, och tyrkens
hand öfver klagarnes wärkställighet i denna del.

Uti Österbotten skall vara den sed, at allmoge
gästnar icke giefwa dägga sina Barn, utan upfo
dem med kornjölk, hwaraf påföljden skall
at flere barn där afsides ädö, på andra orter
förtjenar således at undersökas, om icke nå
derstädes medgifwes någon ändring häri
samt thrumbinda den deraf härrörande för
saleteten til fulla ersättning genom det, at en
föräldra flere barn.

Hwad åter soldatgossars hastigare tilwäxt
gifwer wårt Tabellwerk opp i denna delen den
baste affigt för framtiden. Et bewis derpå,
af Regeringen i sådant affeende widtagne för
anstalter kasta bästa framgång. Doch synes
annu ändå kunna derwid tilgöras. Utan
uppföda orsakerne til wår ringa folkmängd för
warande tid, behöfwer man ej mycket tänka
sig förråd man sägen finner den förmånsta
wara förädande Rang. Såsom dock wår finn
wid 1721 års Fred, i affeende på folkmängd
har icke blott ett enda Residenzstäder emot
sista Ryska kriget förlorat sin Tusende af så
Sådana händelser ligga för hvar man ögo
men man skall kunna icke tro hwad förn
wäl är bewist, at wårt Bräfwerskap och dess
om wåra Religions Satser gaska mycket
gif til Sweriges fattigdom på folk. Städerna
samt slöjderne kasta i synnerhet lider af
sällelig förlust deruppom, at hyssna och fr
utflyttningar af Reformerta därav äh
Seelet icke sätt att detta Rike emot dag
Om detta kunnat ske, hade wåra fabrig
nu ägt et annat afseende och wåra Stä
hade kunnat förtjent detta namnet, hwa
gaska många för del närwarande för
tiden mer — men detta är förbi be
kan ej mera hjelpas. Sådana händelser

ej försaken alsing mer tabräffa. At indraga
abet sock wid Gårdbruket ifrån främmande dän
är swårt, lagl. ogörligt. Gaya andra än
ssar och dissländare finna räkning wid at ti
inflytta och dem så wi ej emöttaga. Icke
ller göra de oss förderfwelig gagn. At förflytta
fwar ifrån Österbotten och giswa dem sin frihet, skulle
sta för mycket och återhåll så wäl som wärk
ngs arbete skulle kunnas icke wara för dem lön
uligt. Oss återstår således endast den utwägen,
t åu widare upmuntra wåra raska Bondsöner
wid 18 och 20 års ålder giftas sig och dem ex
kas säga mer, än at förskaffa dem tillfälle, at
kunna försörja hustru och Barn.

Uti wis Regering har redan länge sökt widta
wis åtskilliga nyttiga författningar i detta ämne.
förordningarne om Herrmans flyttningen samt
flyttningar och Torps inrättande äro ännå i sin
kulla wärkan, såwäl som Hemmans Brukare och
Torpare gwarda friheter ifrån personelle kronu
utskylder befriwit en mycken del af tiden ingå
fastermål. Gifta Inhysningar och Backstugu
sjon hafwa befriwit snikallade ifrån krigstjen
sten och den försmädliga tillökt af Lönderiswre.
Wi hafwa sedt åtskilliga andra gagnande
anstalter, ibland hwilka jag lönde så räkna
inrättningen af Reserve Corpsen. Man påstår
wäl i allmänhet, at denne Corps befriwit dra
gen ifrån den närande och inflyttade uti den
lånde Classen af medborgare: men denna bör
förtjenar närmare granskning. Om jag undan
lagar några leidesliga tillökningar, som stundom
insmygt sig i denne Corps, äro de fästa grisha
Bondsöner, som utan hopp at komma til
hemmansbruk, hwarmed Reserve tjensten den för
mönligaste at befrämja dems afsigter: at
nem så gifta sig: at få sig förspar, dör och
ofta benådningstals: at undfägna wilja af
der och framför all, at få bruka sin frihet.

Jag medgifver, at dettа maaskee under de
sta tjenstetid borde mindre arbeta vid Jordbr
ău det kunde och borde: men så snart Barn
antal blifvit ökadt och behofvet derigenom
git, dröfver nödtorftigt den til större flit, och ey
peten bifaller, at de gerna taga tjenst såsom Dra
Torpare och Drängsgossar samt göra landtm
vänskeligt gagn. Och skulle ău någon brist ă
sidan vissa tid: så göra de deremot samhäll
ypperlig tjenst, då de söka och upsöfva Bar
hvilket man ännu icke kunnat vidhäfva af v
dega Drängar, som af farhoga för bristand
kenstt, fallas o åga tjenst lyda.

Hvad hemmans klyfningen vidkommer, a
väl ute åtskilliga orter: Finland ăumb icke
allmänt vedertagen, som den kunde vara:
sådant bevisar först hända icke annat, ău a
magen, Barn äti de orterne hafva andra a
och at de således icke ännu äro i behof af d
medell. Kanske och Bönderne farhoga för
manny förfvagande i framtiden mycket derti
dragen. För ett hundrade år tilbaka hafva de
hemman här i landet bestått af hvad naturen
följt af 1686 års Kongl. Reglemente äyde Bönd
ärfda Son klanderlös rätt at efterträda Föräl
i Åbo Hofrätt. Denna dag har så mycket förhar
Bönderne opinion, at han troligt sig sela emot
sta Sons förstföddsrätt, om han velat dela
manet med desse öfriga Barn. Han har men
tillåtit denna Son, at vid hvarje års ålder gif
och genast derpå xxxx xxxx genom Contract förs
honom om hemmanets Beskaffenhet. Soken h
således kommit til hemmanet i föräldrarnes
lid och merendels förr ău de öfriga barnen
nät til den ålder, at de förstått göra deras
språk på försäkrey Besittne uti gällande
Denna Opinion har följdt Bönderne sedan
förvärfvat sig skattskyldighet å jordrw, o
många exempel visa, at Skattebönder
ärfdt sin käste ălder försälja hemmanen

ne ălderste Barn, utan annan dröjsmål, ău den rin
venning, som skattskyldet dem sjelfve kostat.
ă aunat ău kärleken för Jorden, den de icke
a se försvagad, kan förmå dem at göra sina
ga Barn Lottlösa?

Denna förvan hos Allmogen har både goda
dana följder. Ol den bebehåller hemmanen
el, skötsel välbestånd och befrämjar utskyl-
nes nyliga betalning, är ău ofrivig sak: men
hindrar deremot hemmans klyfningen,
ndet större öpodling och förbättrad förökning.
ligt Godtbefinnande för både och Björneborgs
ng finnas ännu många ödemarker, och i maathy hem,
ul med nog fördelaktiga ägor, som brukas
ast af ett åbo, och på samma sätt borde del
hålla sig på andra orter. Det bevisar ock
r allmogen icke älskar små hemmans delar:
h jag bet ej om man har skäl at betaga Bon-
u denne öfverdrifvenhet, så länge tiefällen gifves,
r Desse yngre Barn, at genom almänt nödvän-
ing vinna sin utkomst. Dels tiefällen äro
detta landet mångfaldigt förökade genom
ăn storskiften och besittningar. Dels äger
nnen Allmänningar och öfverloppsmarker,
vara nya hemman kunna anläggas: dels
afva hemmansägare öpna händer, at på
deras skogstorfter utmarker inrätta Torp och
ybyggen. Så länge detta tiefälle står öppet
för landets ungdom, saknas ej tillgångar at
kunna föda Gossen och Pigan, och derid syfta
ingentaunden uppmuntran vara nödig, ău at år-
ligen låta för allmogen kungöra 20, 21 och 22:a
momenterne uti K. F. af 1775 års kongl. Stor-
skiffe förordning för Finland, där uptagare
af sådana nybygden äro försäkrade om ofördröjd
besittning deraf, så de i ägttaga hvad samma
momenter innehålla.

Sådana skogsgårdar skola på lång tid icke upp-
finnas ă de flästa orter här i landet, och ehuru icke
alla Socknar äga enahanda förmåner med

Skäles, dass på femtio års tid omkring 3/4
Torp och nybyggen tillkommit och där förhåll
ifrån 2 à 3000 till 8 à 9000 personer förökad
Så gäsves lefvad, om Härgården ensam
och hvarje tolft af det öfriga dandet må
dliga till fällen till ägodelningar och nybygg
anläggande. Och om Bonddrängarne för
de döttrar som hafva mindre lefnyme vil
sin forthomst att de men erbjudes, så för
för min del icke något, som kan lägga dem
vägen; och jag må ej tro, at någon dotter
nare i detta afseende lefnad framlinge, som
ga sig på Skarvarder, uppå holmar och kl
utan annat afgifme än vella hafvel.

Efter hand tillfällen till Torp och nybygg
föra, skall hemmans klyfningen tilltaga och d
nas derför på lång tid kunna vara obekym
i detta afseende.

Jag bör lefvnäl icke förbigå en reflex
som jag gjort vid närvarande tillfälligheten af nära
författningar. At våra förfäder
åsyftningar gjord dandel och del odalmänn
bevärdeligt nytta, är en obestridlig sanning
våra efterkommande skola prisa denne åt
men de skola och finna den i flere afseen
felagtig. Jag vill blott nämna en omstän
tel, som torde ligga hemmans klyfning
vägen. Ej blygelag under forna årsrike
ödelagt, och dempad efter tidens bruk förm
lade, täjlade alla sina naturer förmoner
har i flenare tider satt trefna åboer, som
der jordens lagor separatist jorden och inte
alla dugliga platser innom samfälligheten
nägång. De hafva ofelbart sina hemman
ty de hafva knid förmon kunnat göra d
flera ägor och sina Räntor hafva qvarhåll
all sockenstyrelse, som efter hand upodlat d
dylik dugelig mark. Nu inträffar Förfäll
Bygemålet lefnar till exempel af 2 maatal m

af forsta be sättne åboer: men har 3600 Tun
ad nyttig mark. Deraf skyld åkern 240. ängen
ch skogen det öfriga eller 2160 Tunland. Då
ntligt Förfäll-klagarne, Bygemålet icke för
dlla mer än 2400 Tunland, som dem ju hvar
20 Tunland åker, 100 Tunland äng och 80
land skogsmark; så blifva de öfriga 1200
land delte emellan de Nybyggen som ej mantas
rthera: men som dessa 1200 Tunland icke inne
lla annan mark än en stenkullstig skog, som
r tjenlig till åker eller äng, så händer, at
a Nybyggen aldrig kunna blifva dugliga hem
n och åboerne å de gamla hemmanen hof
nog, åker och äng men ohindrad skogsmark.
blifva dem genom byggs-vanlotter. Om
och indelning sig på de nya hemmanen,
de dåd så länge fiskeri-tiden varar och
ta sig med at förbja ock brinna kjära;
r då Räntan skall betalas, är skogen förstörd
förstningen all, och åboerne öfverskrida sina
byggen. De gamla åboerne åter skola sina
öfver af skogen. De kunna ej bygga sina
unga hemmans delar och höyna alla sina
nsta ägor. Följden af denne afvelning
n ej blifva annan än den, at hemmans
ndelningen återgår, och Bygemålet förvand
r åter ifrån 5 till 10 åboer, utan at nå
l nybygge tillkomit.

Efter min tanke är ingen väg mera natur
l, än at låta de gamla 5 hemmans åboerne medelst
behålla alla Bygemålets ägor och afskattas
efter jordens värde ifrån 2 till 4 Mantal, eller åt
inskone så högt, som den egodlade jordens och
odlings-lägenheternas medgifva, så at enlig
nda Nyländska Mantalläggningens Methoder kunde
antal komma at stå 5 tunland åker i första eller
i andra gradens jord med 10 tunland i mellersta
efter. Denne Methods är i dagtagen vid af
ningen på många ställen uti Björneborgs
d: men den är icke fullkomligen enstämmig
författningarne, och at i andra Höfdingedömen

annorlunda tilgått, vesar den til Salsskapet
ne Beskrifningen om Cadar jorki tohe
Ofvanpå de förfallningar, som skola
til besörjas af tidiga Gästermål, förty
den som personella Landtafgifters eft
för hemmans åbaer, hvilka äga 4 mans
Barn al närmare öfverwägas. At en Bonde
som är wid al efterlåta sina förälldrar ah
pet, skulle tidigare gifta sig, blefwe för d
han efter 20 til 22 års förlopp för nyckta en ä
tergift af 19 rm. Kronos afskyldare, är för
förmodar. Han gifter sig alltid mycket ti
het annan orsaken förmå honom at upp
til naturens kraf. Det förste är: at han
föda en hustru, hwilken förälldrarne underhålla
begge, och det andra är: at han wid hem
hemmet behöfwer arbetare. Til förr hav
sig, desto tidigare får han tilgå af sina
och dessa twenne Omständigheter kafwa i
den bereds tidiga Gästermål för Bönderna
Barn. Bönder på landet i den wägen
serligen wänt et öfverflöd och de bästa å
medlen hade kommit och bort til ingtingar
anwändas. Jag wågar ju säga: Ett Bonde
har fyra umyndiga skiftes Barn kan upp
mägen och han behöfwer ifrån den tiden
mans anwerkstöd.

I stället för personelle afskyldens affä
för hemmant Brukare, borde de hälre godkän
arbetes Drängar, som äro gifte och hafwa
Så snart Drängen låter döpa sitt förstfö
borde han och kan kästrå blifwa fria för
Tolspenningar, och då hustrun föfwer del a
borde löw och Dotalningra skiften och Bo
pen afskrifwas. Det tredje bodde befria h
ifrån alla öfriga Beswärningar. M.fl. om
te Barnen lefwa. Då förma jätte kunde för
med Reserwat. Hwad Torpare angår, hjel
nu afskrifning på personelle utskyldernes
18 rm. Cmt. för fyra Barn, så efter tyngst

å är gemael, och derwid synes icke annat wara
påminna, ändå at Förparen får nog länge
på denne Belöning.
Det kan wäl sägas, at arbets Drängarne för
sielfwe betala sina Krono utskyldera, och at
utbunden, som dem erlägger, ej lärer upmuntra
ängen al gifta sig: men det torde icke förhålla
så alltid. Då Drängen wet, at hans Hus
onde ej behöfwer betala utskylder för honom,
kan handlerennot betinga sig andra för
nom och derifrån dem at få taga sig hustru.
de swarar denna fråga kunnot Barnens föda,
jag tillskyller ogerna en författning, som
en ordan wid upbördswäsket: men hwad det
rd angår, wisar erfarenheten, at wår Allmoge
ter el gerna gått wärde på jorden ifrån
krono utskylder. Den inlåter sig ofta ah
ffsam rättegång för at ändra eller minga pen
ag til kronan. Jag wet icke hwad orsaken
: men så förhåller det sig öfwer all: man
ltar i allmänhet dessa fakel, och så minga
år, kan likwäl derwid mycket afdragas.
Wilkomande dernäst ordan i krono upp
rden, så kan den söga blifwa större än den
dan är. Om hemmansfäderne pålägger
utan afseende på sina fyra Barn, betala
lla krono utskylder, så kommer besörck
upbördsman blott at flytta ifrån Bon
u til Drängen.
Jag kan icke undgå wid detta tilfälle
ntala en olägenhet ah wår upbördsstyrelse,
om genom upbörds Betjenter ordn fattade be
ga här å orten förrnätt bidra gitt til motsäk
n af hwad jag i förregående ämne anmärkt.
Ett säges säkert, ah upbördsbodgarne,
are rätta Definition icke är nog bestämd.
el äro Gränsningarne, om hwilka wörd
bördsmän hafwa gjort sig olika begrepp.
bland andra besynnerligheter, har en del för
git sig, at ah maätte Drängarne anteckna

Gästa Tjänste Drängar, hastrar för Gifftes
och på förr dem alla de utflyglar, som
ningarne ålägga Gifftes Grimmor. Ditto
dels dessama, som at säga: Drängen för
ta sig; och om han än gör det, skall han
ehe anses såsom Gifftrn, utan med det för
Gifftes namne, på det manen mätte blif
beskattad för denna sin djerfhet. Herlikon
het! at skelja Gifftrn ifrån Mannen, dan
velkor så förrsatt stridande emot allmän
gens stadgande uti Gl. B. IX Cap. 1. §. Ditto
är sättadt uti alla förfallningsgifvander
af 19 Decemb. 1772 allen torde hända sådan
stedse i andra förfallningsdömen; och bevi
ske detta exempel nödwändigheten af
stämda utbyte uti våra oräknelige
lagar!

Intygningstitelen och stämda hemorkelse
sig såsom en annan synonym, då den
Intygesmän heisa mantal, skrifvo såsom
re. Det händer ofta at Borden, dessa dom
at ändrika hemanet klagsaing med des
Broder, til den sistnämde afstår betydlig
från hemanet, at utan ringaste skatt bes
åt desh ofta desh Barn lifstid. Denn
skattsnå Man gagnar väl samhället
bet sätt; ty han är i stånd at ega söka
och gör det förhelsen: och han upodlar
mål mycken jord, hemanet til framdeles
men med det ditta förfarsar han lätt
beskattas såsom Intygesmänge. Då han
gör hvarken Dagswärken eller Pauka til
ägaren, kan han med sig icke anses för
pare, och i min Tanka gör ingen mer
för Intygesmänge titelen att denne: men
ligen Pater hans mantalsskrifvas sig för sin
och såsom sådan erlägger han Krona afsig

den det gör ej tillfyllest, at söka konservera
förröka vår folkstock: Det behöfves och, at
de, hvilka den må bevara rätt underhand. För min
undersig alla de grofklemmade Bond Drängar för
de för Staten, hvilka öfverflödet, begäret efter
bekelw och åstadkomma vådeskärer droga ifrån
Staket. At den i Landet tilvagande yppigheten
dagar många dåtlingar och dagdrifvare är en
kal sak. Hvilka många Hofmästare, Hofpipe
kockar, Dagtjenare, Tofeltäckare, köpa icke så
dagar! Hvi se allmogens Barn göras ati Städerne
at lagt emot sitt Handel, Bodar och
städer. Hvilka mycket arbetsförfarenhet drega
våra Tullar ifrån Landet ti
at förminska Befolkningen hos våra förmögna
ädelpersoner, vore at förstöra deras hvilofyllige
gnader och equipager. Ditto undra skal Bestäm
vid hemman ålderig afstyga, och det är atan än
nål at nämna deröfver. Jag, för det blodi
en afligt, som är at förestå, om icke öfflet
sjöstor, såsom at komma hår, klippa mat,
ra equipering vid Bondel med flere dylike kon
Besinder af förenkonst, som hos oss ofta fak
arbete. Ihvilka icke ditta könet kunde lika
väl och kräfte bättre än karlarne sig kläder,
ko band, tyger och dörfter samt förnätta mön
andra sysslor så i Skarorne som på Landet
ra skräddare och väfvare. Gesäller kunde
bifva hvad de arbetade: arbetsamt fordrar
ska dagverken sinnar skräddare: men
sinna och många halta och lytta händer gäfver,
förskaffat sig fullset i krono uttjenster.
en kan nödvändigt för sig kläder åt hon
sig så Bonde del vara en sadan, och ingen
dare Bonde hädanefter så emottaga an
Länsmän ore. Statsodelet hade deröfver
mon, at en sadan person kunde fult betala
at kronan tillkommer.
Om förhållningen i Städerne vill jag denna
gen alldeles icke tala. Dethi fordrar en förfaren
dandring. Dock kan jag ej endegu nämna
ne ord om den vidlyftiga Befolkning, som
sysslosatten vid åtskilliga Landtdallar. Man

har lärege sedan bevistat förmanen af dig
Fullaro inregning och jag ver ej sedan hinna
hvad
framgången af en så nyttig reforan. Om
Jakel skulle kunna vinna med en klåckning
hafwa mantal, pensingar, såsom saunskil
hvilken i vad eller dåad skulle åka med opp
händer göra detta offer! Hvad vinning skulle
landtbrukat tillhyndag af den förkyttaran,
nu a så år landtmanens plågare! Låt och
at den ej tages ifrån daaden, så skall den gö
lika gagn vid bådanen, sabrigner och vårkstäd
en nyttig talent i den vägnad är tåll upp
man samandragen sin jakoratterne för a
sinska bröder för året: man afdrager dem
skatten löner samt kostnader för Uxmar,
gretten och Tallgas. Behållningen förvel
landet, mantal, skuse personer af alla
och den skall med nöje betalas.

Men förrän jag slutar denne artikel
folkmängden vill jag framställa en jem
nelse emellan twenne socknar uti Åbo höfd
dömes af skiljaktigt läge. Det är Uskimo
uti Skärgården och Ykalis uti Skogsbygd
Den förra består af 262 hemman, 1444 mantal
47 st. Torp. Den senare har omkring 290
man om 126 mantal med dervarande kvarn
lagguen samt 76 st. Torp.
Folkmängden uti dessa socknar har ordag
hals längderne förhållit sig på följande
sätt.

Uskimo Socken

År 1777 – 2751.	1785. 2911.	1794 — 2731.
1778. 2406.	1786 2918.	1795 — 2016.
1779. 2454.	1787. 2774.	1796. — 2943.
1780. 2447.	1788. 2860	1796. — 3017.
1781. 2441.	1789. 2280.	1797. — 2897.
1782. 2457.	1790 2275.	1798 2905.
1783. 2474.	1791. 2162.	1799. 2777.
1784. 2461.	1792. 2116.	

Så en tid af tjugu år har förevey fol

denne socken minskats till 678 personer.

Ykalis Socken deremot ägde

År 1777 – 5017.	1785. 5770.	1793 — 6517.
1778. 5132.	1786. 5902.	1794 — 6647.
1779. 5281.	1787. 6056.	1795 — 6620.
1780. 5461.	1788. 6152.	1796. — 6801.
1781. 5928	1789. 6184.	1797. — 7001.
1782 5944.	1790. 6247.	1798 6976.
1783 5577.	1791. 6317.	1799. 7109.
1784. 5714.	1792. 6377.	

Invers har socknarnen i denne höken på förenämn
tid haft en tillväxt af 2096 själar.

Jag finner nu ej tillbörligt de skulle hafwa för af
anna göras, såsom jag åke äger tillgång till de
ar på förrådda och dödar: men jag förställer
ig allvar och ev, som känner förenämnde
ånars belägenhet och alla mynnade samt förhål
nader och näringssätt, finner den omgörda
lelen, i flere afseenden vigtig. Om man
i Ykalis socken skulle egen finna
ina höken utflyttningar, så vore intet at
ge öfver: men om de vid anställande un
sökning icke skulle träffas förråd på stock
ny Gator, eller ännu längre bort, på Engel
a örlogsflottan: så frågas, hvad är orsaken
å hvar ligger Bortbredet? ?

Detta vore sagt om Finlands naturliga
ha och dess förökande. Ordningen leder mig
ederna att handla om

Socknens upplysning.

ina Herrar! Sällskapet har låtsat meddela
lysning och vetenskaper äro alla i behof
af: men sättet, at befrämja dem, ordningen,
r derpå bör i agttagas och medlen, at med
inska kostnad och omgång vinna ändamå
et, de där, vigtiga öfverlägganden gälla.
Kan vår finska allmoge upplysas och
nom at sina skrifter? För min del tviflar
ag mycket derpå, och tror häldre, at denne

? Ändförd upplysning, angående folkmängdens förhållande uti Åbo stift dingedömes kan iakttagas af bilagde samandrag – utdrag 1777 och följande årens mantals längder, hvarefter folket är förkut uti fyra klasser nemligen de som betala mantalspengar för det andra Biträdligt underhållna personer. för det tredje Barn under femton år och för det 4de Brädlöst folk: man at anföra alla de reflexioner den sak kunna göras, der til fordras en förfaren afhandling.

upbyggning ämnad på någon sid bör bibring
vara gossa råd och esterdömen. Men hvilka
medlen dertill? Jo Landets Höner personer
sådane äro hos oss at hägna? förnämligast
sin och kvinn Befjenning. Äro dessa för d
vanade nog upfostre, hafva de nog erfa
at fullgöra denne pligt! Jag hoppas mån
sådane redan skola finnas, dock ej så m
som jag önskade. Med denne planeten tro
så Sällskapet bära sökta dess första ämn
tel. at vid Läroverken tillbringa vår u
de tvenne kunskaper utan hvilka Naturen dära
skall, vetenskapen: Ol för dessa inp
kärlek för Fäderneland, Slöjder och konster
medföra så mycket större nytta för vårt
och vara af dessto större nödvändighet, ju
uti dessa delar mycket! Ju oftare de fläs
vupräckta sockslag.

Igenom ett upfostrings försöry
skilte skattegar, hafva vi redan vid de hö
läroverken i Wiborg och Åbo inrätt
gar, som leda til detta ändamål: men de t
ännu tarfva förbättring och man lyfnes åt
sakna den kamantean, som är så nödig för
väcka flit och lust hos den studerande ung
Jag, ärade nådige Herr! Biskop Embetet; der för
lägger jag mig om de studier, som ett förs
för at genomgå en Prästexamen. Då
fått förfaller det sig med dem som söka
komst uti de öfriga ståndene. Det är kopp
befordran och begäret, at med heder och flit
tet kunna förestå et Embete, som dessa
domen tillfälle att arbeta i dessa stycken. D
sanhan at genom förståndig Landtbruksh
och andra praktiska yrken vagnar sig och
allmänna), är numera påträngande, mera
lägga för ungdomen. Dessutom fordras mera
eftertanka och inbrissar först vid mognare
men ähr dessa nämnde storde advägar gif
som leda til uppväckande af drift och om
i dessa ämnen.

Uti synnerhet vore at den Kongl. finska Hus-
hållnings Sällskapets Krets, at arbeta på för-
kring af underwisningsanstalterne vid alle
nade Läroverken och förskaffa Landets Barn
den uppmuntran, at med flere ogifvelser
vända sin lust til de ärtliga skapen, som leva
lämpadom af Landets bäste förmögne och
lyse.

Hvad det förra angår, behöfver jag endast
nna våra Trivial Skolor äfven vårt andra Gym-
sium samt undervisningssättet derstädes,
at öfvertyga hvar sakkunnig man om saken
d omständigheten, at där kunna inhämta
skap uti däraw om Naturens alster, om
del, Slöjder, konster och Landtbruk. Så
ng von dessa Elever vore vid underwisnin
ken kringspridde, kunde genom muntlig kund-
ning någon kunskap vinnas om väsendtligare
synnerhet: Men efter denna tyra mönster
ag, fruktar jag saken för denne tvetyd-
ig til någon del afstyrkt, och för det närva-
de lärt så af våra Skol Lärare bemödas
med denne undervisning. Man har redan
sedan samtil vår gamla Skol Ordning
Sällsky, och för närvarade tid gjorts sådane
anstalter, men har ännu arbetat på dessa
dsättning: men mig är icke bekant, huruvi
vad åtgärder derom skedt. Emedler-
tycker tiden vara inne, at med allvare tän-
på denna saken. Och då Kongl. Maj:t täckt
nåder tillåta detta Sällskap, at i underdå-
tel förordna dess ändamålsenliga;
Synnerhet jag, om icke detta ärende
bästa del förstås, som Sällskapet under-
tet kommer till nådiga pröfning.
at föreslå och angifva de förbättrade
wisningssätt vid våra Skolar och Gym-
sier, åt de föreslagande, som visserligen
gå trim förmåga. Sällskapet ägnar at
vningens utbredande, hvars lyckosamhet snart

skola ålarbeta al lämpligt förslag derti-
jag för min del anser denne Herr Lägga-
ärdet, al föreläsningarne uti åtskillige
histe Wetenskaper och dessa språken, såsom
många nu mera angifna, blefwa inskränkte
al dermed någon Lärare systemsätter mi-
visning uti hushållnings wetten skaperne

Sedan, kunde uti Gymnasium Lectorn
uti Theologien och Österländske språken
mantål, eller och monden förenas med Gra
Uf egen erfarenhet dömer jag, al den u
som fregventera Gymnasium och de mind
lärne, äger säga gagn af alla de witlyftig
läsningarne, som dåh förefalla uti Theol
medel, Methaphysiken, psykologien och
Då en Theologie Lector systemsätter sig
en hel termin, del wil säga al hans årsk
förklaring öfwer en enda Artikel uti D
lynes åskilnen i del hela kafwa ninga
af en sådan anderwisning. Den dispare
lemmen af Religionens hemligheter med all
nar af Gudalåran och de förspilde seet
tankl och söka annorlunda än wi, förd
erkänna, til mognare ålder och mera
eftertanka, hälft säga andre än Christen
rare tän i behof deraf. Derefter
predikste wetenskaperne mera lämpade
anförmens sattningsgåfwa. De sätter sig
las bättre i minnet. Hwilket kan mera
gåsen, än lärare om örter, djur och stenar:
med sina sinna nöje uti; at göra samla
af detta slag. Denne tider äro de vig
at besöka åkrar, ängar och skogar. Detta
skall stärka deras hälsa, mentmaly lifwa
begrep, i stället för del, at hela dagar, u
kort insträgning på en skolsäk uad
sinniga lärobekker förstör både kropp
och själens förmögenheter.

Wid dessa förswärk borde ofter min
åbo föreslla anderwisning uti annat, a
och almänna gruwerne uti Gudalåra

sonde alty Räknade, några Geografie
för öfrigt naturel historien och alla de wet-
skaper, som lewa til kännedom af handel,
ägter, hushåll och Landtbruk. Jag nämner
historien, ty jag anser den ej behöfwa någon
ndelig anderwisning. Del synes dem nog, al
den wår tingdom gode Böcker: Wid mellan-
tarne skall den förstnämnde sig inrigt skaffa
h un time i wecken kunde examen anställa,
i aftonade af gwa och en gnaeftig.
Som angifwen uti förra åren megket
nadel sig til Academien; så synes anderwi-
ningen wid denne högskola böra deraf ester
nyas. Uti Naturel Historien, Oeconomien
Chemien borde någon wisare anstalt ske
nödig. Både Begynnings wälty Enskilt Pa-
ter kafwa redan upsatt den sondra bristen
i finder, åtminstone wårt Universitet ör-
alt redan åren förswarde med goda samlin-
uti alla tre Naturens Riken: men hwad som
tiligen wore Begynnings kunskap, kunde den,
ingarne och andra flere manar göningar.
h ännu behöfwa påräknas, såsom åtskil
ra gifterligare anstalter til befrämjande
i privata föreläsningar emellan läs ter-
inerne, eller Sommartiden synes böra nö-
ge. Manne åbo någon af de ädere Pro-
sionerne skulle kunna förwärfwas? Eller
ane kongl. Academien? några til gångar af
damne Pastor uch hemman, hwilka anwän
e destinerade til ersättning för de på dänet
d nu befrukte, pension, dömde, medgifwa nå
n ny Professorn, eller hälre dem för en ocu
nu Reisanel? manne kongl. Jakska Bes-
ltnings sällskapet egna til gångar för exem
af Assessor Ahlmans Donation skulle kun
härtill användas? manne man kunde ler
komma i förslag, at här i åbo inrätta
förspild Justitiæ, för dessa öfningar?
ag upkaster dessa alternativer, willnögd

hvad jag rättelegen lört förestå, så länge
pet ändå åke ägen fallo medel i händerna
kunna välja det bäst samstämde, och så länge
väckelig Brister icke Gifvit vår explosion
al i alla delar uppfylla Landets behof och
ningar.

Det andra, hvarmed Kallskapet synes bör
sålla dess ogrundade farhet vara angelägna
muntran, at ingla dess flog til dessa ynnade
och med störd flit använda den dyrbara tid
vid våre sätta tillbringas.

Hvilken fer icke del, at Bröderne på de
åga bästa tillfälle, at icke allenast sig sjelfve
hushålls wetenskaper, utan och tillbringa de
vår allmänna. Dessa Städsyner synes äga ett
dens förtroende del gränsa om icke endo
Och du de snart lagt dagen. angår med sin
vare; så skulle den ändrig tillfälle, at uppf
upplysning, rättelser och Nit för fosterlan
uppfyllande: men om detta skulle ändå
skall vinna ay, bör Bröderne i sin Academ
med störd icke blott kunskaper utan äfven
hyfsa om nyttan samt kärlek för sakin
at de kunnagagna både sig sjelfve och ann
sin.

Detta torde tu en del vinnas, om Säll
hos kongl. Majst i underdånighet åtvärkan
Allernåd författning, hvorigenom de, hvil
finnas inkräkt och Bröstskadel, ålägges
den vanliga Examen bevisa tillräcklig kunskap
natural Historien och Oeconomien. Detta
vid första påsande förefallo behörande för
Bröderna att Academien och göra uppehåll
lemp efter kragen: men detta uppehåll bö
na flere nästliga följder. Många icke hem
Föräldrar under denne tiden kunde hafva
tillfälle, at se sina Landsidaternes fallenhet
gåfvor mera utvecklade. Många icke o
hafvade tillfälle dergenom kunde ändra
fall skall det oeconomiska studium alt
gnas af en ofvebräkt sann skrift. Om han
kan begagna sina tillfällen, så begynn

de sig sjelf. Så mera Bonden förhoppas sig,
bättra mår hans Kräfl: all Fiende af både
al och dödi stiger i proportion efter hemmans
sedugårdarnes förbättring: och må författ
gen om Fiende af apodiingar i detta afseende
vara försvarad.

Hvad jag sagt om dem, hvilka åraa sig til
dska Embetet, gäller åfven om dem, som sköta
den Domare, Länets sagdan, Landsstrifvare och
de Landtmätare. Ingen af dem borde så förslag
ssa, som icke tillvistat Academien alla ved
nämt förspr ädagen lagt dess insigt ah Hushålls
skapen. Ved granskningen af förrättade
läggningar, skatteyner och dylika
dningar, visar sig nog samt, huru myc
nadt bristande kunskaper i dessa delen
tämligen åstad komma, och tvärtom att be
, at detta studium ehi mera än al ofsend
nödvändigt.

al så mycket mera befrämja detta ändamål,
icke vore tjenligt, at Kallskapet skulle
anar dandeti Städsyneförsoner, at ålägga sina
n sjelfven en ofelbarhetsgrad, at vid intrade
Academien med all flit anlägga sig om
stedjan, som skall försätta dem i tillfälle
vid maana åren förskaffa sig nöji och
mögenhet. Vid de lägre Scholarna blir
o om nödvändighet: men alla nyttja icke
och vid Academien, där den höra sinhe
eller sjelfvalvet rådre, måste andra lämna
grunden vidtagas. Då Gåfven hos sin
ver eller förmögenhet tillräckliga besöl
g för sig, och då han af sina Lärare
merats, kan jag ej dem alt tro, än at
danålet skall vinnas, i synnerhet om dessa
mma, at Kallskapet med vissa Belöningar
klämma dem, som sin ansökan andra ämnåcha
genom flit och skarpsyn i Naturskapen,
samt kunna öfvertyga de förstås samlingar
ster, insekter och mineralier. Efter min

tanke

tanke, skola de medel, som härtill åtgå,
leka så väl anwändte, som de, hwilka
pet anskaffil för Jordbrukare och Slöjd

Utom angelägenheten på sådant sätt wid den
inkändtat grunderne att de för hushållning
liga wettenskapen och sått smak för detta ge
skall den icke underlåta, at kringspridа kun
dandet, förbätten den genom werkeligt ut
och erfarenhet, samt wiware åtwidga den
läsning i goda Böcker. Denna skenngiu
blir då det andra nödwändiga för dåtti
anskaffa. Och felar wäl icke Hushålls Bröd
kunna snarare påstå, at de redan äro för
men detta gör, at wi måste wara betänkte
goda ettwal; hwad som är skrifwet för e
Jordbrukare gäller icke öfwer all för den s
Jordmonen och wäxten äro olika. Häfwe
tet skiljer och något. Wi måste derför
sinliga anbrag, lägga til hwad erfarenhet
och sjelfwa widhandgifwit och genom trog
meddela wåra läsaremän. Sättskapet h
bestatet at afgifwa handlingare: men inn
deraf är icke anna skyldighet. Efter min
förre de kunna inbela, ehi för sjelfwa ä
af hwilka den förra innehåller underrätte
landsmål, den andra för Handtwerkare o
grenen och den tredie hwarje hushåll
om årsväxt, sällsynta sjukdomar och för
i wäderleken. Med dessa Handlingar
de lyses nu mera icke behöfwa upplysn
Sällskapets ständiga Secreterare anmäl
görningen och denne ingalunda fel

Hwad allmogen wederkommer, wänt
pet i anledning af dess allmänna belä
kunnige Man haft tillfälle med den d
i landtbruksförbättringar, hwarigenom
kunna lämnare upplysning i dessa ämnen
ogillar wälmeningen icke denne anstalt;
jag anser allmogen bäst upplysas af m
med och goda efterdömen; så är jag

dejn

gentligt förwetyg, at många skola gifwa sig tid att
en sådan Läsebok: men hwad jag här mer
i hänseende anmärka, är det, at för sättandet af
sällskapets och allmänt antaglig läsebok
lyses öfwerskiga en man för mycket. Swårig
lämpa af hela det widsträckta och skiljag
sinska Jordbruket. Hwad som med wisshet
säges för en dalaort gäller wälmeningen icke
alla, och at framställa regler utan lämp
om af ortens locala beskaffenhet, kunde leda
odantade följder. Jag hemställer den förre,
icke de underrättelser, som i detta ämne ifrån
skilde orter torde inkomma, måga öfwerlämnas
en särskild Comitté af kunnige och förfarne
n, hwilka deras uppgift at sammandraga, som
håller alla nyttiga skiljagtigheter samt förskrifta
ng och ordning sätt för alla orter i landet.
el att denne Bok innehåller underrättelse om de
gängbare sjukdomar, botande, lyder wara en
wändighet. Ingen sjukdom bortlyger ifrån Jor
del så många Dagsverken som Trolofwan, och er
ehuru här skryter, at denne sjukdom är inom
ar dagar botad blott genom et kärkmedel.
orsaka då icke anderledes allmogen denna och
icke hålla dessamma medlet tillgänglig. Så
a fall förfaller det sig med åtskillige andra
sjukdomar, som kunna wara lätt botade, om
skel anderrättas, hwilka Läsaintterne böra förtro.
Wore detta fagt om den upplysning, som Sällska
l förlagit sig at meddela andre: men för at
denna med naggrannhet uppfylla denna Instruc,
en Sällskapet af nöden at gifwa Oförsa anderrätt
ld om dansken, nuwarande skick och hushållning
mul där tillgängliga naturens alster. Genom de
en orterne inkommande böra de skrifwingar för
utan wäl Sällskapet winna detta ändamål:
en tidtals är swåra emottagne, förrän nödiga
ufskapen genom denna Canal denna inkomma.
i många åro de landtmän, som äga nödiga
ligheter at fullgöra alt hwad skulen i denna
den föreskrifwer, och hwilka många hafwa Fel

och försälla sig så vidskräckt arbete. Denne del synes icke kunna fullkomligen vinnas, minder sällskapet alster en kännig man, på Dess bekostnad anställer resor i landet, dervid noga anteknar och beskrifver all synnerlig gående sorhet, seder, lefnader och klädedräkt; samt naturens alster mer bröstet och synnerligen dem, som förtjena at kunna vid hafva sådane oeconomiska beskrifningar flere landsorter, sverige: men ännu ingen någon ort i finland, och det må vara sällskapet förbehållet at åtminstone sjelfve göra Den kostnad slike resor medföra skall sedan ersättas af den vinst landet i framtiden hämtar, och de första sällskapets anställare, sjelfve utan en sådan gunnelägenhet af kunskaper.

I sammanhang med detta ämne bör nägot nämna om

Finska Allmogens fördomar.

Werlden styres af fördomar och vanan är naturen: äro gamla och välgrundade ord alla sochslag äro underhafvade denna dag vår finnar äro den i sig gord tigifvel. sed och seder och lefvarnor många vara sjelfva som gälla för nördvarde slagt, så lika fallet såsom heliga dagars förege och tvne. Dette sköke vårkar icke blott på seder och lefnadssätt, utan äfven på jordbr gnadsslöjder samt förrättar snart sagt del mästadels, som nyttiga anstalter ningar att hushållsvagen i detta landet verkännas.

Sällskapet har genom en utgått pris fråga underrättelse, hvilka de hinder äro, som finska allmogen i dagligt, och jag tror mig säga, om jag svarar, att förnämsta hinder att hålla vanor och fördomar, hans naturl trägket och dess dithörande lefnadssätt: vi börja säga och tro vara, att på sista, det

del bästa hos finska allmogen. Jag, för- mera, at sådana kunna upgifvas, när all- en i denna delen kan hjelpa til och med- sen sjelfve. Snart sagt alt hela åbo land- delen af björneborgs län skall man inn knuta icke finna många böneder, den nu skall skole kan beskylla för dåttja. anbantagen några så, som af naturen äro p til arbete, eller förena tillfället del genera- lighet: sådane finnas allestädes: men jag nader, at finnens munterhet, drift och ti- ne sordighet, som röjes hos bärgårds borden den som visser vid städerne, skall och upliv- s hos den trägare savolaxiska och karelar- bönden, så snart hans lefnadssätt vandre bruk och han för större upplysning. kan måste ugifva sitt svenske bruk och resera återmera hälla förnäs, at utflytta ifrån sig och twin- del och bygga sig ensliga och lustiga rum, han för andra sinn och oftaremd last: ty sådane man omgås, såvan dett man fnyttar han dess tang och sönning af mycken värma och för stark föda. meg lagt, at drängen och tjenaren i savolax om vinterdagen gör fyra starka mål- dertil använder minst fyra timar: munne dette öfverstiga värkeliga behofvet. naturen tägt nödtorftet. kroppen kan väl derof bli ark men hjelm förmögenheter kunde förva- er. ofte kan klimatet ensedt vålla hans trög- ofte heller tror jag Cörtet, såsom el rökjes, äligen gör det. Ryssarne hafva gemenar under ma klimat och ofta med lida boningsrum rmanter, qvicka och tielagna: men dera de består til en stor del af lerk, foramen alle de vegetabilier.

Al nedbrytande bommar, som tjena och för- ar lagt för allmogen flit och arbetshag- el; synnerhet at hon genom våtska öfversty- de om nödvändigheten af el förbättrad

hushållsfråga, derhi sonnar gvara Råd och efter
men, och här gäller hvad jag ofvan sagt om
dåt Landen bliefva förvillad och en Lader vid
han skall sådden bliefva liksa tråga, liksa mo
sveit skall vinna vid hans plog och dia, som
vid hans qva och led. Ja de är han tråg, åk
summar han sig, då det gäller på at bru
en hord. Där honom at plöja och dika sin
saml och sina ängsmarker. Det lät honom
rom exempel bliefva förvillad at arbetet b
sig. Jag hoppas at han icke mera skall å
sig den beskyllningen at vara tråg: men
sondras tid. Såsägt bemödar man sig at g
sråag. Alli naturen går steg för steg.

Såsom et medel til landets bruketh upkj
har Regeringen vidtagit författning om v
verkstädiga helgedagars iakttagande: men
har kunnat förhålla sig, at Allmogen
gjort denne visa anstalt snart togt ov
Den synes hälsore önska än flere helgedag
och det förhindrar at undersöka om rätta
derhi? Wenn icke denna sådom egen om
upbygd Bröllers skaps förhållningar skall
na utrota? Och manne icke Allmogens sådom
allmänhet skulle kunna vändas åt den anna
om Bröllers skapets allmänna Tal skulle inne
mindre dagmächtiga Demonstrationer än pract
förhållningar? Vägvl mera moral ati o
predikningar torde gå närmare til hjärtat o
ofvertygd åhörarne, at den rätta Gudstjän
icke består ati blotta kyrkogång och helg
firande, utan ati en dygdig och Gudi behag
vandel. Bråkneliga Dagsvärken gå för d
ändel förlorade genom ofvannämnde sönd
denne förlust är så mycket mera kännbar,
just samma dagar mesendels användes
afsvarade af last och liderligheter.

I Finland skulle mycket hafva vunnit
förvarande dyrbara Guds tillfälle bliefvit
dess tägare besuttne. De förnämsta Gu
hafvat vanit ati hvarje skomiller ägd

hushållningen har gått ofver til lenige, utan
ängel dera återkomst. Skulle dessa familier
åter bebodda Egendomarne, hade icke allenast
de bliefvit bättre bebygde, utan afkomsten
och bliefvit i dandel förkofrad, och hvad som
mera är, kringliggande Allmoge hade
fvit til seder och lefnadssätt mera hyfsad.
nska Lagar icke hade bliefvit indragne
nationerne hade denigenom kunnat —
mare försona. Assättningen hade betagit
ilen och förmögen heten hade fögt i spänd
den sista Kriget hafva de släkte af förenäm
hvars Barnat ati finska familiehus händer,
hvilken ser icke förderfvarne vara skin
de om kring Åminne och Borgå? Hvad afse
ceuren Wdsigh hushållning vårdat på
like hönes Allmoge lägga för hvar man
en! Hvad har icke Ottawalla sin skola för
en gagnat österne om kring Hattaupå,
Lemmo skall innan kort sina omkring
rgå, hvarest den af sine General Majorer
ändshöfdingen och Biskopen von Willebrand
nade klader fabriquer ofelbart skall med
ra afsalsse dörknuter.

Enskildt vore, at sådane inrättningar
ande företagas ati de mera aflägse orterne
landet, och ännu större förmon skulle där
rättade städer medföra. Icke sådane stä
er, som Tammerfors för del närvarande är,
an sådane, som egendagligas af förstånd,
ärnägenhet och kärlek icke blott för egen
an mera för fosterlandets nytta. Så tänkte
Stor Riksföreståndaren Gustaf Wasa, då Han
ti Tidgan om köpmanslare dat. Åbo d. 25 Jan. 1546
ordnade, at plats ingen skal oförlåtet vara,
sva någon köpmans handel, med mindre han
ti förmögen är och förstånd häfver, uppå
an handel, och hvarupå skal i hvar köp
d några förståndige och trogne Borgare tre
ibodve äfven), som uppå sådane saker bätre
stånd achtoch tillsyn hafva.

Men då jag nu ämnde om Städer, på
jag mig et annat hinder för Jordbruket
Landet, som är

Jög affallenhet

Detta gäller egentligen öfre delen af Lan
där allenagen [illegible] sig till sista mål nödg
köpa dessa säd alla Victualier till städerne.
hinder är vissterligen et ibland de mäst be
och som värre är det förorsaka at andra
med vår nuvarande ringa folkhop kunna
ej täcka på Landsorter alla fjättaryrken
om och vattuleder med stor kostnad skall
na öppnas, så har lifvad Bonden ej tid at o
mera afsöra sin afsed och försälla Båtsm
skulle köpa för mycket folk ifrån Jordbr
Denna obalig lära ett nödigt lärum ti
efter kommande. så snart finland för fyr
lienen Mennisker, skola säkra flöder och
vissterligen befeglas.

Hjärtligt torde likväl Österbotn göra
dantag. Därvarande större floder nytt
och genom den författning konga Majst
tächtt exempel, att gående forfarmer upprä
skola dessa floder snart blifva än mera
bara. Genom denne efterlängtade anstalt
åsyn vore transporten emellan de öfriga orter
lia lättad. Men passande tillfälliga medel lär
för det närvarande bestå uti flere städer
sande att det öfre landet alla vintar ferro
befrämjande.

Hvad städerna angår, återkommer jag här
jag ofvanför sagt. Så länge det är, att på sin
att taka skjutlaga platser för nya städer, så
jämnhet möter vid dessa organisernade och
sande. Att låta detta anbomma på blotta fr
alla förmoner, går an att folkrika städer, d
namn. kan är uplyftade förmögna men at det icke
lyckas per ofs, ehuruppå torde jag få åberop
manföra til et öfvertygande Bevis. Hvad kan
orsaken! jag föreställer mig ingen annan, a

tadshus alla förmögenhet för dem som vilja,
sist på god vilja hos dem som äga tillräckl
förmögenhet. Flertalet hafwa grundlagt handel
rum ofriga finska städer: ju säkrare; ty kom
falle annars saxa komit att finska språket
ske detta än kan ske! skulle icke allmänn
lemma inlocka för at neoställa sig up i lan
och där upbygga städer. Detta har skett förs
Grannar Rikserne: men jag tvifflar om det
förman kan ske här ofs, atrin som förskotter af
sine medel. Språket alla orterna olägenhet
sjökasten utgöra större hinder både för hem
och utländingar. Emedlertid är nyttan af dess
nare inflyttning påtaglig, och jag tviflar, at
timan annu på lång tid icke uppgå till dag
städer. Min förhoppning i denne delen grundas
de flästa af
och förnämsta städerna
del finländske handel, som räder hos dessa Borgerskap.
är rätta anledningen med städer inrättade!
att nyta utländingars allmänna och dess fabriquer
vår behofsnad! Monne at utfuga dessa
menen mycket alla mång för at nyta sig skick!
så har det ofta tillgått. Jag tror deremot,
städernes ofelbara pligt är, at förädla dessa
mig rövare, at affätta dessa till afsalu,
förd så väl hvarom som städerna dessa
dagliga behofver ifrån utländingen. Härvid
plikt förtig Läsaren upfyld, för jag vid
tillfälle icke omtala; derthi fordras en för
afhandling.

Men är det att hoppa förlorad! kunna hindren
undanröjas! Jo! här gifves twenne utvägar
tet: underfund, eller enskilde Patrioters. Hvar
dess närvarande Brister torde göra det förra på
en tid omöjligt: men det synes vara konga Majst
tänkning tillförsäkrad, att egenföcka
tedsare utan dröjsmål och göra en ny Gyarde
finländsk handels historia. Mina Herrar!
sen uti Federal dygdens samfund på många
ga Män, hvilka lefvittal både snille och
del at förbifara oförsynämnde mörka skuggor.

och jag gläder mig redan at snart se en
mer ekspiga i finland för at förskaffa mer
ehlingsås. Vägen är banad. Början mås
med våra gamla städer. Wår Handlande
med allone agtpår, at påföra och afsätt
Wi skola förbinda oss at hålla gå i wall
åu vidare nyta Engelska och Tyska vål
tillverkare arbetare skola införskrifvas, k
hvad som käpt och arbetet vid fabriqverr
lätta, genom mekaniska inrättningar o
chiner. Sammorfors är et hjelpligt stäl
jehanda svattenverk, anläggande. Man
del handtverkarne: Ej gra skapet för d
dinet och konsten at spinna är ännu icke
får spelen i daret kan genom baggar,
förfärdade förbättras. Erfarenheten har
deras underhållande. I detta dandet fordr
ken kraft eller mod; söga tillfälle
åu god afsättning på allen, för at öfver
bättra förslaget. Hvad kan då hindra
Inqvarnen ekonomt. Emningar fela i
en upliswad Patriotisme skall bekrätta

Så snart våra gamla städer kunnat
värkeliga städer, skall svårigheten at
nya försvinna. En tilltagande folkmängd
efter hand dertill bidraga och hjelpningen
te vi ej af detta hjelpt, som hos oss dageligen
tillagen åu mer. Hvad kunna vi ej vänta
nationella anda, som ändtligen begynner at
rörl. Resligheten, at så många hundrade
vanl Lybekare, Hattbragare, synes nu
handels spekulationerne åt en annan sida. W
en gång bliswa förenade med handtverkarne
Landtbruket! Måtte man ändtligen med
komma sägas: Dessa tre åren Etc!

Emedertid och ti dessa förhoppningarne hän
bliswa fyrbara, samt nya städer i Landet k
dalägges, borde våra nuvarande städer äga
at utsträcka sina varor i Landet samt dertill
expandera och nerföra Bondens effecter.
jag finna något, som hindrar dylikan af

[illegible], då Ns. Landtmannen icke påtrugas
[illegible] warer, än de som äro tillåtne och för
[illegible] omisliga. Den så kallade Landtspadel
[illegible] förgaren synes i denna fall icke vara skadlig
[illegible] han iblandt allmogen utsprider otillåtlig
[illegible] och befrämjar öfverflödet. En sträng Controll
[illegible] delen synes bliswa nödig: men at tillåta Bon
[illegible] Landtmannen sjelf dessa handel, dertill synes
[illegible] främvarer, denna kunna jag för min del
[illegible] Betänklighet. Så snart Gden öfverqifvet
[illegible] sin skadliga lyshe, är han icke mera Bonde,
[illegible] kan ej fullgöra sin plikt såsom Jordbrukare.
[illegible] månader orsak annan jag känner alla Bi-
[illegible] ger för Boden skadliga. De skola ofelbart
[illegible] honom ifrån Jordbruket. Detta syssloslätter
[illegible] och att desse folk nogsamt öfver hela
[illegible] och denna sätt kan med exempel bevisas.
[illegible] och de små Barnen som tilvärda tiltor
[illegible] Städerne samt låta deras Gastmer och skiger kom
[illegible], äro otvifvelagen icke de bästa åkermän, icke
[illegible] äga de större förmågenhet för denne sins
[illegible]. Tvärtom torde den nästa förmögenheten
[illegible] hos den Allmoge, som blott sysslosätter
[illegible] med en enda näring. Jag tänker icke
[illegible] försöka värkställighet många inrättn, och stör
[illegible] lag, där Bonden nödiga verkshagen och kön
[illegible] ma tillvärka. Där finnas där så tilbyta sig
[illegible] säd och andra matvaror, spelegar, garfvar
[illegible], Byttar och flere dylike verkshagen. Dessa
[illegible] de bliswa mycket bättre gjorde af den, som en
[illegible] sysslosatta sig med sådant arbete. Så gör en
[illegible] the farmern. Man köper alla dessa slags
[illegible] verkaren alla deras år ansvang för arbetet
[illegible].

Men säger man, hvad skall Bonden alt hans
[illegible] gör de långa vinterqvällarne? och jag
[illegible]: han skall sticka sina Draqvari och bättre
[illegible] som går sönder. Sedan han hela Dagen ar
[illegible] ske; kolden, är han säga skuldig at om af
[illegible] göra något nyttigt. De långa vinternätterne
[illegible] komma sitt tillfälle, at både ottan och
[illegible] förnäla körslor, hugga ved och nio saml

jag epelt ej tala om den allmoge, som ligger nära stä Bruk och stora Sågar och som hela året arbetar icke hälsar annorstädes än på dessvägen eller krogen. Svar man känner, gärn dess åhör sex ut, och kännedomen dess seder dro: med all sin penningar förtjenst ägen han sällan någon förmögenhet, och tål heten at erhålla sig stötten qvistonom me rendels tu en klöfare

på hvarjehanda sätt öka sina Gröfsel samlingar. Den långvåga Bonden tilbringar hela vintern at til Städerne nedskjuta sin spannmål, och de arbetare hemma föga förtjena några penningar.

Då jag nu nämde om spannmålens nedskjutande, kan jag icke undgå at något närmare tala om Winterföreningarnes befrämjande, och detta helder min tanke åter til ett annat hinder för landtbruket, som är

Brist på Dragare.

Denne bristen röjer desse skadliga verkningar vid landtmanna arbetenes nedförande ifrån delen af landet, jag har ofta sedt den tilförordnade skjutsen emellan några timer eller med två dagars tider, och Dragarene vänta, at föreja hvarandra samt at afvakta bönders penningar hym och hej skjutsa, at ingen förlust derpå möter. Manne icke Carlarene, för hvilka skulle kunna förtjena flere Dragarer under deras resor, och derigenom komma i tillfälle at afhandla mera spannmål och victualier?

De vid allmänna skjutsningar. Man har ansett skjutsens inrättningen, sedel för att landet hinder vid jordbruket och den är i förening af ofvanstående skadlig. medan jag skrifver detta förde Riksens nu församlade Ständer vederbörligt vidtagit kraftiga anstalter til Bolandets förbättrande, dock kan jag ej undgå med några ord nämna vanliga olägenheter. Man kunner allmänt förslagen til Riksens förbättrande allmänna plägar, och för min del anser jag annat hinder derav vårt närliggande än brist på Dragare, samt många andra på skjutsen Entreprenörerne. Dessa senare skola dock icke tvinga in skjutsen, så snart tillgången på dragare i landet medgifver och Gästgifvarne sådan allmänt kunna underhålla skjutsen.

Förenämde brist visar sig ännu

De vid vårt åkerbruk i allmänhet. Att alla husliga sysslor utan Dragare och tillräckelighet nogare efterfrakta lärdom af sina, anföras som skäl, icke torde vara antingen. Hvem många bönder här i landet skola icke deras hemman

en eller två hästar, eller och en hjelp alt par
o. Jag tror den svenska jordbrukaren skulle för-
o öfver en sådan uträkning, och jag öfvertygad
ti hvar tänkande man, at pröfva, huru myc-
arbete, huru stora utgifter med så små dragare
kunna åstadkommas. Vi hafva väckelsen
på jorden vid jordbruket: men denne brist skulle
ersättas genom större antal Dragare. Detta
bevist. vi höra nu vårt förr med en hjelp
tredesdock med sex tums bred bill. om våren
sen aem och åkern hård. harlen hinner med
Dragl ofta icke upphöra mera åker än några
applåd, hy efter svar fåra, skall hjelp alt harl
för at hämta krafter för den nya fåren. Der-
om Bonden äger förmåga at spänna två hästar
in plog, skulle tillen så åtom 12 til 14 tum bred
harl skulle höra hvera gång ge så stort land.
lätta fäld förhållet del hjelp med de slätta öfriga
arbeten. Bristen på Dragare hindrar således
transporten til städerne, våra Gästgifvare
inlösa ofta sin hälfskjutsen och vare jordbru-
at förbättra sina hemman.
en hvem skall detta hjelpa? Jo. vi måste först
ämja at förbättra våra vanskötta ängsmar-
och förskaffa oss tillräckeligt foder. Dernäst bör
en allmänt antaga bruket af oxar; Dock
hästar i alt fall behöfvas, så bör afseden dess
antras och befrämjas. Dethi hjelper, at förmå
böndernas allmogen, at hålla stod och öfvergif-
sin skadliga sed, at resa omkring det öfriga
året, för at uppfoda hästar. Genom denne
del och at en mycken del hästar blifvet afförde
Upplands, har priset på Dragare ändrat de sed-
nen öfver all måtto upptrissat och med denna
tillökning skola vi stå liggen bättre åtan dragare.
vi för hästar kunna ifrån allmänningen in-
penningar, så är det en nationel vinst och
hushålla förtjenar at uppmuntras: Men man
och tillika upptaga spörsmålet afseden. huruvid
vara orsaken til öfverbudningens förhål-
de i denna delen. härom förtjenar nogare
förslag, och denna allmogen fördenn mässe

pu et eller annat sätt undanröjas. Här är
jag åter, at Tvåspersonerne ville göra bö
swarsöre icke hålla Rod och upsöka sol pu
nde, då höbåssel och Bekemarsch påbud
ver, och sådane Besällen skola gifwas på de
kgendomar. Allmogen uti Skaller föregår oft
nan med godt efterdöme, och bönderne icke b
kunde ålsättas för dem, som vela sig ha
kostsatte hästa upsödz och försåt de slås
Denne förhjäll kan med sellet skal tillägg
förslag, kwilka sälskapet afsäll sig at bet
Allmogen uppe i landet, som med så mycket
afförskar dess swaromål, bör i synnerhet upman
förom vinlägga sig. Hästen och Oxen trans
sig sjelf til afsättningsorten och kan öfwer
nerstöra Bönderns varor. Den Bonde som
kan säija en häst, betalar alla sina utskyld
dess värde. Afsättning selar icke, så länge
är så stor, som ofwanstår är sagt, och skulle
falla, såsom det dock sällan, så är doch ingen
besara.

Allen hwad som mycket hindrar förmyck
na nyttiga afsel och i synnerhet kesta sedan dandel
skada åro wåra

Odjur.

Utskillige til Sällskapet inkomne berättelser
stora förödelser våra Sadegårdar igenom den
dade och grad hästafwela widkommer, är mig
at uti en enda By uppe i landet på en domar
åu sju föl af Wargar dödsel ihjälbitne. Sådan
kor skola naturligtwis decumagera Bönderne och
ka genom sitt ytterligare försök: men dette
gar oss dm nödwändigheten, at widtaga mer
samma anstalter til skadedjurens utrotning
allmänna dag förskrifwer, hwad oss i denna del
ger. Det oss til en början ställa den i synnerhet
1:o åti 27 kap. Sv. B. förmår, at hwarje Soken
ge och underhålla Varggård eller Wargagrop
le detta förordnade gästi wore uppsöfwel gan
Dess 2:dra på Riddarskapet och adelen allmänna
af d. 9 Junii 1789 uti dess 7. §. som förmår, at
anlagde Landeplatser måga afskaffas; så

hwad dandre egen förmon bör förmå dess ia
we, at bibehålla Lagen i sin helgd. Hwad sam
kapitel i Lagen innehåller om Warg tål och
gångar, är gifwen en annan författning
nare åren öfwen upphäfwet: Men hwilka icke
ändringar oriminligheten deraf, at en och sam
wiswinnes författning skall gälla för
ningen uti Lappmen. Så många skäl dem
wägja til uppnående dagens upphäfwande,
så många orsaker förbinda den siarkare jemte
delen af sjelfwer Invånare at bibehålla
n. Om uti någon händelse förfares, at med
wänlighet, som den näst förestående tiden, be
wå wåra Grannar uti Norge, så synes
del många orter snart blefwa utan bröd
och ko. Det är mächtewrigt, hwilka angelä
wåra förfäder want, at uti Allmänna de
förfallna anstalter til skadedjurens för
nde och lika anmärkningswärdt är det, at
en i wår tider alenig hörer tala om några
Allmänna anstalter, skadedjuren fuer
på alla ester göra skada.

uti Nyland har man påfunnit en ny förkl
ig inrättning på Wargjägarear, och den för
ew at tilföra allmänt kunig. Jag tem
den derföre til Sällskapets pröfwning, om
ribbning uti Belönsning dess må gifwa ny
bet allmän göra, och til orterne kringsän
a. Genom Konungens Befallningshafwan
örja dem torde och allmogen kunna anmo
, at widtaga alla möjliga anstalter til skjut
ns afdödande och derwi samanskjuta nödiga
del, på sätt Kongl. Maj:ts Nådiga förordning af
d. 1741. föreskrifwer. Denna förordning
rte afhandlande Capitel uti allmänna Lagen
ch belöning för den som, utan skall, skjuter
gan til och med skarpsax: men skulle man til
Domare göra swårighet wid sådane Belönings
ifwande: Nämdeby emellan dem af Sakören bör
til användas, och dessa medel bära försvaret
Konungs Kassan. Som nu en sådan kesta fallen

Dryga skatter och utskylder.

at afsörd dessa på olika tider och ti[ll] sker
orter, försummar han alla år fjorton dagar
detta år en förlust för Riket, som förtjenar
täukas. det kan väl icke hjelpas, så länge sk
gier och Wisse Embetsmanna Rättigheter lig
vägen: men något är redan gjort och mera
göras. Jag will för exempel nämna ogifvar
hållarnes Vacanse Spanmål för Dragon hä
Efter nuvarande författning skall denne a
erläggas antingen til Magazinet eller Re
skrifvaren. Magazinet är blott el: hela
eby för många Rusthållare ålegnen hel o
för 2 Gästar och kaklar, det will säga sjön
dagsvärken om Spannmålen in natura fö
föras. för at besparn dessa dagsvärken, bet
Rusthållaren således hälre denne afgift m
penningar: men han får icke erläggja denn
välta ogifvor mahl hörnerstugun, til hvilk
på samma tid utgår Rusthvolarne afgiften
dela öfriga allmogen, utan han måste ikla
egendom af soldat, och betala Böutan til
tätt ogifvorman, som en dast står under
chefens ordres. Och som Regementschefven
dagen håller sina ogifvorshämor efter Com
erne; så nödgas ofta flere Soldater samlas
ställe, hvoraf åter händer, at flere Rusthåll
försumа två dagar på en sådan resa. H
at allmogen aldrig erhåll Regementschefven
deras ogifvorman, emedan dagarder, hvilk Re
terne egne Båtar vidhomma, så förlora dess
Regementets Rusthållare, hvilka jag öfver
säga til minst 1000, åtminstone så många
båten, det will säga minst Två Tusende plå
ligen klott genom detta ogifvorsfall. Al o
denna förlusten är ganska stor. Dertil beko
icke annan än kronangens nådiga tillåtel
Rusthållarne, at betala Vacanse ogifvorn
mot soldaterne vid samma tillfälle, då Regem
Chefvorlanse elaceras, och soldaten gifver d
ske utan afsörde, då Regementschefvorne
af kronan 2. procent. Genom dagarne förl
medlen in inom öfvrig månad insända, då d
ofta dröja til December —

[illegible] annan som Fanjuan rättelse, åsyo Skatternes
del. wille tvista med sina naturum förmoner
[illegible] Båutar och andra deremot mig gaustua
[illegible] ahrgine åsyo högst beskattade. Hvem förer nu
[illegible] och samo tvistar med näsbygnälsamde stort
[illegible]fsby och dorimjoki, skall man finna en mär
[illegible]ontrissa i detta hänseende. Men hvad som
[illegible]ner at anmärka, är det, at de fäste kochu
samo böer betala sina Båutar och äro icke
[illegible] til Rest, eham deras förmoner i allmänhet
[illegible]ngå til en tredjedel emot de andre tvinnorner.
[illegible] är alltså en fråga af mycken vigt, om den
[illegible]förändrga Bestämmelsen kan dessa fästnämde
förmoning för dagsverken? härtill kan den
kan hända svårt del: men om välbesnod
[illegible]kefläd i samma mon tillägga som härtill,
man häfva anledning at besara vederspelet
[illegible]nnutivum. Jag tror at Hjerte pocheln öfver-
[illegible]ande hjelpsvaled i Kvitten är et förebådande
[illegible]monne eller mågen ther bonde kan falla på
[illegible]tanken: hvarför skall jag bemöda mig med
[illegible]t, då jag äger Drängar och Tjenare nog? —
[illegible]ilse: jådant fall Riksdagsmen et sitt stu
[illegible] och ofta dåderlighet. Icke är Bonden för
[illegible]upprer. Om han för sin mahlighet afhål-
[illegible]lag ifrån arbete, så blir han i och med det
[illegible]ma en onyttig medlem för Samhället. och
[illegible]tta afsende håller jag före, at Rättläggnin-
[illegible] i dagdel borde vara rätta jemn och bättre
[illegible]gad efter hvarje hemmans naturliga förmåga.
[illegible]llmän Rättläggning har ofvergått Österbot
[illegible]den, Savolax och Åland. Hvarför icke Nyland,
[illegible]sttland samt Åbo och Björneborgs Länen?
[illegible]ör öfrigt håller jag före, at det är med Bon-
[illegible]låsen med Rådjursperonen. Erfarenheten har
[illegible] at det är egentligen Beskaffenhet, som åhar
[illegible]ten och Fjudlinien. Rätt många förmögna
[illegible] Bönn hafva icke tillräckel onyttiga medlem-
[illegible]i Samhället blott för det de efter sina för-
[illegible]r erhållit sitt af, då deremot fattiga
[illegible]ar tillräckel de förnämste Embetsmän, som
[illegible] gagnat Staten. Kan icke dessamma hända

den förmägna Bonde Lanew, och det hoos
beleyew. Han vill först til scholan och dem
til Embetsmaund Corpsen. Han vill bleffwa
och blir del öfrew, til sen förlust för Stat
jordbrukel.

Man plägar och anföra Embetsmaana
såsom hinderligt för landtmanen: men dett
Enskelt torer för närwarande tilbehöras alle
klöneches gradedal. Read som tesse
får nu mera icke åberopas. Sedan sista kri
har man med fuell skäl kunnat säga, at
icke låter förbycha sig. Säger Kronan, man
til wara at han icke gifft blir förbytter
delen har ofta nyttjat sigit, åtmi
på wissa orter här i landet. Om man ha
at öfwer klaga processerne, så är det a
tid både skiönt och mindre advocater:
äro icke Embetsmän och det är Bonden
at han låter dem beskatta sig. Det wor
wäl önskligt, om detta onda på något
de afhjelpas. Hwad som händer af nämn
lig Domare och Krono Betiente, kan
oskunighet äu med författy, skall wis
rättas af explyftrad och Rikske öfwer Dom
och höfdingar, som sörja skola till ah
nighetes så exhtrades. Donestolen, eller
niträtte sig ah enskilde personerne. Det
kommer endast på den tiedande, at å wecer
ort anmäla sig, och han skall ingalunda
wa ohulpen.

Men grunden till den klagan wara, som
öfwer wara landtmätare alla ägodelningsbr
hwilka på sist allmogen betygliga ouchoft
Men man måste akta denna tunga för el
personerne, som har sin öfwergång: när
är förbi, kommer man blott dess förmönbg
til, och hwilken mergiswer icke, at skrifwe
göra den mäst välgiorde inrättning, som
detta landet kunnat widtagas. De miss
derwid förefalla, äro wanliga följder af o
helady mennisko kiörlekt swagheter. De
omöjlige at förekomma, men hjelpen m
följa ifrån en annan sida. Så mycket s

3 nämnas, at behofwet af en Publick
som genast til rätelse befordran påtagliga
ifrån författningarne, hwem blifwa skyl
påträngande, jo flere dessa afstyg blifwa
ju mera det enskilde Enskiftet i hwarehan
befallandes afwecklingar kommer upstiga
ttew at bekämpa sig emot det allmän
fordringare.

Osäkerheten af Gods besittning

linge blifwit anledd såsom af hinder för
hukel och man har i detta afseende hägel
på krono jordens Skatteköp. Denne jord
sköd af 1689 års Skatteköps stadga, nä
til en stor del förbrunnit förmedelst sin
: men jag har ofwanföre wisat, at Land
t dermed icke stemmer. Klagan öfwer kro
manen, wanhäfd har warit och är, åtmin
på denne orten, ogrundad. Säger Skatte
den sig til wara, at han bibehåller krona
samma gamla häfd, som den sista krona
den lämnat det efter sig. Det är just
Bonden, Grensaker, genom att förskjut
på Barnen, som förmånligast gifwa
åt Skattejorden. man har alan anled
förbindel wåra krono Bönder med sälj
der och enskilte personer dane Bönder
man den är ingen jemn förelp. Säg up en
Bonde, som nyligen betalt sin Skatt och
ngt sitt hemman, och man skal genast
, huru han bröstar sig öfwer sina förfa
långwariga besittning och sin i dagarne
rade rätt at derwid ewigt förblifwa. Så
gt föreställer man honom krononågaad
til Jorden. Den förstår han sig alldeles
upad. Nödgar han nu ifrån hemmet för
tterätty fordringar eller andre Statswärdets
af, så skrider han öfwer wåld. Och se detta
felsak men icke Skatteköpet är det, som
wån Bondehemman i sinne och uppsåt
wet.
wad wåra Skatt och Besittningshemman angår,
kommer det mycket på Jordägare och Jor-

hafvare, at med dandt Bönderne fleste
Contracten och på så lång tid, at åfven d
blifva väl skötte. Den tid torde komma,
Finske Bonden arbeter med flere flit, gen
flere effecter och för sålunda et större pe
vönde åro en tydelig skattebonde. Den
nödgas arbeta för at betala en dryg ard
då den förare lifver på sin förmögenhet
ninga skatt samt arbetar efter begynnelig
Jag talar icke här om dandt Bönder, som
flytta, utan om Finske Bönder, som äga bo
på lefstid med dandt Bönder, som honorera
Contracten. Dessa afhandlingar skola blifv
gneliga att efterkom afgifterna tillägn
ändamålet torde mycket begränsas, om sål
i sådant afseende afsänd agamantranic fa
ningar gemte formulaire uti arrende
på 25 à 30 år, utan och för barn och efterk
dål ofs i denna delen taga vår sakrade Bro
konstmans skattläggning på kreviste
syn. Denne kloka och arbetsamma skattläg
allenig under eget bruk af större åker af gan
jord än til sex tunnors årligt afsäde. Så
hannil uppodla lika många Finland dero
lägger et nytt human och dandt Bonde sätt
mad beständig besittningsrätt och skyldighet
i alla delar bruka jorden på enahanda sätt som
den, skattläggare algör jordägarens vinst och m
gar kräfvo ifrån snart sagt et intet, som o
Professor Kraftman tillrådt varit, uppfyllt h
de af sina Tunnor Beted, hvilken jemnna ef
telse nu skall vara för denna Syndom betald.

Hvad våra Beställs hemman angår, är v
den en annan beskaffenhet: men jag tror
att den nu allmänt tillagade hagen för
skal mycket förbättra denne öfver klagade jor
lucker präglaener spetslagen, säga är i den del
hopp. Våra Officerare, som inne hafva de
Bostället, äro merendels drifteg och kun
Jordbrukare. Så Embetsmän hafva och
tillfälle dertill och dageliga uppsyn

den kostnad til dessa läyenheters i ordning
som förare åreu bliefvet använd. Om våra
Lägenheter kan man säga de äfvena, och hvil
fogden skola ej vidare hänsyn af de
sättningar att Uppsättningen anstalterna, som
skapet snart går at bereda!

Slutligen bör jag och nämna några ord om
författningar i allmänhet, af hvilka åtskil
med skäl bliefvit räknade ibland jordbruket,
den. Otillräcklige af dem äro nesan rättade,
enligt konungens klåderja skrifvelsen, torde
han nu förfarnlade Bladen upbyst afhjelpa de
sin brister derutti.

Man kunde säga: at hela Byggninga Bal
såsom ovanämnt och således förordningar
varkastad icke borde bibehållas, att Bibeln alle
med dagligt, hvilken såsom bepöningen gillad och
blifvit borde vara oförändrelig: men för min
anser jag det vara högst nödigt, att våra Kun
dagar äro sammansattade att et verk, som
och bör vara i alla händer, alltså således icke del
ske öde underhaftade, som våra Lagar förordnin
hvilka förlora sin värdnad och efterföljd i och
befästna de förgåtna, och förfriena: men jag
mig hafva skäl at anmärka, beträffande derati, at
skulhålls författningar i allmänhet kunde
mera specielle, lämpade efter särskilte orters
och Climat, seder och lefnadssätt. At föreskrif
en och samma skyldighet för alla Svea Riken
författare ifrån Danska Sundet til Torneå,
ej anmärkningsvärd mera utan ingen lagbrott
förordning. De föreskrifter, som angå Bygg
ter, Stängsel, Trädplanteringar med flere dyli
kunna lämpeligen icke vara enahanda för
ningen och Landsorna. Vi hafva redan
skilde föreskrifter för författningar för Riket
de Provincer. Derefter synas de öfriga hu
Landsgrens kunna lämpas, och hvad i syn
det Finland angår, vore önskeligt, att
i dessa Provyar kunde blifvas närmare

granskade, lämpade efter Landets beskaffen
och Folkets väsentliga behof samt derupp
naturlig ordning samandragne uti et wärt
skall utgöra wår Oeconomiska dag och de
skola förbinda oss at obrotsligen hålla
efva och fullborda.

Dess äro mina tankar uti föregående
hvilka jag af frugtan at för mycket mi
Sälskapets Tålamod icke längre vågar fo
De innehålla til öfventyrs många misst
jag förklarar härmed offentligen, at jä
nöje undorkastar den Sälskapets upl
granskning och rättelse: min enda affigt
endast varit den, at se Sanningen i de
tjus updagad. Åbo d. 1. Maii 1800.

A. J. Wimer

den 15 Julii 1800. Den 1 Aug. Rem. til Ber. Utsk.

526.

Memorial —

Det Kongl. Majst. Fran Oes Hus Hålnings Oälskap
i Finland, redan wäntar några nyttiga upgifter och
förestälningar, angående Landets förkofran, har Han
wid nys öfwerstandne Riksdag, högtidligen behagat förkla-
ra; och nödwändigheten at swara mot denna wän-
tan, hafwa jämwäl flere Herrar Ledamöter insett —
och yrkat, samt därföre öfwen föreslagit åtskilliga än-
nen, som i underdånighet skulle kunna anmälas —
för min del instämmer och jag i samma tanka, at
härmed icke länge bör upskutas; men föreställer
mig doch tillicka: at de angelägenheter, som Oällstapet
för Konungen wille framlägga, boede efter något —
wisst systeme anföras, på det at de föreslagna med-
lens sammanhang och inbördes werkningar på hwar-
andra, därmedels så mycket redigare må kunna —

vårdaga läggas; Och jag för mådan skäl[skäl]skull: att anbe-
innom Collegiet, skulle vinna en tryggelig fulle-
het, om en bestämd ordning därmed följdes, så att
manta ämnen, till inga superflua klasser alle
försvarad I sådo assistan har jag för tjenstens ut
nu slags sådan plan, som tjänjamka till profning
ogtanliga fulkomnande afsamnad Ryckera om
ningen därav utemånda garnas två andamål;
har endast uppgifvit namnen på sin svenga vetens
som jag dömmer ämnena i Landen torde
ga flera, som Rhima emellertid nu tenda, hem
ulen, två sidomenna, heran för sig, omständlig
idandet och afhandlad. Vad ant är och redan, i flera
af några Collegiet emellertid tämligen fu
gjordt. Tre hafva redan alla förslagen till fulkom
fondamenta med undersökta, och till lika som tämligen
Skulen lätt Rhima tillägga. I assamta på fallen
svarande, än jämväl mycket anförd: Om sjuklig
Vinda principer i medicinen; Roppgengning an: m:
sjuk utskrivningen skola försämmas, och alenigan
om sjuka kann hafvorsak, kan annä tarfva nig
nidan afseendläggning; utom några sorgfällighet, a
till dessa ämnen, stundom sin tamom många omstän
Son ingodenant ingripa, ane bedarad resedal fo
flagen, dalt genom sonstättning i Scholvarsdat
genom fallärarne i ostarna, och sättet torde jem
Rhima läggas. De undersökningen som Collegiet
om sitt sysslande inrättningen i Clarnard

Pä de mästandt-
ligaste ämnes-
mästgrun-
dan och

undra landen, sinnlöst allt vägon nu upptag synnerligen
ning för uptänkligare undersökningen hänom i Stanga-
andra foldätt vätska uppmärksamhet, sinnat vad ordsa ämnen
ga vad utförda tjänsten stand Collegiet handlingen;
sinn gemenskap dock sedan utsträckt, som fordrar mi-
dare handläggning. Så lida sätt förhållandet sig med
utmärkande at staffa den arbetande tryggen för
egen Collegiet medan, ulem dygd innan Consist an-
sätta, sulle sändiga afhandlingen: Om din och Gangplan,
tamingen; Polatters ordning; Hjärn och Celebrämning; Hörs-
ofta och Calgatan tillverkning; Kalk och Engel[Engel]vatt
ning m: m: Om Jordsalt än ätten förmedst Snipsmedt och
om Engärdt Tolfsal; om Tegarnas mått; om förmedlighet
byggnadt sätt; om Smidd Handtaringen; om Krämerne
tillverkning; om fisksamen, Handtverk och slagtar,
som äfven han, med mineral, Vinda mystik; Och huvudsyn,
tro lifvet, ulem vredning Compton i alla dela ämningen
tvaffan, jag manan förfast mid mal och utdöpning dänäst, in-
maffan; så hänstad ej allena det sämsta landet, tills
utförande af nätta grundarna hänsyn, utan Consistorium
till Rikets Standen afgifna så Calcata puncter, utan
ofrom flera andra, som sämn talande skäl, utan några
af de till Collegiet indomna skriftam. Dem emot och
ünstond nästan omädmälja afhandlingen finnas, om ädam
och ämnstöfsal; så lån ända, at allmänt sammanstam,
manta tisale, grundadt, mana på sämna förstad, an på
theoretiska hypotheser, angående an del af de förste
grundarna därvid, ämn sedan. Skiljaktiga ma-

wingam tyssa, aferan i nån wranaula tid. Om Gran
ädan atstyggan inbördes förstmåla. Om twinnan
obr winnan gotsel ån tass. Om gnaunig gotsel finn
mot kasinan at wnt dåd tilwridning. Om lång stubb
ädran (bidragan) tile lattare twist. Om dit ån kattan
öppleja trätat om Gossan ulean om wränan. Skån
färingstidarna infalla. Om stöjning af utsatt
nan någon nytta. Om twätt bakning stadan ulean
Gärn fald på twättan om wäntidan stal affjalgat
wnt winna sådant. Den winden ombratt ån dit
fara ängan sådnast Quinna förbattra. Om dit ma
tipa sättat, at öppleja och nägra ån tysa dan, allid
tjänligasta. Om i sådan handalsa, lyggan tån ly
an sonman ofärd, som at snitthrät, ulean garaf om
tysa. Gärn många grodom dun bo tana, inna
igenlagd. Gemild at dra då ån bass, at ittja Gos
wnt Räg, ulean wnt wränsad. Gärn länga an sala
barnt äng, bibehållan sin böndig hall. Om dit ida i
sale, skulen afseran wrana sömanvärligt, at låta plogstill
i tira ån ligga onord, samt sedan wrina gata och ty
wnt Gosad. samt i Gmad wow annars, på Rent
samt ulean Galen besonderan gnad wäpten; Och in
dåda smagor skiftwist nöjaktigt öfgifta, lån wid Bål
gat i stil rann, ida Quinna utgifwa nägra tes
wallalsen, som dit ogantligan så Baltska Landsbru
En som alenogan tjänlig undanwridning Gå
wad Bålstagat begärt, Gmanlig nägon som
Gommit, och flera torde, innom den utsatta t

wara att fömända i bran om du alla tenaktig,
Gottam fömått wara undanröja; så tron jag ändå,
at dåda affandlingan, såsom ofanan stridanta wn
anda mant Gofwa, Goman som sig, bliswa ofule.
Sandiga, Och at följ agtligan, at gransdat sam-
mantrag, af flera stridda öppgiftan, bafogenn-
gomål, om annars Artiklen angående nämingan-
stål Quinna fulldomnat. Sandtligan och enkan,
manda dan målgömanta omtandan, at fomåda arba,
tanant mad mägo; så han sådant natän fordrat,
at nn dal af dn tile fall Quingant Gefnämja ata
förslagan mndal, skulen Gänstadt åtam öppnagat,
Gmanom ofanan, såsom fömänmål am, atskilenn
förslagan åro at tilgå; Och angående stormandningd
gåra mindat, tonta Gamman Gdamnsdarna i
Gomindien dänofanan, tafaga undsla så ennge
Dest öpleptring, som tile fyllanta af drina om,
Sandig fatant rinn årfordrad

I anledning af allt dätta, och dänaf nitt fön
slag, ansl dn fömätkningan som dämed Quinna
gomål, skulen erinna bisal; så snow mad anin
anstilda ändtan, at Bålestagat nilen, fom Konun
gun framlägga, dun antagna planen i sin nu
Enlhet, fom åt så mindat gifwa någon anmärk
ning, så dan stråt som Bålestagat ämnan följa;
och dämed bisoga at allan annat, af dn tile na
dandwig anmälan, rådan fömälagna anmärk;
Gmanstam och i Gandalsa fatant, uti hala sin-

widd, ehem med någon inströkning, i hådan g
Sällskapet kunde närmare ünskilja och bestämma
hvilka medel, genom dess egen omedelbara be
dande, kunna sättas i werkan; och hvilka nöd
digt fordra en högre åtgärd; samt således stulen
na successiot i underdånighet uppgifwas, i den
de hinna behörigen utarbetas. Men om ock de
min tanka stulen förkastas; så torde dock Sällskap
finna godt: ej allena at till en början, låta de
dan afhandlade punkterna; uti hvarje Artikel
ske hälst af några få därtill utsedde deputerade,
mensamt med Sällskapets Secreterare, från sina
skilda Kåkor sammanföras, och i wederbörlig
ning upställas; utan äfwen at widtaga nödiga
det, det de ännu befintliga beiserna, genom
prixfrågor, ehem på annat tjänligt sätt må kun
tillbörligen ~~nöjagtigt~~ warda upfylde. — Rißmäki den 14.
1800.

Alfving —

Utkast till arbetsplan för Finska Hushållnings Sällskapet — 526. 97.

Bör folkökningen befrämjas —

genom Storskiften och afwittringar; —
Klöftanläggde* Nybyggen; —
Nya Städer på tjänliga ställen;
Slögde inrättningar i landsorterna;
Manufacturer i städerna; —
Samt någon slags beweljad för-
mon, för torpares soldaters och
flera dylika personers, öfwer
de första spädare åren förwa-
rade vare; Och genom alt detta,
stall förmodligen winnas, det
förnämligaste medlet, som är:
luänga och tidiga giftermål —
ibland samhälletts närande lemmar.

* och wäl bewakade

Bör folket conserveras:

genom Jordgummor i orterna;
Sunda principer i Medicin och
lefnads sätt;
Sjukdomars förekommande och
botande i allmänhet; —
Koppympning i synnerhet;
Hinder för utflyttningar; samt
framför allt —
Et werksamt bemödande, at hos
Allmogen inplanta större om-
tanka, för sina späda barns lif,
än den nu torde hysa. —

Bör jämwäl. den sämedels ökade och förwa-
rade —

rade ungtomen åtnälla sig, för medborgerlig
yrken, tjänlig upfostran:

Och samma afsigt skulen, som Ständspers
nade personer, ofelbart erinnas, genom
Gud i sällskapet fördragas och sättas
ugn, af undomsåren anhållas
med allmänna lärofästen:

Som skulemagnet kunna åstad, skicken
flera lärdomsrum tillförordna Lärare,
kunna ungdet undervisning; tjänjan
ligast skulen vård, till samma ändamål
erinnande bidraga:

Om an, uppå Kassens projekt inrätta
Schola någon gång kunde anläggas,
sitt honom jämnad, klandrugdet an
Gud undandan, at sig kunnen besvär
urbetsfolk ifrån sjadan åman, hvil
ofrig och skilja lärdomen undan an

4:o Hon folkhopen rätt och väl användas

Och dämte skulen ungdet bidraga:

Ändamålig afrening för Statens ut
de lemmar;

Intagning af omyndiga sjelfvor, såsom
Bro och Skallegodan, Sjögubbar, Skogbo
Gumstaf och Bolbattjantar, Basådan
Skämtning i onödiga gömen af sönde
ungen; Gemenskap med mångfaldiga
nadan och vidskepan Lemma i öfrig
ganska;

Hästa fattiga, at ens lifvet fodd, och
del en ofta arbeta;

Nyttiga Machiner och fabriquer

tjänliga Redskap vid Landbruket;
Bättan Jordbruking, med de många säg
medan som förekomma vid upbondsgår
mor, Domsolar, växtgrunn, Jabstrut
Jumalkning af sommargrån;
Skogsunderan at arbeta på Lätt Jorda
dagar och tvenderatt dagar;

Göra alla möjliga åtvägar uppgifvas, at för
anskaffa tillräckligt uppehälle; genom

Grandsamma ägomundervisan, Sä
lysning och handledning, at störta alla
slags samenglyndan; såsom
Gädan- och Gängkrucks;
Gåsank, Bosapp och Gamstöfsel;
Lin och Gampplantagning; Ofnslagarien
Jordfmyg tard odling;
Emaj ärtsanläggningar;
Hoganna rätta trud;
Bäggning Rorst;
Gjarn och Dalbrukning;
Kottafen, Ballgräsen och Serpentens tek
vandring;
Bränvins tillredning;
Malmartad Bämmärn;
Gymf- inrättningar;
Gammar, Gångjärn och Finfmidar;
Bald och Engelbränvinen
Siftarien;
Julia Jarda fabriques inrättningar;
Gantemandarien och flottan; &c: Eller
Gemildast all ofnlbart nödvändigt
fondrag:
Ett ordentligt Skrifsätt med enkelt och
ofningar däraf; Gemildan och nyttigare

af Wår Nådiga Konung, såsom
grundval för Landets wälmåga
blifwit upgifwen och är Kände-
Kändtligen blir och det at wärdigt
wärdigt ämne för Sällskapets be-
modande, at: —

6o Befordra den arbetande hopen. till så mycken
måga som möjligt än.

Och denna afsigt skall säkert i betyd
mon befordras:
Om öfwerloppsproducterna, Kunna
minsta Kostnad på utförseln, men
högsta gångbara prix förrytkras; hu
till åtem egentligen torde bidraga, at
Strömrändningarna driftigt så wi
ställas, at båtfarten tillåta öpnas;
Detta städer och Köpingar förstånd
anläggas, samt genom förständiga
rättningar bringas till sådan wäl
ga, at de Kunna afnäma bondens
warom; Och:
Det i de orten, där sådant icke tillrä
gen, för det wärdiga betyfwet låt
göra, Handtwerks och slöjde Idkare
obehindrade få nedsätta sig, och
wa sina Handtwerkare —

1 Aug. 1800. S. D. Rem. til Ber. Utsk. Förev. därst. den 29 Aug. 99.

531.

Vördsamt Memorial

Sedan jag fått del af Kongl. Finska Häskålls Sällskapets Stadgar; så och i förmodan at sådant gynsamt tydes, tager mig friheten ödmjukast föreslå derute följande två tilläggningar, nämlig

1o. Den uteslutande rättighet, som blifwit tilerkändt Soknestämmor, at til föreslående pröfwa och bestyrka Hedersbeloningar, skulle jag af flere skäl önska sålunda blifwa rättad: At dylike Soknestämmo Protocoller borde å första Tingsdagen för Menigheten upläsas, samt Domarens bevis, at sådant skedt, therå påteknas: Ofelbart skulle sådant

å ena sidan befränja Säkerheten och
bliriteten af Bevisen til åtnjutandet
Hedersbelöningar, samt å andra si
lämna Domare, hvilka ägde d
böjelse, vett och drift, tilfälle at
lika betydlig, oftare i större mohn
värcka til Allmänhetens upmünt
och upplysning.

2o. Då Kongl. Finska Hushålls Sä
pets Protocoller ofelbart för hva
fråuvarande Ledamot äro mycket
teressante samt oftast nödvändige
ägas, men theras erhållande
förknippad med svårigheter och
skildte kostnader beroende af
Betjeningens mer eller mindre gy
samhet; så torde ilke mistyda
mitt välmenta förslag: at hvar
en betalande Ledamot vid Åre
slut genom Kongl. Finska Hushålls
skapets Correspondenter skulle få
eller för den årlige afgiften 3. R
dese Protocoller sig tilsände; m

deremot de Ledamöter, som åstunda desamme
månadtligen, sjelfve äga at derom besörja.
Härvid får jag tillägga: at ehuru af=
giften 3. Rdr är obetydlig för den, som nog=
samt inser Kongl. Finska Hushålls Säll=
skapets afsigter med de inflytande medels
nyttigare användande; så finnas dock
många dels mindre bemedlade dels mindre
upplysta, hvilka för sin årliga depense
vänta och hemligen önska någon liten för=
del, i synnerhet sedan Kongl. Finska
Hushålls Sällskapets Cassa Behållning
medelst ovantade lyckliga händelser
blifvit anseenlig; hvarutom onekeligen är
högst gagneligt, at alle slags fråuva=
rande Ledamöter liksom påtrugas
kundskapen om Kongl. Finska Hushålls
Sällskapets oafbrutna nyttiga förehafvande
samt de inkommande nya rön och
upptäkter uti Landthushållningen.

Med vördnad främlefver städse
Kongl. Finska Hushålls Sällskapets

ödmjukste tjenare
Gabr Hanellius

[illegible] Tabikernes tjenst, samtlige alle här kom-
[illegible] behandlade.
[illegible] uppbringare hemmande. Jag är alldeles
[illegible] fenkt, att sedan segelations-tiden hos oss
[illegible] redlig. Huruvida alldeles icke behöfver med nåd.
[illegible] tillfälle dessförja upmuntra, kan at jämna
[illegible] nyckel nogsigare till det i Memorialen
[illegible] föreslagne bruk kunde användas.
3) Allmogens förkande, medelst jemförelse
[illegible] emellan skatt den arbetande hoppas, så, [illegible]
[illegible] enligt sked i Memorialet anbefallen
[illegible], så äga tvenne är, at vi genom utan-
[illegible] inlemkande, kunna [illegible] formoda sär-
[illegible] bifälle. De af Herr Lantmät-Rådet omnämnde 4/p. 7–14)
[illegible]

548. Till B. utsk. d. 29 Aug. 1809. 101.

Herr Lantmät-Rådet Winters Memorial innehåller
[illegible] och vigtiga anmärkningar, at det tillförlit-
[illegible] ligen med största uppmärksamhet öfverväga,
[illegible] de flesta delar sig bifall recommenderas.
[illegible] Hvad åter Postens afstelning angår, så är oftnämde
[illegible] Embetsmans förkande åt postens grunden fel-
[illegible] lands nytta afsedt. Denna orsak, dess befordran
[illegible] fordrar tillbörande hänsyn, så vida densamma,
[illegible] är sig förmenligast at tjena för alla Qvadrat
[illegible] andra stora Herrar skedd; och det dess befräm-
[illegible] lämnar åtnjuta Medborgare alla vara likställda
[illegible] hälsa, omedelbarligen eller medelbarligen, med
[illegible] skäl rättas.
[illegible] Herrar, enligt Memorialets anledning
a) [illegible] den närvarande Folkmängens tillbörliga
[illegible] emot tillväxten förminskande i allmänhet ibland
[illegible] dem, medelst en om ett tjenligt skattefel, men
[illegible] ingalunda för utarta till klenmodighet. Jag har
[illegible] öfvertygelse, at de som så mycket klandra vårt
[illegible] norges starka och arma barna-uppfostran, sälle-
[illegible] det ofta landet; och tro at derigenom så man-
[illegible] dom i fosterländ. förfaras, denedinnan misstaga sig.
[illegible] Fäderne befinna nim tanka: mortalité-

[illegible] Lebnkernes tjenst, framför allt här som-
[illegible]arbetande.
[illegible] uppbyggningars hindrande. Jag är alldeles
[illegible]tänker, att sedan seglationens-tiden hos oss
[illegible]ands, kronan aldeles icke behöfver med stad-
[illegible] skäl benämna uppmuntra, måtte att samma
[illegible] mycket nyttigare till det i Memorialen
[illegible]legne ändamål kunde användas.
[illegible]älkmångdens förökande, medelst jemförelse
[illegible] skärs den arbetande hoppen; då, [illegible]
[illegible] enligt stad i Memorialet meddeligen
[illegible]. så synes sällsynt är, att vi genom utländ-
[illegible] inkommande, kunde [illegible] förnöda för-
[illegible]tade. De af Herr Kamar-Rådet omnämnde
[illegible] talla anmärkningar [illegible] vi vilja anföra

4/p. 7–14)

102.

[illegible]na godkända Hus-curer, särdeles på utländ-
[illegible]numer, och alls stad att de varkens til fall-
[illegible] Ingesedan inlämnade anonym Memorial
[illegible]ie utspridande af samde förmenta ut-
[illegible]-resen, [illegible]ora hos den arbetande hoppen
[illegible]onals, [illegible]onas bekante och utspridas.
[illegible] Hoppsprängningens befordrande i Synnerhet;
[illegible] befarande sällskapet spridas [illegible]ora sprä-
[illegible]ng eller kostnad, samt alstig förlora [illegible]enna
[illegible]a fall ur egenskapet. Hvarvid ero redan af
[illegible]ällskapets bedömmer nyttiga råd och anm-
[illegible]ärkelade, som [illegible]ora till värkställighet be-
[illegible]: och jämväl i detta Memorial förekomma flere
[illegible]tidsagande uppgifter.
[illegible] påminningar och väsentligt understöd för
[illegible]ande hoppen at upföra och tillbehålla sina
[illegible]uti Memorialet i detta ämne uppförde rpd (p. 4,
[illegible]sej.), äro esser nin tanke af mycken
[illegible]tte väl inrättade och styrda Församlin-
[illegible]väl anstalter ej mindre til fader-
[illegible]löse Barns understöd än andre fattiges
[illegible]vidsagne; men de förras bör rpd

den ibland Barnen är i dessa orter alldeles
re än i de öfrige; särdeles stad Barn emel-
10te ålders-åren angår, syns i Synnerhet
oomma Hoffrings-art spara sig med klyf-
nen förgalanders af naska föräldrar, så
uti flygare åren, utan särdeles åtgärder
vid Lefnads fall som för annorledes upfo-
nisktjer maste synas halsbrytande.

+ en del af

Genom den ofvanstående i Öfversätt-
Barken ej daggar af sina mödrar, utan föd-
med Ko-mjölk? — I detta ämne har jag
Kyrko-Tabellerne, och skall [illegible]
skapet framlägga de reflexioner jag
c) Genom Barnsoters förekommande och
tände i allmänhet. Det är hänsyn för
ical-Medici in Synnerhet kunna gegn
lender; särdeles när de af Präster
ligen understödjas. Hvad särskilda fall
går, så tror jag icke att allmogen för
tvar til mycken benägenhet att medicine
ligsset och arbetsamhet göra [illegible] medi
för den mindre nödig än för Hand

…Tebnkenes tjenst, framför allt här som…
…uppfyllningars hindrande. Jag är alldeles
…tänker, at sedan seglationens-lyften hos oss
…upphört, torkan alldeles icke behöfver med sig
…tänker dessförja uppmuntra, utan at fana-
…lysningar nyttiggöra til det i Memorialen
…lagne brukt kunde användas.
…Tullmängdens förökande, medelst jemförelse
…skärd den arbetande hoppas, då, …
…enligt råd i Memorialet nämnes
…sed göra behagelse är, at vi genom införan-
…nbothande, kunna förmoda för-
…höjde. De af Herr Kamar-Rådet omnämnde
…dette angelägna ändamåls vinnande, an
…tänka sed vidare, at använd inga svårighe-
…rum.
…lshögens råtta användande, - De hafva in-
…märkningar (p. 15 följ.) bifallen jag fullkom-
…ium för anledning jag har at påminna, det
…om Land-tullarnes afskaffande, tyckes redan
…nu ofta blifvit yttrade, lättelsen, saktad
…som tala berore, lärer blifva tillfälligt. ao

(p. 7–14)

…Att det underhöll som
…at Hospitals-medlen
…ej mera begärligt blir
…vid elefant, kan gifvar-
…rna en annan orsak än
…brist på tillräcklig kun-
…skom at tjena Belgo-
…rande enfald, hvilken att
…för sina menniskoplan-
…fullkomligare kund.

…väl merendels
…möjligt

…i sin Hem-
…byggd

…fattige barns uppfostran befräs,

…många ställen, eller åro ej nog tillräcke
…här oppar sig at sätta för ett nyttigt väl
…bink på at bekanta händer, som p
…de flesta ställen i vår Fosterbygd vard
…bar, gör det här tyckes ock en som
…ta, at finna utväg til sin bergning
…skaffe tvångs-lagar blifvit på
…tend tämeligen undanröjde: men
…ringsmarks anläggande, vid hvilka perso
…någon gång saknas tillfälle til köp
…och i synnerhet barn, kunde nyttigt
…sättas och finna på upphållande, för
…ligen påtänkas och på flere ställen
…samt folkets idoghet i allmänhet
…igenom lärde det allmänna och de
…nyttet kunna vinna. Om dessa
…uppmuntran och upphjelpande på
…mänigenom i synnerhet inhysingar
…pe-hjon under våra långa vint
…tjena sig sedan, har jag tillförene
…tankat: bland yttre- och förtele

förtiga de många enskilda interessen som
emotsa fiender af de flesta allmänt nyttige
ter som finda deremot sig lärer finnas an
drageriek i sådant fall ännu svårare at
förbarad. Dessa grunder denna, så väl som
de invändningar, för anses, kan ej undfalla
af oss.

Angående den andra afdelningen af
del, som jag särskildt yttrad mig. — Inge
vara sanker, att ed vår allmoge, åtsto
nomiska vägen, för samla sin upplysning
dest Lands-personer, och förnämligast af
lerståmen! Hvad sällskapet åstadkomma,
socken några förfarande och drifftige bu
vore at tilgå, som med goda exempel
allmogen; så skulle allena detta vara et
medel till vår Utgällnings upphjelpande
sped exempelen ifrån åminne gård i Stal
Kimitto i Wästerby, värkat ged den omkr
gande allmogen. Och jag känner med nö
ännu lefvande Landtbrukare, som på

* Klefve

ringa wärks anlaggande, och nya person
någon gång sakna tillfälle till löfte
och i synnerhet bära, kunde nyttigt
sättas och finna på upptekalle, för bon
ligen påtänkas och på flere stallen
samt folkets idoghet i allmänhet för
igenom lärt det allmänna och de hjelp
mycket kunna vinna. Om dessa bönder
uppmuntran och upphjelpande på land
kvarigenom i synnerhet inhysingar och
pe-tjon under våra långa vintrar
tjena sig sedan, har jag tillförene upp
tanker: ibland hvilka yttre- och förbätt

* i sin hem-
bygd

finare fabrikoers välgörare. Men de äro annu
så sällsynte i vissa Landsorter. Hvem skall denne
annu vederbörligen förvärfva?

Andre afdelningen. Jordmannes afhandlande
vänder sig på flere sätt, som ej kan utredas utan
och en följande upplysning. Åtgärden handlingen
tillige åtfördomen egnemedt. — Medjebruket
för landet mycket afskaffat; och afslages år-
ofta tillmagden tillager, hemmanens antal
och omständigheterne sinnad skiftas. — Skötsel
sig rätta skötsel, skola Landspersonernes
och mera värande åkrar, bringa i allmänhet
att bättre bygga sina hus, vinnlägga sig om
trygghet, skola Landspersonernes flittiga med
sund och förmaningar, en större communication
orternes inbyggare, o.s.v. lära öfvervinna
de rätt ängsskötsel har näppan i hela Finland
gälligare i Åbo-län, än i Tavastland. Men
linga efterdömen hafva, åtminstone intill de
tider, landets Landspersoner i den delen gif
ogen? — I Norrskapet skötseln kunna
dige Landsmän annu mycket lära af öfver

* till 8 rad från för-
manligare åker-
bruket - Redskap,

* med minska deng
ofverflödiga an-
tal, och

* kand.
4/ eff. p.

lyc
3 7
ne oj

botningen. — I anledning af hvad i Memorie-
nes om folkets diät, bör jag anmärka
xarens och Karelarens sed, at nyttja endast
bröd och näftan dageligen baka, bade i
och oeconomiskt afseende förtjenar tadlas
ende våre städer och deras uphjelpande sam
de i stånd at värckeligen gagna handel, be
en särskild och omständelig afhandling
nu något vid följande 4te afdelning.

Ehuru rättskaffens inrättade Vattuleder
delar af öfra handel, ännu ~~ingalunda~~ hos
påtänkas; så bör dock detta ämne ingalun
nas aldeles utur sigte. Båtfarten ~~genom~~
Ulo-Elf, som redan är betydelig, kan med
kostnad förbättras, och jämväl til Sav
Karelen utvidgas. Ibland de andre Österbot
Elfvarne, befaras väl Kemi- och Ijo-Elf
deligen; men på så långt norr belägne
ren icke straxt få hafvas afseende. Dern
mer Pyhäjoki Elf i betraktande, til
rensande redan någon åtgärd skedt.

Hutet framdeles.

+ visserligen icke

[illegible] vårks anläggande, vid [illegible] pegone
någon gång + sakna tilfälle til löflig
och i synnerhet [illegible] barn, kunde nyttigt
sättas och finna sit uppehälle, bör [illegible]
ligen påtänkas och på flere ställen be
samt folkets idoghet i allmänhet förö
igenom både det allmänna och de hjelp
nyrket kunna vinna. Om vissa binäri
upmuntran och uphjelpande på land
hvarigenom i synnerhet inhysingar och
pe-hjon under våra långa vintrar
tjena sig födan, har jag tilförene ytt
tankar: hvaribland ylle- och särdeles i

+ i sin hem-bygd

om Lega stadgar

Det Kongl. Majst. d. 15. Aug. 1781; underdånigst
det underdånigste Feljo af L. P. M. Nådige Kref och Be-
fallning, får jag den Nåden härmedelst afgifva
mit underdåniga utlåtande, angd. projectet til
förnyad tjensteljens Stadga.

Uti underdånigt kref af d. 1. Maji 1777,
hade jag den Nåden i anledning såväl af egen som
andras erfarenhet, at föreskå upsägning termine
för tjenstefolket, Mickel Mässo dagen, och deras
flyttning d. 1. derpåföljande November; såsom den
tjenligaste tiden för Reinhand där sommaren är
kort, och de arbetande få, hälst som engen ar-
bets dag kan, utan Kanvar förlust för jordbru-
ket, förhoras, på en tid af året, som plog-
och spada Pan brukas.

Vanan för tjenstfolket at vid flyttning-
tiden tilegna sig en och två veckors ledighet i Ny-
land, och 3. a 4. veckor i Tavestland, är så här-
skande, at jag twifvar på, det sådant kan med
lag och förbud mera förekommas, än ste-
grandet af deras löner. Vid Städshandet för-
behåller tjenstgjonet sig denna frihet, hvar-
til Husbonden nödgas samtycka, antingen
han will eller icke, såwida han är mån-
em, at få den dräng eller piga i sin tjenst,
som han åstundar.

Och som det är et öfwerenskommit wil-
kor, så förfaller å Husbondens sida rättig-
heten til ersättning, för de dagar som tjenst-
gjonet har wid flyttningen försummat.

Ker någon tid af års tjensten skall på-
dekka sätt förhoras; så är det i November

månad, som en hund- hud gälla som i Finland
svarar emot patron.

Dödsmästen skall til hjulstolekats fö-
i finit månad skall betala värdet: ut man
den förr, att hjulstolekat så skall med an-
ey mycket jemka pranken förr, eller att
att sätten som den påföljande vintern,
pränet när man ut ägde, när värdet
hjulstolet, genom undersökning icke stå
på kunde hjulstolekats fett på vid det
som satt samma värkats, rättsamman
ligger på hjulhandet egen anställan och

Skattning sidan i händen att pro-
gasdan på och bröst med dillenagan bröllop
gamaliga hållit om hästen. Den dräng
ejgen hjuls skulden på gatan med ej skadan
som om samman skattning till icke skälle
mycket favorisera.

Man gåtan att skatten, på vad i min
räkning tunder att hjulvärdspakligaste händ-
hjulstolekats skattning om samman, i gam-
tjena i Finland, som hon av vidskepliga för-
att denna vanlig råd sidan satan skatt
uppskattning, så alla skattar och skatan

i rätta D. D. M. Nådigste av upprörande mål
han jag räpare i högsta mödarbetighet
icke den mallanden, som vad mallan upp
och skattning terminerna Pinde uppbärd
höga av månad, anmäld att hjulskjan
att upprop sin hjuls, vad att rätta på
förändrande, och gav skaran icke varda
upptäcka; så skall på hänsyn den hjul-

den vår, på mången hjulhandet.

Hvad upprörning angående vidkommer; så
mödarställen jag räpare skuldarbetigt, att de icke
Pinde angående till 7: nästkommande, för den anställan
att de vad hjulstolekats skärsta hjälpvärdet till. De
präsidera så att klagen att på hjulhandet skall finna
de; och på klagan upprörning tåga måtta, på klag-
gen vissa hjulhandet anvisat av hjulstolekats-
granskningsmän, av de präga gamaliga icke finna
upp på, när anget skulat.

Hvad vidare den termine vidkommer, innan-
vilken vallen böra vara skördade, på projekteras
den i mödarbetighet, till den 15. October.

Att så väl nödvändigt, att hjulstolekats-
kåran icke Pinne med magen Dödsanmäning an-
Pinde, och tydligt skall finna vara nödvändigt, att
Pinde den mallanden på frivillig upprörande
mallan, mellan hjulstagen och hjulhandet. Man på
att hjulstolet, att av på anställande skriftat, icke
måtta tagen på skälfvällig mätning, att-
Pinne mågon tagen hand kåran, med skälfvall; De
mödarställen jag d. D. M:t Nådigste mycket förut-
att mödarbetighet, med icke hjulstolekats kåran
hand godkänner på skadan i gamla klandrat, hän-
att skälfvällig med gamaljat vad Mandagen-
Sata, till skattenämnden för att påföljande årat,
det hjulhandet skattagat, att bakom till hjul-
hjul upprörande Satan, skäpen av upprörandemannen
gäfvor, för många gamaliga skäl att tvingat
i det hundrad. De hjulskjan tydligt Pinde-
gamma skälfvad i många handlingar det jag
hjulhandet för upprörandet, att icke vidkommande
skadan bakning, för av lagligt skyldigt i-

Husbondens heder .

En sådan Lag kräfver ock en nödig försig-
tighet, då någon twist om lönen enkom uppkommer
emellan Husbonde och Tjenstehjon, och då icke
tydeligt utslag kan gjöras dem emellan ;
at icke efter hand gjörs den ena [illegible]
gjord .

Hwar enskild Husbonde kan wäl icke
än wara nöjd om sitt Tjenstehjon wårdslös
fel, wid förefallande sjukdomar, hwilket ock
ofta derwid bevar . Men som det kan hända
at et Tjenstehjon kan fortsätta för en längre
sjukdom, hafwa aldra hälften året, och en
kunde, hafwa [illegible] under den tiden [illegible]
til det fullt Tjenstgjort, med [illegible]
och läkemedel, blir til slut förbunden, [illegible]
betala dess lön oafkortat ; så synes det
wara skadligt för en sådan Husbonde .
Wördigste [illegible] underställes det
underdånigst, om icke Husbonden må wara
tillåtit, at innehålla af Tjenstehjonets lön
mycket som står emot den tid ;
det legat sjukt ; til Ex : 3/4 af lönen för
året sjukdom, och i samma förhållande
längre eller kortare tid . Och om sjuk-
en sådan eftertänkelig efterfölja, så måste
skulle en sådan frivillig utfästas, som
ta Tjenstehjonet i förbindelse och [illegible]
den omvårdnad, som det under sin sjuk-
dom njutit, utan afräkning på lönen .

Dessa underdåniga anmärkningar
wid projectet til den förnyade Tjenste-
stadgan, hwar jag [illegible] [illegible] wördig [illegible]

ning utfästes, grundade på de förnämsta —
Lands= Husshållares erfarenhet och adeliga med-
borgares underdåniga tycken utbedes att detta mig
wördigst [illegible] [illegible] &c:

J. R. De [illegible]

Upl. i Sällsk. d. 9. Junii.

492

108

Vördsamt Memoriae.

Igenom Riksdags Tidningarne, äro vi derom anderrätt-
tade, at Kongl. Majt i nåder fannit för godt at in-
fordra Rikseus nu församlade Ständers underdåniga
yttrande, angående de Förslag, som redan i trettiår
blifvit gjorde till förbättrande af Tjenstehjons Stad-
gan för Riket, och hvad den puncten, som rörer
tiden till Tjenstefolket, flyttning, vidkomer, tror jag
mig kunna försäkra, at Finska Nationens full-
mägtige vid Riksdagen enhälligt instämma uti
den tankan, at den 1. November vore den tjenli-
gaste. Alla de betänkligheter, som härintill
kunnat hindra Kongl. Finska Hushållnings Säl-
skapet, at enligt mitt d. 1 Oct. 1798 ingifne vörd-

samma memorial, hos Kongl. Maj:t i un-
nighet anmäla denne Landets allmänna
synas altså nu mera vara försvundna. Om
frågan ännu beror på konungens nådiga
och Sälskapet således ännu äger öppet tid
at denna dess önskan i underdånighet fram
så vågar jag på nytt till Sälskapets pr
hemställa, om icke förenämde underdån
mälan med första post afgå kunde.

Uti ett den 1 sistl. Maj ingifvit me
har jag tagit mig den friheten ycka n
digheten för Finlaad, at icke ander kä
enahanda Hushålls Lagar som hvi
orter, och i händelse Sälskapet tillrör
kunna derwid något tilgöra, såsom ja
modar, synes rätta tiden derti nu v
frågan är af den vigt, at med dess öfv
gande icke länge bör upskjutas. Förm
hafwa Riksens Ständer hos Kongl. M
underdånighet anmäla åtskillige ärenden
uti Allmänna Hushållningen, som t
rättelse och förbättring och det tillhör
finska Hushållnings Sälskapet, at i
hang dermed framlägga nationens beh
önskningar. Nödvändigheten af förenä
skillnad uti våra Hushållsförfattning

mänhet, synes åtminstone nu genast kunna i un-
derdånighet anmälas. Denne anmälan skall
konungen vilsorligen med nådigt välbehag anse,
och Sälskapet komer derigenom i tilfälle, at be-
reda sig väg till de underdåniga förslag till
Landets upphjelpande, hvilka väg annä icke
hunnit utarbetas, men likväl framdeles torde
komma at till konungens nådiga pröfning
i underdånighet anmälas. Åbo d. 9. Junii
1800.

A. Fwinck

Högädle Herr Lagman!

Jag har fått igenom berättelse, at man öfverlämnat till Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets granskning et Project till Tjänstehjons Stadga, som skall procurera dem större friheter och förmoner än de hårtills haft; Och som jag, med alla Inbyggarne, (som äro Hemmansägare) i Savolax och Carelen, håller den nyaste Tjänstehjons Stadgan för mycket gynnande för sjelfsvåld och oordning iblaud denna clas menniskjor; så har jag, tillstyrkt af flere, och drifven af kärlek för Landets väl, upsatt medföljande Betänckande, för at, till et godt ändamål i detta afseende, vägleda upmärcksamheten åt det så vanvårdade och bortglömde Savolax och Carelen. Herr Lagman, som torde förut kunna missbruken i detta Land, lärer äfven redan sjelf tänckt på bästa sättet at hämma dem?

bestå af ogift folck, som skaffat sig forsvar af någon Hemmans brukare och nyttja ej något vigt bomingsställe. Jag will särskiljdt beskrifva deras lefnadssätt och wisa följden däraf

§. 5.

Enhyses eller Backstuhjon bo hos Bönder eller Torpare, arbeta endast 5 à 6 veckor om Sommaren, för 2 kappar Spanmål om dagen; lefva sedan med denna vinst så länge de kunna och lättjas den öfriga tiden af året. När födan tryter, stjäla och bedraga de sig till densama. De flitigaste iblaud dem svedja

Heinricius.

I detta fall [illegible] onödigt [illegible]
[illegible] jag ej mer, än att jag åtminstone önskar dit
väl.

Kongl. Finska Hush: Sällsk: har gjort mig d
att välja mig till sin Correspondent för St. Michel
Societet, hvarföre jag är skyldig at afsägga
tacksägelse, med försäkran at jag allt för gen
ter nyttja mig i alt, som kan lända till landet
man, så långt jag förstår och medhinner.
jag bor i Jorois Socken, 8½ mil ifrån St. Mi
kyrka, således kunna mine anmärkningar
Specialia, ej sträcka sig så långt. Jag har d
modat en i St. Michels Socken boende landtmät
namn [illegible] en man af kunskaper och klok
somhet, at practisera inlärnar sin anmärkn
till Sällskapet. Och har han, igenom Bref af den
lämnat mig at bifalla de svar, med försäkran
Det första, till Sällskapets Secretarare öfversände
anteckningar ifrån År 1861 till närvarande tid
De uti observationer, afritningar uti beskrifningen
förrän den af där befintliga foglar och växter, u
ningar öfver flyttfoglarnes ankomst om våren o
vänj bortan på en del ställen, samt och Einvånar
hällningsätt af [illegible] Saldet blir hans uplys
Sällskapet vält Intressanter, och jag är glad
upnat. Derom för en man af så mycket vär
får anmärka tillägga till hans berom, at han är den
hela landet som med så mycken förmon upp
plantvinägen af Appelträn, at han, af egen
hvar höst flere Tunnor välsmakande Apple

Wirzel d. Nygård
Sept: 1860.

Ödmjuk aste
Tjenare
Ramström

förtjänar, framför många annan, at utnämning till
Ledamot af Kong. Finska Sällsk: samt dess tillvaro
Correspondent, och det, utan den årliga afgiften, som
måst gå åt i Postporto, och hvarföre alla Correspondan
ter borde skonas, i synnerhet nu, sedan Ahlmanska
Testamentet tillfallit Caspan.

Med synnerlig högaktning framhärdar jag

Högädle Herr Kagman

[illegible] besår af ogift folk, som skaffat sig förvärf af någon Hemmans
brukare och nyttja ej något visst boningsställe. Jag will
försöka beskrifva deras lefnadssätt och visa förtjänst däraf

§. 5.

Enhyses eller Backstugusittare 60 hos Bönder eller Torpare, arbeta
endast 5 à 6 veckor om Sommaren, för 2 kappar Spannmål om
dagen; lefver sedan med denna vinst så länge de kunna och
lättjas den öfriga tiden af året. Når sedan tryter, stjäla och be
draga de sig till dessa. De flitigaste ibland dem vedja

1800.

Kan 29 Sept. Foredr. den 1 Octobr och remitt. til Ver. Cllk.

567.

Anmärkningar

Sånande till upplysning vid antagandet af en Tjenstehjons Stadga, gällig i Savolax och Carelen.

§. 1.

En förnuftigt inrättad Tjenstehjons Stadga är för landtbruket af mycken vigt och den fordrar större uppmärksamhet, än man i allmänhet brukat hafwa tyckt, i anseende man, med så förundransvärd behymmerhet, öfwergifwit de äldre författningarne i denna wägen, och antagit nya, som wanligen medfört stor skada för landet och stora olägenheter för dess jordbrukare.

§. 2.

Landsorter äro olika belägenhet, och följaktl. olika lynne samt uppfostran och heder behöfwa olika Tjenstehjons Stadgar. De orter, som äro tätare bebodde och socknarna mindre, dår kunna Prästerna komma bättre åt at inplanta en tillräcklig re Christendoms kunskap och en god moral. Tillfälle till et mer upplyst umgänges sätt, gör här sederna mildare och täfland i det goda lifligare. Savolax och Carelen, som äro mindre bebodde och dår de stora socknarna äro oförmögliga wid lyfliga, kun na således ej annat, än uti alt kännad olägenheterna af mot fattsen. Råa seder och en swag ambition tillåta pluraliteten ned sänkas i lasper, som ej kunna blifwa rådande hos et mer bygdadt folk. Friheten, så ljuf och uppmuntrande för den bygdade, var flägad snart hos den råa mängden till fjelfwåld, så mycket farligare för samhället, om dit gynnas af lagarne.

§. 3.

Den tjänande Personen i detta Land så kallade frihet, som länge sedan öfwergått till fjelfwåld, behöfwer derföre ganska mycket in skränkas. Men för at weta huru detta hälst må ske, så är det nödigt at känna, på hwad sätt man den misbrukat.

§. 4.

Ibland den tjänande Personen här i landet finnas 2 slags affälling gar, nemligen Enhyssa eller Backstugusittare och Lösdrifware. De för re utgöras mäst af dem, som ingått hjonelag, och som, enligt för fattningarne, befriat sig ifrån skyldigheten at tjäna. De senare bestå af ogift folk, som skaffat sig förswar af någon Hemmansbrukare och nyttja ej något wist boningsställe. Jag will så skiljt beskrifwa deras tesnadssätt och wisa följden dåraf

§. 5.

Enhyssa eller Backstugusittare 60 hos Bönder eller Torpare, arbeta endast 5 à 6 weckor om Sommaren, för 2 kappar Spannmål om dagen; lefwa sedan med denna winst så länge de kunna och lättjas den öfriga tiden af året. Når sedan krafter, skjäla och be klaga sig öfwer dyrtiden och de tider, som de draga de sig till dessförinnan. De flitigaste ibland dem swedja

och härja skogen, utan at bry sig om något Åkerbruk
Ångsrödning. Barnen, som de framföda, växa up
aga och undervisning i några slögder, som desse lättingar
behöfva, lefva således, som deras föräldrar, i lättja, Kri
landet och utöfva stöld, enligt en af ålder i hela han
rotad vana. Ifrån denne hopen måste man
ga sit Tjänstefolk, hvarföre man ock nu för tiden
illa betjänt och får vidkännas mångfaldiga skador
derföre, enligt vår gamla lag, gifva dem en skälig husaga
för säkert deras rymning och med detsamma deras förlorande
i detta så glest bebodde land gömas de lätt af et folk
är vant at förfvara alla både kända och okända lös
Dessutom går både landshöfdinge och Kronobetjäningen
på at installa dem; ty deras frihet är omtålig.

§. 6.

Lösdrifvaren arbetar några veckar om Sommaren, äfven
Inhysningen och lefver, liksom han, det öfriga af Årel mäst
ja. Han skiljes ifrån Inhysningen därigenom, at han
än hit än dit och at han blott äger förfvar af någon Hem
brukare, utan at vara skyldig till något biträde, ej en ga
brådaste arbetstiden, såsom Inhysningen, hvilken förbind
at då, framför andra, biträda sin Husvärd. Här fi
flere Bönder i landet, som lämna förfvar åt 4 à 5 lö
vare, eller så många som anmäla sig, utan at vete hv
bo och utan at af dem hafva minsta biträde. De är
hos sin Patron endast sine årlige utskylder, och gå för
hvart dem behagar. Sådane hafva nu i några år, i
salmi Socken, utgjort et Röfvareband och tillfogat mån
sande därstädes mycken skada. Och är det ingen twifv
framdeles detta exempel blir följd öfveralt i detta lan
den lägre folkhopen längre får nyttja friheten.

§. 7.

Friheten hos et ohyfsadt och vanartigt folck är alt det
som Facklan i dårens hand. Den bör således med den fr
het lämnas åt den lägre folkmängden, at de blott fa
skenet däraf (för at bli vid liknelsen) till sin och and
mon, men ej lägan till et gemensamt fördärf.

§. 8.

Till följe af denna Grundsatts, är det oförnekeligen en
Regerings helgade Rättighet, at påbjuda de alfvarsamaste
fattningar; hvilka, efter min tanka, kunde blifva f
1º Alla Inhysningar och Backstuhjon samt lösdrifvar
bjudas.
2º Den som igenom giftermål vill skilja sig ifrån Tjän

hopen, bör bli antingen Hemmansbrukare, Kingsman eller
Torpare.
3º Alla, som ej höra till någon af nyssnämde Classer, skola
nödvändigt tjäna, vid straf at tagas till Krigstjenst utan
lega, enligt Kneckte-Contractet.
4º Fägare och Beselvers böra vara antingen Drängar eller Torpare och
få ej bo som Inhysningar.
5º Upsägningstiden må blifva ifrån den 1. till den 8. Sept:
och Städsletiden därifrån till den 1. November, då flytt-
ningstiden infaller.
6º En allmän vana här i landet, at återgifva sin Städsel,
bör förbjudas; men at återtaga den, vare den Städjande
tillåtit, då någon vanart eller vanfrägd hos den Stadde
förspörjes.
7º Tjänstefolkets rymning ifrån sin tjänst, som här i lan-
det är mycket bruklig, bör förekommas med en snar
handräckning af Kronobetjäningen, som på begäran,
utan särskiljd befallning af Landshöfdingen, genast
inställer det förrymde tjänstehjonet i sin tjenst, uppå
dess egen (tjenstehjonets) bekostnad, som af husbonden strax
förskjutas till årets slut, då den af tjänstehjonets lön
bör ersättas.
8º Städseln blir för Drängen emellan 32 ß och 1 Rd, alt som
drängen är till, och för Pigan emellan 16 ß och 24 ß. Den
som begär eller ger mera, plikte halfva städseln.
9º Lönen får ej, till Landtbrukets odrägliga tyngd, höjas ef-
ter de Tjänandes behag, såsom nu i sednare tider skedt
och än sker, i synnerhet i Idensalmi och Cuopio, där man
ger i lön åt en dräng ifrån 12 till 16 Rd 32 ß. och åt en Pi-
ga 7 à 8 Rd, utom fulla kläder. Hvarföre skola Tjän-
stehjonen i detta afseende äga större förmon än Tjänste-
män, som få lof at åtnöja sig med sine stipulerade löner,
ehuru ofta nog snäfva? Och hvarföre skall den arma
Landtbrukaren, som har så många Utgifter och så
ondt om penningar, i et för debiten så aflägit land,
hvarföre skall han, till sin största olägenhet, så oförskämdt
taxeras af den, åt hvilken han lämnar ~~[illegible]~~ en nog kostsam bärg-
ning? Här bör tagas en medelväg, och om wigtskålen
skall sänka sig till någonderas förmon, så må det hellre
bli till Landtbrukarens; ty därpå winner Staten. Den gam-
la måttstocken, at måta Dräng-lön med en Råg-tunnas
värde är skäligt at ännu bibehålla. En Dräng må således
få ifrån 4 till 5 Rd, som ännu är vanligt i Jorois, Ran-
dasalmi och flere Savolax Socknar, äfvensom öfveralt i Care-
len. En Piga bör få 1/3 mindre. Bägge skola i detta fall
hafva sine hvardags kläder; men om kläder ej bestås, bör lö-
nen fördubblas.

§. 9.

För at få Tjenstehjon[e] hopen ökt med bättre Amne[n]
sker, borde fattige barn, både åkla och väkta under
i hvar sin Socken, igenom allmänna Sammanskot
ta borde utdelas till Premier åt dem af Allmo
emottager eller 2ne af dessa Barn, till upfost
undervisning i alle handa Slöder; hvarföfver Läs
nen borde hafva tillsyn[e] Sammanskotterne[n] inf
De kunde ske vid alla Bondgillen och igenom
ge plikter för lönskalagen, hvarom vid Sockna stäm
kunde öfverenskommas. Äfven kunde en vis
af hån Spannmålen ur Socknen magasinerne kö
vändas; Och kunde Kyrkoväden, under Kyrkoh
sällskyn, om detta Sammanskott[e] insamlande o
ponerande besörja. Arbetslönes är en för vidlyftig a

§. 10.

Genom dessa Författningar och anstalter skulle
och Carelen, till sit landtbruck, obeskrifligen mycke
nad upphjelpas; hvaremot det snart, till Statens för
störe, om Tjenstefolket härtills ätingjutna få k
frihet igenom Författningarne bibehölles, och
snarare, om den ökes.

Hyttfors den 4 September 1800.

Sam:Möller

23. N:o 1. Yttrande Betänkande

[illegible] Fattigvård och gymnasiarna till
[illegible] Fattläggande; så vida vanlan
[illegible] efter gemenlig erfarenhet tillstån
[illegible] Läroverk skall vara lämplig
[illegible] att Hufvudmannen af Fattigmanna
[illegible] som Hufvudmannen, Fattigvårdens
[illegible] Fattläggningsmetoden vara
[illegible] fann att förenämnda lefnadssätt
[illegible] på vad som Lärovaren som pröfvad
[illegible]

[illegible] att alla Hufvudmän på
[illegible] Fattigmanna, som vid exempel
[illegible] af; hvarvid som vidare tjen
[illegible] Fattigmanna att förfara
[illegible] man vidare att anbefalla, att
[illegible] nödig författning för Barnen
[illegible], att få lära fattigmanna, så vida
[illegible] inbetalning dervid tillgår; att
[illegible] fattigmanna: Det inbetalning
[illegible] gäld, i hvilke utgörelsen, samt
[illegible] skuldsmän på egen och sin
[illegible] Fadersnamn i Hufvudmännen af Fa
[illegible] att samt tillvarat för Barnets bä
[illegible] lega och tala sjelfva
[illegible] anbefalla Fattigvårdens att förmå
[illegible] mannen att afhållning, som anse
[illegible] någon del Barnen tjenat, genom
[illegible] använda af andra vederbörande
[illegible] användning och Fattigvårdens
[illegible] samt någon och allmänna kyrko
[illegible] att endera Fattigmanna af vida
[illegible] Fadern Fattigmanna Fattigvård;
[illegible] emellertid tillfogandet, att all sådan
[illegible] sätta på tvenne primad accektionen

Fick d. 29 Julii 1800.

115

tile stem emnig tjenstande nytt[illegible]
gnad, och Befallningsman af Fattigmanna 114.
nyssnämnda Fattigvård. Anklagelsen och Fat
af någon annan sådan utomnämnd mantal 114.
Fattigvårdens Domare emellertid.

N:o 3. Utlåtande Betänkande

1:o Förfarande tillsyningen för allmogen
som Barnen tjenat med Husbonden
och undersökningen på sista Fattigvård.

2:o Tvång att emot tillhandahållande af Fattigvård
mannen, och bestämmelse att
Fattigvårdens Domare exekutive

3:o Omyndigförklaring och förordnande emot åbo.
att tillsätta Fattigvård på Barnets Fattigmanna

4:o Emot lösligfattande af förmyndarsamfällig
fattigvård i Afsenbetalning, hvarvid många
är behöfvande, ginom Fattigvård.
Denna afseende.

5:o Förbjudning emot tryggare, hvarmed någon
arbetsdrifvande tvingat sig från upsagda
Fattigmanna Husbonde, som af Fattigvård
egna Barn, hvarmed tvingad att
från förfallet Barn gifta sig.

6:o Omvårdnad och på omvärldstid Fattigvård
emot Fattigvård från Landsbygden och torpen.

7:o Oaktsamhet emot Fattigvård Barnen i
Fattigmanna om Fattigmanna.

8:o Befrielse [illegible] på vilkor den för
Fattigvård Fattigvård, som emot inbe
Fattigvård vinna mot Fattigvård.

9:o Förmyndarens och Fattigvård på vad
angår Fattigvård med Fattigvård,
Fattigvård mot Fattigvård.

10:o Fattigvård och mycken Fattigvård.

4:o Bestående den skog som tjenliga
ansedingar för vad till husbehofvet,
som åker kräfs, i de af legohemmanen ortagne
af landet; hvarvid förnämligt, att Cale-
13. dopat, i stället för markija talesätt
gen, endast utstaka sådana ansed-
ningar de behöfvas och icke hämta
från de kronoskogar, som ligga
12:o Skyldigt som ung husbehof af
upodlingar, samt 10:de till pressens
13:o tvist lagliga ceremonier vid kröl-
lop och begrafningar —
14:o Skyldig att om sommaren, tjel-
på gången förrymmandes fund
medelst erbjudning —

N:o 15. med devis en silfver spot-
pe och mansqual

1, de hemmen anlagde inom Stranze
landbodarne, samt tvegarne, sedan
legohemmanen af sina jordbodar,
och ofördenskull i besittningen af dessa
åbonde hemmen —
2:o Timan assadering med landets
allmoge —
3:o Skyldig hvarje lag, som
hvarigland fäle fjerdedel, och för-
dr sjön att på längst afstånd framför-
na manta penningar omvexlad —
4:o Delen ogenad öfvervägt att sina för-
stånd och förmåga att afhjelpa sin olägen-
hetens
Såsom botemedel förnämligt: —
5:o Underkasta sig en förbättring
i ängsskötseln och åkerbruket, samt

tjenligen underkasta sig en förbättring i
mantal jordens tillgodogörande och
tvegar det Bevisligt anlagde
samt potatens uppförande
6:o Skyldig att underkasta sig
samt lindgångens —
7:o Skyldig att med Landboerna
ska, som genom Dop, al-
dra af Konungen af egenhän-
dig Skrifvelse så anmäld —

N:o 2. fortfarande landbo

Ringnesen gjordes af förste alm-
ska en trog, utan arbetare
anställdes som förut åtgår
skall underhållas —
1. 2. 3. 8. Efterbyggda stycken i ansed-
och näpligen på trägolfvet
erinnas, i anseende till mäl-
och misshälligheter, hvilka af för-
den bondgården, man
man underhålla på för

---

tre årsförsäljningen skall förrättas
förrättningen skall oblida försäljningen
annat, enligt N. 8. förskrifvet, det ej
förrän några längre erinringar hafwa
ej senare än trigan, försäljningen
tidigast hinder. Dragga Rätt.
Kronofogden anmanadt till ålder.
skall, och för den längre erinringen,
allmogen eller enskilt personligen an-
att försäljningen fick rum —
Fastän tidningen, trots på längre
än som skett, enligt 6:8, skall innehål-
anda ägofinnar, så vidt den, som
anmäler, förmånja och förbättrar —
såsom att annat naturligt hinder,
förnät, fallbrytning, förvillad om,
enligen anförande —
Bafan i almänhet skriftlig
ren, antingen att ansökningen
som handlingen, försent: G:
tvifvel, erbjuden ägaren att förnärvi
sen, tillsyn förnärvi försäljningen
i vissa fall icke alls erinringsfri,
kalegarten gör bestämt an-
lönande —
tid tillämpningen häraf på fri-
fastan från fastmannen förrätt
mändomen på skogsförsäljningen
den första och närmaste efter
ning i förbemälde landet.
Bevisad Konstitution, som
tidigt till för mannen under
tag, som ämnar ansöka
Bemärkas: Hemmansägare
mannaren ingen mot sanning
mandan, som förrättat skrivelse,

ägarna, odelade och samfälliga skogs-
ägarna, förrätta åtgärder af sina ägare,
och mannen, åtminstone som ägande
mandat, att vidare mantal sedan
den ena mantalsägaren på den
ansökan, förrättar förrättningen
till syftet —
12. 9. Åsedan fastställd af skogen bon
förrättad och besiktningen godkänd.
13. 9. Fastän att en ovälldig skogsodling
på tjenliga ställen, såsom i fjelland,
skall lönande sig skattfrihet på ett
på de flesta ställen, förrättad skatte-
mässig enhet calculen, grundade på en
egendomar af 250 tunland, som åtnjuta
skattefrihet med den tillökade 4 femman
14. 9. Upptäcktes hvem skogsmästare,
genom enskilde assessorer och
entägare, skall besiktigad —
15. 9. Som förseelser emot skogen skall
gäldas —
16. 9. Bestraffas på samma gällande sätt
skadan vidkännes, genom ämbetsmän af
alla vederbörliga skogsbetjenter —
17. 9. Vidare angående gällandens antagande.
18. 9. Skogen bör ordnas, genom bladning
i banden på stam, samt toppning med
afbarkning på omvänd tvärs —
19. 9. Tillgången på skiljd skogsmål skulle
och anmälningen förrättad i tidig stund
så godtan, i synnerhet vid stormig
förrättan erfordrad.
20. 9. Till emotsägande af detta antagande
bör allmogen förrättad: skall afstånd
om tre af skandgränsen, och skall
skall bondgården, såsom vida ängs-
lopp, stulna utgöra och för skatt
i synnerhet andra skogsmål —

21:S: Uti flaska skeppsförsäljningar, som
anda om stämpelafgift undantagas, —
lägga dock handum i anseende, för den
förmånliga anställandet; hvarföre adju
22:S förslås: at hvarken och om hemmans
försäljningar, utbytta förvärvad lida
frihet i förmånsrätten af sin stöga
som ofvanför sin ägan och angående 21. 22. S.
handt an om skyndsamt handläggande,
afgörandet, att alla tvistemål, utan
afseende förordnad —
23:S: Då anförde åtskilliga calculer som
utvisade, huru mycket det lönar sig, att
på stora utan avsides afstånd från
affärsrörelsens ort anna, samförd skepp,
utan Rad att från stället sända.
24:S: Samtlige nödige modificationer i
författningsförslaget, angående säg mark
i finland —
25:S: Då vidare begynnandes diskussion,
i anseende till transportkostnaden,
emellan länder sig, på längre än
10 mils väg från exportstället ortan,
vad; fick erfara, att almogen Rumla
land sig knappa hanteras.
26:S: Handlan om skepps byggnad, och till
skeppare: att den Rumla sker längst väg
i landet
27:S: Beviljan: att transporten af stångjärn
emot, som från finland försäljes, skall
vara undfått förmånligare Rätt
befriadt af stadstull och Tull
vara utmärkare på sätet, än af
mindre ägande handlare.

28:S: Hvarå tillerkänning förmånligare
högre stadiga, och hvar för dessa
utgiven utbytad, genom högre
afgiften, då alla andra skepp
så tillförsäkrat exporteras —
29:S: Vad tillerkännande afsäger
30:S: Hvarå bränning lidas
31:S: Clärarnot ansåg pollaska
varuska förmenelig handlan
i anseende till sin belägenhet, t
ad emot 48 mils transport,
som tillåtigt undanminden
allmogen om det tillerkände
32:S: Handt och konsumtion han
vara sig idag —
33:S: Terpentin Oljans distill
Dem till ny handlag
dem som till i stad för tra
13 v man.
34:S: Bergenska, Stuban och s
tvenska lönar af ab
. idag allan som dylik lad
35:S: Hem brännvin, garnom cal
bestyrkt styrkt, i synnerhet
lägsnare ortan, bör ega fri
som åtan bruk —
36:S: Till besvarande hänsyftande
mycket skäl tala för stad
med victualie emanom i
37:S: Emotsägan några anm
om ägard och hyrande som bl
38:S: Om hästafmalt som bl
39:S: Om sar.
40:S: tillägganden vad åtan bru
vig i landet, men förslås
sedan så
transporten, bonde förbrukar
13: brännvin, hälft i stora tra

brännvin uptaxeras af Post Cändan och
sedan ej odlingen —
gudar på potatis plantering, och ej
annan person hindan dem vid, förutsatt
att förmånen dem, som i början
blir afhyrade, om prisdan och skatt
varan hålla framåt dåraf —
Länsstyrelsen bör driftnad tillägna
sig, man lönar sig ej till assaln
dingplantering än nyttig och bör
befordras.
Kamp för Rätt dåremot, attan
tvistigheter af Dem till synes som
uppstå, dess Dom dem i första
behandlad för stora omfattning Stad-
Befriadt och Hemgångsrätt, Rätta
förmånligt ej i landet om omvärlden
och bonde dåmed mera contra
ad, ehuru som stora upprå ofvan kön-
anden —
tillgången bönan för Rätt och ökad
afsägelsen inför, men undvikas till-
tagshet, emedan försäljning på
nya håll, ida lönar sig —
Clärarnot tom fattigförsörjd i stad gör
mot flitt driftnad, tidmed ida af
kantmildare, ofvan af den Stida förbud
som ida Rätta på egna hemmans
dagsfästat Rätt dock, af ovanstående,
allmogen, obehindrat nyttjad
som som; men mit kunna och Ry.
ana afsmanna, Rätta bondens
bönan dessa rörelse i skogs-
om fångstar, Rimda mera ob.
ingår.

50:S: Tillsyndet recommenderas; så mån
allmogen dåmjukare ida hindrad i sina
göromål, och det tillåtas dem av
fått förr person av nationell mindre ob
förr person ungdom, i anseende till
förr person omyndig, som genom
dötta dåd nedsjun, förordnad —
51:S: Ingalleganc lönar sig ida, i anse
mån till transporten; man på vat
och förhållandom, som afgå till Stockholm,
Rimda trakt, mad lönar sig ej,
förr som förlorar i lastens, förutsatt mad
calculer utvisandt.
52:S: Ökt yttran tillerkännande anses för,
som den förmånliga af alla hemmarin,
gan, och den som ensamt två timmar om
mer gång lön allmogen förr som den
som dryfvandt: ofvan bottens exempel åbe
rop, som kunna på det förmånligaste
53:S: Ingalleganc om skeppsmäkling, syfta
mål för varan Rimda allmogen hyttmäkla
och tillverkningar; som allmogen
mycket Rätt ökta; samt av omyndig
tillförsäkrad förmån, som ida allan som
det skepp Rätta nedsmål, samt en
ekonomiska förhållanden. —
54:S: Ensamt och nyttigt utbyggande till
nyttigt om allmogen dem mit hant
lad af Rätten trakt; och tillförsäkrad
55: om afsalda anstalt, förutsatt

58.§. Uppa landtmäjer uti wrodsjö som
~~Lan~~ annan transportin; innan otodsjö
processer förswinna samma anfalda

56.§. Clockfastan som tilförandes
57.§. uppbuw af Clockfastan de mju
mycken förklarat widare, och sluta
än annars Laforadt, om ej sädlig
i synnerhet, af landtmannamannen
mann tilåtanes —

58.§. Som budet mot landtmannen
sin stämsman ej fogsmått, och landt-
fantsman, i de uflagesmän antanna
för undsatta sig emot under widare
59.§. Rudans och fabriquers anlaggning
samstat inom omrimligt och ö flerstad
fallat nägon ort som bora inskrifter —

66.§. förceraka upbudningar slipa ej,
förandan i synnerhet uttan stort. —

61.§. Om allmänna finance mandats kri.
stam synnerhet tjuga förstås: så
mitt det ogrundligen rör un almagun
kostbetning —

62.§. Processus stadiga mandering, och
ordan uti ordinary ting mandat. —

63.§. Gärtte tilnagan nägot: skrifta alm-
gott ovinnligt och sig för processer man
ofman Advocater, och sadanna ullmanna

N:B. Sadning som mitt ut dantab —

64.§. Som lösning Clomstolan förutsätt

65.§. Till widare formanta af troot-
sinders grund sinarigen anserun och
recommendation af sundgast, som utan
sig vinnligen, ej mera lagen uti sin
nastkommande —

66.§. Clomman bonde med lonat, man
ocksa sig i stranget anseman som si-
na gömmal. —

67.§. Egodelningt sidar ära o
um ojämnlig inradning; de
konjon sig mytliga; sasom
mana nägot sosamnäte; m
sina doct ommn ogta mad
sä wida sadanna konjugen
Lod, tryggsamman affeldi
dan wanliga Clomstolsm

68.§. Lansman tili bacum kan
gma clagan gotan, som ofvan
gärnsadat mid instantium
ofvilsandiga protocoller af
domana; mängfaldig gotan
gömmal; domat agera sud
Lyemman; orsidgotan om
forsum; gramt mängd forma
lagen och Clomstolam —

69.§. Emasalam anmandning
de i samman tilam inradat

N:B. Clomstolan uti landt, sig
sa gosmatta, mat sam under
de Lagsman och Gränatt
sydsom, som Postat Drow
Lat gangan, och tilida, ja
Lats tvadsjöda, Boranum
advocater, anspralgan sod
vadtagningarna — Lan
nägot, som stals inskrift

70.§. mijsam sinarigt gotan so
N:B. Gotteligan, at idom sina
Clomman sydsom, skota
mal, sugam alen slagt sy
en: Lemamom de inta
Kassa sig sulldomlig Lan

71.§. Landsom om landt gotte
N:B. Lan och ordom stämd

som sammel på ovanst.
sammanlidten, Clomgamo tilstandsp
stamma i sinligt mening och inmal
gotsbonde —
sasom Gabligt gotan af systeringan
sammant afmadante; sjunkda
sinsom boats grofmat af Clom
mal, annan alang nya bogant —
sammanda som Gabligt —
bonogotan upon sig Lante och
stammanda tili systom, andam
mal af tompane

Gotsmanden mysteran af ingbyggna
i tilida mid bonden stämmid. —
gotan sindligen mad grunda
mantal stämmet. —
tili sinsmanningen namnat
ligan, sasom Lindan i Gudgat
gan, Gritt= Landt Lulid och an
mandringarna, forut pungar
dannat Gligante mamort sonan,
ninga mantli; dan om mon ut gold
mingen Gotsbonden, som sock
gan sinsend upsam Gosmanan; —
gants exempel abamogan, sman
mal tal gottat; och antligan
gan at pamningen lan tili alme
an, som gjat bondet utgyldgan
i nidn dugas —

Under granskningen af prisskrift No 2, har jag för min del, fästat uppmärksamhet, dels vid några, här och där inströdda, kan-ska ~~för~~ i vissa ~~personer~~ afseenden, nog stötande uttryck, hvilka behöfva-mildras, eller och på flera ställen kunna utgå, och dels vid-hela 70de och 71ste §§. som genom misstag eller tryckfel, uti Bald-stagets redagörelse, blifvit uppgifne för den 71 och 72, samt äro sit beskaffade, at de torde behöfva omskrifvas. –

Af förra slaget, finnes till exempel, något i 40. §, hvarest om-talas mägtiga interessen, som förskrara bränvins bränning; Oum-bärliga fyrkar, som denna liderlighetens föda, inbringar i Stats-fasan, och utan något längre ner, mägtiga patroners patriotiska försvar. Så ett ställa i 52. §. anföres, i afseende på saltpeter tillverkningen: det et lumpigt enskildt interesse, af fördom och va-na, kan hämta den styrka för sin upställda spindelväf, at den klaraste dag därof bortskymmes, och icke förmår skingra denna synvilla; och kort där efter: at man föredrager den fattiga bon-dens förbannelser, framför hans välsignelser. Uti en note vid samma §. nämnes Adelsmans, som kan gå bort; och utom dess sällnas här några tal, rörande så väl tillverkningens mycken, hvi i Wasa län, som Gummantalet, egovidden och folkvrän-men i Wörsoken. – I 54. §. kallas Advocater Allmogens blodiglar, som äfven, utan förlust i maningen, kan mera borta. Uti 63. §. anföres om Advocaten: At de, för god betal-ning oförsynt låta nyttja sig, uti de orättvisaste saker; utan blygsel beträdas med upsåtliga osanningar, de orimligaste påstående och nedrigaste knep. Här lärnas och Advocaturen, vid Skökonäring, och under domare som få skrapor, vid väl rycktade hästar. –

I 68. §. nämnes: at löpa Gatloppinellan Domstolar; och i borjen af den 69, fattas summorna på Kostnaden för Wasa Gof Rätt samt där under lydande hyra domares aflöning, äfven som för

antalet af dr, i förra ordalaget, till Gref Rålamb, i andra
rum ordal: Ombudet Lagmannen, följen antingen, angående
ren och Advocaten, såsom bidragande till den harliga prod
af unga Adamsfolket innehållning, som sedan med en gamm
med sidant vers; men ämnade att dock tala vidare jämte
Laf 70 §, varda den första sidan, som agentskapen angår Ord
Fänrik Gyllingen, Rumma Häradsrätt, endast med vilkor, a
i Guds namn, som uttrycket vidare förklarades, Rumma
tvenne dåmed synad det öfriga, som rörande Extra Ord
tarfvar vidare utförandet förvandring; och i sådan afseen
ning tillåtet, att till ytterligare granskning, så vidgifvar följa
tikar:— Man ett Häradt Rummen, att i stället för Ord
Adamsförmanden, ofta en ung Auscultant, med Vice Hä
dinga caracter, förordnad till dylika ymnen lagd synn
sedan yngling, med ökningsrätt, i stället sedan, förman
dennes ovanliga sjukdomstvenna, att icke må adfrega
dem, vidare på egendomt, förmyran af synd Länsrum
som stulo hafva till tas, för alla Adamsfolket påföljan
handlingen. Hvarvid vid stole med det vid Rom
af en sedan ingranning, sedan alla partens och kunde
mar, dåvid hemmit ingblandat sitt inslag? Och fann
madsam stridighet fortast skulden, att utom dem
som vore till stora kunder, skulden framstå
ån rätta och samt? Ordningsligen sagdt, kunde sål mo
den ursprungligen ämnade Adamsfolket vandighet, att dem
fatta sig; Och då en ungdomligt tvistan mandigen
Rumma, som endast gå ladde sig från ambetet
den dag, i sin egen Rådhus allenast förvalnade
sant ofta hemmets hop stridande partens mo

lidande, sedan gått till stiftsting; så tycktes det
allenast annat vad fordra: att dylika mål, af sådan
ningar Adamsfolket Rätten, allan genom af partsmo
sjelfva utsatte compromissarier, på stället utan appell
mål ändt afgöra ett.—
Den 71. §. åkom, stulen, åtalen mig förnärmelsen, Rumma ting
fördigen tilfinna så han: Dåno och Fänrik Gyllingen tyckte sig
på ting den tilstundande. Ehuru fraat mig ano ifrån det många handl
Gyllingen ämbetsman? huruvida sådana landsrätt vredgång och tryckelse
sina underliga förmenar. Ehu Rumma ändock tiden rätten till
dem, i förmånsfallen ägt tadla Dom, av mi Rumma vilka förut
af inne sin land? Ingen sinnrikast Domning har ämn skjutt
allas sina afgående landsortens Ehu och annan han vad
gjort någon person, allan sjödisharna genom sin land, och Domning
stulen Gustaf III:s tydelse ofvanom någon tvistan, Ehu tagna argumenter
blinn om det afgående tvistan, Ehu tagna argumenter
uti alldig Rummet så antaga begrep, att han det ändå
af Ting Befallningh Fogdemanden i Stockholm sedan sedad högst
nödvändigt, att dylika tilspetande Landskläder, i alla afseen
undan, vaga Landet, ej allena tydeligen af sina tvi
dan ofvanom Gatu, vidare och alla gravan af stad vrigti
ge spelom Ehuru då ofta mog, i synnerhet i förra tidan
den galaktiga principen varandt antagen, att till hantt Hof
ningar i finland, från alla ortar i rådet, ödmjuka
valdes Medlemmar ifrån, som med Rummet nya ungdan
förfarit i stad ömanliga mått; ehuru dock sådant alldig
innom sig sjelfva, utt den jurisdiction, att med fulldomlig
het Rumma stöta godomål, som dåmedan ämne så vida

af

Ödmjukaste Memorial

Underdånigst Memorial.

Uthi Kongl. Kammar-Collegii Skrifvelse af den 1 Augusti 1800. Jemväl af det Kongl. Kammar-Collegii Memorial af den 25 Nov. 1800. Dem 1 Dec. Rem. til Ver. Allm. 123. 125. 8. 610.

Dat. d. 31 Oct. 1800. 585. 121.

Betänkande
öfver Saltpeterjuderi-Inrättningen i Savolax och Carelen.

Innan man gifver sig åtan att skrida, upphäfvet emot Saltpeterjuderiets framgång i detta Land, bestå förnämligast i följande omständigheter:

1:o Ett kallt Climat och korta Somrar, som göra att Saltpeterjorden icke fullkomligt tillredes.

2:o En kort arbetstid om Sommaren och många de öfverhopade arbeten, som hindra en förfallelig handläggning vid Saltpeterladornes behörige tillsyn.

3:o En nästan allmän brist på foderagre, som mycket bidrager till dess höga pris, och dem af officiella priset, som för i Saltpeterlador, behöfves på åtskilliga gårdar många dubbelt mer, än vid den till Saltpeterjordning anvisade.

Dessa hinder, ehuru särskilt mycket betydande, kunnaz igenom en klok anstalt afhjelpas; hvarföre ingen tvifvelsmål, at Saltpeterjuderiet äfven här i Landet, med mycken förmon kan införas.

Hvad det 1:sta Hindret angår, så botar Naturen sjelf vårkan af de kalla Vårnät och våra korta Somrar, med längre Dagar och större Värme; hvarigenom förnättelsen kan mer hård, än i de Södre Landsorter påskyndas, om et oftare ombyte af luft, våta och varme. Hvad det 2:dra och 3:dje Hindret, så komma de tillräckligen att afhjelpas, om man följer den i Saltpeterjord ämnade Maskan, igenom flitigt omrörande och tvenne påkastande. Ljusbrunen, som ligger i samma Climat, lämnar härpå et klart bevis.

Det 4:de Hindret åter, det 2:dra och 3:dje Hindret, så komma de att besvaras, om man antager och bäckhåller följande

Projekt
till Saltpeterlådors Inrättande i Savolax och Carelen.

Privata Saltpeterlador kunna här i Landet ej vidare räknas, emedan de fordra större kostnad, mer omtanka, mer drift och större tillsyn, än här i Landet kan väntas, i synnerhet af Bönder.

Den bäste utväg blir derföre, at vid alla Moder- och Capellförsamlingar i Landet uppbygga Saltpeterlador, som utan synnerlig kostnad och kännbar kostnad kan ske af Socknens allmoge, på hvilken, då Landtboket därigenom af förfrumnas. Alla Lördagar, eller i alla fall förflyttas till de aflägsnare Byarnes Nyttoresor, som till detta arbete utfästas. Det bör en hel Socken obetaglig skjuts till Ladan, och Halm, som åtgår till Tak och Väggmattor, af allmogen lätt anskaffas, utan at någon kostnad härvid behöfver räknas.

Att detta kan, igenom Kronogent Befallningshafvandens åtgärd befrias, at ändamålet, utan allmogens missnöje, kan vinnas, i synnerhet om Saltpeterjuderi Direkteuren, som detta arbete kommer, af Kronobetjäningen tillhjelp, at handhafva, härvid bruker den

[illegible]

610.

Salpeters Memorial.

Uthaf Kongl. Kammar Collegii Protocoll Publicum och Oeconomicum Skrifvelse af den 1. Augusti 1800. Jemväl ett Anonymt Memorial angående Kongl. Kammar Collegii Salpeter Verk med underdånig Berättelse, Hvilka Handlingar Hans Kongl. Maj:t Nådigst anbefalt Collegium att taga under Pröfning och derom i Underdånighet Memorial afgifva, Befinner Collegium sig föranledt att i underdånighet anföra:

122

Kommelse, åt alla de Socknars Tjänstemän, som kom-
mo att sysselsättas med Saltpeter-Ladornes vårdande?

De Premier härtill tillfallande Medel torde bäst blifva använde, om de nyttjades till Premier för dem af Allmogen, som årligen öka sin Ladugård; utvidga åker och äng; anlägga nybyggen och Torp; uttappa Dikesvår; upodla Kärr och åkras, anlägga Slengärd, gärdar och Slenbyn; underhålla Sex Barnsängen egna eller andras; det bästa sätt, at förekomma en och Tiggarebarns, i detta Land mycket vanliga Krigshan- och upvisa något väl gjordt Slögdsarbete, hvarvid detta Land vanar så litet vant sig, at få Svid-Drängar knappt kunna Svärverket till sin Lycka och så Pigor spinna dugligt nog?

Igenom sådane Premiers kunde snarast detta så användade Land blifwa upodlat, Inbyggarne förökte och Boge samt nyttige Slögder införde?

Saltpeterfjuderi-Directeuren, som blir hufvud-drif-fjuderen till en Inrättning af så mycken betydelse, och ill. hvars bedrifvande behöfves mycken patriotisk vär-nad, klokhet och drift är ej öfwes sig tömt med Sine undrade Riksdaler och Skjuts för 2ne Hästar på sine Embets-resor.

Emot dessa wilkor åtager jag mig Inrättnin-ens snarast i Handsättande och väsentligaste be-enfwande, i fall jag blir kraftigt understödd.

Nygård den 15. Julii 1800

Detta Project är af Herr Landshöfd:n och Riddz Hans Maj:t i nådigaste åsyftande öfversändt till Kongl. Maj:t nådiga antagande. Resultatet häraf är ännu obekant; men det är wisst, at Inrättningen, in-bord på beskrifna grunder, skulle snarast med-föra en betydlig förmon för Landet. Den skul-le derföre förtjäna Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets befrydande understöd, i fall, hvil-

Församling mutta anmoda[illegible]
så de til Contracts Justerand[illegible]
samt originael Tabeller; de[illegible]
öfwan nämnd Kongl. [illegible]
ning emtan uppfordran [illegible]
bekymmer [illegible]
4 Tabeller, [illegible]
nogsamt granskade; som [illegible]
af Tabellerne finn[illegible] 1749, då [illegible]
At så Kallade Tabell-[illegible]
At så [illegible]

billighet och lämpa som vederbör.

Ladornes antal vid hvarje Kyrkoby blir 3ne, af hvilka en årligen kommer at byggas med Korswänk, försedd med halm och väggar af halm-mattor, som efter behag kunna öppnas och tillslutas?

Desse Ladror böra vara så rymlige, at allmogens hemmand rymmas; och bör härvid den författning följas, som af allmogen nyttjas till Kyrk-resan, böra hit upp Hästar, som af allmogen nyttjas till Kyrk-resan, böra hit upp förlemningen genast uti Ladorne; af hvarje Häst-ägare tas ock den ute stora Hoar samlade Urinen på Stånd-gods och den ute stora Hoar samlade Urinen på Stånd-

Den gode och Rike, som behöfver till wisa tider godsfolk, kan lid efter annan framskaffas och påföras af Allmogen, som hvarje Lördags eftermiddagar plägar fara wid Kyrkorne, om Länsmannen i Socknen sådant, så förut, låter wälysa.

Den dagliga tillsyn wid Ladorna och ansvaret för wård, tillkommer Ringstugu och Socknestugu Älder-kar, för de Kappar, de nu hafwa nästan till skänk af Allmogen, alt för wäl Lumna härmed sysselsättas, emot tillägg ringa douceur af Kronan. Lorandes Länsman eller Klockaren i Socknen, efterse, at desse Befattn[illegible] Summa den wård dem tillkommer; och nyttja de till bilade den förra Rotsagan, wid den senares fö-wåktaren; hwilka alle med någon obetydlig Lö[illegible] kunna uppmuntras?

Igenom denna anstalt får man utwäg at tillräcklig Saltpeterjord till omkring 90 Saltpeter-Lador utan Landtbrukets förfång, af en sort, som eljest kommer till någon nytta. Och hwem fer ej den fal-ska och snara winst, både Kronan och Landet häfter?

Kronan kan fälde, utan risque, gå uti det som behöfves wid Ladornes upbyggande, Saltpeterjor-redande, Kittlars anskaffande, Wänkmästares aflö-m. m. emedan sådant snart, igenom Saltpeter-Lit-ningen, kan återfås.

Sedan Inrättningen kommit i gång, kunna Kronans Kostnader till wänkets underhållande godtgöras och winsten för hwarje Socken i en Cas hwaraf Saltpeterfjuderi Directeuren borde lämna dels till egen uppmuntran, dels till aflöning, efter

Församling måtte anmodas, at de til Contracts Prostarna ... årlige original Tabeller, ... ifrån dessa för Rikets ... ... utfölje fullständiga ... bestyrkte afskrifter af alla de 4 Tabeller, ... Protocoll, som ... af Tabellerne från år 1749, ... at hvar Tabell ... ... [illegible]

dess antagande några svårigheter ... från Nygård den 10 October 1800
[signature]

610.

Ödmjukt Memorial.

Uti Kongl. Svenska Hushållnings Sällskapets Dagbok för den 1 Augusti 1800. ... at et anonymt Memorial vunnit Kongl. Svenska Hushållnings Sällskapets ... bifall, ... at ... i samma Memorial ... ... at ... bevisa ... ...

... [illegible] ... ...

... Contracts Prostarne insända årliga Originala Tabeller, tillika låta för Kongl. Svenska Hushållnings Sällskapets räkning utfölja fullständiga och bestyrkta afskrifter, så väl af alla dessa Fyra Tabeller

... [illegible] ... för —

[illegible]

[illegible] föredr. den 15 Dec. 1800.

Odenjukt Memorial.

Uti Höostärad skrifvelse af den 22. sidstledne October, hvar Kongl. Rinsken Hushållnings-Sällskapet behagat anhålla, icke allenast at ifrån detta Consistorium erhålla Summariske sammandrag af de hit inkommande Krobsteri Tabeller för innevarande år, utan ock at genom Consistorii ytterligare åtgärd, Pastores i hvarje Församling här i Stiftet måtte anmodas, at då de til Herrar Contracts Krobsterne insända årets Originala Tabeller, tillika låta för Kongl: Rinsken Hushållnings Sällskapets räkning affölja fullständige och bestyrikte afskrifter, så väl af alla dessa Fyra Tabeller

[illegible] lärningarnas widare

för –

å härskildte til slikt behof up-lineerade
tent-ark, som åfven af Tabellerne för
1749. då med det så kallade Tabell
hos oss början gjordes, hvilka afskrifter
dermera af Contracts Probsterne til
sistorium, och härifrån anteligen, jämte
mandraget af Probsteri-Tabellerne, til
Kinska Hushållnings Sällskapet kunna
inhändas.

Och som Consistorium nogsamt inse
nyttan af denna Kongl. Kinska Hushåll
Sällskapets anstalt, och dessutom gärna
fattar alla tilfällen at lämna vede
len af sin beredvillighet, at i allt hv
på Thy ankomma kan, söka befrämja
Kongl. Kinska Hushållnings Sällskapets
vår gemensamma Kosterbygds väl
tande berömmelige afsigter; så har
Consistorium icke allenast, genom ung
utfärdadt Circulaire, upmuntrat he
Pastores här i Stiftet att i alla del
fullgöra Kongl. Kinska Hushållnings
Sällskapets förenämnde åstundan
ten anseer och för ett härdeles n
att för egen del upfylla allt hv
Kongl. Kinska Hushållnings Sällskap
behagat Thy updrage.

Om hvilket allt Consistorium
väl finnit sig förbundit, at härm

delst ödmjukast meddela Kongl. Kinska
Hushållnings Sällskapet behörig under-
rättelse. Borgå den 3. December 1800.

Zachris Tygnæus.

M. J. Alopaeus.

C. F. Meinander. Joh. Borgström

E. G. Slottman

Kongl. Kinska Hushållnings Sällskapet i Åbo.

Efriga lärningarnas widare
för-

Reflexioner

[illegible] här uplæsne med ingifne til
[illegible] Wällofliga guvernementet, Herr Kammar-
[illegible] Winters i sitt [illegible] nämnde,
[illegible] min [illegible] hans [illegible],
[illegible] Kollegium ingifna anstäng-
[illegible] ett intressanta Memorial, angå-
[illegible] åtskilliga vigtiga ämnen och [illegible]
[illegible] allmänheten, som [illegible]
[illegible]ning. Och som Kollegium i
[illegible] [illegible] borde [illegible]
[illegible] öfverläggning om [illegible]
[illegible]heter och åtskillige för [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] vigtiga
[illegible] anstalter, [illegible]
[illegible]; at [illegible] til Kol-
legiets [illegible] prøfning [illegible]
[illegible] [illegible] Reflexioner [illegible]
anledning af nämnde Memorial
[illegible], som [illegible] [illegible]
[illegible] til, nämnde
[illegible], [illegible] för hvil-
[illegible] [illegible] och Statistiken
[illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], som Herr Kammarrå-
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] för [illegible] Hushållnings
[illegible] [illegible].

Brist på Arbetare

pag: 2--17.

[illegible] [illegible] [illegible] allmän, [illegible]
[illegible]; [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] de sista 40 åren
[illegible] [illegible] [illegible] fördubblats; [illegible]
[illegible] vi [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
anstalter, som [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] til [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]; [illegible] som til [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

för-

förlofvan, skolen än lyckligare
vänskommen bidragen til folk-
kens förökande, och Landets
i nödvändigt sammanhang stå-
upodling.

Utdrag af Tabell-Wärket.

Den utvägen Sällskapet redan
mit välmenten förslag widt-
at ifrån allen trakter af land-
inhämtade detailleradt uppgifter om
folkmängdens belopp i Finlan-
bude för det närvarande, och
de med medlet af det samlade
hemmet afverlefvat, skall, som ge-
med allskat förmodan, gifvan
skapet än sällsamt mot gladen
ledningen, at för en framtid
gen än större förlofningen i
dets bude folkmängd at dem
vande välmagen.

Emellertid kräfven bude lä-
lighet, Religion och Statskonst
noggrannaste wård om männ-
skjelet, och det skall alltid fl-
at wärdigt och nyttigt bemöda-
för Sällskapet, at uf. til d-
wigtigen föremål strecken sin
mänskamhet at wärkningsfor-
gen. Förjen är redan gjord,
ytterligare anstalter äfven
tänkten til bude bewarande
förökande af wår folkhop. M-
mig eilväl tillåtas, at än i
angelägen ämne meddelen
gen välmenten anmärkn-
gen.

Bönders Fiket för Mantals Pengar.

Enligt lantarens drift at ö-
förmå människjor alltid otv-
git til ältenskap och fortp-
tande af sin afkommen, så
de hafwa ungen utsikt til bär-
för sig och de sinen. Ett lätt-
wägarnen härtil för den arbet-
hopen, är sålades den hätvärd-
ligaste utgård som i denna

wärna nödig at widtagen eller gu-
lan? Wärna allmänningen Författningen om
skiften, hemmans klyfningen, öfver-
jordan, lybyggens anläggande,
stegnähjen, m. fl. syften allen der-
, och hafwa redan i mångfal-
afstanden bewist sin goda wär-
gen wäre folkmängds tilwäxt.
ningen har ock genom aftagit
mantals penningen för de hem-
brukare, som hafwa 4 mantals-
barn, samt de Lappare och
singer, som hafwa 4 barn öfver
alder sätt upmuntra mäng-
en til en omtänksammare wård
sin afföda; en i hemming gansken
mäntl anstalt, då man kunnen
wärda wäre callmoge sätter gu
befrielse. Med hare kammar-
at ej jag eilväl fullkomligen
en ense, at för en hemmans cuba,
i wårt land gemenligen har nö-
tlagt äfven för flera barns fö-
at upfostran, och som med skäl
mer at bör räcken gu den wig-
förmanen, att i egen barn
den sig det sällsamste at nytti-
bitande wid sitt gårdsbruk,
en hanem förnämnde Fiketan,
hem har 4 mantalsskrifna barn,
slippen ur mantalslängden,
en bude nödig at billig, sedan
hans barn redan upnått
ulder, att de sålen mantals 3
kunna wara hans tragen-
ut idegaste medarbetare.

NB. så länge det yngste barnet är under wår.

Förslag til rättelse i Författning om befrielse för Mantalspenning.

Deremot förtjenar denna befriel-
at utwidgas för de torftigare
ne bland den arbetande hopen,
Inhysingen, Soldater, Reserwer,
Dränger, Dagswärkare
hvilken often, at det icke utan
skäl, mehr för en olycka at ägen
mängen

mungen bara, och som sulades, [illegible]
med dem skolan delan sinan [illegible]
tilgungen, utan twifvel hafvan
gen billig rätt til Statens [illegible]
dande och understöd. Att [illegible]
efter det förste barnets fremmel
til wärlden befrim Föräldrar
ifrån mantalspengarna, [illegible]
dock, wara något för tidigt.
wan de fattigaste Föräldrar [illegible]
önska sig utminstone att bara
det sakens sulades hällan i
gott tillstånd, och behöfwer
genom nogen belöning [illegible]
det kan ock lättligen genom
skälsel, eller tilfälligen [illegible]
omkommen inom förste [illegible]
och du wore frihetan för [illegible]
penningarnas erlägande [illegible]
gen afförtjent. Jag wille [illegible]
förslag, att först wid det [illegible]
barnets födelse, och i händelse
förste du än är wid lif, [illegible]
Gudren slippa ur mantalslän
den; du det tredje föds, och [illegible]
gen äldra än lefwa, skulle [illegible]
frihet förunnas [illegible], och
ligen bägge Föräldrarna [illegible]
befriade ifrån alla personelle
skyldor, du det fjerde kommer
wärlden. Flera barn [illegible]
nämnde personers [illegible]
hällan att [illegible]
om något, eller flera, [illegible]
de mantal under tiden genom
döden bortgingen, borde [illegible]
manernas minskas i [illegible]
hållanden, till en ny [illegible]
[illegible] de förrens bortgång [illegible]
delst hwilken förbehåll [illegible]
förmanen att Föräldrarna [illegible]
förmaledes, att ej blott [illegible]
bringa, utan [illegible] med all [illegible]
sorgfällighet wårda sig om sina [illegible]
lif.

[illegible] utan [illegible] Lorgarna, som [illegible]
[illegible] Dockna hendt [illegible], och
[illegible] eller [illegible], som [illegible]
[illegible] hemmanen, men ej [illegible]
[illegible] medel dem i sin kunde det [illegible]
[illegible] hindenafter förblifwa wid den
[illegible] för mantalspenningar, som
[illegible] Jorfattningarna [illegible]
[illegible] intet [illegible] fjerde i lifwet
[illegible] barn [illegible] sitt [illegible];
[illegible] til [illegible] billigt wara
[illegible] hudan [illegible] dem kunde för
[illegible] wid det [illegible] barnets
[illegible] wäl, men med [illegible]
[illegible] eller indragning [illegible]
[illegible] om efter [illegible] tid att
[illegible] flera [illegible] dem genom döden
[illegible]?

[illegible] denna [illegible] blir
[illegible] del fruktlös, om ej [illegible]
[illegible] tillåtas [illegible]
[illegible] författar, som [illegible]
[illegible] i [illegible] wälder,
[illegible] Statens 1000 [illegible]
[illegible] för [illegible].
[illegible] wisa, att [illegible] om-
[illegible] 5te eller 6te barn [illegible]
[illegible] det förste [illegible]
[illegible], att denna mortalitet i
[illegible] gör [illegible] til [illegible];
[illegible] omständighet
[illegible] att [illegible] under-
[illegible], om ej [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] att i de [illegible]
[illegible] sig [illegible] infinna att
[illegible] förenämnde [illegible]
[illegible] stora förlust, och om ej
[illegible] [illegible] i denna
[illegible] i alla fall [illegible]
[illegible] [illegible], som
[illegible] ställa? [illegible]
[illegible] i [illegible] [illegible]
[illegible] kunde [illegible] att in-
[illegible]

Utterl. Förslag i nästade ämne.

Mortaliteten bland Barn.

[illegible]

NB.

Koppympning.

[illegible]

[illegible]

Förslag till Koppympningens befordran genom klockare och Präster.

[illegible]

den utmärkt, om de tillåten af-
öfrigt innehafvare alle för en k-
re enligt Ang. nödige egenskaper
kanske kunde uppfyllen indem
tingen klagtare, du de ej mindre
40 år, ulägges, eller utmin-
nemmens och upmuntrens, sig
sig detta handlag, men de gäldr
du de innehafvare öfver 20 timmer-
lig intrest, och utan sig vicarie-
lar medhjelpare, som i samma
Ilm, men vulgärande kost
de inöfvers, och fru hopp om sul-
nen, du de uppfyllen förefrigt dertil
lige behinnes. Men framför
vore til undanmulet bidragen
om K. Majt i nåder tillåtes
hälsa de Prästmän, som dels
ugen handlägging, dels genom
mensningar och upmuntring
i mäntelig man ~~[illegible]~~ bidragit
koppympningens informande i
Stad, Socken eller Landsort, om
nödigen vulbehag, och ut Kong.
fru vänt sjelt i befordringsvägen
ville hafva derpå nödigt af-
som uppfyllen enbehållen Consist-
ut vid förslagens uprättande
om hur skild upmuntrandet
Ilm Prästers förtjenster om
Medborgares uplysning och be-
rande och människjelig; för
den vulsinnande utgård fru
Kyrkoherden Simelius i Kalajoki
Capellanen Maj. Stenhagen i Gharl-
reden, om deras och Landshöfd-
i Wasa gjord anmälen, fuk
om K. Majts synnerlige nåd
vulvilligen. Och skulle det med
sinnande hinna ~~[illegible]~~ bara uligger hvar
i Finland blifvande Prästs, och
hen til Ordinationen admitterat,

Medicinen och det hvarstädes befin-
de Lazarettet, som öfvert sig bude i
ymning, och öfrige nyskommande,
om för hvarje klockare nödige,
ägiske kunskaper, och hvar öfver
nördighet derutinnan kan förete
ämnen Facultetens bevis, om det
dymedelst mer kommer i tilfälle
med sitten sinne insitter framde-
gagen den Församling, dör hvar
blifvan tjenstgörande.

Förslag til Fri-
heter för tillåten
et antagen kopp-
ymning.

Tillåtes Kongl. Majt. efterligare, och
förhål, t. ex. om 5 år, bevilja
bruldrar, som lutar ymnen mellan
och sinne barn, som ej mer hafft
rum, ungen lending om lifstid
~~[illegible]~~ personelle utskyldarne,
ringar den och warm mutte,
jag ~~[illegible]~~ uppfyllen denna förmon
lecker flere til et förhål, för
det större delen och Nationen hvad-
och fördom eller oförstånd, ej
och warm mycket benägen. Ej
vänkets förlust blifva förma-
ren ej inom nämnde tids för-
mycket betydande genom denna
gift; hvilken desutan rikeligen
ersättes i en ut Ohmtens be-
fallkommande, och i en allmän-
ne Nationen utbredd hag och
för ymningens bude ~~[illegible]~~
och utöfning uppfyllen för fram-
de. Om hvart Manigheten och
ur ärfvarenhet blifvit öfver-
om dess fördelar, vore det
kunt ut uppfyllen utan vidare
ringar från Ohmtens sida, stör-
ut bibehållen det fortvarande
nen en gång hunnit fattas för
vulgärande mestalt.

Resor til kopp-
ymnings anstalt
landes.

Til hvar mycket hälsa befordran
dess förslags framgång, borde Statt
tillåten hos Kongl. Majt. erbjö-
den

Förslag til Fri-
heter för tillåten
et antagen kopp-
ymning.

* i anhaende
til det stora
wärde allmogen
öfvermalt hos oss
plan hätten gjuf
Ilm fri heter,

* hvart i anledning
och Kongl. Wäldrat
och d. 21 Aug. 1786,
§. 3.

de sig, at gjøre sin behagelige utta-
en i Kopperpoppingens konst kunn-
øfvad lemna, som ej allenast
undervisning derutti skulle gjøre
Stundspersoner, Prästerskap och
Lärare, utan ock dem som allmänna
samt dessa klåfve Gubbar och Gum-
som sig derutti öfva wille, med und-
undervisningar tillhanda, samt
Ett sådant förnuftigt Landets Inn-
ut allmänna folkskolor, som högre
gre, at genom kopperpoppingens
tagande rädda sinna barn fri
lyten ut en enkom dåd. Ge-
sådanne idkaligen i landet ut-
de rekor ut trängande föreställ-
ger om sådans bruk nytte och
bärlighet, sagende slutligen fru
Assessor Hall, biträdde och att upp-
Prästerskapets nitiske medverkan
öfver de fordomar ut den mot
ja, hvarmed Österbottens, liksom
och det öfriga Finlands allmän-
i Norrbotten skydde kopperpoppingen
som en ej blott fruktan, utan
syndig nyhet, eller att förmant i
i Guds styrelse öfver menniskor
öden, lik ut dem.

Expedition till K. Mtt i nästledne åmne.

Ons som ut ut Herr Landshöf-
gen Ramsay i Kuopio redan fö-
ur hedra till Kongl. Maj:ts ingifv-
ut med Consistorium i Borgå com-
municerade ~~[illegible]~~ förslag
klockares användande i kopper-
ningsvägen, som ligger hos Kon-
Maj:t antagit, i wanten om
uplysningar om yttre lägen
Kongl. Maj:ts, i anledning af Di-
Ombudet i Borgå derom under-
nigst gjorde anmälan, af hvilken
skrift i sammanhang förnum-
hemställer jag, om ej Rätt-

Barnhus.

Enligt Herr Landshöfdingens uppgift,

* i annan wäg

Arbetshus.

med det förste borde sinna underdå-
tenter i förevarande angelägen-
mål hos Kongl. Maj:t i underdånig-
hemställan, som det ock ej mindre
en redan både begärt ut skriftligt
om slutligen lämnas till gläm-
ut utan ock lämpligt vore stäl-
det.

Ett stort ut allmänna Barnhus-
ningar lämpligt ifrån ut spinn män-
, tvärtom wällan en i proportion
antalet omanligen stor mortalitet
de i dem ingvarterade barn,
erfarenheten tillräckligt bestyrkt.
Som således ej ut recommendera sy-
nogt medel till folkförökning
, hvarförutan, om de ock i detta
ende nogan nytta medförde, de
de ofantliga till dem uppgifna
men ej allt id gjorde rätt hand stan-
de kostnader, ej kunna i vårt
ige land förslås hålla nogt all-
manligen antagligt medel till fol-
bara upfyllande. Den obetydliga
det hvarmed Ämbetsmän utanom Hof-
stad plägar mäta det dem ut Hospi-
medlen anbjudna understöd, hy-
utan tydeligen bevisar, att allan
ka i denna afsikt gjorde kostna-
gemenligen, ej det ut flerahanda
ter, förfelas sitt ändamål. Ett
dessa fordra vore således ej i sinn
rådligt. De utskylder, hvar-
vanligen Sjömän nyttigen blifvit be-
de, utan ock redan till andra Ki-
tarfvor anslagna. Kan nogan
kopperpoppning nogorstädes upholdas,
den hellre* användas till upfyl-
de ut vårt dåliga upfostringsväsende!
Ej större Städer kunna Carbetshus,
fördelar, hafva sin gode nytta; men
andet lutar sklen inrättningar all-
ila med nogan förmon vänt-
en sig. Ehrens Kongl. Commerce Colle-
gium

giem redan Tänge i Sweden afsilt
vid besparende Passoralier, hvor man
ej om hvaraken i Sverige eller Ind-
hett nogen Sweden anstalt vid tre
hvilken och för alle framtid
utablifva?

Folk utflyttningar.

Om den förlust på folk Vilet
nämligast genom Sjömans vilig
flyttning lider, ära meningen
det olika, ehuru bunden och unvarm
Wettenskaps Academiens Secretaire
varna Wargentin och Nicander, i
ledning af Tabell vänkat, sökt be-
at dessa utflyttningar i det hela
mycket betyda. Till utredande
denna fråga, huvuden den egen-
kan angå Finland, villa [illegible]
lin, at Sällskapet genom [illegible]
respondenter i hvarje Sjöstad [illegible]
NB. [illegible] inhämtar af de dels
Sjömanshusen, dels Sweden [illegible]
dels vid Magistraterne, de [illegible]
uren förde contactningar [illegible]
vårt Coopvaerdie man [illegible]
mungen af dem, som ifrån [illegible]
sjöledes afgått, under nämnd
förlopp burtta blifvit, at [illegible]
[illegible] plattar, samt af hvad [illegible]
hudant sig tildragit? Genom [illegible]
uplysningar jag förmedar at
tvistämnen, med [illegible]
het borden kunna utredas. [illegible]
ej kunnelen til fosterjorden, til
hustru at bana, en Sjöman [illegible]
vid egen skepp, lär det, [illegible]
en så vidstrakt sjöfart [illegible]
nu utöfvar, at om ej den [illegible]
les skulle förbjudas, blifva
omöjlighet at genom Författ-
ger förekommen sliken utflytt-
du utlänningen, at i synnerhet
gelsmannen, genom dryga [illegible]
ifrån ur förhöjda hyror, eller [illegible]

[illegible] storm at granna lafter
[illegible], lockar, hvart segdt från alla
[illegible] nationer sjöfolk til [illegible]
[illegible] bunde krigs- och handels-
[illegible] bemannande. Emellertid
[illegible] för Svenska Landborgare,
[illegible] och [illegible] vara hvart
[illegible] den andra anledning, som kan
[illegible] til nogot stora antal, för vårt
[illegible] utom egna grändsor. Cut-
[illegible] hafva ej vi Finnar
[illegible] at klagar öfver andra utflytt-
ningar.

Inflyttningar

Cut utan genom inflyttande Ut-
[illegible] kunna ersätta nästa-
[illegible] förlust, at dymedelst tilli-
[illegible] vårm lärningar, [illegible]
i [illegible] til vårt lands oli-
[illegible] at lägga på så afsides [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. Tilla heller
[illegible] vårt Trustanskaps, kanske
[illegible] nogot öfverdrifvet, nit om
[illegible] helgd, nämnar räcknes
[illegible] nogot hinder mot sliken inflytt-
[illegible], sedan en fin, at ifvan
[illegible], Religionsöfning blifvit al-
[illegible] Trosförwanter, til
[illegible] Juden, i Författningar
[illegible]. Hvad dem, som ifrån
[illegible], Italien, Schweitz och [illegible]
[illegible] i de senaste åren ut-
[illegible], hafva väl ifvan flera
[illegible] at mindre förmögna lärings-
[illegible] warit at räcknen; men de
[illegible] at närmast tilgränsande län-
[illegible] klaka Vagnatar blifvit med
[illegible] ammar amottagna, utan att
[illegible] vår kalla nordiska himmel
[illegible] sakna sig en fristad. Hvad
[illegible] den öfriga mängden af dessa
[illegible] mängder, så lära vi böra
[illegible] det för en ren National-
[illegible], bunde i anseende til Religion
at

Reserve Corpsen.

[illegible]

Friheten för klufne hemman.

[illegible]

NB. Kl. förordningen af den 8 martii 1870 beviljar dessa förmon för alla de klofne hemmans åbor som afflytta efter Byn el. gl. Tomten.

[illegible]

Storskiften

[illegible]

N3.

137.

Ruf Pyrkjours Korn Tabeller som hinaerfa
5te ör forfärdigad Rum lättaligare ägna:
gäb folck Nummer, til exempel:

1775	för folck numern			2635.
1780.	do	do	—	2567.
1785	do	do	—	2627.
1790.	do	do	—	2577.
1795.	do	do	—	2681.
1800	do	do	—	2733.

Ypsigkeit

Folkekongedømmet

Folkets Oplysning

Jvfr. 17—26.

Økonomiske Oplysning.

Pædagogien

til det offentlige Undervisningsvæsen

digt at med nogen nye förälm-
ge Lärarenas vid dessa Lärar-
ens sin Tilligt lönte, att wara de
allmännaligen hafwa widen be-
wilker i sin uärstjenst. Kunna
Stadernas inwanare, genom
hetens utgärd förmås at, med
de i nuwarande tiders behof.
fmeldigt amot fordom fordubbla
rupriser, sin betydaligen förbätt-
Skollärarens lönewilkor, att
man skulle kunna til dessa sy-
mmäla at förordnas, sin tjen-
nerligen allen öfrigen, ehuru w
tänkte förslagen at uphjelpa
Stads Pädagogier, til alldeles in-

Trivial Scholar

Trivial Skolarna är utan-
gift Classen i samma oeconomiska
hänskende; men sin instrukt-
wisningen nu i denhamma är,
den bland sin stor mängd Eleve
denna Class naturligtwis bör
gar innefatta, af en andra Lär-
omöjeligen kan hinna bestridas
den hälst ungarlunda skall
amot ändamålet; sin wara
Ilen förslag, at fördela allar
gen denna Classen i 2 Circlar,
en Lägre, hvilken den ungefärl
nu är, endast med nogen widst
ra Upmärksamhet at Historien
graphien, i hvilken kunskaps
den förste undervisningen här
grundläggas; at en Högre, som
fin en ny för sin bestämmelse
Lärare, hvilken det skulle
at ge sina Disciplar de förste
männaste grunderna i Mathem
och Chemie, samt dessa vetenskap
tillämpning til läringarna och
männa lefvarnet, Natural Historie

at Sedelärar, jämte fortsättning
undervisningarna i Historien at Geo-
chien, samt hvarjehanda lämpeligen
fäfningar. Och som en del af dessa
Lärar äro oningängeligen äfven
dem, som skola gå den agenta-
sin kallade lärdom wägen, sin
Lectionerna sin kunna fördelas
allan den nya, och de sin Stat re-
warande äfre Lärare i den
inska Classerna, att de i wissa tim-
kunde hafwa gemensamma Ele-
at handlade.

Jonder til de nya Lärarenas afloning.

Hvarden sin ford til denna
Skolsystem, hälst lönen derwid bör
sin tiltagen, at en brat kärl
amottagen den, at för nogen
tid denhamma behålla; En
dsam omständighet, som hos oss sin
laggt hinder i wägen för wärl-
ligheten af de bästa at nytti-
de förslagen. Jag misströsta
ej om utwägen til denna swu-
ts afhjelpande, at sålades ej hel-
om möjligheten at winna Skol-
gets bifall at förord för min

Cathedral Scholan bud

Hvad sålades först wäre i Åbo wan-
Cathedral Skolan betraffar, sin äro
at Lector derwid gansta wäl
, den förra nämligen med 120, och den
med 111 t. spannmål, hvilken
ning mycket för dryggt tiltagen
ngswilkor, i stället för at gagnen
rvisningswärlet, medförm den
olägenhet, at de Lärare, som
ung dessa förmenligen lönor er-
lt, för all sin tid fästa sig wid
syslor, dem de dock wid tiltagen-
r blifwa bunda ledsen at oskicke-
at skötta med den drift och
ärhet, som hos en rättskaffens
lärare är af sin mycken och er-
lärd

lund nödvändighet. Ging wille
des förslag, at wid dessa Oppla-
dels timande vacance, 40 tun
wäl af Rectors som Lectors löne
la indragas til den nya Lärare
uflöning, som dessutom i mensa
til de Skandalas ons minder
ne insikter hos honom fordra
de fru rang ons wärdighet nästa
Rector; hvilken sistnämnde
efter detta afdrag hade 80 ℔. til
i behåll, utom afkastningen af
åkern, ons hvarjehanda minder
dentier, ons sålades wider mer
nugen Rector wid Trivial Skol
ehuru han wisarl. ej har dogger
bote, än nugen af dem. Lä
vore ock wäl belåten med sin
blifvande 70 ℔. du dessa lön
fall öfverstiger de öfriga Skol
rernas. Conrectors ons Collegers
samt Apologisten skulle til vi
behållen sinn gå Stat mellan
oförändrade; ehuru jag til lön
bättring för de sistnämnde wäl
fraskad att gå fram med det
slaget, att ej allenast inne
borde med all åt Skolningdomen
i sin sinn ons obetydliga hemmor
stan utan allt andamål, af
yngarna bevilja utdelning
de dem allsingen bestämd
ons i det stället mellan hela de
upbörd til de lägre Skollärar
nas lönaförbättring, utan ock
denna åruldiga afgift ifrån
manen til Lärarvärkets ingen
måtte i fördubblad räkneväm
hörafter fru utgå. Men detta
förslag hör wäl ej til Sällskapet
tagande, utan sin wider det för
bätt

1624 d. 7 Apr. Förr
ifr. hvar rel

Förslag til Löne
reglering för den
nya Lärare i
Trivial Scholarne

141

ningen af Apologistens löningswillor?
Men du lönarna för de 2ne högre
mann i wåra Trivial Skolor ej tu
sudent afdrag, som jag i mäs
til Rectors ons Lectors lönarna
Cathedral Skolan föreslagit, ons en
kunna för egentl. Practiska Wetten
mann äfven wid de förra, wore likt
ingen nödig; sin har jag warit
ämt pu, at dertil kunna uppe
mannen fond, som du den ej hårtils
mit til Staten gode, äfven fram
fordre kunna af Statts wärket
bärns? Kronan har nämnl. i de
som åren redan erhållit, ons er
lar än dagligen, efter fichets
förlopp, af flera nya hemman
alldeles afsmärknad Statt til Statts
ekets undergård. Det är likväl
egentl. dessa nya hemmans räntor jag
utkommen, de mer omskärtade
Stats Contoirets disposition. Men
sålades under Statt fallen eller
mande upbyggen är ej än nugen
motionde ålagd. Den tid borde lik
samt kommen, du äfven denna
fru de nya Gemmanen, efter
mer mannen bemärkning bör utgå,
at ej af denna, ad pios usus sin
förr användas, fond, som jag
fran vägande begärna ons hoppas
hjelp för wårt tarftiga Lärare
al, sin att wid hvarje Trivial Sko
lemedet en ny Lärare, med om
50 tunnors årlig lön, jämte tour
wärdighet nästa efter Rector,
dubbla tjenstaur, kunde
ordnas, hvars Lectioner af Skyl
ter blefwa anmehanda med den
Cathedral Skolan föreslagna nya
mer
du wårt Land redan fram äldra
hvar nugot sin när hjelpeligen
under

underwisningswärt i den egen
sin kallande Gärden mit Ecclesiastika
gen; och Kongl. Maj:t, och Riksvärd
ing för Gänsten Ungdomens
gen upfostran til Militaire Stunde
skunkt, och en anlang för detten
med mycken kostnad inrättad Pa
Skolan i Haapaniemi, bör vi
vilen ett landsfinderligen omhänge
Tafven för dämmandet och skickelig
ämnen til Gärdets ej minder
gelägen och nämnfaldigen Civil
boten lufven och nödigt befall
de förslag Rättskapet, til ärnu
de och att för detta allmännen
ett i synnerhet Finlands uplomst
vigtigt ändamål, i undanden
skulle medlagen.

Som likväl hände kunde,
Stats Contoiret wid denna mestal
de nuget att gäminnen, sin han
ställas, om icke i sådant fall
Kongl. Maj:t i undanbenighet kun
behöfvas, att til afhöning för
ingen Gärmen att regalt Pastora
sådanna willor måtte medlas,
den Kyrkoherde, som dertil i
utnämndes, tillika vore förbu
den, att af Tertials Lienden af
50 tunnor spannmål til nästbar
Gärmens uppehälle. Kongl. Maj:t
gen rätt är det, att efter behö
skilna lägenheter, Tafven utom
ling, til Gymnasii och Skola Gär
bärtgifvan; enen du jag gen Flan
gode skäl ej wille hafvan en sin
Skolmans uppmuntrande delad
nägen Pastoral wärd wid en annex
hvarigenom lättel bunde Skolan
Förbättringen kunde kommen att li
hem och lättel wid skilna rändelig

förmanen kunde fattas det ärnd, att
afstid wid sin Skolehyssen förblifvan;
skulle jag tro, att den och mig uppi
utvägen til hans afhöning vore
lämpeligaste. Således kunde den
nämnde Pastoren t. ex. i Muhos, al
nuget mennet större regalt Pastorat i
botten, med ~~[illegible]~~ ofvannämnde spann
quantum bidragen til den ugen
mens afhöning wid Skolan i
Pastores i Wasa och Björne
til dessa Stunders Skola wärt, och
en sådan ifrån Pastors inkomster
förslagen abalienation i allen fall
inom Stundet, under hvars
vilegier nämnd. äfven Skolelärmen
och Gärdets Ungdom, och en sin
förbättring i Gärnvärdet hände
Stärsta fördel att förwänta; sin
ej heller fran Tänstarskapets sidan
genhägelse i detten mål wärm
befarm: Om Kongl. Maj:t finn
godt att dela nämnde Pastora
sin blifva Pastors inkomstorna,
om fall, mer förminskade, än nu
om 50 tunnors afstående af Tertia
til en sin högstgängelig Lienstemmen;
det afdrag omkladt de t. ex. i Wasa
Björneborg, etc. blifvande Pastores
om fall hände sin tacfliga och ga
utkomst.

Men skulle, mot förmodan, allen
nämnde utvägen til understöd för
hjelpbehöfvande underwisnings
, och en allen mennen ansel
nämnen vinnen det afsnämnde
understöd, ~~[illegible]~~ utvärtes för mig til afhjelpande
nämnen bekläggeligen brist, blott en
nödfalls utvägen att förslag, den
att Conjectores i Trivial Skolor
skulle förwandlas til skilna för
Tänstningen i de practiska Vetten
gärnen erforderlige Gärmen, hvar
af

Gymnasium

Postulate

Kollegiets til nuvarende Fuldigt med
behof destinerade tilgunger hvem
en sudem fond, synes hafvem flere
grundlagen betvinkligheter emot
Kompeligest borde emellertid
vara, at i undervisningen hat anhuld
om nuget nuvarande til Borgen bel
regalt passerat, huvem annexa
en sudem og Lärare i Chemien
Natural Historien, hvilken desutan
med Matheseos, och Moralium Le
kunde delen Lämmerna, afvan i
den öfriger Gymnasii Ungdomens
Derwisning, och af dem utvi
ter hvem bitrunde vid de ege
för den Civila tjenstevägen b
stämmde Yngelingers Handelsdeni
ellen stade ej heller denna förmo
att erhållen, hvilken du den
utvägen, att med Matheseos Le
huvem i Tjenstevägen den umbär
ste, förenen afvan den nu i
hvilken practiska undervisningen
för Landets blifvande Civile
bestämmen och Näringsidkare,
den desutan borde under sin
hetid vid Gymnasium begagnen
afvan af Lectionerna i Historien
Moralen, och de dagelige Skrifvel
gerna.

Academien

Sålades utarstur ordnet at
nägen ord nämnen nuget om
hvarvarande Academies inrättning
förhållande i mensenacht til nu
nämnde Elever för Landets Ci
tjenster och Näringsstund. Ett
i allen för dem nödige Styrke
hvem kunnen erhållen, erforderlig
ledning, men gstridigt, du 2 Aca
mien, utan Adjuncter och Doc
ter i dessa Vettenskapsgrenar
ordentligen och på Stat Lönten

som bunde publice, och privatim Lärare
Chemie, Mathematik, Natural Historie, Veterinaire Vetenskapen
Oeconomie, o.s.v. Hvarförutan Academien
en Botanist Trädgård, ~~[illegible]~~ Dem
ger af allehanda Naturens al
er, och en ~~[illegible]~~ Vetter Bokhandling
allehanda Vettenskaps delar at tilgå;
att den som ordnet rätt vill men
nde sin Academiska tid, hvar in
landen hvilken tilfälle att ytterli
ga fullkomna sina redan vid de
ga Lärovärken, afvan i den
tiska vägen; grundlagande studier.
Antiquarie och Architecturen kunnen Ma
theos, Oeconomiä och Eloquentiä Profes
sorne gemensamt undervisa; men
tningen bör lärare under rehor
skilliga lärarens practiska Hand
ning. I Handels och Fabriks ~~[illegible]~~
Kunskapenna tilhör det Civiledes
Oeconomiä, och afvan til en del Chemiä
Professorerne, att gifvan de fransten grun
dar. Men afvan i dessa sistnämn
vägen bör genom rehor, samt
lärning och Handlägning, den
Theoretiska undervisningen blif
vor practiken gagnelig. Gullt nog,
den som vill ingen i dessa slags
ingsvägen, ej hvilken vid Aca
mien tilfälle att inhämten de för
gela angelägnaste grundsat
hvarpå hvem sedan i en fram
kan fotan sina ytterligare fram

Praeterea Oeconomie Uplysning

Lett at vara Trust Candidater afver
vid och ovillorligen begärna insil
i Oeconomie och Natural Historie, hvi
de innan sin ordination derute,
om i andra Theologiska och Phi
sophiska Vettenskaper borde för
ad, kan vara betvinkeligt. Om
hvilken hufvudsakeligen en helt annan
ben

Oeconomie

Upmuntran för den Acad. Ungdomen til Anskaffning

[illegible]

[illegible]

Tilgång på Böcker.

[illegible]

allan mindre dåglighet; hvarför
ej wore Sällskapets omsorger ad-
digt, at afterhand saken afhjel-
denne brist, hvarigenom wi gjor-
ad allan ej blott Finlandt, utan
Svenska Hushållare högeligen f-
bundne. Jag nämnes dock
nu blott liksom i förbigående, s-
att nämna i sinom tid wisserl-
rättigandt til Sällskapets upmun-
het, at lämpeligt att hysselsätt-
ungen framdeles blemd ad ogr-
de ung at skickelig Oeconom, all-
Natural Historicus. Emellertid wo-
arudligt, att i wår Dagbok gifv-
förslag til at citat godt Hand Bo-
i Hushållnings Vetterskapen, hvar-
hufvudbäckerne sin wäl i wår
mie afverhufvud, som i dess f-
sinskilde at wigtigaste delar-
de kurteligen upnämnes at
menderas. Lärungen Landthushåll-
kan hafwa bunde rud at lust-
~~[illegible]~~ mesklaffe sig ungen all-
mäste bäcker, men hvar kunn-
hvilken hvar husom de bästa at
vädsmekligaste borde tilhandla
luter sulades mettingen alldeles
att köpa, allar om hvar och hvar m-
köper en allar annan bok, s-
hvar lätteligen på dess wärde at
hull bedragen, förledes dem-
orimmeligen at skadligen försäk,
hvar wid allan puntunkten förbät-
ger, at blir sedan sin ingeket
wisare,* wid det gemeln bonda
i sin hushållning. Skulle detta f-
godkännes, sin blefwe det sedan
för Sällskapet att äfwen derom
sörja, att, utminstone på Sällskap-
hvar i Elbo tilgång alltid mätte
nes på sudanne godkände at b-

NB.

* Svenska för all sin öfrigen lifstid,

Hushållsskrifter, som på skeende re-
tion hvarifrån kunde omlring lan-
widare utspridas.

Sällskapets Handlingar.

Hvad Sällskapet genom egna i den-
wäg utgifwande Skrifter at Hand-
ger framdeles nu kunna ästad-
nna, skall tiden utwisa. Emel-
tid, at sedan Sällskapet ofantelig-
utagit sig den förbindelsen, at ock
denne wäg saken gagna at ug-
sinna Landsmän, melanna det
andast derpå, at bringa att sudant
tit til hvar wärkställighet, hvarom
skapet ock redan ugligen gått i
författning. Man att i förwäg bin-
til ungen wiss indelning af Hand-
rna, sin att hvarige Tom skulle ma-
3 sinskildta slags Articlar, nämli-
Landtmän, Stadsboer at diverse
undarrättelser, lär ej wara
rudeligt, du Sällskapet
ej alltid kan hafwa nog til
på tegelwärden Materialier för
dess 3 Lafdelningar? Genom de
Tals wis ifrån wåra Correspondeande
mäter ingående Underrättelser,
ne wi dock i stund at lämnen
hvarige ur en kurt afwarsikt af
Lalandt at eurswäptens beskaf-
t, hvarof sulades med sätterhet
göras en stående Artickel för
ge del af de utkommande Handlin-
ar.

Allmogens Uplysning

Man med Allmogens uplysning
en swårare sak. Som ledes wäl nu
ast genom afterdamen af lyckligen
Sällsförening til förbättringar i sin
hållning; och kan det äfwen wara
ingast för wåra bönder, at ej på
bewing wägen mängen ogn för-
sin länge de ej hafwa mer fär-
at tänka klokt at sätter på
hand; Man jag misstänker der-
före

Landesakkesme für allmagen.

Seminaries für Schulen.

pag: 26 – 30.

46.

Eingang für Personen & Waren.

Nya Staden
ofs Skeden
ofwer Landet.

[illegible]

Lurendrägerier

[illegible]

[illegible]

Bränvin, bränning

[illegible]

vid i gode och inom landet k-
anhållas, och hvarmed härtill an-
betydande del gått förloradt ge-
nom för Rederne och collmunen
hållningen eller förderfvade
brännvinsbrännningen. Det
författningen denna hel o-
hållen hämmas och instäl-
lar vad eller hur eller ytter
som lärandrägarnas totala u-
staffande i denna väg kan
ske och förmodas? Man vid
tillfälle och pennerigt instrum-
brännvinstilverkning, och
under att allmänt brännvins-
tilverkas och sedan derav de
vidare minder, om man allt
fri brännas hvar längre och
ingalt de behöfva. Till
och de vid sistas Riksdag vid-
na beslut, blir det en hög-
dig instruktning i brännvins-
verkningen hvarmedelst lät-
ut verkställas; Ty om den
husbehofs brännings arrendet
underings upphäfvas bude en
det och i Stockholm för Stat-
lat förutsättande inkomst
nuvarande uppe i stag hogen
omkring 250,000 Rd, utom
den hel, och hullen för allt
under i mot erlades, gör
nu, emedan all brännings
dast 3 månader, och mot vore
lufteligt, a 4 Rd pr mantalet
uppgår öfver 320,000 Rd, utom
Stockholm för sin brännen
kommer att erlägga. Och om
utom för detta, vid et totalt
förbud att brännas, all arren-
upphäfvas till kronan
ter dal nu, ehuru all bränn-
inställd, i det närmaste

eller eller stor upphäfvas till Stats-
lat, som du den tillförene gick
stränkt helt mot öfver. Du
hos Regeringen fram denna
en friare handel, och bude in-
tal och alldeles förbjuda brän-
tilverkningen, allt derefter
ständig hetarna hvarmed gränsen
hoppas ung hulades, och vad de
alldrig, eller högst hällas hin-
rätter stäl infallen, du brän-
spannen mer än i 3 mån-
der skall kommen i gång; men
mängen hvarmed, du den,
som nu, kommer mot öfver
vilen förseglad.

Hvad förofrigt genom bude publika Magaziner
privata Magaziners inrättning, samt
förbättrade underhåll, spannmålsi-
för framtiden hos oss nu kunna
kommas, och handel hittas i til-
la, och vilka under nuvarande infal-
de misstycke uppstå hos egna
under, vor att minna, som redan
Rättskrifter uplysta upmärk-
het, och som hvilades vid detta
hälla ej bör eller behöfvas mot
widare anmärkas.

Landthandel

Med Herr Kommerserådet om för-
nam och en friare Landthandel
för bonden och hjälpa Städer-
invånare anförd, hans mitt
bifall, och öfverensstämmer
lämligen med den och allen
lande Statshushållnings längst
detta godkände grundsats, att
en mindre tvung och instäl-
ser lämningarna belägga, dessa
florera de, bude till allmänt
anskildt gagn.

Bondens Bina-
ringar

Men det var allt just och hvarmed
som ej kan tvivla allde-
lika med Herr Kommerserådet
om

Vita Vlad Draguli

prag: 74 – 76.

Kaiserl. Hofbibl. Wien

Längwages Hosen

Kalbfleisch.

Åkerkörning med en häst.

Häst- och Ox: Åkerns besparande.

[illegible]

[illegible]

Forrige Dagsordning Finland

Tägliche Skatsen.

Fortsetzung

ej mer kan gå i borgen för de
Kjenstemänns redlighet, än allen
ges. Lader ej kunnen af Samm
Religion och Flitt en Kjenstemann
skall hans alltid finnas på utvägen
at, obemärkt af Domaren, Fiscalen
Upsyningsmän, eludera Lagarnas
skrift, och att under skygd af en
fundigt misbrukad Embets mann
dighet, gömm bort sina svarta
misshandlingar.

Osäkerheten af Jords Besittning

Allen tidens erfarenhet har
hvad som följer af skiftvis sälan
tur, att nämligen säkerheten af en
besittning, är hufvudvillaret för de
ort, att utom dennes säkerhet, allt
gå medel varit och är förgäfv
vände. Det länder vår Ren
Regering och dess Embetsmän
att äfven kronobanden kunnat
så säkert förtroende til besitt
ten af sitt hemman. Den anm
ning förutan sig likväl vid hvad
kommer Rudet i den vägen tänk
form, att om ej kronobanden
säkerhet, hvarmed hans innehaft sin
blifvit ~~[illegible]~~ om mera stärkt
stad genom det hanom arbjudna
lag, så skulle hans vänt ej besv
med allen de omgångar och omt
att sådant kan nödvändigt medf
kronobanden mening hans sig dock
vis blott som kronohafvare til
af kronans jord; men som Olyckt
vat hans sig vägen den, att den sig
under hvad namn och förevan
som hälst, kan hanom fruntar
att hans, bud Jagden och Landsf
outsporde, kan efter behag med
ja, bortbyta ~~[illegible]~~ och förpenten den
lämnen den, skiftad allen ostyrlan

Skattekörr

fringar. Om och allen dess förn
ingar vore contanta fördermer,
del ej lärm varm, så förtjenar
Regeringens klokhet att bepriseas
om den öpnade omstränkten mot
til skattelag; befordrat allmogens
ägelse, om sina hemmans bude
för framtiden säkra besittnings

Ställen är til sin natur sådana, Boställen
i stöd och lungvarigare besittning
ej gärna kan ägen rum. De
derföre gemenligen vidt sum
dade, än de varm borde, i syn
sådana af dem, som innehafvas
alterne Officerare och Capellaner,
dels af medelöshet, dels i mese
del den samma befordran och flytt
nägen bättre Station, som de
alltid lufvan sig, vanvärdig sina
en, och skada det allmänna; hvar
skulgt vore, att med slika hemman
tagas nägen annan bude för
tvaren och Oboten ogtigare för
ig! Prästgårdarna deremot, och
Officers beställen, som mentin
lifstid, allen utmin stone i fle
hemmanlikt af hemmen person kom
innehafvas, är i allmänhet
bättre hufvudde, tjenar redan
ingen ställen i vårt land til efter
af att förstundigt och väl in
landsbrut, och skola i en fram
hushållningsanden och den ver
ny Replessningen än mer hinna
sig, blifvit i detta afseende
gagneligen.

Om den utvidgade säkerhet i besitt
den Arrendatorer allen förpeltare
vid hennes afverstanden Tilsedag
aggd, är äfven en ny utvägen
at framdeles, til Olyckens större
Landskatsales förlofvan
den äfven Rotari och Trälse jord
derat bestående större landi
ner, som deras antingen ut
riles

Säkerhet för Arrenden af Jord.

Economiska Lagbok för Finland

Förslag till nya Ekonomiska Lagen utgifvande

Ödmjukt Memorial.

Landt Hushållningens och Näringars inflykande uppå Allmän och enskildt välmåga, måste så mycket mera medgifvas, som man med mösta eftersinnande kan finna, at ju flere förnödenheter et Samhälle kan af egna tilgångar anskaffa, ju mera afsätta och ju mindre det behöfver inköpa, uti desto förmånligare förhållande måste dess handel vara.

Då vi nu hafva en beklagelig erfarenhet deraf, at vår Jord, ehuru af tilräckelig vidd, tjenlig egenskap, och under lämpeligt luftstreck, icke förmår frambringa behöfvelige födo ämnen, i synnerhet Säd, för vår Folck mängd, utan at vi lida

brist, anfaanlig inforskrifning woligan, surdel
swagara ur bakingar war Landels wag, for
nu swarliga kumbar undrowigt i war Lands
medtagne war recka pamminga stork, da ma
falneltig hushallning ock falneltigt forfara
med jordans bruk anlagas såsom nagonstä
sakan til denna betanckeliga stallning, ock
bor för detta betydeliga ende uti högsta anga
gat. —

Vid betracktande huruf kun tillmötesgå
annat än med lifligaste erkänsla ock wordn
at Landets öppnaste ock mäst upplysta man
dig ut dartil sammoda, under wandan ock
daraf få ofarar hälsosamma werckningar

Ast det hyfsande ock neltningh warda afwar
Kongl. sinska hushallnings Collegium gifvit, medel
Riftnelsa til at få wälgörande andamål, bor hö
medborgare finna sig uppmuntrad, in uppla
ofter kunskap, ock förmaga dartil medwarcka.

Med detta tanckesatt hur jag trodt det
bristande insigter allen inskränckt kunnande
hall ock hallit uppfylla mig ifrån at til Kongl
hallnings Collegii granskning öfwerlemna
mina tanckar i detta emne, förutsatt darom
skapet dem med benägenhet anser, såsom nyt
en ock uttrycka uppriktig wallmening ock

Om Kongl. hushallnings Collegium
icke hinner til wercket fullighet bringa nägot
kommet wercknade steg til Lands hushallning

hjelpmedel, i anfarande dartil at dess Riftnelse ur wag,
ock dess tilgängar dertill wanit för knappa til kost-
summorn förntag; så bor Collegii forgfalligast
wara med wifat sig uti ofwanställiga radan wintagna an-
dalter, sådana som dels til ock omständighetes medför-
vit ock til förbrukelsen wanit nödwändiga, dels til-
fälliga händelser fordrade ock tifvit anledning til, —
Hwarom Collegii utgifna kommar o
wadar fogaliga bevis: kan sedan Collegii kom
un inom korta komma til nägon syncke, såwäl ige
nom händelsemål som ur gorda tilfällen, som ige
nom nägra uti wallsinnade medborgare emottagna
förmaningar ock i synnerhet ignom det uti framlä
na hyor Assessoren Gabriel Alman gorda fadrada
Testamente, så kan Collegii wisa dess uppmärk
samhet ock omsorg wardelig, at ignom nä
gon wärckan utväg söka förekomma det förste
ock förnämsta hinder för Lands hushallnings
uppkomst ock uppbyggande til warderadigt flor, jag
minner den bristande kunskap, som wisar sig wid
alla granmar uti wär hushallning. —

Vid betracktande uti wär hushallning i ge
neralia och andra ordnar ock landsorb, mäste det
medgifwas at wi förr eller sen lagt tillbaka kun
Emellertid uti darav hushallning kunde wal i an
farande dertil synas bliefwa angelägen, ock den förnöd
het gifwa anledning misstro at derom förskaffa sig
sådana underrättelser, som den ignom Kongl. hus-

hällningsb Bullskapets förbörg kunna uppfy-
man förnägan blifvor om under andamålet
vinnas. ——

Ett av många många hushålls Bröder
Skrifter som utkommit, utför omvärdeligan
kadt til hushållningens förbättring, visar
vanligtvis. Orsaken därtil torde väl till
vara, at de innanmälds noga författade upp-
muntringsgåtor för författarne dött; men
troor därjämte at Swea väx jord förbrar, för
Land och klimat är lämpeligt, kunna vi
icke nog, för at kunna bestämt upprätta
grundadt hushålls system, utan at dessa
dem först mästa förvärfvas igenom upmun-
muntringsfulldiga och på vetenskapens grunder
försök. Dessa försök, som til sin upp-
späkra likväl altid fordra kostnad, äro
unskildta mänd Hofva: bristande tillfäl-
förmögenhet, insigter och drift lägga opp-
dar i vägen, de blifvor ofullkomliga och ing
uf dem kunna gemeen längesamt til allmänna
kännedom. ——

Jag vil väl icke alldeles neka at hush-
tenskapen kan vinna förmiga väg icke som
sig själf införingom vinna tillväxt, men
likväl hafva alt skäl at förmoda väntil förd
mänd äldrar; och at så grundlöst kunna

höja, anlägga sed, vinda til hindrad åtgärd, an
vida skild ifrån Kongs. hushållnings Bullskapets pa-
triotiska och til dess Högstes förvänliga styrelse. ——

Dylika hvilelats fullbordan allmänheten så nytt-
tangar och mod så ingekat skal hoppas, skulle nytt-
nin ofördröjeligen tanckas sökas vinnas, om Kongs.
hushållnings Bullskapet inrättades uti Carlskrona
Skola, hvilekens borde anläggas uppå ett til sådant
högst tillgrändad Landt Egendom, där förvärfvandes
hushålls grunder kunde sättas uti wärcklig öfning. ——

England vadan vida Land, hvarvid Landt hush-
hållning och alla näringar ännu förbrädas och upp-
drifvas til det högsta, har förutinnan tjenst an-
dra Länder at efterdomma samtyckas fortsätta at
följa. Detsamma tillåter jag mig för min del vä-
ra ingekat intagen uf den tanckan, at et sådant
värck under Kongs. hushållnings Bullskapets upp-
lysta styrelse, skulle tillegnas Samhället många fall-
dig bättnad, lärdom til kännedom och försvarligat
och befordra Vetenskapen til en fullkomligat, som i-
genom alla andra mindre borde förtjänas sökas.

Alla försök kunde där anställas 1:o Til ökonomi-
de uf de vid Jordbruket bästa och tjenligaste redskap;
igenom hvilcka ändamålet bäst, med största lätthet
med minsta tid och dagsverckes spillan kunde vin-
nas: (A.) 2:o Huru åkar äng och kors kunna och

(A.) Af Sällskapet redan vändt sin omtanka til detta ämne,

bora und Torsta ogtta uppodlub ock fruchtbar-
rab: 3:o En ordenlig ock val anlagd Ladug-
stall med alla dertil hörande omständigheter
ka Gräsflag Hö och Halfva brasta tradnad ock sä-
fortinna at Cultiveras, samt på Hvad sätt, så ock
va bora und Torsta ogtta til Potatisvinds
dring användab; (b.) 5:o Huru Hushållning
und Godsala, uf Hvad ämnan Vanligt bör
hörn förvarab ock til jordens förbättring anv
6:o Om ock i Hvad mån samt i Hurudan ordn
culations bruk kunda til Landets förmån infö
7:o Potatis at bäst ock åtan spillning samt und
dags växa kan kunna bärga och uftröska all
sud; (c.) und at ord all Hvad Hushåll
digt, Husens anmanskap, und allmänna Hus
ock vara til dess beförderan bidragande.

är så mycket mera välgrenadt som det mässe medgifves
inrättade åker redskap äro knapt i hela Finland kän
nerligt kan jag af erfarenhet påstå, at de i Savolax och
land brukelige Gaffel Plogar äro mycket felaktige. Lik
ner vid deras öfriga redskap många brister. —

(b.) Culturen af åtskilliga nyttiga Gräs slag, med
tvifvelaktigt betydelig förmån och kunde gifva hela
Hushållning et vida förbättradt skick. —

(c.) I detta afseende blefve inrättande af Tröskmas
et af de nödvändigare försök. Den tid som nu Trösk
förrättas, är den lämpeligaste til uppodlingar, som då
dagsverken dertil åtgå, mässe eftersättas, landet til bely

I vår mån Jurättningen kommit i ordning, [: hvarti
ickn lång tid torde fordras :] Hushållsexpat samt omständiga
terna undersökas och sammanhållet vinna
gillad kännedom uti några Hushållslig omständig-
heter, kunde Allmänheten varom underrättas, hvarti
flera lämpliga uträgar kunna upptänkas,
och så mera praktisk vinna underrättning kunde blifva,
dylsto Förra ogtta förnödvar jag vår skull nedsöra. —

Hvadan vår uti förmälda Assessoren Almans Testa-
mente för Allmogens barn uppsatta undervisning uti
Landthushållningen uppå Gårdkommo at användas, och
vinna Jurättning sålunda fiera gemenskap, med de Socken
Skolar i kring Sammanhang, hvarti hvar så benägdaligit Capi-
tal anslagit, så torde vinna Säkerbrukets Skola upp-
förandas böra så till Lags: man vid Sidan torde flera
skul kunna anföras som förmånliga vårtil. 1:o vid sidan
ogandom som ofta är mån tvenne vårtil vara tjenlig, så-
de lättare och för lindrigare pris at anskaffa upp
i Landet än våra Stadsrum och i Östern ortar: 2:o Kli-
matet här torde och kunna sägas vara något olika
med Klimatet i Södra delen af Landet, och således
vårda några olikhet någon olikhet i Hushållnin-
gen: 3:o Åra Landsortens andra yrken för Landthus-
hållningen hvarföra vad upphjelpande är af Stör-
sta angelägenhet, varemot de våra Österan belägna
ortar mera undan dölja några Landet: —

---

förlust; Således om igenom konstens tillhjelp besparing af dags-
verken härvid kan vinnas, länder det Hushållningen til
mycken förmån såväl i förenämde afseende som för öfrigit, så-
som altid en viktig artickel at räkna på. —

4:o Så mara vanna Skola vara belägna uti i
vasto Lattara och jämmara Kulla Kunskapen

Den Expandorn som Partie borde åtfa
väl icke så vara stor, til undvikande af för
köpaskilling, som skulla för ingelat betinga Ca
pats Casse: man om Pallskapat antagar pl
så vidstracht som mit project ofwan anlad
så fordrad Partie likväl ängerlunda tilrack
åtnyttjanda och tilgång til arbetaren. Pall
ar, dallar jag mig at mallan Sjö och Fälts
måsta göra kvad, och vanna summa uppe
ka dallar vara storra än at Pallskapat må
skul kunda vanjamma til at så ingtigt an
disponera, hålst Pallskapat för dess åtgifw
tal ignom revenuen af Expandoman borde
at förvanta Kunta, som då antingan til
ningans ändamål allar andra behof afse
skapats godtfinnande kunda anwandas.
Som til uppspningans bestridande vid
Turåttning, fordrad an man med kunskap
förvangsk, gott Omdömme, drift, tit för
sulan och god Conduite, hwarmed jag i sy
förstår at den bör vara i högsta måtto
nagrannytta: så, och på det ne man ma
kunskapen må warhålla, som hall och fa
så uppeffra sig til Pallskapats och det
mat tjänst åtnu at kunna anwanda mag
allar omkostnader til nytt gagn, måste

vidigan lönas så at den derwid har mustandig
bärgning.

Männen Fenhundrade Hfr kan anses vara
för ingelat tilnagit, allar männa det värda an sedan
men bör aga, den betydenhet, anseende och förmån
het den i gemenat medföra, gerna honom förtjänt ha
ne sedan lön, så den sitt värde wäl uppfylt; dock
som åtgiften vartil, i afseende på Pallskapats ännu
ingande tillgångar, torde blifwa för kännbar, vä
gar jag förslå at Pallskapat skulla med Undrå
nig anhållan vända sig til Kongl Majst at lå
digt blifwa Undersörda med Fyrhundrade Hfr årligen
dallan bekos.

Så wär Cellar Ländigste Konung Gunstwänd så med
så månsfaldiga och skattbara bewis af dess huld
het och wärd om Undersåtarnas bästa, då Kongl
Majst sjelwal på det mäst sinebrande sätt lätit för
Pallskapat förklara dess ländiga välbehag, som och
ofwir Pallskapat ländigst tillstånd at insee Expenser
andraga at grad Pallskapat sinnar warna för hjäl
gällningen sindarligt, förtjenstligen och at grad
kan bidraga til dess uppkjalpande, då tycker jag
mig Gunsten förstå anledning til det hopp och den
förtrostan, at Kongl Majst Cellar ländigst benå
dwilja sådana Pallskapats ansökan, såsom andast
uppfyllande befordran af des dygtiga föramål,
Samhällets wäl.

Af den öfriga löman kunda Pallskapats expenses

igenom beviljande af utskilliga förmunar på
blifwa obetydelig.

Uti alla de omständigheter som höra
organisera denna Inrättning, tror jag mig
ket mindre böra inlåta mig i yttrande, som
ganska wäl är öfwertygad derom, at Ö
på stället warande Respective Herrar Le
ter dertil sammansätta den bästa plan.

Tammerfors den 12. December 1800. — A. M. Grippenb

Lit. och förd. d. 1 Apr. 1801 S. D. Rem. til Ber. utsk.

721.

170.

Ödmjukaste Memorial!

Kyrko Lagen ålägger klockare den skyldigheten at lära barn läsa och at undervisa dem i Christendomens hufvudstycken. Om denna nyttiga Författning af dem vederbörligen skulle verkställas, hade man all orsak, at med klockarenas förrättningar vara tilfredsställd. Det vore obilligt at betunga dem med flere skyldigheters upfyllande. Men det är en allmänt känd sak, at klockare nu för tiden ej befatta sig med Barna undervisningen; dertil fordras de egenskaper, som ganska få af dem äga. Det åsyftade ändamålet med första inrättningen af dessa Sysslor, kan således för det närvarande ej vinnas.

Uplyste och Patriotiske Medborgare hafva insett detta och erfarit, at klockare ej äro Samhället så gagnelige, som de, i mon af deras goda inkomster, borde vara. I anledning häraf, hafva flere förslag blifvit upgifne til sådana Författningars vidtagande, som skulle förbinda klockare at mera än hithils blifva verksamme och nyttige. I bland dem är äfven

det et, at klockare böra äga insikt i Läkare Vetenskapen. I anseende härtil, har man trott det til en början göra tilfyllest, at ålägga dem at lära sig öppna åder. Härigenom är så mycket vunnit, at man på Lands bygden har et tilräckligt antal åderlåtare, men beklagligen sådane, som ej veta när en åderlåtning gagnar eller skadar. Användandet af et af de förnämsta räddningsmedel Läkare konsten äger, är derigenom öfverlämnadt til högst okunniga menniskjors fria behag.

Til verklig olycka för menskligheten, är denna operation så lätt lärd, at klockare deruti kunna vinna färdighet och så hastigt verkställd, at deras maklighet deraf ej störes. Ock utgjutes af dem oskyldigt blod på det mäst vårdslösaste sätt. Icke nog dermed, at åderlåtningar anställas utan urskillning på sjuka; Friske personer af Allmogen anse dem för et ypperligt förvarings medel mot alla sjukdomar, och klockarena, intagne af samma olyckliga fördom, äro så villige som skyldige, at häruti fullgöra hvars och ens önskan.

Hos oss der Skörbjuggen är landets inföding, Folkets arbete strängt och tungt, föda

svag och dålig, har man at förmoda mera brist än öfverflöd på blod. Sjelfvillige och otidige aftappningar af denna vätska, som för menniskjans lif, hälsa och styrka är af så mycken vigt, kunna ej annat vara än högst fördärfliga. I måningom hafva äfven följderna deraf utvicklat sig. De många Cachectiska sjukdomar, hvaraf Allmogen besväras, leda til stor del derifrån sit ursprung. Antalet af svårmodige och sinnessvage personer, har til landets plåga deraf vunnit ansenlig tilökning. Oredor uti den flöd, hvaraf Qvinnkönets hälsa egentligen beror, äro blifne af samma orsak nog allmänna; Utom en hop loiala af oförsiktigt och djärft anstälde åderlåtningar härrörande åkommor, som styfhet i armar och ben; puls åderbräck på åtskillige ställen af kroppen, med flere dylika, för hvilka bot oftast förgäfves lökes. Härigenom berofvas Samhället könnligen tusende tals nyttiga Medlemmar, hvilka dels blifva et rof för en tidig död, dels försättas i nödvändighet, at som lytte och bräckliga gripa til tiggare stafven.

Skal detta onda med dess olyckliga påföljder i en framtid förekommas, måste det enda krafti-

ga medel, man häremot äga, tillgripas och det
stås derutti, at klorkare lyssor besättas med
en kunnige och med mera wärkställning begåfvad
personer än härtils skett.

I en tid då föräldrar af alla stånd classer
mera än förr, dels i enskildta dels i allmänna
Scholor, låta undervisa sina söner, finner jag
icke orsaken, hvarföre ohunnige Bond Drängar
ej til klorkare skola antagas. Alg tyckes
at sedige och välfrägdade Ynglingar, som be-
sökt Gymnasien och Scholor, utgöra de sanfrä-
dige klorkare emnen, hvilka, såsom ägande
en mera upodlad tanke gåfva, kunna bibring-
as de för klorkare nödige kunskaper och
hvarigenom de, dertil befordrade, så kunna blif-
va Samhället gagneliga.

Jag håller före, at den, som vill bli för
klorkare bör

1:o kunna väl läsa och skrifva svänska och
finska språken.

2:o kunna Psalmerna efter Noter.

3:o känna de så kallade quatuor Species.

4:o känna de i Finland allmänt växande örter,
som tjena dels til utvärtes Läkemedel, dels
til nödbröd.

5:o känna Fäen, Kopparn och Silfvren malmer som
skiffer och kalksten.

6:o kunna efter Scala för färdiga Modeller af
de mäst nyttiga och af kongl. Finska Hus-
hållnings Sällskapet gillade åkerbrucks
redskaper, hvaraf man förskaffar sig en sam-
ling modeller och den hos sig för varar.

7:o Görn tjenst et helft år vid Åbo Läne hasa-
ret. Under denna tid bör man lära sig bere-
da linne skaf; för färdiga baudager; sätta
cliftir; spruta gurgelvatten; sätta och läka
spanska fluxor; på lägga Iglar; införa kanhar;
fördela contrapoiner; skära fontanneller; ställa
förbländningar; läka fårskin får; i ordning bringa
vänkta leder; förbinda ben brott; skota nöt-
får; bota ondskort; taga ut tänder; skota
ormstungne; öppna åder och känna på, dem
af olydiga åderlåtningar; ympa koppor och
lära sig urskilja de rätta kännetecknen af lyc-
kad ympning samt förstå at hafva ovanliga-
re vid ympade koppor tilstötande tilfälig-
heter. At vederbörligen kunna verkställa
dessa förrättningar, bör man förskaffa sig
följande instrumenter: nemligen 6 st. större och
mindre knotiga kastnålar; 1. Scalpel; 2. lan-

cetter; 1. Snäppare; 1. plåster spada; 1. Korntång; 2. Sonder; 1. Sax; 1. Clistir och en hals spruta af Tenn samt nödige Tand instrumenter.

Hvad jag här ofvan har anfört, kan en Yngling, underbygd med vanliga Schole kunskaper, innom kårt tid lätt lära. Är Han under Lärotiden flitig och beskedlig, kan Han vara försäkrad derom, at Han för undervisningen och för betyget öfver förvärfvad insikt, ej behöfver erlägga någon betalning.

Landtmannens stora brist på förnuftiga biträde vid påkommande vådliga tilfällen, torde, om detta förslag vinner verkställighet, til någon liten del, blifva undan röjd. De jordbrukande Medlemmarne i Samfundet hafva rätt at fordra denna omtanka; och då Stats medlen ej förslå, at häruti räcka dem nödig hjälp, är ej annan utväg öfrig, än at klockarena, som af dem lönas, til deras tjenst, på något tjenligt sätt må beredas.

Dessa mina välmenta tankar, får jag den äran för Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet framlägga, och tillika i ödmjukhet

anderstälta dem Kongl. Sällskapets uplysta beprofvande.

Åbo d. 1. Apr. 1801.

J. G. Pyrring

Bekommit d. 7 April 1801. 722

104.

Ulimoors Sjö Tulls Canaves Uppbörd för Cz 1797.

	Sjö Tullen			Tullförhöjning			Convoy Afgift		
	Tio	Ego	Ogio	Tio	Ego	Ogio	Tio	Ego	Ogio
Ankommande	1921	1130	791 25/40	84	91	38 11/40	16 36/40	18	7 39/40
Utgående	860	1225	519	140	55	23 16	140	55	23 16
	2781	2355	1310 25/40	224	146	62 12/40	56 36/40	73	31 39/40

Omvandrag

Kommande	2021	42		rätteligen	2021	42	2	tillsam.	2960	58	11
Gående	940	44	7		940	44	7				
Summa Cz	2961	38	11								
Kommande	2514	57									
Gående	1901	26									
Summa Cz	4415	34	7								

Beständige Skepp uti Sextyg år 1798

Uppnet Wänskapen	om	259 1/2	Lasters dragt	Sederholm
Dito Freden		260		Jonemyr upb.
dito Johannes		130		Sederholm
dito Borgo		246 1/2		N. Hagelgrahm
dito Joannes		117 1/2		Wahrendorff
dito Juliana		86 1/2		Ekenberg
dito Johan Petr Mag:r		93		Backström
Upsen Johanna		54 1/4		Gottenius
— Maria Lovisa		31 1/4		Wennerberg
Carl Sophia Fabr:		33 1/4		Mathesius
— Anna Christina		35		Lindeberg
— Anna Catharina		31 1/2		Wendelius
Lyckaden		15 1/2		Mathesius
Upsen Johannes		16		Ekenberg
— Minerva		36 1/4		Wennerberg
		1453 1/2		Förteg. 20.

Till Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets Förvaltnings Utskott.

Då uti flera ingifna förslag til hushållningens förbättrande i Finland, och hwad därmed kan äga gemenskap, en i mån eller mindre mon ökad skicklighet och sysslande wid Kyrkosångningen(?) etc. blifwit hos Församlingarnes Klockare nödiga ansedde, och ingen twifwel lärer finnas därom, att ju dessa förslag, gjorde af dem, hwilkas blotta namn wore tillräckelig borgen för samma förslags godhet, winna Kongl. Hushållnings Sällskapets bifall; men för bärande(?) skickligheten och man än hittils sysslosatte(?) Klockarne ingen tilökning uti lönen blifwit i de under öfwerläggningar uti inkomna förslag omnämnd; ehwaru, oaktadt hwad jag kan finna, denna omständighet af lärer aldeles bör förgätas, om hwarken skickligheten klockarnes ämnen skola sköta sysslan ordentligen: så utbeder jag mig, att härwid få fästa Eder uppmärksamhet.

Hwarmed, och förmodeligen skäl äg, at den klagan, som Pastores, hwilka närmast kan för barnens undervisningen, därofwer fört, det mycken swårighet sig förorsakat, at, i anseende til de Klockarsysslorna allmänneligast åtföl-

gjorde vissa tänder, hvilkens med pa-
klarbeten försäga. Vad som tvingade
emellertid i stånd att med tacksamt fröjd
de dem gifvit tillfälle att förtjena
någon icke så väl förtjenta och ny-
fallsliga, som de antingen förvunnen
försäga gärningar bort blifvit.

Efter klagan, i afseende på un-
derhandlingen, som ock af Konungen be-
stämt blifvit skall ega rum, med
anledning af flyktas förfarande
i Finland ej vara med klocka
bord förenlig, klockornas un-
der vissa tidpunkter utkomst, ut-
ofvan beskrifven ordning; gaf
Konungs förmyndare ofvanom Resolution
den 10. August 1762. §. 13. och lämna
det vidare tillfälle.

Undersåtarne hade emellertid vidgan klo-
bord förfarit sig i Finland
på ock af sin tillfälle, att
det mästa, som tillfallen därtill
rätt. Om anfaran förtäl för
mån förhöjd i kollegium så an-
den att beramta en god sak, sär
ogrundad den anfaran att befara
den, för ej sitt att utlemna. Kun
tid sakens vid de flyktas klockors i
land den dem vidmande tona förbätt
som tilla i betydlig mon afsedan förf
tätta af K. Majt. Drabanter Drabanter för

at gjorda dessa författningar angående för-
fattningarna.

Eftersom denna i denna enda sär-
skilt för att undvika, om Drabanter
sig denna sak befarande, —
och förmodan skulle Drabanter icke
utgifva denna åtgärd, att ofvanom för-
fallande att författningar af klockarna
sådan denna i stånd att blifvande förmå
Drabanter ofvanom denna författning;
och Drabanter böra denna författning
mycket vanligt mödan, att det denna
denna förbättring förnya.

Detta märkvärdigt, som gäng först sär-
att vidare, orsaken tvifvelsutan ofvanom av
Konungs Resolution: Drabanter befarande
sig vara att ofvanom sådana författningar
af denna författning, att undgå
förfarande att motsätta sig icke att om
nya upprättningar af förmodad mark.

Det är emellertid, att af de orsaker,
den klockor skiftat varan för sig själf, in-
det förr denna varan ofvanom om
klockarbord anlägganden; men för
finnes vara vidare tvistan af Fin-
land, som icke vore dess förfarande, och
att det förmedelbara just dessa tvist
den, förutom bör befarande tvist under-
sökning och vanligt klagomål, som af
en skicklig klockare tvista varit.

Om skilda former tvista arbe-
ofvanom dessa klockarbord anlägganden
vinnas, att de, allenda ofvan de ofvanom

der, som Kongl. Hushållnings Dällskapet f
ne godt at förskrifwa, skulle tillen
tjena til underwisnings Okolor i Lan
hushållningen; hwilket i synnerhet
aflägsnare orter, där efterdöm
saknas, blefwe af mycken betydna
såsom Herr Lagmannen Wibel
i des tal Dällskapet ingifwa Me
rial af den 6. December 1799. tilbräch
gen å dage lagt.

För min del önskade jag altså de
wilkor med de nya klockare bord
förenadt, at de nämligen skulle
Tinnehafwarena odlas enligt Dä
skapets förskrift. — Och som
ne förskrift, gifwen af at så
lyst Dällskap, ej annat kunde
tillika blifwa för Hoställs Tin
hafwarena wälgörande; bor
de gå gerne skulle sig den sa
ma tal efterrättelse. Men o
ock något sätt skildt förpliktan
blefwe hardwid nödigt, skulle w
ingen swårighet möta en u
derdning anhållan hos Konungen
om berörde wilkors sanction
rande.

Henr. Reuss Bask

Ullerödmjukaste Memorial.

I stöd af den allmänt kända, högst nyttiga omsorg för
Finlands cultur, som Kongl. Finska Hushållnings Sällska-
pet öfwer alt låter se på en tid, då Upplysningens
fackla redan börjar utbreda sitt sken äfwen öfwer denna
länge nog glömda del af ett älskadt Fosterland, har jag
ansedt det wara en öm glickt, att så mycket jag kan,
bidraga till så ädla ändamåls winnande. Nyligen har
jag nedsatt mig på en ort, hwars utsigt och läge locket
mig, att öfwergifwa några, om ej betydliga, dock ej hel-
ler obetydliga förmoner — en ort, där jag har trodt mig
kunna wara mer wärksam för det allmänna — för
Fädernes landet. Det är Tammerfors Stad, som i anseen-
de till naturens förmoner därstädes, så mycket kun-
de bidraga till Landets och Rikets nytta; som jag här me-
nar. Och då det icke heller är mig obekant, att den-
na Stad, som warit en del af den ägendom, hwilken på
ett så patriotiskt sätt, blifwit anförtrodd Kongl. Säll-
skapets disposition, samt är så nära belägen den sam-
ma, äfwen i detta afseende torde wara ibland de wär-
digaste första föremål för Kongl. Sällskapets ädla af-
sigter; så har jag ingalunda trodt mig fela, om jag till
Kongl. Sällskapets afgörande, wägade lämna några
ofullkomliga anledningar i detta wärkeligen wiktiga
ämne — så mycket mer, som Staden ärligen aftager
som Innewånarne sjelfwe, måstadels ledde af den odrä-
geliga Fördomen, ej förstå, ej tänka på eget bästa, på
Stadens uppkomst, på Fädernes landets nytta.

Ibland de hinder, hwilka jag har trodt wara wållande
till Tammerfors Stads aftagande, bör jag först nämna
Bewillning och Utskylder under frihets åren till Kongl.
Wäyt och Kronan. Då i från Stadens anläggning
ej någon bemedlad person här nedsatt sig, åtan endast
folk, som efter några års förlopp åter lämnadt den
samma, eller ock qwarblifwit uti fattigdom och elän-
de, drabbadt följaktligen af deras wanliga följder,
förtwiflan och owärksamhet, så är det ostridigt, att det-
ta folk än mer blifwit förwirradt, Staden mer
utarmad, genom Utskylder, hwilka största delen

aj nu kunnat betala, ock till Gerillad uthbetal-
ta, som därtill warit i stånd, af last sätt sätt
dasta dag. Det wore således nu belegdig tjus
Stadan, om den ej tjänade till blefwa befriad för
la utskyldar. Ja ock wäl åligga qwarstår litet
jan, man befrialsen för Tammerfors Stad is
sommar, skulle nu gälda med tiden blifwa för
ndrägtig mog— Jag har blott förestält mig, att
nu underdånig wog— Jag nämnar derom
Gallar widare härom.

Oförbenägtaw af crattwidrigaw är åtgärd att
Stadsad uggdomst. Hela saken torde nu
ne wäl widare granskning ännu, innan man
uferanta an åtskad förnow. Kongl. Befälm
Direction har redan börjat med denna skön
stalt, och Gerad Gar icke än Gerar att crånta
desvärdnes fortsättning.

Tammerfors Stad ägar ej så mycket betydenhet
hop kunda sådant därpå öfver Kommunerna. Om
sigges, som åsyftar är wärd uggifwarsmyndighet
wäl sant, att ren Stad ej bör ägna mycket dr
så är åsyftad det wäsentliga, att Tammerfors skall
nu hysa för det mångfaldiga dagar, och afsikt
skall kunna existera Stadsad. Ej heller är
för att hinder för den framma, då Stadsborna
sig nödsakade, att lägga land för dem
ständighet, sedan allmogen, af förlorad, sattlig
brist, kunde kan bistå den härtill? Länge
har det warit ogärdadt, att afhjelpa denna
het, man ock därtill gifwit— och jag icke herr
wäljer mindre förderaktiga inflytning i sa
anstående af den än mindre sidan af Kommun
nen warit, allar ock grisom Biskopsla Krono
förwandlande till Stadens bebyggande, kunde
afhjelpas— Förutom har jag icke Gallar, för
Tammerfors Stad för ögat mindre förmon i
fall, än alla andra finska Städer, Gerillo

dan skiljer åro Gärnad förspadda.

Man att icke bidra hindar för en Stad uppkomst, är
det, att dela andra Gulfstan af Strömmen skall
tillföra Skatanpå. Så denna sida åro de fördelak-
tigaste lägenheter till inrättning af skarp slags verk,
serilla, om Staden norr skall winna denna sig
för, kärna Gärna till den samma. Det blefwa
en nytig surprise för det allmänna, om den som
högsta Skatanpå, förermedlade Staden till att Borg-
dareländer, Gerillat qwarstår bequämligast lägenhe-
ten sig— Gnda och Emnen, såsom Gamla Assessor
Ahlmans praktiska synpunkter Stadsl— Den ord in-
ga andra omständigheter kunna härtill, så gör
denna andra, nämligen den belägenhet Staden af Strömmen
ej dugar af Staden, att man gör all anläggning
till denna skamligen förnärtan.

Slutligen det är högst önskeligt, att dessa hinder
för Stadens bästa ändamålsenligt, i stället afhjelp-
es, innan förslaget, i hvilket det nu befinner sig, ytterligt
mera vill anbefalles åt den samma ägnade
Commission, så vore det icke minder välbetänkt, att
Kongl. Majestät, med sin öfverinseende, ytterligare
ville förnöja behagligt befalla, att grunden äggsinningar och skjö-
dare gränser af alla slag, som för Stadens vinnande,
torde gifwa Länsbefallningarne och Konstruktörerne, samt sälun-
da befordrare egare, Stadsnämnden, Domkapitlet och Com-
munala åldermän förderaktigaste nöjet, sedan
och erinrat. Emellertid alla förordnade gode privi-
legier till allmänna inrättningar, som för Kommun-
författningen. Jag skulle förmoda— och utom det jag skall
ej kunna så mycket häraf— äggbjuda Gärnad
att Gärnbrödre, om minst hvarifrån 3 à 400
Skattör. Ja minnes skattfriheten. Det skulle wisst
nogsamt underlätta det allmännas, utan förordnan-
den med tiden åtminstone det samma förderaktiga. Enligt
gifwen mägot skulle, dock att förtroendefulla,—

lägga Kan finnas, för att inrätta Tobaks
fabriquer, Tractorie,
Brukbruk samt sinde
uttan slag. Och det är mig ån ytterligt, att
få nådigst Gårigenom vaxit mig
sammanx och Ennnad så den vissa Kommiga
gen assigtes Gårmed. Man, som jag redan an
fordrat till inrättningar Gårstädel fördelad
privilegier, i stall de af privata medel stola
tagas.

Detta titel fördelaktigt ej orsx åtgärd det, att
garnison, Häftade sinnen af många Kindra
del Kinda ej mera för kongl: Maxt och Kronan
Kunda tiden nyttat, Gerna detta anmärkning läggs
ningen Kan befrida, att icke Staden Gade
taliga förmånen därmed, då man ock, Gerad
så sådan krogg till Kyrkan andra städer,
nas detta af ersättning fat. Ovanpå Stad, där
detta bodd, Gar icke tilsat att tucka dennes
ståndighet för sin trälendage. Detta, åtgär
mäte för kongl: Björneborgs Kazamatte
städer, förutsätter jag ödmjukast kongl: Maxt
att få Gagerad därbörlig ort, till vår Stad be
återverka. Sammerfors Stad ligger dessutom
uti Kazamattet belägen. Hela corpsen ware
sen nöjd Gårmed. Jag ger ofta Gört Officers
Klagan öfver den lilla vinsten till Björnebor
minskar ganska öfning och lärsam ämnestad
ämnet. Och Gerad Kindrads Sammerfors så
dennes förmån. Gör får med ödmjukast titel på
den gnädigaste exercitiereglemente, tillräckligt
Höglig fall m:m:—

Detta allt är ganska nödvändigt, om det med
tiden skall blifvera Stad uf Sammerfors. Man
ibland de nödvändigaste saker och omständig är
ter är ägaren den, att Går bebyggad av vore
nämstare, försedd med myndighetsbrev och
Stadens Gar ifrån sin första början tidist regelbet
gynnam de ötfälliga Ordningsmånnar Går va
rit, Gvilken alla Gest särskilta interessen. Jag vet
ej om någon af dessa Herrar Godtfinden, nyc
ket minder Gafven de där ägt någon gård, som
tidigare är nödvändigt, om Staden skall kunna
fortgå nytta af sin sådan Karson.

Min skolan ovan ärenden nödvändig Går. Inrätt
ningen af den samma Karen gå den ingifna kän
de sätt, Gvilken dessa åtgärd så ötmärkt sina,
vackra förslagen uti dagbladen. Det ovanstående
största hägnad för Gerad Finnerämnen Gårstädel,
att se denna anstalt gärad. Detta och mycket an
nat Gar man att erinra gnaden det kongl: Ma
jestäts benådning, som så ötmärkt sig
i nit för Finlands adling och tryggelsning. För
min del, ansåg jag ingen förnöjelse större, än
att altid bidraga till så ädla ändamål, ingen
belöning åtgärdsliga, än moderat andel af mitt
redaliga bemödande för den trygde kretsen, som
gömmer mina fäder, mig och mina barn.—

Sammerfors den 20. Martii 1809.

Johan Henric Langhjelm.
Apothekare.—

Hemmans brukare wid Ryska gräntsen uti Cuhmoniemi Capell af Sotkamo Socken hafwa genom Wiönnen förlorat

År 1798 och 1800

År 1798	Hafwa	Kor	Kalfr	Fahr
Lendira by	1.	7	—	7.
Kallioservi	3.	3	4	11
Lendua	1.	3.	—	6
Tullua	—	2.	—	9
Kesseli	4	9	—	—
Lammasperä	3.	6.	—	11.
År 1800				
Wiexi	2	18.	3.	4
Lendira	1.	4.	—	22.
Kallioservi	3	4.	—	4.
Lendua	—	6.	—	10
Tuttua	—	2.	—	—
Kumu	—	1.	—	8
Kesseli	6.	8.	1	56
Lammasperä	10	3	1	44
Korpisalmi	6	3	—	14
Br	40.	79.	9.	206

Wyslagen äro sinn. Alla hafwa ei nogm uppfwil sina ledna skador.

attesteras Sotkamo d. 29 Martii 1801. Joh. Prösterius

184.

…ägard det som kommer prästens fätt tillka tyst, at när-
…ägga sig åkrar åkerm; följande om man bränner
…å nyjord rör och torre buskar på gård och rör ägolupen
…följa därvid gör ingen ugglan, utan bränd om torrt mura-
…i vattuklarne under ut jorden. Skulla och någondera

183.

§ 7. Beträgtande de skador väg vägtan kan drabba vid det
…ing, är bränligast vägn väder både för och uti blomningstiden,
…dar och kallblåster helman, samt förorsaker rötta uti ogräs för-
…genom naturlig gynnerliggande uti dagsmäst, svåra vägnet i mas-

182

…och muhamedaners fullkan lära gram, at ni uti upbrän-
…de åbråda hinder lägornas vidvara gärjande, utan-
…denfritt ogbränna hvad han kunde för at hindra och åt-
…dom småningom näpläna ~~idka~~ ni såvan vanlig utan all-
…ä finan, som jag räknat för en styldigast ogjärna, och an-
…ällgynnande råd.

fol 182.

§ 4. Sid ofvan anmärkningar äro tämmeligen sufficiente an-
…ällser bifanda giorde om ödarbränd, och nu nyligen
…bet värda hushållnings hållfarnat i åbo, en modnat all-

12. Mars 1802. Hägom

117. 181.

Oeconomiska Råd för Landtmannen
Nägon
af
Anders Björkqvist
vice Pastor.

…uti manniskors lifstid den förfallna mängt som vid de-
…dan vid nyttiga dingars tämmandes bekräftande, och man
…ältsförsäkringne lärer förädla den til alla Sveas nytta för
…ed, ofvanför dessa många ogynsamde Svårigheter uti hushållning
…tägan tilkommer, samt de den idoga landtbo dessa hatar an-
…ämligen, den han i praktiken fattar i verksam öfning, så han
…ning förbättrad i många som förut lagat i dör utan bagagning.
…anne tjäbarn orsaker ävr förd många nyfikter fällna fördol-
…er antingen misstänksamhet eller egennyttha. Den som vet sig tim-
…fällen til allmänt välf befrämjande, låtar väl dock ligga i det
…de, som är ganska lidan allmänheten kan afvinna ägande nä förd-
…ad namn. En äfta patriot kan ämna sin medmanniskia samma-
…ar som han sielf innafar, vinnarb är han en bonnegrabb och
…manniskia, som ni visar sig i sin rätta gestalt, förutil tillvinna:
…ren vanat, såsom dess nyttiga och tuktsamma kamrat på jorden. En-
…d välmodt kval, som i kyrkstämmat vänder skorden för sin me-
…del genom sitt gunst medgrafvande i det kyrkan församnin obro-
…ligare. Kan ni bagagina den nödlidande medmanninn i
…d nästen kindra den betrygdte under dess bördar. O! underbart
…ste under Gudh skapade himmel!
…är alltså orsaken förvarför jag föredragit mig för-
…ed Korta underrättelser ämne mina landsmän i hvem-
…a nyttiga jordens idkaren, som dyrkad ni hatta väg o Ebr-

flück, medelst förlok lindra sitt och andras likare u-
lifsmedels brist lider, som ljuds förskaffande förspa-
lacka ofs öfwergå. Då förnuftiga förlok kunna wil-
dras frågeföremål och besparlighetens betäl-

Den allmänna fogan utgör förre delen af sanfäll-
gare, de dock måste wara besparade af widskeppliga
far, uti deras lifs uppehållande förskaffande, til ega-
ligt förekommande uti alla möjeliga mål, som förut n-
ligen, fullar han för at uppriktande i stån ljuda ställe
ran får bära namn af afgudadyrkare såsom den frälse
ligen wil förändra klagomål ordning och sällhet, o-
warelunda nyttjar och bruker jordens, än gamla fäst
ljudas vanor förnöja, dem man i flera mån älskar o-
för det man uti framsteg lidermål gymnade nåde
wil inskåd, at man til efterlyckt satt Odens och
hushållarns glädjeår uti naturligit afgudadyrkt min-
re, de flesta jordbrukare i sadra warelser, såsom minde
de, upfödde honom til förfäder och tilbedjande wärd ty-
far man allmogens förnöjelse sommartider stridas i stån
mörker och fantasie, at lyckas med deras förre nit
döman, förnöja sig förr sfarande ändringar, at s
grannligare och mera lönande sätt, förfäkta de ugarn
sarre jordan.

§. 3. Man at lindra lyckans skadande wärkning
diga år och tider, är ännu en sak, som är obehand för
och förnätt stridande med allmogens fantasie, o
findra allar besparare jordenads näringar och
sarre skador til minder, är en entusiasm som

lägard det som lämpar prästens sitt skulle tyck, at wär-
lägga sig öfwer ödemarken; således om man brännar
så mycket ris och torre buskar, så går den rök upstigan
deras derof gör ingen nytta, utan förstör om torden mera
i marklarna, under åt jorden. Skulle och någon de-

§. 11. Betråffande de skador säg många Ran förorsaka wid det
de, är förnämligast tagna under den tid, man
sjör och Kilbadar halman, samt förorsakar rätta uti ogräs för-
nom naturs gifwarliggande uti drägsmål, fram tagna i mas-

ch muhamedaners fulsta lära gifwa, at ni uti upkom-
eldsråda hindra lägornas widaren härjande, utan-
den sitt upbränna skrad den Gud för at hindra och ö-
n snåningom näpleras ibm nu såden wanlors utan all-
simon, som jag räknat för en skyldighet ogifwa, att un-
ggmande råd.

fol 182.

A. Det sker annan åro tämmeligen sufficiente un-
ser bedande giorde om ödarbrändt, och nu nyligen
t wärda hushållnings fullkomligt i åbo, un modat all-
ands underrättelser: om både sättet at inbärga åkergräs?
in landa är ungefägnare tråga, hwru både-sädan mätte
ad spannemål war en wanligen, hulst i skrifvig rådarlad? nog
n om bet inbärgning. Jag Kunnar ni några om frågor upkast:
i wägt waranda ödemen skal til sör del barnaråd ifrån
så det åfst wägen mätte åt minsta til en del öfwer i-
ing, hulst då gående och landt förödande Kador upkom
helst ygnad, som i årsta februare åfwan skedt.

En gäst fädt.

§. Hägen är den allmännaste och ogräsligaste fädt sort
er den wanligaste uti höst fädt. den förste skada som väg-
manligen får, är, det den igenom långsam och beständig tor-
mindelst i synnerhet lerachtig jord, så den til efteren tor-
Kraftlös och onyttig til goodand dramaltrandr, ty den
ebrädde mot mycken ägar så ingen mödsta uti sig at ul-
den til grödd, mycket mindre Ran en såden jord, om och
rådd sjöa at natt inuna allar dagg ögonunna, wärma och
lla den samman Fädeligit är alltså, at i gödsel wattna
utsädt, och sedan utså den blöta sädan så godt man Kan.
t sätt har jag i denna torra gäst brucht bredband dramt

na, man några
ad åtta för 30 a 40 plåtar mäsar, som dock nu för tider-
del så det ni bisser i många år. Man grad sjör sädra-
den bonden ifrån urälbriga tider ni annat sädt allar natat,
sida tad, så Kan han ni lätteligen förställa sig annat wäro-
a nyttigast än det wanliga; om det och Kasadr honom
ose, dagswarelen, tidsfällan, möda sig besparligast samt con-
n det nya sättat med bredar.

to Kinska
e af alle
brauda kam,
d jag huf-
ew, imom
lagenhet, i
notsällmänjan
dolja. – wed
tillbragt på
lte göromåb
delle icke
manna syr-
wrådsinjan,
illa kanlegen-
ig tillstar del-
viktiga förd-
d vara rikta,
ällskapet gäd.
fwar jag nu

brukaj och
ut alla afrid-
o säja wid
ligen tillagit
skall dalta
me nu, kärd-
der till hjer-
j och beklage.
amla ägjan
s så afwäx-
n alls, det
lla betydli-
och backad
herlekes de
o mindre och

ingund det som lammar fröjdar sitt hjärta, at när-
liggja sig öfwer åkrarna; således om man bränner
för mycket ris och torra buskar, så gör ändå rök upp i luften
och behöfs deraf gör ingen ugglan, utan wrakt om torde wara-
de rotskotslarne under uti jorden. Skulle ock någondera

§ 7. Betydande de skador wäxt wäxtan kan draga wid den
som är benägenhet wäga wäder både för och uti blomningstiden,
gifwer och skulle dagar kalman, samt förorsaka wäxten uti wexten för-
som wetwätt qwarliggande uti drifhuset, saban wäxt i wax-
dat halmen, om ni både wetwät och den qwarblifwande och hwa
blommen af wäder och blåst afskedad. Om ock blåst med wäxt-
att så ombytan wäga wädret gemenligen är förenad ned-
och böjer halmen, at blåsten ni wärdar till skada så mycket
ligen darstrad, fjäll uti bälder och emellan bladen liggan-
dock man finnit bäldarne gifwa mindre säd än högdarnejo
hwa i allmänhet bättre af betare och bördigare jordmon. —
dig erfarenhet har man funnit för wäligast, at fjäll med-
draga öfwer åker halmen i förlidna blomningstidwarne,
dag klockan tjo eller allafwa för middagen, då dröj personer
andra åker ren. Fäller uti något til slag kommer rapat-
så öfwer åker skedat halm kram och tilbaka, ju oftare desto-
at detta i allmogens ögon förefallande underliga arbete
låta afhålla sig, och i blind tagg wänta wäxt af sin åker för-
flimmy och handels, och wid tröskningen kunna sig sammanligen
uti ringa afhållning behållande, då man ni kan kunna or-
til, der dock orsaken til för det ligger uti det förenande, då
ligt som fjelgas kan. Händer det at uti det af wäga wäder ned-
man kunna förvinglingsvis ofamma grödzer i åker skedat, så
dragare dervid skadna i sin gång å åker ran, och förfäligast fäl-
net fäzigt utslaggande och den kork som vagat af sig skalf-
at och de nedanför liggande ägna så för skadning til wetwäds
der.

Det om, fulla det dremot i blom tiden inlet wäga fulla,
en i synnerhet uti bördig åker och fast jord, emedlertid lade sig för-
gen, så finnas man den liggande halmen af så ridderligen wurda
ad med blom, som ock den stående halmen, hwilken dock ni kan

[illegible] gwantum, wan tillförana af samma ang är wanligare.

§. 8. Wan kan ni ändgå at wid förbi gående reinna kunde-
om så nyttigt som tjugunfamt fatt at bärga sin äng, fedan
hö är wäl fult torr, kan det bärgad i ladan til wintar-

[illegible] man nästan är ...

...d åtgå för 30 a 40 gladar mjölkar, som dock nu för tidsa-
al at det ni bjuder i mongan ofr. Wan gemad gjör fedra-
den bonden ifrån åtskilliga tider ni annat fast aller natat,
lla kal, så kan han ni lätteligen förfälla sig annat wäx-
nyttigast än det wanliga; om det ock kasadra honom
dagsverken, tidsfällan, möda sig besvärligast samt tona
det inga fällat med bränder.

to Enskka
e af dell
kauda kam,
d sig huf-
ew, i mons
lägenhet, i
motställningar
dolja. — Ord
till bragt på
lle göromål
delle icke
tranna yr-
rrialdningar,
lla kantegen-
g tillstäs del-
viktiga för-
d vara rikta,
tällskapet göd.
fwer sig nu

brukj, och
et alla afrö-
o säja wid.
ligen tillsagt
skall dacka
me nu, kärd.
der till hjer-
j och beklage.
amla ängar
t så upmjö-
en allt, det
lla betydli-
och backar
herlikes de
e minstre och

...ya Sulla genom fröer natt kraft, grillat bedragligen ...
...dr och Sedder. Ett fält war redigit tillsäjelse om morg...
...digt i rönsla at fullborda sig dragning, man hade gö...
...der för kraft och ...mellan berg och sund liggande åker...
...undomst behalla jag den nåi en annan Särskilt ...
...gra är saden ögonblad åker, grard nöjigt af is gra ...
...bäda at nig och soldat, gaft allaredan förlorad, och ...
...och förlust dryg vagn dram och tilbaka med Kom...
...fat åra omorå vanligen Tar, då vädnat med ...
...relsa af Sedd. Saden dragningen dram och tilbaka ...
...gangen, befanns foldats Sädder galt dröjna, och hårda ...
...den dlan som Komma åt rag halmen och ran grapt, d...
...drag regnet war Sing gåtan med is såsom att sind af Sal...
...i rag ugnen blef garingenom fullkomligen barrad...
...då ni en gång ag taggarne voro Sadda, åter gick all...
...mognad som ingen kraft varit til; grillat man aldr...
...nat två dörrt på länga förfokt war ogiord. Ett har ...
...enföra til barid, dat rag drag fullkomligen finlper, och ...
...drig förfummad, på länga de på Sallade jäm nättarna ...
...annat tydligit barid härifrån, är gramand åderförm...
...gar albråd i brådt mod den förmande, den der befinn...
...na jordart och länga mod den Sörra; man bör Sö...
...natt, grifvande granaft, samt afsedvanda i vägt, och ...
...gon fud af. Sör denna morgon Sundant ringa e...
...rag drag Lonade erbjöd mod finda Komma ...
...de drift förfummande förlorade all öfning. Grad ...
...saden då icke gala Elbo länd mongå tusende ...
...nåsåden länd allmänsaten, om rag dragning blifvit ...

...den Sydiga matten, grilken de skal form den mena ...
...Sarm. Lufstigen med räkningen Sarer god drift dröja ...
...gafna varit, at milbra dan åfver sädd ådern ligga ...
...och drift praktiklar. Man som de mäller du kraft ...
...rundelb lägna, och fällan allar eldrig mad förr bl...

...dorra adrar så mycket mogligen Kan afsädkommit, o...
...Sadda mad en mindre del af ådran, så bakaler er...
...Saligen sin flitiga och nitfamma arbetare vid sin ...
...bärgningen af säden.

...dman, förtaga sig grafligande ändringar, at a...
...granligare och mera lömande sätt, förfäta de uparb...
...Sare jordan.

§ 3. Man at lindra lustand Sudande vädr...
...diga år och Sider, är ännu en sak, som är obedant för...
...och förmått Sridande mot allmogens fantasie, o...
...findra allar besvärena jordenas vägtar och fr...
...Sören Sadar til minder, är en entusiasm som ...

§ 10. Sef ganska få inbyggare i landet återstimmade
...ma bekymmerkommanden på millioner att gvarhålla i
...ja rijande arbete, möda och rik bekäfvan näringen till –
...tämning, utan förgäfves rätt att blindt laos: på grun–
...ag Sar, til dryd klandrat blir påsanda och obetänkt för den
...ofymnarhet; dyrbaran omanskelig, såsom 1800 för Sigel, dann
...Sadda 18 Skillingar, sjelf de wår allernådigste Konung
...Adolph reste igenom Åbo til Ryssland och Petersburg.

Om årets utsäde.

§ 11. Så wår saden gunder ganska ofta kraft Sudor, grilka
...ftwarr och Sulen wädrorna som Dagarna hinna til mog–
...land dock utsäden wore ärtarna de förmanska, såsom tidigast
...ganska sundr-säden äfwen gula ägnat. Denna sädas fort lö–
...på om tidigt utsäden derut gjorde om wåren. Til att win–
...da ändamål, bör den til ändsäd ämnade åker jordan–
...förd ögnvändas, grilken saden första wägr dag ög–
...til Sjenlig ärt säd, som altid Kapnder til tidigaren–
...än den sena säden. Skulle det gunde ändre ärtorna
...tid, at af oftast fallande regn och fuktig wädr–
...nna wägt ögngöllra sig uti continuerlig wärt och f–
...ing utan tid, då bör en tjenaktig och alt förfärdand–
...man risa utstämpad at i rattan tid, med nn gå hin dag–
...afsåra Katarna jämte blommen å ärt risen. Så rattan–
...ndre risen widare ögstinkande och tidsnog mogna
...jas, dy så mycket risen ögstinkande i vägt findras, så myc–
...a tidarna til i mognande. Sundsmannen bör sålunda
...mödar ärtarna skalla sig i vägt och blomma öfwer den

...ma anmärkt, jämt i jordmon under lägt sand wid ang–
...ord näsgrabb å ofjenligt mjäl. Man sker wäl under
...ästar, slägar dem och derifrån, så at å utstånd synas på platta
...l kunna bästa dagg om blifvande äng; men Sörsäders sättet

...så gventuer, om tilsåorna at samma ang är nödvändigt.
...5. Man Kan ej undgå at vid förbigående rörma land–
...om så nyttigt som tågunsamt sätt at bärga sin äng, sedan
...sord är wäl half dord. Kan det bärgad i laden til vinär–

...ma man nägras at ...
...d ätgå för 30 à 40 gladar näfvar, som dock nå för tidsw–
...al at det ej bjäder i mongå år. Man grad gjör förra–
...den bonden ifrån årskrigen tidr ej annat sätt allar natat,
...lla tak, så Kan han ej tillräckligen förskaffa sig annat wäx–
...a nyttighet än det wanliga; om ord och Kastadr honom
...ar, dagswerken, tidsfällan, möda och besvärlighet samt con–
...d nya sättat med bräder.

ranliga tiden, emot blomning för afslåtter, förrätt
rensande och förslagen tryggande och afskärande
Landtmannen för och förmån med uthållsamhet fri
hösten så vid skiftande tydlig norrlig blåst, förrätte
upskärning allra upstagning, och Luften de upskärne
synnar, så varsamhet för mattan dagen följande dryg
i hyser Luftade och risen börne och Rumne ofan
ga i massa uti ängen dygn, innan de upstaplad och
i hustior, till de väl fludne, emot skadad de sär
i hustia lidsom växande på land; och sedan de är
äldad med halm, på det skidorne af fallande häft
ri må skrida, gro och risen rätne.

§. 12: Om varma och grå sommar sämre
mastand utskring, skriftan så timarne Kallad rätt
och bortbrämmer både ris, blomme och skidor, som i förde
i Ring sala kreitzan af Abo län, då är tidigist til sin
nu så ögonskenlig skada, morgon och qväll dragabryg åter
så S.T. finermadrast loggmasken lättast nedskadad, ej
de hindrad, ty då tid förnödas då i ängdrygande, och sim
och Larve innan den åter af skadning nedfallar. Rimm
ersen förigenom hindra logg mastand förmskarande, så
mar nå annat ondt som måsta hindrad; det är: om reg
då dallar i den mogna sommaren, så upvrägna åter
mattan, då bör man jämväl nyttja ljan til loggen
ne fått som förut förmäld är om ärtarnas Kötsel.

§. 11.

Sättha verbata är mera besvärande och tidspillan
vid väg sådas bevarande med reg dragning, ty denna reg
sta sen med mera tid minsta i skorton dragen tid, om man i

den tydliga matten, hvilken de skal föra den mennia
Lavan. tydligen med räkningen lämna så dyd skola
hafva varit, så nilsta den åtnar sådd ådan liggan
och dyd praktiklar. Man som de mäller då skrift upfö
rundelb lägna, och fällan allra eldrig med föra blir

tarve ädrar så mycket möjligt Kan afsådkommas,
Sådd med en mindre del af ädran, så bekalar ord
Enligan sin flitiga och uthållsamma arbetsamma vid sär
bärgningen af sädd.

dömen, förlåga sig förutsedda ändringar, så a
grannligare och mera lönande sätt, försöka de upar
tare jorden.

§. 13. Man så lindra luftand sådande varelser
diga år och tider, är ämnen en sak, som är obekand för
och förvuxit skribenten med allmogens fantasie, om
findra allra besvärare jordmark ogräs och för
Jären sådan til minsta, är en entusiasm som

sända sig åter både til mat och åtskada. Genom försumlig
dar, de logg mast gräsbarer, förorsaka total örtarnat nidervext
mer fela landet sitt åtskada, såsom i dethta år skadt är. Ty fattas
ryggarnas sednad och fullkalls observationerna til kom=
fullingsbefarande för dethta åfer varit intygande vittnan förel=
mandt ofelbara skyldighet förbliftvar alltså att så skida
er tid och tillfälle, som åfvad tid, vädersleks beskaffenhet och år=
s beskaffenhet och förhållande sig vilar och tarfvar, samt med=
lemhet nyttja både råd och hielpa medel, allra vid i fall af
dvärd af skal och öfverflygande tarfs förmedt, af dätta
mera lönande beskaffenhet, än dessa af mig anförde åro, så=
i anledning til vinnande af ogn och det allmänhet väl=
stånd, så är man så här som i det förrygande öfverflygad om fla=
r lämnad bevarning för hela landet i allmänhet, och ånd=
nonga tryggande omständigheter och belgående ondskeandr
ela.

Om ängs Kötsel.

§. Ängarna såsom i allmänhet mera behöfvas med böster
ll röst å granska monga ställen, äro så obehagelige att gå
ed til slottar för arbetarens, att man vid dessa nyttjande
a fjäller längst mera dagt varelsen och sönder krossar
rbetarer mera arbets verktygen, än löningen dessa kan
ärt med. Förde alltså dessa omständigheter tvingna vid
landtmannen til rådfrande af dessa ofrygglighetar, hvar=
n måste ängs ägaren å dessa ställen i landet över öfver=
f gafvas mera åtgärde af half kog än hal äng. Den mar=
ande allmoge, som i sednare tider lagt hand vid ängs
ord måsta så ofrynlighet vitne. Man får mål under
bästar flygar dem ock bortskrämma, så att å utskärd hvad nu slutlig
l kunna bästa hopp om blifvande äng; man sär sådes sättat

så grantum, än tillförene af samma äng var nedvarpat.
D. Man kan ni ändock att vid förbigående rensa landt=
om så nyttigt som tillgängligt sätt att bärga sin äng, sedan
e förd är väl halt dock. Kan det bärgad i laden til vinter=

man nyttjas att
d ålga för 30 a 40 gladar nyttjar, som dock nu för tidsv=
al så det ni bifäller i mongen ställen. Man gerad gör sedvan=
an bonden ifrån urminnes tider ni annat sätt allra nytat,
ska sätt, så kan han ni lätteligen förställa sig annat vär=
a nyttighet än det vanliga; om bråd och Kastade honom
ga dagsverken, tidspillan, möda och besvärlighet samt kon=
rd nya sättat med bräder.

187.

187.

vanliga tiden, emot blomning bör afskadas, förrät-
ramande och förreflagna tryggande och afskärande
Landtmannen bör ock därmed med afskamhet fall-
hästen att vid skidande Kalis norrlin blåst lämätte

af rödningen närmare, så bestämmer skaliga skäbbar emot
jord, hvarefter flätter kjan ni kan yå, och mogna ä
nigen dessa skäbbar igenom förnyad skalsa förfarima
skäld inom den tiden mogna nya stämmer
den på det sätt, att man vid inpackningen i laden fär
kuggen fullt nära tjo gånger hö; hvarefter först fäller sig
tar sin största färg och styrka, samt med mycken bekväm
af Kvarnen. Man noga måsta i akt tagas, att fallet i b
af vägen mätta half torre förk, utan allena det i sin ege
mätvärdiga beskaffenhet half torre förk. Jag vader ni någon
om förk i år torr efter regn, utan bör förk alltid mät
nor händelse är och blir förk vid nyttjandet osmaklig, och
lig nytta och värden.

Om Land åtnjutet Gärdi allmänhet.

§. 16. Ingen landtman borde utan gillest tillförande
gärdi med annat än bräder, sägade af fullvuxna gran
af landet afhålles dubbel nytta. Den förste nyttan i
af bräd tål 8 vanliga gärdi af hyra samman 8 dagar, så
med bräder ~~af~~ 9 a 10 stäbar sägade bräder. Förr
sjerna skogen obeskrifvaligen, ty då fäller man ni
vaxande skog, utan sådan som naturen tillmannat til
la mognad för fordrub nyttjande; därmed fällandet
ning och växande två emman til skräder och underlag
vor tid, är en obeskrifvelig skada och utödning af skog
hundrade
mycken sådanne unga två emman åtgår icke til för
tak, som med kidre Rundt bliferna stock af, med grille
de täckas 20 a 30 gärdi tand. Än mera vär man b
ätnevälde stäck emman af half vuxna trän af ätna
gat som afhuggas och nyttjas til tak med öfriga näf
la til tak för hyra samma gärdi Rundt åtgå minst 60 a
om dessa stäck emman finge växa 10 år. Rundt mera
bräder täcka för rum. Hade man då ni afsändalig besp
med bräd tak, då differancen emellan stäck emman af
för stor.

Är det då underligit, at skogarna varddaligen för
obetlig skada, fulnad och brist både för landtmannen

dömen, förtaga sig förvisshande ändringar, at a
gränsligare och mera lönande sätt, försöka de upar
tare jorden.

§. 17. Utan at lindra lyckstand skadande verkan
diga åfr och diker, är emån en sak, som är obehandt för
och förnätt skridande mot allmogens fantasie, om
hindra allas bemödanden jordnad vägtar och
Jorden skador til minstone, är en entusiasm som

vanliga tiden, emot blomning bör afskadas, förrät-
ramande och förreflagna tryggande och afskärande
Landtmannen bör ock därmed med afskamhet fall-
hästen att vid skidande Kalis norrlin blåst lämätte

af rödningen närmare, så bestämmer skaliga skäbbar emot
jord, hvarefter flätter kjan ni kan yå, och mogna ä
nigen dessa skäbbar igenom förnyad skalsa förfarima
skäld inom den tiden mogna nya stämmer
den på det sätt, att man vid inpackningen i laden fär
kuggen fullt nära tjo gånger hö; hvarefter först fäller sig
tar sin största färg och styrka, samt med mycken bekväm
af Kvarnen. Man noga måsta i akt tagas, att fallet i b
af vägen mätta half torre förk, utan allena det i sin ege
mätvärdiga beskaffenhet half torre förk. Jag vader ni någon
om förk i år torr efter regn, utan bör förk alltid mät
nor händelse är och blir förk vid nyttjandet osmaklig, och
lig nytta och värden.

Om Land åtnjutet Gärdi allmänhet.

§. 16. Ingen landtman borde utan gillest tillförande
gärdi med annat än bräder, sägade af fullvuxna gran
af landet afhålles dubbel nytta. Den förste nyttan i
af bräd tål 8 vanliga gärdi af hyra samman 8 dagar, så
med bräder ~~af~~ 9 a 10 stäbar sägade bräder. Förr
sjerna skogen obeskrifvaligen, ty då fäller man ni
vaxande skog, utan sådan som naturen tillmannat til
la mognad för fordrub nyttjande; därmed fällandet
ning och växande två emman til skräder och underlag
vor tid, är en obeskrifvelig skada och utödning af skog
hundrade
mycken sådanne unga två emman åtgår icke til för
tak, som med kidre Rundt bliferna stock af, med grille
de täckas 20 a 30 gärdi tand. Än mera vär man b
ätnevälde stäck emman af half vuxna trän af ätna
gat som afhuggas och nyttjas til tak med öfriga näf
la til tak för hyra samma gärdi Rundt åtgå minst 60 a
om dessa stäck emman finge växa 10 år. Rundt mera
bräder täcka för rum. Hade man då ni afsändalig besp
med bräd tak, då differancen emellan stäck emman af
för stor.

Är det då underligit, at skogarna varddaligen för
obetlig skada, fulnad och brist både för landtmannen

dömen, förtaga sig förvisshande ändringar, at a
gränsligare och mera lönande sätt, försöka de upar
tare jorden.

§. 17. Utan at lindra lyckstand skadande verkan
diga åfr och diker, är emån en sak, som är obehandt för
och förnätt skridande mot allmogens fantasie, om
hindra allas bemödanden jordnad vägtar och
Jorden skador til minstone, är en entusiasm som

förfarande å bränsla för stadbo. Jag tvågar billigt: hvar 188.
stadbo efter några år taga sitt bränsla? Emot bidra
förmögnare stadbo til vanlig brist och dyrhet genom sina
ändiga rund aldning, ~~när~~ den han ätan nyttja fäller varma
nitran, ni för emal ändamål än at agera skor, och ingen
ej så fälle at och annat ni för liden vederlagit grannlig gil
al aggande samvaka och dref at ordligt hjerta bordver, at vad
d med bröd och bröd med åförsynder ifrån Kristendom och saligh
lingande tabbamalser och svordomar uti Kort och Lärning
sprid skadliga sjödalser för Kristendomen och sall! och ga
lla tyskliga skäl för Kristendomen och sall! och
ed all yttersta förmåga till allmänna skaft emman,
och insändande i land och riken til allmänna skaft emman,
allmägliga nogsamt vat tilvarda och läda ätbrista i nu be
et. Vår är otrygnad och desperation så mycket förfarligare
hvarf ögnablickligh bräst, medan de ni i tid afhjelpa samm
lan i alt sitt förfallande, utan samka af Gudh Salomonis
ed tid, tillfälla til grannlig förgift i hjärt förgående.

§. 18. Den andra nyttan af bräd tak framför näfver tak, är
dre Kostnad och möda, än emman och Kostnaden til näfver täc
ersen til dessa så städer til tak bräder, kan ta fol andra
lor 3 st dalar spekand, då tak vaden til näfver tak Kostnad
ma, man näfrat är en öfvervägd Kostnad, och kan til för
tak åtgå för 30 a 40 gånger näfver, som sked ni för liden
al at det ni bifäller i mongen år. Man hvad gör fabri
den sonden ifrån förvildrigna tider ni annat fått allen notat,
gilda tak, så kan jag ni lätteligen förställa sig annat vär
nyttigare än det vanliga; om bräd och Kostnaden hvar
ska, dagsverken, tidsfällan, möda och besvärlighet samt con

ed nya fältat med bräder.

…ska
…e af alle
…anda kan,
…ed jag huf-
…ew, innom
…lägenhet, i
…uhöllningar
…dolja. – Med
…till bragt på
…lle göromål
…delas icke
…tranna yr-
…rådningar,
…lla landtegen-
…ig tillgår det
…viktiga förd-
…e vara rikta,
…allskapet gäd.
…fvar jag ew
…
…brukaj och
…det alla afsed-
…no säja vid-
…tigen tillägnit
…skall dock
…tane nu, kärd-
…der till hjer-
…j och beklage.
…gamla åtgär
…t så apmyc-
…an allt, det
…lla betydli-
…och backar
…förlikes de
…minstre och

ranliga tiden, emot blomning bör afskadan förrätt-
ranande och förrättaren tryggande och afskrifvande
Landtmannen bör och därvid med uppsamhet fälla
lösen at vid skadans taxa mycket blåst lämpl.

uf ordningen närmare så bestämd skaliga stubbar
jord, hvarsöfvers flätter ljen ni Kanje, och monge å
nigen dessa stubbar igenom förrättsmannen förstrima
ünskade inom den tiden monne nya stubbar
den på det sätt, att man vid inpackningen i laban
Kagge fullt uti tjo gäddor hö; hvarpå först fäller sig
tar sin första lass och strör, samt med mycken dryghet
af Kreaturen. Man noga måste i akt tagas, at fullet ri
af vagn mätta half torre först, ifall allena det i sin ego
mekaniska beskaffenhet half torre först. Jag råder ni vägn
om först i år torr efter vagn, ifall bör först alltels mätt
nor handels är och blir först vid nyttjandet obehaglig, och
lig nytta och mycken.

Om Land åtgärder jämte allmänhet.

§. 16. Ti[illegible] Man borde ifall plikt tillgrundar

Om Kärr och insjöar.

§. 17: Hvad Kärrmarkigheter och olämpliga mark
uti Landmans landet, lär ni at beskrifvas? Hvad stora fol
landets ogädling, man näsan ingen vidtagar och ofta
gen å Kärr sig morast. Hvilket ni barrisar färdelas
allmänt och mycket nytta. Ifall Kämdrar storligen
nu såsom då för tiden Kosta ogädlare, Kunde förgäta
och massars ogärdsmark, at sedan tiden mark ni
insofvd i inbildning, som vore dessa marker af Kreat
nade i sit öde ogagliga och ogångbara för alt tid
jämmärkt Landmätares mätnings beskrifningar inn
inbygg, var vacht Kärren årsta blifvna Finlands
fund, om en uthvarfvig ogädlings handhafning
utlysad. Dessa Finlands agrundomar och förordn
Kunna efter min tanckar medelst militair
sedana ogädlingar, hvarå mongen ogbyggen Lands
hemman. Mongen af allmogen inbygg med en mo
en ställen ligger mera mark i Kärr än det gan
de ötgjör i synnerhet i Getala Soln. Allmogen
ta med bryvärdighet efter at de sedana ställen
den bygga bo och hemvist ställen, at dessa
Kraften och skredlen, för at hvarda för sig rejt
fall, at bringen om ofalla sitt lifs uppehälle
lott och ägor.

§. 19. Kärr, mossar och insjöar äro väl
den at de ni ofta en nyttiga Kunna ogagnas, t
gerna med Kanaler och silvacktigen utdra
förtvinande mera bättre Kosta en nyttig

uppå stora Hemmant. En ny gammal berättelse för-
det i samma bärg skal finnas vagon fort malmskrid,
förvida detta är sällsamligt, eller verkeligen in-
det af dess Kämnare är obrukant.

I Kalmar hvarvid migt ifrån prästmanna ställat åt fält-
bolom Laaleis by och emellan Kleinis Corporals bo-
öder samt Kakkari mullbatal, hvilket nästan alla bärg
el Kalds ark. Skola alltså dessa bärg at af Kalds bärg
ore undersökas, och till landets och trackters allmänna
utforbrag.

Om Tyredor.

2. Hvad Tyredjors byggnad i Finnska tiden Kostat både
ade, och mycket, kan ni al beskrifvas; men hvad vorder
ofsmässigaste på okunnigheten? Då man med giärnin
mål i Tyredjo byggnad vilja dörtjena hundrade för-
och saligheten. Då måste den tiden vorda i samning
och sönt namnligen vara en stor hundare, emedan
de efterlena sin stora andliga skuld med så stora giär-
, men nödtorftigare den tid finnas ni en gång så mycket
lasse hos vårare stor ägyssa, utan beskrifva både hund. fakum
hvarde, såsom ni tillvarande, och således lärer ni fallar-
förrad tancka någon misgrep eller vadogörelse existera,
deliga äger mannisken ingen obehörlig själ, utan är
d synnerlig lid. Det stort så af oförnuftiga Kreaturens
n borde driftrat ut på marken at fallad med basta-
om dress samspann hon och Kamrater. Sedant ännumål
och föda Geologisterna ut inglunka uti landets myc-
n är ganska besvärligt för sig til uppgrunden syn-

med stora förbättringar med stora tidsrums återbind,
a at förmoda det Finland blefvne England. Då så-
en med grundlösa förmodranden gread vida fält af
ning, seden alla mossar och insjöar rönnit nu
dig och önskad ogädling til fruktbar mark. Kärr-
å följes skall ut framrunnen, och äro dessa ni u-
an damm under för Kärren. Skeffra dessa jemte y-
gade man å Kärrens förtkning nyttad rönnit. Vord
en Kärren ni Finna rättskaffen nättverkad, innan mos-
l klara vatten afbrunnad, och darpå diken som nu ödar
formliga lagar. Hvarå gadd Finland Finnarne sedt tusenfaldt

Kärrachtiga marklands ogädling fordrad mer och mindre Kost-
fvällat arbete, således mer och mindre äro sedlare. Förord
erade och sedt grundning Kort, så är Kostnaden lindrig. Vär
diameter mindre, och ofta den barmygan mossa, så är ock Kostnad
dre val dryg barnda fruktbar mark. Skörn ättlopp-
Kunna eljest så ofta Högre Stranglands nödiga utgrävd;

vande menniſkor, vilkande dörſtada Pyrkor, nattvard
ſaligheds ordning; i följe härav önſka de alla Pyrkorif
de i anſeende hop, emedan de ſåſom ſtor Kloka anſe för n
vrket at beſöka Pyrkor, och föda nytta och ägbyggelſe
af det i Pyrkjorne förehafvas; hvarföre åtvar
re och Gud förgätare om de någon gång ſig der infin
vanligen att dricka och dricka ſorſmädligid förſe
Länna. Slock bör en hvar odödligheten beſinnare
ſom kärlek af mild råd ägtalla de dricksrikſta förſätn
och den aktning genom vår allernådigſte Konungs ſy
de nitkalla Circulair bref til Conſiſtorierne i riket af
ber 1799 ſätta en ägnenbar förſkrift hom för alla de
gions anſtalter, i följe hvarat alla til Landet förſtr
Läror borde noga i acktaga och undersöka hvad den
förſörare nu ygnat i akademier, Skolor och Pyrkor, d
lära, än menniſkligt prud om ärligt hadiſſe ägföra
det ringaſte inſärga hädanut ordning för ägöfvandet
ſådana giftiga dricksſätt under bära vilka med ſig ſi
tual och åtvarlagginger, då de i ſakta mad, ſtälla ne
förbrytarne för ögonen ſåſom andaſta grunder och orſa
dyrkande, och ſedan de ſtall nu ſådan andlöſ Deiſmi
mand hiärkan, nog ſedan ſöka timma på råd och ätmä
ſund, imperatiſera Ciceroniſk och Platoniſk pagan
det. Som lydande äro de förſta Lärer i vralden. D
dare och andrad förledare med ſig til evigt förde

Pyrkor böra altſå på det bäſta conſerveras
den til ſamm vunda förſtörda; och at dſſe kättar
dervid voidmakthållande och allmänheten ej gi
vid dyrbd reparationer, böra alla förbättringe

ſåten öfverdrifvenhet, och grad Kåligen nödig
ſ. landt Pyrkorna borde i hymnerhet bevarad och
nad för elddrädo, medalſt andra eldd rümb ofkiljan
Pyrkorna, minſt til tvahundrada alnars afſtånd,
de ſå inom denna diſtance, transportera eldmiſſon
dare bekvämt eldſtad rum til Pyrkan, til ſamhällets rätt
ſåſom för några år ſedan dylikt tillfälle
med Kimitto och Letala Pyrkor. Önſkvärt patrioter
de Pyrkorna bevarande för inverkare hoben plabbar
rätte af närbyggare med eld ſkada, för många till
dſliga, och för befrande Gud wördnad bärande manz
til andlig och ärvig lycka och ſaligheb!

§ 33. Härtill har man handlat om präſtabolens förſum
§ 27) i velande tider; men nu vil man ännu wärma
ngligare ſkada förbrott under vacante tiden, ſåſom
til Pyrkans andliga byggnads förſtörning, härörande
ongas tyſtnad at råda öfver församlingen, och minſta
dan för en Pyrkjo diſciplinarius, at enligit Gud bör
vrket förbättra det ſom förut varit förſummat,
bygga det ſom til Guds tienſt kunna Länna dem finnas nö
em ſå väl Karbyhuſen ſom andra mindre Länners
de ſig uti omſtändigheter ſom dem albinkat rö
ilkorna det vacante tiden diſciplinarius
r den rättigast ſom en ordinarie Paſtor at göra
de grad til förſumlingens vanliga bäſta
man ſedana borde allenaſt efterſe grad Konge
i dyg mål tidigaſt behagad ſkaffa och åtlätta-

mit dörs förbättringar emot förra tidernas ödesbud,
e att förnoda det Finland blefve England. Då fö
n med grönblåſa förmedranden grad vida ſkall ut
ch äng, ſedan alla mäſſar och inſjöar rönnit en
dig och önſkad ägodling til fruktbar mark. Kärr
å ſälſes eſtad åt fiskarmen, och äro träden ni e
an dem linda för Kärran. Klenare träden ſättas
edgman å Kärrans förordning myckit rönnit, vad
n Kärran ni Finna rättaligen ättorsak, innan inſj
t klara vatten ebrännad, och dagen dikad ſom nu ödar
ormliga dagar. Kärrs gade Finland ſkänder dall tvärſpännad

Kärrachtiga marklands ägodling fordrad mer och mindre Kaſ
illet urbara ſaledal mer och mindre mo fullne. Härom
erade och dall grävning Kort, ſå är Paſtuadan lindrig. Kär
meter mindre, och ofta bergagan mäſta ſå är och Paſtuad
ro ut dryg bärande fruktbar mark. Stören ättegy
Finna elvig ſa väl den Högu Skärgårds nödiga ätgyrd,

196. Önſkva
de af alla
kunde kom,
ed jag huf-
ver, innan
lägenhet, i
nadsſällningen
dolja. – Dock
till bragt på
lte ändamål
deles icke
tvinna ytt-
rvaltningar,
lika hänlegen-
ig tillſtår det-
viktiga ford-
de vara riktad,
ällſkapet gäd-
ſiver ſig nu

brukaj och
ett alla afrö-
ne ſäja vid-
tligen tillgått
ſkall dacka
ſine nu, kärd-
, der till hjer-
, j och beklage.
gamla odlingar
de ſas upprät-
dan alla, det
alla betydli-
, och backad
förlikes de
de minſtre och

fig, dat en vice Pastor enligt sitt constitutorium
ad utföra alla de ämbets rättigheter uti bägge
gen, som tillkomma ordinarius Pastor. Lunge Wege
til Consistorium i Stockholm den 22 Julii 1766. Hvil
ingen lugga finder i vägen för Pro-do Disci-
der vacante tiden, på det tro och Christendom
da å de Critiscat rådning och unsyrar för
mannom.

[illegible] inbygg, der vacé Pastorn [illegible] Finlands Sprä
fund, om en ehrvärdig ungdings handhafning å den
utlysning. Uti Finlands egendomar och fordolda, [illegible]
Finna efter min tanke nödvändigt militair Språl
fadena ungdingar, hvarå många ej bygga Finds gä
hemman. Många af allmogen inbygga med en man
en Fullen ligger mera mark i Kust än det gan
de ödejor i fyrmarkat i Getale Sokn. Allmogen
ta med begiärlighet efter att få sådana Fullen, o
de bygga bo och hemvist Fullen, att draga
Krafter och Språl, för att betrygga för sig eget m
fall, att dagligen nyfalla sitt lifs uppehälle
lott af Jagor.

§. 19. Kust, mossar och insjöar äro väl
de att de ej ofta en nyttighet Finna upfinnas, d
ytorna med Canaler och tillvägabringas utdra
förändra mera bägdar Rasta en nyttig

[illegible] 191.

[illegible] Kongl utgång. Kan ej annat än nyttigen vid genomfarten
[illegible] mark utreista, hvar oförsvarligen timmer stockar och
[illegible] två fotter ligga qvar om annan Fullstadd i Kust och Swar,
[illegible] Kreaturen ingalunda Finna komma fram. Man bör
[illegible] til tänka, det den främsta sinnade var framfarit, och helt
[illegible] förvarsat Kogn til allas samfällta Studa.

§. 22. Häraf gior man sig den tanckan: hvad tusende tals Kust,
och insjöar Sjöar och mindre timad icke äfi hela vidsträckta
som än äfi äldste patrioters ögon falla rätt nytteliga och gra
bjecter, hvaraf mongen bördiggare Finde hafva sin uppkom
[illegible] och lädia, medan mellan dem än nu nödlidande

190

[illegible] Kolen Fallad vandtjenste, hvilket Kust allaredan
[illegible] til ädes med fördel. Vlofsen ön nätt fädrand Kust ägo
[illegible] får allmogen försäkrad det dröste och klara vandra ång-
[illegible] marker, utgöra tungt öfwer de uf gammalt ödlade
gamla historia skrifware säga Finland hafwa warit en fäd-
[illegible] eldad hafwa skogarne warit så och fögdarne folmar. Upp-

189

[illegible] och gemingar til uplägg ning, innan ödlaren Fun
[illegible] sköta i ordning någon åker allmänning af Kust nåder in-
[illegible]. Dessa äro Kusten så väl som insjöarne rätta så vidsträck-
[illegible] den snöfrad uttaggning Canalen är upkastad, diänin-
Kust ej är möjelig för den å sina ställen och i nä-
[illegible] fogt förnyas mossan; alltså dröna både Kust och Sand
[illegible] som diäning sker med samfällta Krafter af nyttiga
[illegible] allmänget, innan någon enskild ägodling sker Fun-
20. Ofvan [illegible] är nästan ingen Socken utan Kust och
[illegible] framgång utsändt för Skallar, om några lönande för-
[illegible] och ägodlingar Sola sker, hvilka de gamla ödemar
[illegible] med flera förbättringar, med sören tidernas ödesbud,
[illegible] förnoda det Finland blefwa England. De fä-
[illegible] med grönbleka förmodanden gräd vida fälk af
[illegible] ång, soden alla mossar och insjöar wännit nu
[illegible] dig och enskild ägodling til fruktbar mark. Kust-
[illegible] följes alltså ut framanom, och äro dessa ni an-
[illegible] dem dömma lända för Fusen. Ofvan dessa fällan sätta
[illegible] fadgan å Kustens fortkning nyttigt vännit, vord
[illegible] Kusten i Finna nyttigen uttorkad, innan mäs-
[illegible] klara vatten afbrännas, och derpå sidas som nu åker
[illegible] ormliga sagar. Kust så gör Finland funder fall tuborsgammalt

[illegible] Varaktiga marker ägodling fordras mer och mindre kost-
[illegible] fullt arbete soldat mer och mindre äro skillna. Ofvan
[illegible] rade och full gräfning Kost, så är Postnadn lindrig. Der
[illegible] meter mindre, och utan barmyan mossa, så är och Postna-
[illegible] och dessa barnda fruktbar mark. Skogen uttyg-
[illegible] Finna aldrig sin utan Fogn Skattland nödiga utgifter,

196. Finska
se af alle
stranda kan,
ed jag hus-
ren, innom
lägenhet, i
mohällningar
dolga. – Dock
till bragt på
lle gårdmål
delas icke
tvenna yr-
rådningar,
lika hänsyn
ig tillstår det-
viktiga ford-
de vara rikta,
allskapet gäl-
fvar jag nu

brukj, och
det alla afrö-
no säga vid-
tligen tillsagit
skall dock
lune nu, kän-
dertill hjer-
j och beklage.
gamla ägare
t fas upmjs-
an allt det
lla betydli-
och backar
hvilkes de
e mindre och

sig, dat en vice Pastor enligt sin Constitution
at uttöfwa alla de ämbetets rättigheter uti för-
gen, som tillkomma ordinarius Pastor. Denne blef
til Consistorium i Stockholm den 22 Julii 1766. Sär-
ingen lägga hinder i wägen för Pro-do Disci-
der vacante tiden, på det tro- och Christendom
da uti de kritiska rörelser och omständer
mannom.

Ty fordrades uti flera ställen Lagmansrätts utgifwande
att genom gräfning, at störa syrans bolwerck och ring
omgifwa monga ängar, och behölla Lagmansrätten
såsom uti en förening. Til exempel, en 4 a 5 mil ifrån
uti Kallad Wirtanoja mo, såsom en mellan belägen
och Loimijoki Bolwar, hwilken jemwäl behöfde
marken. Samma mo Pundo uti Kuraan genom-
non beskrifwen som smalast uti flera ställen åt Kuraj-
hwarigenom den ofantliga Lagmansrätten
om samma mo åt ofwanbemälte Loimijoki Bolwen blefwe
hwarkil mycket bidraga, om flera bäckar upkastades
joki Norra ände, som dragas åt den ena Krigsbolstad
Kumo Strömsträng. Ett annat exempel befinnes i
hwarest en mo lagas sin början ungefär wid Niemis by
der sig til Kirkjärfwi circa sexfiärdedels mil. Så omfattar
åre widsträckta Lagmansrätts marker, beständigt upfylde
syror. Lagmansrätts marken wid sidan af lagde mo åt norr
lärer flyda sig wid Kirkjärfwi, om intet någon genom
sig in uti Lappo Bolen, hwarest wida traktan gifwer Lag
mare at göras. Men Lagmansrätt åt syd ostliga sidan om
åre mycket högre än den å nordwestliga sidan, och lagas
ifrån Letala Kyrka, sträckande i linea recta ut åt
mara Cauttua jemwäl bruk i Eura Bolen åt öster, ifrån
Ställen wända sig åt sydost åt Aboskog, hwarest räckas
flutad i Tujunsuo i Keso Bolen uti Aboskog. Detta ofantliga
sina Ställen draga sig in uti Wirmo Bolen, och omgifwa
sidan Wirmo, Kousis, Mastio, och Keso Bolwar, och jemwäl
å hwarje Ställe, såsom i Letala socken det Pietarsuo, uti
Pallads dotta Hifti, wid Karjala Pogast län Kirwes
södra sidan, wid Kousis Bolen Pallads dotta Wajosuo,

fund förhörd brist framkidans warande och tärande ödes-
dryad utgång. Kan ej annat än sylligen wid genomfarelse
ware drifwa, hwilka oförsvarligen timmer stadar och
två soker ligga hwar om annan Kulldastad i Kors och twär,
ingå Kreaturen ingalunda Kunna Komma fram. Man bör
til tända, det den förwarsta tiuda der framfarit, och fall
förderfwat skogen til alla samfällta skada.

22. Hwad giör man sig den tankan: hwad tusende tals Kärr,
och insöner Störra och mindre timmer icke uti hela widsträckta
som uti alla patrioters ögon talla rätt ynkeliga och grä-
hjeter hwarest mongen bröstliggare Kunde hafwa sin anda
och sädia medmänniskor hindran då en nu nödlidande

Hwad Pallads dryckesjuse, hwilket Kärr allwarligen
til ädor med förbud. Wäxten uti ett sådant Kärr upp-
så gar allmogen förfarenhet det dessa och flera andra ängs-
markar, utgöra längst öfwer de uti gammalt ädla dar
samla historien skrifware säga Finland hafwa warit en Kär-
ledes hafwa Sverige warit sjö och sjögrunna holmar. Upgå-
de hafwa fabulista författarne byggt sina upbyggan, som uti Pallads
och uppå dessa dåar tiden warandes holmar och bäckar hafwa de-
den bygtning och bärning samlat sin röse allar högar, som til-
dar synbara i Letala och Skytyrkis Bolwar, där ligga uti
Kunbra och sandiga ådrar, hwilka äro af bäddra och sämre ar-
fäder eller wildare wäder störck i förstone warandes tid, Kunde
en befarat uti dessa skrall-wäder utkingen tilfört ifrån
gedjord, eller afflödt ifrån bäcker både den ädla mat mylc-
ett sand in uti sjö boten, och suppositions wis den bästa mins-
ugtlen stadnat uti grundbara sjö som uti ären Kärr, man in-
ne Fallen, som uti utgöre trots, at hwilkan grund mästa-
gast lagda med sand i boten, man Kärren med bästa mårg-
ugtlen. Der har nu inbyggaren sitt gyld, kast om han wis
ga dana Katten! Förlandandra, uti 20 sna trots i swemo Boden.
Wäl kan wi oförmält lämna, at än sådana wid Letala Bol-
nästa Kärrachtigheter timmer uti närmaste Prinz Abo liggan-
sjunnen boden lagar Kärrachtighet wid ifrån Maddais by til
dan, hwarmellan förekommer Koukkela trakt som med gan-
Kotwed Kan uttaggat, och nu underhåller syran i den stora mäden
Koukkela och Kovera by, hwad skada af Kärrachtighet och trakt
gala by til ytterste änden af Pyhäjoki trakten åt änden til Kaamo
trakt kunde wid uttorrsam uttorkning uttaggas, hwarigenom-
den liggande ofruktbara Kärrachtigheter med dess samma uthord-
Kefwa dref en ej enfaldig Präst by, hwarest innerandra Baltika
med graniten. Dessa nya lagor borde alborig flaggas til Prinz-
hwad lagor, de Kunna betala uti tyglar af samma sorta-

196. Finska
se af dell
kanda kan,
ed jag hof-
ren, innom
lägenhet, i
nuotsällningar
dolja. – Hwad
till bragt på
lle göromål
delas icke
tranna yr-
rrätteriagar,
lilla hantegen-
ij tillstäs dek-
viktiga för-
de vara rikta,
allskapet göd.
Förer jag nu
brukij och
det alla afför-
no förja vid-
tligen tillagit
skall dock
tone nu, känd-
, der till hjer-
, j och beklage.
gamla ängar
t för afwis-
an allt, det
lla betydli-
, och backar
twilkes de
e ninstre och

sig, det en vice Pastor enligt sin Constitution
att uttöfva alla de ämbetets rättigheter uti den
gren, som tillkommer ordinarius Pastor. Denne
til Consistorium i Stockholm den 22 Julii 1766. Ej
ingen lägga hinder i wägen för Pyttis Församling
der vakante tiden, på det Gro och Christendom
da å de kritiskt wård ning och omsorg för
mannarom.

[illegible] härintill, utan tillbråd til nybyggare, hvilka efter
talda skatt och skuld til Kronan. Den at nyanlagd ifr
Pyttis Pastor är tre mil til Åbo stad, prästmannen och
Pyttis Pastor skouis, mässa och Nattvard hvarannan
da til dess Kapell Karjala är två mil, prästmannen och
da hemman. Ifrån Wirmo Pyttis är och två mil
til kyrkan uti Letala Pyttis, prästmannen ifrån
nen och byar för än kyrkan uti Kovara by Pyttis för
en Letala Pyttis. D. grad olikhet som ej kan komp
mellan dessa Wirmo och Karjala Pyttis finnas så myc
mark och långa skador emellan, at der bestämmes ordi
Rättrådiga skador som aldrig bruka af någondera sid
den de ligga så långt ifrån byarne, prästgår
ner hafwa sitt tillfälle; här förekommer stora svårig
lagmannen Ekelius under sit wistande hos sin fader
omkunnigt at detta Rätt upgå; utan genom des bef
flina uträdande verkstat. Här förekommer Lemmi sn
den östra två mil. Här ligger och långa sno mark
och mad rika barrängar platser, nogsamt tjenliga til
De skador af dessa marck som förut äro dråtta til
in uti stora svåra skatten, men äro fåra, Rusk å dett
kas, at byran afhjelpt medelst detta bidan, och för
bättrande i wäxt och uppkastning, tilbakas en gifwe
de hemmans åbor så mycket så land, som de efter mät
ordom nu innehafwa eller vexa bärga, och den
bättring tilökningen kommande til nybyggarne, u
undgåran af ängen derigenom ni något tappa, utan
ne i alla mongta fördar wälls så, som den nu bär
Landra i alla tagliga omständigheten härvid, är Kongl.
fard å förenande och stenskärd i Finland. den som

[illegible] fina ställen draga sig in uti Wirmo Boken, och omgifwe
sidan Wirmo, Kousis, Mashio, och Keso Bokner, och har
å hvarje ställe, såsom i Letala gäfwer det Pietarsuo, vid
Rullad detta Hifti, vid Karjala Kapell län Kirves
södra sidan, vid Kousis Boden Rullad detta Wajosuo,

[illegible] fund förord brist framledes närande och tärande ö
[illegible] Kongl ölyang. Den i annat än nyttigen vid genomfarter
[illegible] ward skrefwa, hvilk oförsvarligen timmer skador och
[illegible] två fotter ligga timar om annan Rullskadd i kors och tvär,
[illegible] Kreaturen ingalunda kunna komma fram. Man bor
[illegible] til tände, det den största tiende der framfarit, och helt
[illegible] förvärfvat skogen til allas samfälta skada.

§ 22. Härefter gifwer man sig den tanckan: hvad tusende tals kärr,
och insjöar större och mindre finnas icke uti hela widsträckta
som nu uti dessa patrioters ögon falla rätt nyttelige och grä
sjöetter, hvarest mongen bröddrygare kunde hafwa sin uthäm
ning, och glädia medmenniskor tillfälle, då en nu nödlidande
allehanda samma anstalter åta sitt nytt bröd utan främdas an
ländan; hvad oräknelig nytta af dessa marckers ny
rom at förvänta så allmänneligen som nu tilbaka hvad
digast, fäderne och förmon grönskade icke i samfälet! -
sidjegrägod widare nämna de förnämste dyr.

§ 23. Ifrån Turunå, marck och insjöars ingående uti
ner, förorsakad och bringa Kronan (1.) Efter ännu alles trä
delsbar och skattbar tilökning å allmänna rid inv
så den nya värderingstalen som ökar de förre betalarne tafsa
nu tyngder med en tredie del om icke fjärdedel emot de
betalarne. (2.) Öka nybyggarenas mongta tusende tunn
mål i skatten, ej allena af sina egna nya ödor, utan
de nya ödornas mongta tusen skador, som af de
Kreaturen upfriga, sedan de stora mistar vida skatter
dig så länge de stå onttorckade. Hvy fuller för nu
fall, det mongta isbarg hafwa brytt i pyttige Kärr
tvalls, under den stunda mycket fall som flyter mongta

[illegible] den efterlyn allmän cultur i behörigt stick och
[illegible] tan bygd af upträdarne afskarlamnade de be
[illegible] ligaste förfamningar, såsom å en ägendom som ni
[illegible] kan behållas af dem, utan lamnade efter nä
[illegible] til en ökand tilträdare. Hvar som så noggrant som
[illegible] bärader tillträdarens rätt och förmon, då den närva
[illegible] vardslösa vacante förmonen nyttjaran tunkar då
[illegible] nästan, och ni som undersåtar söka behålla behållet i
[illegible] tick til efterträdarens nöring, och taka sig för kyld och
[illegible] ansvarigen.

[illegible] och vid tvenne samma
[illegible] ett och möda med arbetet uthållande, i synnerhet då
[illegible] synnerligt då alla vidskepelige gästror af ägaren til
[illegible] förd, och derunder ängstrade til luxen och dansölarna,
[illegible] ten för den hafwa en tyrbarare vardhan
[illegible] ord lif.

196. Enskra
le af alle
tiande kan,
ed jag huf-
ver, innem
tägenhet, i
uthöllningen
dolga. - dock
till bragt på
lle ändamål
deles icke
tvenna yr-
rådningar,
lilla hantegn-
ig tillstår det
viktiga för-
de vara rikta,
fällskapet gäd.
fvar jag ny
brukj, och
det alla afför-
no säga vid-
ligen tillagit
skall dacka
tenn nu, känn-
der till hjer-
j och beklage.
gamla ägare
t så svårs-
tan allt det
alla betydli-
och backad
förlikes de
e minstre och

Kärr; ty om tillfälligtvis i sjelfva året någon af kallen
behöfliga småtåg äfvenväl sommartiden innom en liten
gärd mycket mycket i en mid måtte af stor vikt för
befolkningen förfaltning äfvenväl och i synnerhet i
tunna jordmån, hvarest gemenligen hvarken det kärn-
sta natt Rylar i åkern, nybörjta en så stark dimma
stog, hvar och Potatoes, som man klena hagar och
på åkern en väl bebyggning; hvilken dimma af kär-
innehåller en vid för jordens fruktbar
fruktbarnads totala förderfvande, allra ofta i minsta
i synnerhet hindrande till årodig växt och rikan-

(3) Nyttan af den stora ägodelningen, är obygderna
medelst anbragte ödning för många lösa folk, som dess-
vid de ej äga att disponera om landsbruk, hvarest de
vara, och så vida fått vara husbönder. Tvärtom att regen
den är det allra största ibland manniskor, som
gemenligen tillvinning för dallra manniskan är
det vandt, som i lättja och försyning tidfördrif kan
dryga personer; ty hvad förvärfvande om kabbalt
ryggbär eller af grundbruket lösa folk? hvarifrån fö
de stora och flesta missgärningar, om ej af syssl
gemenligen om falgrabbar nattsvärmibbagen, de
frielat om sölna dagarna, att de så mer äga mindre
och vigtet om fabbatten til drufvari, slagsmål, fyr
Gud fyrl, dräp, olyckad grund och gärningar; de
de äga lundt bröd, frielade gärna om falgrabbar
mannen gör, att såsom frielad om fabbatten, så dag
sölna dagen gå til sin handtering och syssla, att dra
vinna til föda, kläder och utkyldar. (4) Är

och med vida bärnyare plantor, [illegible]
De skador af dessa marck som förut äro blifne til
in uti stora skar skatten, man äro sina Rinde å stå
dab, at syran afhjelpte medelst sista dikan, och sedan
bättrade i växt och utkastning, tilvaxer dessa
de hemmans åbor så mycket så land, som de efter mät
ordom nu innehafva eller dwek bärga, och den
bättring skolningen lemnade til nybyggare, m
månaren af ängen dessutom ni något tappade, utan
ren i alla många skatter fäst vallt så, som den nu bär
Landra i allt tagliga omständigheten härvid, är skogen
fast så förmycket och storartadt i Finland. Men som

sina fjällby dragas sig in uti Wirmo soken, och omgifver
sidan Wirmo, Kouli, Maskio, och Reso sokner, och har till
å förra sälla, såsom i Letala sätter det Pietarsuo, med
Ballad sätta Aisti, med Karjala Pogall län Kirves
södra sidan, med Kusis norden Ballad sätta Wajonsuo,

ty att det sista stycket torde vara det, som innehåller
fjeld mångden och synnerligt quantum, om det sednare hef-
tom något nämnde förut åt. S. 20. Ty nämnde något om fjeld
ödning. Vore sanna som ni säga rätt til sammanhållen
fälder, äro alltid de yngre, ty den älsta har redigt författ-
och allmän plägsed fjell rätt til sammanhållen besittning.
ning yngre bonde synes så väl som ock Krigsmans och dagb
tagare synes, äro de flesta tjenste drängar, hvilket gamma
gångstag om någon återväg synnerligt dagar för den til egna-
varit de voro fäder om besittningen. Här om detta hopp-
fjeld så fanladet de flesta tiggare och rotfattiga af lösa folk
den förvaldrare ni kunna skatta den bästa af jord bönder,
de lidvål med i bosyrt folkta nejdlar, om de ägde jordbruk och
nat utskatta på. Ofta gafvas mistor det ni annars tilfälla til
ning om wäld och träfvaxt, fattigast och fjäll i sin tillvaxt
vandt, hvilka obygder och lastar undrickad om de ägde vär-
tyger och hemvist. Om ödling och nybyggen nedrigt god-
insättade, blefve värt Finland mägtigt och som författ
dra i främmande at någonsin underlåta sinnena mot
synnerligen ty ni något gar befäst samhällets förstånd i fala
ån ädel bröd och ödling. Hvad mätta den lilla Staten
sa bördom åtskilnad til så förvändrandes synvidda, om icke di-
rådmans flere och anstalt om ödling och ädelbröd hvilken
lmagt Rundt åtum Kanning sjönna mot Rom och dan-
ägliga Carthago med King med tolf tusen fyttara, fyttan-
en tusen infanterister och fyrahundrade hamnade fal-
mån vid i omkrets ni var mer än en tredia del mot Sicilien,
Carthago åtom sin stora del i afrika innehade hälften, Gala
en och Spanien. Neapel gränsar til Syracusa nu förar Sam

en afsyn allra kultur i behörigt skick och
tan begrep af afträdarens afskarlamnade be-
igaste förfamningar, såsom å en egendom som ni-
h kan behålla af dem åtom lamnade afstam-
til en ödandskiftesdom. Hvar som så noggrant som
bruket skiftesdomens rätt och förmon, då den nämn-
nadslösa vakante förmonen nyttjaran tvingar så-
punkten, att ni som manniskia föda behålla befälad i
el til afstyrkandes näring, och tala sig för hvad och
anförvarligen.

tt och möda med urbarkt uppfallande, i synnerhet uti
ruark, så alla vidskepliga gåtror af skogvaran til-
ord, och dessutom ögonskrab til luxen och fornöjelsen,
en far den gafva en fyndvarare, varifrån å denna
d lif.

196 Enskra
le af allt
tiande kan,
ed sig hus-
ren, innom
tägenhet, i
nuhållningar
dolga. – Dock
till bragt på
lle göromål
deles icke
tvinna sys-
rvaltningar,
lika hänlegen-
ig tillgår det-
viktiga förd-
de vara rikta,
fallskapet gäl-
fvar sig ren
brukt, och
det alla afsyn-
no säja vid-
tligen tillbyggt
skall taka
tone nu, kän-
der till hjer-
, och beklage.
gamla ängar
t så väl upmät-
an allt det
lla betydli-
, och backar
tvilkes de
e minstre och

Då jag nu fått den åran betjena Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet med Högtärad Skrifvelse af den 15 sistl. Maji, som mig hastander nyligen tillhanda kom, angående jordpärons odlingen i denna ort, hvarmed jag hufvudsakligen [illegible] Kongl. Kanslie Collegii Cantzlie Plantolambi sökes, innan jag genom Tryckningen vidt spridda allmänt nyttja i stånd och

kan i tysthet drom redaren det sednaste ingående Holland, så mycket skyld af malen, sitt vi undergått brännings land- skiftesligganden. Finnarne förändra sig mycket öfver mot sjog och äng, hvarmed dem gamla varit sällan, som dock ni än förfarit brännealfsätt sina Rytt ländor i stån- ställ mot öfversvämningar. Inom gedmiste förfader tidevärf, odal bonde namn och gårdar, hvarmed adel gar sin ätt, ehuru odalisterne på sednaste nästan världen nu- stada i jordens obestridliga förfarenhet ingenom.

Om Trädslagens förfarning.

6. Utom det egentliga Trädslet under nämn- de innefattande hvarjehanda buskar, som vårdas allt det der efterträdarne till nytta, hvarvid besörjning vidlyftig, så är vacante tiden emellan den nu och tillträdarens, dvs just då nya gränsen bolen efterbyn eller cultur i behörigt stick och tan begärd af afträdarens efterlemnade be- gynnte förfarningar, såsom å nu egendom som ni- ken behållet af den nyttan lemnad efterman- til en okänd tillträdaren. Hvar som så noggrann som berättar tillträdarens rätt och förmon, då den närva- varelöse vacante förmonen nyttjaran tänker tä- munten, och ni som manniskan först behållen behållet i del til efterträdarens näring, och taka sig för hvad anförarligen.

ni egen tjo gånger större för det närvarande bästa än som Syracusa då, ty Kiros återbrädd lagar är lösa Kolins historie. Italienne.)

§. 24. Jag förutsäller mig Kärr bottnen varda längligaren til odlorjord, än de backar af sand och sten hvarför förste gången varden ädlat genom Rottning, och dymedelst mycket mattyllan, då Kärren altid varit behållit sin fuktighet uti sig gömde, i synnerhet måste insjöarne årligen det fattade och tjenaste mäng ifrån högdarna med årligen som dit költ det bästa såsom utian skatt Kammaren. Då lefvare och betala skatt och skuld af torra backar, grad mycket att förvänta af Kärr och träsk boten, såsom samfälthet var. Hvad folk Kommers tilökning vore icke att vänta gu trettio år? Härtill vill jag anföra ett exempel: vell vägrat börjadt, voro uti Thalis Socken i Finland 30 personer, men af 1800 års Tabell finnes folk nära på af 6000 personer, och det uti ödling och nybyggen skorton mäst lång försumling. Nu vida mer tarvas land

§. 25. Hemma Jord skall väg gälle det torra ten, Babylon och Rom, til dvad förfarliga mäst Sverige om det för längliga tider tilbaka satt skall finance Scheser. De voro det fädrenäst, soldrist, brukspriset, mägtigt öfverwinnerligit (se Plinius finance grundsatser pag. 22.) då hade man ni af mer Lifland om brod för redbart mynt, och så undergälla Tyrkiet och svärd mot ost. Utan voro Finland sist lidit spannmåls vrisning. Kaledonien och England monad galt och märy. Sistnämda orsaker måst gifva vrisyklor af vatten, då jordens varelden ni visste af

och med vida bärmyar plantor, [illegible]

De skador af stormar marck som förut äro orsak til in uti stora delar skatten, man äro stora Rundar å dette sätt, att syran afhjelpes medelst sälta bilan, och sedan bättrandes i mängt och afkastning, tilvaltes en syrer dvs de stammar åbor så mycket så land, som de efter mäl ordam nu innehafva eller vanes bärga, och dem bättringe tilökningen lemnadt til nybyggaren, mängaren af ängen derigenom ni något tappade, utan en i eldes monga gårdar fäst vallö, som hon nu bär Landra i alst tagliga omständigheten härvid, är Rogan, fast å förnämda och stenskadt i Finland. den som gen

finna sällan draga sig in uti Wirmo Socken, och ongifvare sidan Wirmo, Koufis, Masko, och Reso Socknar, och der sitt å hvarje sälle, såsom i Tetala sätter det Pietarsso, vid Kallads dette Kifti, vid Karjala Kapell län Kirves sedra sidan, vid Koufis Socken Kallads dette Wajonsso.

Då jag nu får den ära besvara Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets Högtärade Skrifvelse af den 15. sistl:ne Maji, som mig härstädes nyligen tillhanda kom, angående förbättrandes af landtmannens ordningen i denna ort, hvarmed jag hufvudsakeligen torde få förstå Rantalambi Socken, innom hvilken jag är Boende, skar det mig en stor förlägenhet, i anseende till den ringa insigt jag äger uti hushållningen och hvilken jag förgäfves skulle bjuda till att dölja. – Dock och eftersom i Stad, har min minsta tid tillfrid till bragt jag landet, och äfven denne tid har af tvenne tjenste göromål [illegible] tvenne, att jag svart sagt alldeles icke

[illegible] 194. [illegible] förvaltningar, [illegible] lilla hushåll- [illegible] ig tillstår det- [illegible] viktiga för- [illegible] de vara rikta, [illegible] sällskapet gå- [illegible] svar jag nu [illegible] [illegible] brukt; och [illegible] det alla åtgär- [illegible] no säga vid- [illegible] dligen tillägnit [illegible] skall taka [illegible] tano nu, kän- [illegible] der till hjer- [illegible] j och beklage. [illegible] gamla ägare [illegible] t så uppfö- [illegible] tan allt det [illegible] alla betydel- [illegible] gen backar [illegible] hvilkas de [illegible] e minstre och

[illegible] börgning vidar uti ytterste åtvarsam förekomma i dessa fall, [illegible] vara tjenligt, det efterträdaren vid tillmagående erhållande [illegible] tillträde bestämmas förrättningar, emot det genmuligt [illegible] emma orsak, betalta arrende till vakants ägaren eller [illegible] innaren, till förfallande af bestämmande förbrytande, [illegible] vidare kredits förlorande hos sina åtgörare, att bära namn [illegible] mot stubbhål, och att vara en process mindre, om han vid- [illegible] sitten något när söker sin ersättning för förbrytelsen och [illegible] ing å bestämmet.

[illegible] hålle någon innehafvare af bestämmet varit all sin- [illegible] riotiskt sinnad, att han under all sin besittning, undlåtit nöd- [illegible] ig å bestämmets förbättring, måtten mer än han förmått, jag [illegible] tig i gäld och skuld för förarfarande ungdomlingar, och sälv- [illegible] ast mer sin efterträdare än sig sjelf. Efsådan obrist sinnad- [illegible] bör billigt vid minsta brister af sina efterlemnade till godo, [illegible] ehvem han ingenting anspråk under och ingen ädlingar af- [illegible] ord, hvarigenom bestämmet till en stor del förbättrats; en så- [illegible] dylikom med stort allvare förrättat och förrättat sin tjen- [illegible] an i lifstiden af Kringvarande rättsinniga män borde [illegible] ederas till belöning, om ej uti ersättning för dess nedlagda [illegible] dröl med ära taden af en redlig patriot, det han ej lef- [illegible] elsen med värdsam kan i sam- [illegible] elsen som en ovanlig ädlen som en värdsamb gästfrie och gynn- [illegible] vilken satt sin Konstnärs och Konstnärsbons gästfrie och gynn- [illegible] an ålåtning, och sålunda bragt det allmänna, [illegible] i det synnerhetsedeliga uti Församlingarnas andliga [illegible] an och vid lediga Pastorer sökt närma sig med ära och [illegible] tt och möda med arbetet anställande, i synnerhet uti [illegible] ynnerhet, då alla vidskepliga gästfrier af åhörare til- [illegible] sökt, och deremot ägnat till luxen och konstelaren, [illegible] den för den gifvare en synbarare värdighet och [illegible] ärd lif.

[illegible] Kalla Pyrättsa by, ty Pieros återbrädd lagar är [illegible] Finlands historie Antienne.)

§. 24. Jag förutsäller mig Kärr bottnarne varda [illegible] ligaren till återjord, än de bäddar af sand och sten [illegible] första gången varden ädlat genom Rottning, och [illegible] ärnt matnyttan, då Kärren altid ökrant befallit sig [illegible] galt uti sigvönder, i synnerhet måtte insöarne [illegible] det tatade och sinnade mera ifrån högdarne [illegible] som de sköld det bästa såsom utan skatt Kammaren. [illegible] lefvra och betala skatt och tull af torra backar, [illegible] ivr. at länmän ad Kärr och träsk boten, såsom samfälltl[illegible]

§. 27. Ifrad lider icke bestäld åker och äng i [illegible] vara vakanten. Då snart innehafvaren är genom [illegible] gen minsta dragarne ifrån gården, då man är [illegible] ra gå plaga åkaren så grämt, att tillträdaren har mera [illegible] indmen åker kan bringas till sitt rätta skick, [illegible] åriga mästar förlorade. Ägar tillträdaren ni mig [illegible] nägt bästa lyftiga dragare, så kan bestället [illegible] tillkomna nyttjanderätt, och så af den grund [illegible] hemförarne af bestället uti slända och [illegible] de Skogars tyranniska undfatt å bestället i vakant [illegible] är an fast som åker allmänna ändamål i landet. [illegible] tiaran låter ofta nödtyga den nidra lyftkraft och [illegible] ämnen til brunsla, som under tagligt nyttjande [illegible] tid i klara år, och klara husens reparation fand [illegible] vernad underhållande, hvilka behof för hemmans [illegible] Kanbart, at det ni kan värderas, och vid fastes[illegible] allar aldrig til minsta värden uptagas. Hvad [illegible] nga innehafvaren at göra? Jo han måste göra [illegible] Bada, medelst rinckar och vraken, til packande [illegible] handa snöpliga utrymmen, hvarigenom granen [illegible] en bättre nyt at bestrukta det onda och stält [illegible] ty han måste emot sin goda åtnöjelse så gemen- [illegible] med samingen, för sina nödvändiga behof [illegible] hållande.

§. 28. Tvifvelsutan synes altså, det at gar redlig [illegible] borr uträknade til upfyllningsmän åtnjut bestäl[illegible] ren, och alldrig tillåtas bubbla med, ty under [illegible] der bäcka församlingarnas samma mål, som [illegible]

[illegible] sina ställen draga sig in uti Wirmo Boken, och omgifvas [illegible] sidan Wirmo, Kousis, Mathio, och Keso Bokar, och [illegible] å gemensa ställen, såsom i Letala hafva det Pietarsuo, [illegible] Bullad dessa Asti, vid Karjala Kugell län Kirved [illegible] södra sidan, vid Kousis Boden Bullad dessa Wajonsuo, [illegible]

ni ähnn tjo gångor större tör det närmaste belägna
un som Syracusa bå, ty Hieros återbrädd lagar är lösa
Rolins historie Antienne.)

§. 24. Jag förutsäller mig Kärr bottnarn warda längligaren til återjord, än de backar af sand och sten blandade
förra gånga warden ädlat genom Rottning, och synnerligen
brant naturligen, då Kärren altid oränt behållit sin typ
galt uti sig sjelfwa, i synnerhet måtte insjöarna åtskilliga
det tjenade och tjenade wäry ifrån högdarna med åtskilliga
som dit költ det bästa såsom utjan skatt Kammaren. Då
lagfara och betala skatt och skuld af torra backar, grad
ires. at förwänta at Kärr och träsk böra, såsom fanfälliga

§. 27. Huad lider icke beställd åker och äng i sjö-
dar vakanten. Då fruktbringhet warans är genom dyn
gan minskad dragarna ifrån gården, då man är belä
wa sjö plöja åkeran så grunt, at tillträdaren har mycken
innan åker kan bringas til sitt rätta skick, medlertid
åtniga wäxter förlorade. Ligger tillträdaren ni nog

Om malmer i gårdarne.

§. 29. Någon uppgifwes för sannfärdigt, det wid Sann
Kyrka Kal finnas silfwerhaltigt berg, hwarå någon
lör rund tid sedan tillbadare är stadd, och åfwen befun
silfwer wara; men af de förtiden warande innehafwa
stegården förwärfwandes, blifwit af det wara in til bli
inskänkt malm uti den påbegynte gruffwan eller grö
wi förlora gästgifwaregård eller något af dess ägor. Hwa
tröstad, och dessa orsaker förhålla städingt marck (se §. 24.) samt för
silfwerbruk, utan afstånd hwem ägorna tillhöra, b
gorna nyttjare alltid sedebloss med dessa förs

I Jossala socken wid Wias Kätari uti backa
wara gruben åt wäst 8 Kortan. Kal finnas silfwerhalt
förlidet af orsaldiga Bergmästare och Chem
länge borde undersökas, och sedan tillförlitelig
dessa til Kongl Collegio inlemnas.

§. 30. Hwa malmer berg tyckes finnas ofwan jord
wara til åsar, hwilken berg skulle i längd vara
Kajala och Lukkarla wäxtfälle dragen berg; men så
de berg är in åt skogen är mig obekant. Bergets be
ofwanåll rost färg öfwer sig, som lyser i alla å landet
det ögon igenom berget bringas skogen. De sina
spatskeliga något glänsande järnaktiga klackar
på berget. Flinder del af så beskaffad berg finnes
Kuokoseupä by nära wid Åbo stad, wid wunder byss
gärds hörn öfwer allmänna landsvägen, dessa sp
stycken är upförde. I Nousis socken och Kärjänsilma
man, finnas steden til dessa malmer uti des så kall
wäori, wara in til warande Louna Kallio, ligg

Nov. 1802. 10. 197.

Då jag nu fått den åran betjena Kongl. Finska
Hushållnings Sällskapet i Haga tänad skrifwelse af den
15. sistl:ne Maji, som mig harstadet nyligen tillhanda kom,
angående jordpärons adlingen i denna ort, hwarmed jag hus-
ruskeligen tarde få fortsätta Rantalambi socken, innom
hwilken jag är boende, sker det med en glad förlägenhet, i
anseende till den ringa insigt jag äger uti hushållningen
och hwilken jag förfarenhet skulle tjäna till att dölja. – Född
och uppfödd i Stad, har min mindre tid tillbragt på
landet, och åfwen denna tid har af trägna hänsyn gjort mål
fått, enligt min tillåtna befallning, lemna mig åt bondmanna yr-
kena; och delad mellan skrifbordet och Embets förrättningar,
nödgas jag med smärta se skotsen af min egen lilla hushåll-
dem bero af lejda händer och uppsyningsmän. Jag tillstår det-
ta så mycket frimodigare, som det ofwan Statens viktiga jord-
mål, hwaråt hela min wärksamhet är, och måste vara riktad,
wiserligen inför Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet göd-
ler till min asaked fått ofullständig hörn af det swar jag nu
fått den åran afgifwa.

Rantalambi Socken hufwudnäring är Swedjebruk; och
denna omständighet gifwer straxt ad förnimma, det alla öfrig
ga bondmanna hufwud- och bi-näringar der äro föga vid-
tagna och kända; likwäl har åberskottsen betydligen tillagat
efter de Socknen öfwergångna Storskiften; Den skall dock
altid förblifwa inskränkt, så länge Socknen, såsom nu, kän-
ner en tryckande brist på ängar, och nästan alla dertill hör-
liga odlings skallen ligga dränkte under watten; och beklage-
ligen har wattnet ärligen tilltagit, så att åfwen gamla ängar
blifwit förwandlade till sjö, hwartill såsom orsak får upprä-
kas ej allenast bristande strömrännsingar, utan ock det
som warda att, de många i senare åren uti alla betydli-
gare strömdrag, och synnerligast alla minstre åar och backar
med ock utan tillstånd anlagde watten qwarnar, hwilkas å-
gare upbåma alla möjliga afslapps från Socknens minstre och
större insjöar o

Den mycken tidspillan och nöd Swedjebruket
och dessa orter lika så tidsödande hösbärgning, som
fakeligen sker på gamla Sweder, hvilket i några år efte
förordsaket mytthja till hoftald, lemna Allmogen
till andra vexters odling, utom Spannemål, än rofver
sägat kål och Tobak; aktsa finnes i Kantal ännu
taga någon Sånde som kunner jordbärande; och följ
Skatte personerne, ej en gång jag andraetagen, någ
tvegfa oluckydligt förråd, på hvilket nöd icke till hu
förslående, hafva vi icke brukat, eller fått Crist
fädd kunnat utsa mer än några kappvar jordpäro
För mig har ock detta fadd ganska olyckeligen utfal
i år fick jag efter kappvare fadd, endast några ko
ungefärligen 6. kappvar — Om detta till en del kä
jordmänens obenägenhet, som på nide nyttigen anl
Nybygge ännu ändå så, och öfveralt oeudeligen vid
torde dock alles vår okunnighet om jordbärone
odlande härtill vara huvudsakliga orsaker. Jo
min del har dock fattat det beslut, att oförtruten
trotse af alla hinder utaf jordmon och egen aktn
dessa jordbärsen odlingen så högt jag någonsin
vertygad, att detta förfoks snarligen måste bycka
inser jag så ungefär men nödvändigheten af ett öfv
lande kännes, som någon efterfrågd af Allmogen
begärad eller vanlig, innan den tydeligen inser sj
att föreläget ändamålet.

Af hvad jag hafft den ära anföra inses hu
delens ingen ting till befrämjande af jordbärsod
gen i Kantal ämbi Sätten är allmänneligen tillgän
att kulturen deraf är högst inskränkt. Tvenne
afkastning af denna gröda har varit öfveralt
hvarstil torde bidragit, dels sista sommarens ovan
så väl kulenhet, dels den omständighet, att nästa
Sockenens Ståndspersoner äro Nybyggare, hvilke
fälder ännu är så och mindre fruktbar fud nä
Föräderne till nästa års utsäde äro följaktelige
te, och mig vitterligen finnes i hela min Dumfrg
enda som kan falja någon kappe; det obetyd

å Tingen fått nått bord kunnat säjas en särdeles rariteb
få kögen, har kastat 8. till 12 d: kappen, och varit af
dåligt slag; Att någon vid jordbärens odlingen här orten
vifat någon synnerlig uömärkd drift och omtanka, fanet
hållit frö potäter åt behöfvande till hands, kan jag, ty
vår icke vittga; om jag ej får namnen, alla en stor grannes
af synnerlig vänskap för mig, gifvit mig några kappor af
några slag till nästa års utsädd; och alla någon under handlag.
vingen vid kulturen och förvaringen af frö potäter fått
ändamålet förmånligt upptäckt här orten slutl, vad kunge.
Finska Hushållnings Sällskapet af det redan anförda,
nogsamt sig förestalla.

För mig och flere andre än förvaringen af frö potäter
nog bekymmersam, xxxxx i anseende till omöjligheten,
alla för mörkade berg eller vatten kunna så djupliga
källare och rotkrypare — och erinrar jag mig nu, att mine
frö potäter förlorne voro vatten, emedan min rotkrypa var både ganska grund, och
vid nära på det högsta stället vid min gård, hvarföre
de alla torde hafva tagit skada till sin groning förmå-
ga, ehuru de utanpå tyckes oskadde — Hvad jag slutar
förfakra, att, alla för min del, så vitt jag kan, taka
tefrämja den högst gagneliga potäts plantéringen i
denna art, och alla öfrigen hjelp deraf åt andra gifva efter
demne, och får jag skadan afsikt den ärad anbefalla om ett
exemplar af Kongl Finska Hushållnings Sällskapets
af tryckt utgifne underrättelse om denne plantering,
hvilken fud min egen undervisning blifver ocumbärlig,
hvarmed jag genast skall inrätta den ärad insände be-
talningen derför — Jag hade redan i nästa vår ämnat
till mina underhafvande fyra Torpare utdela frö po-
täter och uppmuntra dem till deras utsående och skötsel;
men hvarvid sådant kan ske, är mig ännu omöjligt att
säga, under anledningen hvar jag möjligen bäst kan få mig
utsädd till eget behof och deras behof, helst transport-
ten deraf vinter tiden är omöjlig; hvilket jag tjenst vän-
tas erfara, då jag första tillfälle tål upbända en
Junen potäter, hvaraf hvarenda pd vägen bortskän-

Jag förutser medlertid, att jordpäron-odlingens
gång här blifver ganska långsam, hälst den stora d
dern näden här icke är att påräkna — Rantsla
Socken har i manna minne ej varit hemsökt af
svår allmenn misvätt; med ymnig tillgång på
fisk och viktualier samt mjölk, kanner denne R
ge ingen Orist på goda fördämnen, och det som är
af allt, den har nästan afsmak för jordpäron, h
jag här knappast funnit någon rätt god sort, o
på ett enda ställe, och det först i år. Inrotade v
och fördomar låta sig ej i ögnablicket besegra; der
dras tid, tålamod och ihärdighet. Min tillfredsst
vare obeskriflig, om jag efter någon år kunde mi
kongl. Finska Hushållnings Sällskapet den glad
derrättelser, att denne orts Allmoge allmänne
vidtagit potates planteringen.

Innevarande och sistledit års afgifter till
Finska Hushållnings Sällskapet får jag den är
hos med Sex Rdr belägga; fullgörandet af hv
inbetalning jag räkat hittills förgäta. Piex
ki Sockens Tings Stad den 13. Oktober 1802.

V. Grondschoutz

Transsumt af brefvet til Studiosus Zach: Castrén datmot
Kemi den 12 October 1802.

En Comission ger jag dig, nämligen at gå til Assessor Valle-
nius och göra följande ändringar i min Sockne beskrifning:
Jag har anfört at högsta årliga Lax fänget är 2000 Tun-
nor, men bör ändras til 1600 Tunn, och medeltalet som jag up-
ger til 1400 Tunnor bör ändras til 1200 Tunn. Den tredje
ändringen angår Taimen fänget där 100 Tunnor skall än-
dras til 70 Tunn. Dessa ändringar bör du göra. Jag ha-
de verkeligen tagit för högt. I det exemplar jag sän-
de till Lands Höfd: Meinander minskade jag upgifterne
såsom jag nu anfört.

Matth: Castrén.

Rätteligen vara aldragit intygar

Zach: Castrén

Adjunkt Memorial

Att Herrn Kunnen Riksrads Gaskullning i dess flere hemskilte ut widstrukten landskaper, hur pu goden skal, under ifr. K. Kinsten Gaskullnings Skullskapets förste stiftelse, wiert at wigtigt förmål för Skullskapets omtanke ut uppmuntsamhet. En omstandelig plan till Sockna-bestiftningen hur i hudnut efferende blifwit utgifwen, ut skickelige Landthus-hallerne ofter nummerte, att med alle be-stiftningen ut uppgifter till Skullskap-et inkommen. Grund i denne wäg ut nogen uplysen ut wälmanten Lands-man blifwit tillgjordt, hur dock härtills fogen hwarat emot undermålet. De af Skullskapet i hudnut efferende nyligen fastställde beläningen, torde ej heller hu allmänneligt eller hu hwart, som helsens vigt det fordrade, utstadkommen denne för Lovet Lands Kunnedom hu högstagtigen utgärd? Till K. Skullskapets upplysen omgifwande fur jag huledes hemställen, om ej, enligt att för dessen i Skullskapet ehemaftast ventilerade förslag, nogen skickelige för Ekonomien hugade,

Till Det Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet.

...lyste Män, som medlemmarne i Detta Vördnads värda Sällskap, ...visserligen mer värdera hiertats språk, torra och uprigtiga ...ingen, än ett lågt och krypande smicker. Med sådan öfver ...se ärdet, som nu jag, af ett må hända vilfarande, dock det ...nyt, vågar erindra Eder, Mina Herrar och Medarbetare, som ...i Evangelio: Du hafver omsorg och bekymmer om mång styc... men ett är nödtorftigt. som aldrig borde låtas, eller förloras ...igtet, under det man syslosätter sig med andre smärre bisaker. ...Sällskap och samansättning, har ju till föremål och hufvud (om annors jag fattat det rätt:) at af detta vårt råa, öde och ...Moderland, genom rätt skassens odling, bereda ett så ...ikt och Välsignadt Land, som des både stora vidd och öfriga ...förmåner rätteligen använde, gifva oss anledning, at ...ikhet med andra Länder framdeles derom kunna hoppas ...ta stora ändamål fordras, at kenna Landets icke allenast ...er utan ock des egenteliga fel och naturliga brister, som ...och hållat, uti sin närvarande uselhet och vanmagt, samt ...t utleta och efter möjeligheten använda de bästa och till ...ligaste botemedel. Landets hufvud Sjukdom och naturliga ...efter all min öfvertygelse Vatusoten, hvaruti jag ibland ...at styrkes af des första benemnande, som Våre Häfda teck... ...ja hänleda af gamla Göthiska orden Fin- och Fen, som ...yda kärr och Träsk, således det samma som äldsta Finnevåna ...Finnarnes Suo, hvaraf Suo-maa eller Suomen maa ...uprinnelse, hvilket alt så betyder hvad en hvar ser ...ner vår Fosterbygd vara nemligen ett vatusjukt måss... ...kärr Land. Andre måga dock säga huru vida detta in... ...med deras hembygd, jag för mindel vill endast nemna ...ag med fullkomelig visshet vet och kan bevisa om ...en i Karis Sokn, består af knappa 3 qvadrat mil fast ...hvaruti likväl ännu finnes öfver 3000. Tunneland ...måssor och kärr. At här fordom serdeles för den ström... ...ing, som Svarts Bruks Ägare omkring medlet af för... ...undradet anställt i vårt största Vatudrag varit vida.

mer det bevisa vår största och bördigaste ång
härigenom tillkommit, hvilka ännu kär
af sitt gamla ödsliga tillstånd, såsom Sannäs
Bellar kär, Jenkär. m.m. Når nu härtill mä
vågande kommer, at denna Sokns nårvaran
mängd bestiger till omkring 4000 menni skor
öfver 1300 på hvarje mil i qvadrat, så sluta jag
dubbelt skäl, at menni skio handen både kun
gjordt vida mer till denna orts odling och för
än högre upi Landet, hvarigenom flere städes neg
än finnes 400. personer på qvadrat milen. Mång
ännu oupodlade mässar och kun än således sak
ännu flere städes större, om den ork på kar ske ma
ort kunde sägas vara mindre än här; Man torde
skuld utan at skära i växten, med någorlunda vi
kunna antaga, at öfver hela Finland måtte
finnas, något mer än 1000. Finland på hvarje qu
mil, eller omkring $\frac{1}{20}$ del af des area, hvilken be
till nära 2500 qvadrat mil, efter hvilken berä
vårt usla Finland finner in rehålla om kring
ner Finland vätteskiuka mässor, kär och mora
det plågar och föröder, hindra både gräs och säde
at gro och gifva rätter åring. Se här med byggn
delses skyggelse, kållorne till vår nårvarand
magt och fältegdom. Mina Herrar Patriote
I det af hjertat, så förgåtom icke längre hufvu
för Fosses bygdens val. Bör som en gång med kra
bota landets moder sjukdom vätesoten, uttorken
doms kållorne mässarne, som oftast året om, utan
kjorka säll hysa is, vsen förordsaker natt frost

nadtaga års grödan, och förderfva hela vårt nårvarande
ind brukt all detta besynnerl erfarenheten man må
före tro, höra mig och följa mitt välmenta råd.
g löfvar Eder mine Herrar härafsikte allenast det
kraftige bot för landets sjuk, utan ifrån som bör vara
mer upmuntrande, landets säkraste uptomst och
lida tillväxt i rikedom och välmagt. 3. millioner
ökade och derefter odlade mässor och kär kunna ja
en framtid möjeligen blifva äfven så många millio
Finland menar jag: gräs bördiga ängar, som göra
ast till En million Sm. förökad åker, och denna at
en fördubblad folkk styrk emot den vi nu äga.
lyckligt har långt för detta, fördelen ifrån vårt Sällskaps
mena allmänligt
skiftelse, då jag af Eder kallad och upmanad började
sa förbyggdens samma bästa vant enligt med min
ngelse, hvarföre också jag valt kär ödlingen till
hufvud yrke, utan at sysselsätta med andra små saker.
gan har hos mig icke svårat emot viljan, derföre har
erkan skedt i smått det kan jag ej annu framvisa
omkring 50. Finland mässar och kär nåsan alla
ka slag, som jag på en skild bekostnad så tillvida
att odla, at de nu mera bära mer och mindre
ning i säd ark gräs. Som okunnigheten om rätta sätta
thoden gjordt mig mycket både hinder och kostnad
g till förman för mina efterföljare, redan för det
om uppgifvet en på erfarenhet grundad beskrif
hvilket En hederlig Vän och Vårt Sällskap mycket
nt Ledamot af mig åstadkommit och vid utdrag låtit för
ån sedan införa i Åbo Tidningar. Omkostningar
fva mer och mindre efter kärens olika skilda art, dago
ch dikes löner mer dyrhet, mina ödlingar kosta mig
ning 20 Rdr Finlandet. Något till afven kyn det nästa
kunnat blifva afbetald. om säden desse åren vid dem

haft sin vanliga framgång; men dels har besvä-
ack våta förhindrat deras nödiga kyttande för sä-
vårsen, delvis ock hafva natt frosterne som i kärre
va sin rätta herdwist ofelbart medtagit den hälf-
gröda. Uti gräs och hö väntar jag mig dock en fy-
erfattning. Om icke till äfven lyss ordsprået: Jam-
fägen. medan gräset gror dör mången. Är en ha-
fakelig för man bör icke förtigas, som är kan ma-
af den genom dikning, som än igom förnutna
sen, tåd rötter och vegetabilier, hvilken upkas-
samankörd i hopar, efter ett eller flere års förr
utgör en tjenligare och mera skis som spill-
aken än kanske
ånsfranvisat, som medtager skogarne
med hvilket nu mera icke upvända, så många
land mager, grund och förvuxen jord. som kan
erbinder mig tillräckelig mylla at dem på sy-
och bördige göra för både säd och gräs. Alle
icke härtill lika förmånliga, men så behöfves
så många eller så store till sådant ändamål, et-
nat djupt al, eller gran kan är tillräckeligt. Gom
dikning hafver inom några år flere blifvit fyn
härtill, än jag förmodat, så leder mången skad
förvandlad så tillsägande till en gull grufva
icke en gång denna betalar jag strax, för an
kommit på diupet och funnit mode i sprecket,
det äfven med mås fordom kärrs odling och bere
de förra i allmänhet mera lid, större förlag
än vår Allmoge, som inne hafva många kär
dem hinna och förmå använda, hvilket jag fa
samt satt erfara, som med mitt exempel och anm
förmått mina grannar, at i gemenskap m
företaga sig en kärr eller mås odling om 200 d

det förra och hufvudsakeligaste hindret, som ofta därvid
mötte, var en gammal odugelig sqvalt gran, hvil-
ken med sin dam ofelbart tillskapat mås an, som
delagen skönjes deraf, at när jag låtit dika och
öfva uti den samma, syntes ej i sednare tider icke
annat växa någon skog, utan blott en eller annan
som spatt för sig sjelf.
en tall, så funnes under den, af det updämda vat-
töfver växte mås an grofva stubbar, flora nedfallt
träd, hvars fasringar bevisa, at de varit öfver-
ål gamla. All detta har satt mig i den öfvertygelse,
hela denna nu varande sterila slät mås a, som alle
sktat att som högst odugelig förkastat, likväl i
ntiden, innan gran en lik som nu matte va-
ett skogs kärr, dem sedan alle här anse tjenli-
lite äng, fördeles då uti dem, som äfven i denna
så finnes ler botn- Vidare stryker jag, at om gran-
s updämning lik skapat mås an, så måste dem
s bortagande åter kunna fälla och förröda den.
Predikan hade dock fogo blifvit trodd, om icke Hög-
för några sedan
kongl. Kammar Collegium, domt alle sådane ongyn
sqvaltgranar, som fordom blifvit till största skada för-
l bygde uti synnerhet båtk skyldige at betala tull,
sket blifvit ett mera bevekande skäl till gran-
utsyning, hvarefter jag satt gamla dammen i ordning
sedermera sielf på egen bekostnad låtit utspräng
det om kring 3 fot djupare, än det till förene
samt att på an dras ägor med mycken mödosägelse
åstadkomma ett nytt utlopp i stället för en ofvan belägen
ock på flere andre ställen en nygräf. 3 alnar
den 2 fot på djupet eken, som jag betalat med 6 sk

fammen, den öfriga delen af bäcken, hvars b
längd med alle sina bukter ifrån sjön till
stället utgör ¾ mil, hafva grannarne dock
med biträde af mig nyligen fat. Följden af detta
fyälliga och kosts famma arbete har redan v
den, at vatten ytan i sjön nu mera särskt sig
fol lägre än den till förene varit, och som hela sj
gifver i sin vidd omkring 600. Tunland, med gr
strander på de flesta ställen, så kan enhvar
föreställa sig en ansenlig tillkandning, utom
att icke allenast för denne omtalte, utan jem
andre omkring sjön belägne mås far och
till flere 100. Tunland tillfälligt öpnat ack ber
nödigt afstå för öfver flods vatnet uti dem
det skadeliga
Det är nöje at se, huru nästan enhvar nu m
les denna öpning börja gräfva uti sin
kär andelar, hvarutinnan icke eller jag
summat mig, ty på min lott om 70. Tunlan
sjuen myrket på grannarnas ägor, hvars
mot vilja eller vår magt för hindrat vatt
fria afloppp, kan jag i denna dag upvisa
6000 famnar större och mindre diker, hv
jag dessa sednare åren för denna odling
dryga kostnad, som blifvit betalde de flesta m
famnen. Men nu när jag trodde mig kunna
kas mitt åsyftade ändamål, möter mig och m
med intresenter ett nytt hinder af bak vatt
måsan har, som vanligen händer efter dik

lett sig så, at för des fullkomliga odling fordras en
sprängning i granitfaltet så djup, som den föra, och
bäget är 10 famnar längt, qvarlemnar bör hvadan sprän
bäcken ¾ mil i längden, den i samma proportion
te uppgräfvas så finner en hvar lätt at kunna för
ansenlig kostnad. Med 100 Rdr ville dock jag åtaga
at verk ställa detta. men dem vilja och kunna minna
ga grannar icke åstadkomma, serdeles beklagar en gam
Bostads hafvare sig mäst öfver mitt företag och bjuder
assyrska och utledsna alla öfriga. Hade jag icke
gräfvit så många hundrade Rdr i kären, som
kärlek så litet ränkat, och vore jorden mig så väga
ej heldre än nu des sa, för än jag skulle lida den för
nämat se mitt på sådra grunder företagne verk
förbrat, som kanske nu samtiden för motstånd var
så begrina, men framtiden är en gång skall väl
d Eder sak att Hulfrad yrke. mine Herrar, Medlemmar
ubrioter bade dels ju vara, at efter möjligheten upp
ha och under hielpa sådane företag, som efter min
ära och blifva de hafvud sakeligaste till forsterjrdens
spande lyan sitt ädesmål till välmagt och rikedom.
ad och upplysning har förstyrer gifvit Eder, at väl kunna
i urskilja hvad som bör göras, hvad som kan göras med
du mindre drift och kostnad, genom privata eller publi
lag ack samanfattningar, frågen erfarenheten, pröf
ning, bekanten del godt är. Medelhafven å af
gens landt Faderliga råd och med borgares sinnes
vredan i händerne ack sakerligen mer at för vår
man erfar, at I visligen an vänder desse till
som så påtageligen utgör hufvud saken, för vet
upkomst. Beström som detta skett. – –

Gabrielsberg –
Prosten och kyrkoherde i Karis

10 Maj 1803. 276. 205.

Allerödmjukaste Memorial.

Med djupaste vördnad får jag äran til Kongl: Finska Hushållnings-Sällskapet inlemna närlagde Anmärkning angående Harens läte. At det är verkligt vågar jag sätta utom all tvifvelsmål, och uti mitt lilla landtbruk, gjorde detta tidiga

förebud af vårens snara ankomst f
år, mig icke ringa tjenst, vid påsk
det och fulbordandet af vinterhörslo
som för många blefvo ogjorda.

Af den snön som här föll den
21 Aprill til alns högd, och regnet den 2
och 29de, en en tionde dels (1,1) tum, har m
nu fått den vedergväckelse, at gräset
sin grönska bekläder backome, och rå
visar sig rätt härlig.

Sistledne månad i synnerhet
slutet, betaltes här för 1 Tna Råg 7 2/4 a 8
Rågmjöl 35 a 36 Skillingar. 1 Ta Kom 6 a 6 2/4
Malt 6 a 6 2/4 Rp. 1 Ta Hafra 5 Rp. 1 ℔ Smör 2
1 Ta Salt 4 a 5 Rp. 1 ℔ Hö 8 Skilf. 1 Lass Halm 1
1 Ta Dolåter 2 Rpr.

Borgå d. 7. Maji. 1803. Johan Borg

Anmärkning,

i anledning af Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets Dagbok för år 1803 sid. 26. och följande ord. Natthöken (i) bräkte - - - Obekant fågel af Hök slägtet: beskrifves såsom liten och grå, med något stort hufvud, ungefär som på en Nötskrika. Dess gälla läte skall förebåda vårens ankomst och misshännes vanligen för at vara Harens och tilhännagifva dessparning. Jemför förledit års Dagbok sid. 16.

Jag vill icke tro, at anförde ord neka det Haren under sin parningstid har et visst läte, som han den öfriga tiden af året ei låter höra; men kan dock icke undgå at härom lemna närmare uplysning.

Haren under sin parningstid har ett läte, som väl hörs på långt håll, men äger aldeles ingen likhet med ett bräkande Fårs. När han fångas, plägar han väl gifva til et skrik, som hellre kan komma under namn af bräkande; men är helt olikt, dess läte under parningstiden. Detta läte kallas af allmogen härstädes Harens Poppel, och utmärker sig med ett ljud Popp, Popp, Popp, uprepadt skåftals: emellan hvilka

skåf, Haren håller sig helt tyst. Undet
ren gifver detta ljud, går han helt sag
när han stadnar, tystnar han och l
Då en Hare helt ensam nu i vinter g
läte och skôts, befanns den vara en hona
mänt påstås, at både hanen och honan
samma ljud. Icke heller tviflar här
landtman, at Haren med åfvannä
läte, tilhännagifver sin parnings t

Men så vet man här äfven, at
på samma tid, gifva aldeles lika ljud
låta höra, icke blott qväll och morgon,
Haren, utan hela natten. Dessa Fogla
af Ugle slägtet, större och mindre. De
sitt Popp, Popp, Popp,(x) med obetydligt ga
ljud än Haren. De störres läte tycks do
litet starkare, än de mindres. De stör
med sitt Poppel Haren och spänna de
hvarpå som oftast ses prof. De mindre
ej gifva sig i färd med Haren, utan f
endast små Foglar och möss, men ro
ifrigt. De större kallas Haruglor, och de
blott uglor. Af de mindre får jag är
insända ett exemplar. Jag anser den
Strix passerina (Linnaei), och är kanske
ga varande Natthök.

Borgå d. 7. Maji. 1803. Johan Borg

(x) Jemför Linnaei Fauna Svecica N:o 105, där upu-
pupa Epops säges uprepa ett sådant ljud, och där-
före kallas i Skåne Popp.

Ödmjukt Memorial.

Jag begagnar mig med särdeles tilfredställelse af detta tilfälle, at för Kongl: Hushållnings Sällskapet betyga min ödmjuka tacksamhet, för det vedermäle af bevägenhet som Kongl: Sällskapet behagat gifva mig genom tildelandet utaf et exemplar af Ahlmanske Jetton. Bland de monga orsaker som göra, at jag önskar mig Kongl: Sällskapets öra, är min brinnande längtan at kunna draga Sällskapets första och synnerliga upmärksamhet åt Ovastland, hvilket är måhända i Sveriges Krona den mindst polerade, men och kanske den rikhaltigaste Klenod. Det är mig icke möjligt at vara tilfreds, för än jag ser något hufvudsakligt och eftertryckligt vara gjort til Ostens hyfsning. Den

omedelbara relation i hvilken Sällskapet st
med Landets Regering, måste i flere ha
seenden lätta utförandet af et sådant värf

Med högsta otolighet väntar man at Kon
Hushållnings Sällskapet utvärckar en ny
menskligheten och Statens interesse förenl
ekonomi med fångarne i höga Kron
häkten. Ödens dyrhet och näringslösh
ökar med hvarje dag de brottsliges an
Desto mer blifva de förut trånga och
hygliga fängelserna otjenliga til sit en
mål. Öil uppehälle bestås en Arre
2. Skilling om dagen, utan afseende på
pris lifsmedlen hafva. Arbets fången
ställning är litet fördelagtigare; men
anstalt är vidtagen at gifva Läne fån
tjenligt arbete, genom hvilket des vi
kunde förbättras, samt ohelsa, ledsn
monga griller och uptåg förebyggas.
I fall af sjukdom är Provincial Medica
fald at tildela uslingarne Medikamen
Men hvad dessa kunna verka så lang
patienten förblir i en stinkande gift
luft, utan tilgång på tjenlig föda
skötsel, ofta utan alt skäl at hopp
eller önska sit vederfående, är lätt
inse, och mer än engång anmärckt
Lika monga och lika oöfvervinnerliga
möta den Prest, som har sig desse
liges moraliska bildande ålagdt.
omständigheterne nu äro, skall hans

dande til det mästa förblifva fruktlöst.
Betjeningen vid Stockhusen är otilräcklig, elen-
digt lönt, mongen gong utan hjerta och se-
der. Den fånge som endtligen ställes
på fri fot, går utur sit pinorum utan
alt understöd, utan krafter och tilfälle at
arbete, med det nedrigaste sjelfförakt,
med vämjelse och misförtroende från sam-
hällets sida, genom flerårig förtrolig sam-
manlefnad förbunden med de argaste bof-
var i Landet. Vår Nådiga Konung
gjorde efter sit tilträde til Regeringen
något til afhjelpande af det öfverklagade
onda, och Ostens Respective Ämbets män
försumma ej det som står i deras magt;
Men såret är för djupt och gammalt
at genom palliativer hjelpas, och at vid kuren
tola tillämpning af: festina lente. Må
det ej illa uptagas at jag icke uphör at
klaga i detta emne! Saken rörer icke
blott Ostastland: hon rörer hela Fädernes-
landet — rörer menskligheten.

Om förlag til inrättande af någon för-
monlig Manufactur rörelse i denne Stad,
skall jag icke mera tala; ehuru lif-
ligt jag känner bristen och behofvet
af lägligare utsymme samt tjenlig
väckelse och riktning för arbets fliten.
Det är blott til en liten, helt änckel,
lätt verkställd, och med nödiga —

bommar mot missbruk, försed Diskont In-
rättning til näringarnes uphjelpande, som jag
inskränker mina vanmägtiga önskningar
Handtverkarens; i synnerhet nybegynnarens
den af sig kommes förlägenhet är otrolig
vill gå förbi de svårigheter hans hjelplöst
har at strida med, vid hans första
sättning och mottagande til Skrå-Mästare
ehuru mycket afseende de förtjena
Jag vill endast se honom med bundna
händer sakna utrymme och medel
med framgång använda sin verksam
het spekulation eller gynnande conjunct
Vagnmakaren, Snickaren, Svarfvaren m:
ha ej råd at i tid förse sig med
ligt virke; Smeden, Bläckslagaren,
slagaren, Kopparslagaren, o: f: v: taga
minut handlaren sina materialier
hand som de hinna förarbetas; Kladesm
karens Zinneväfvarens etc: Stolar stå, i
på förlag til egne rudimaterier, ledige
så snart beställt arbete icke existe
Garfvaren har jag set tvungen at slapp
arbete, för det han icke förmåt förse
med skälspek. Större leveranser
entrepenader kunna få åtaga sig utan
tydlige förskott, hvilka vanligen
utan mycken försakelse betingas. De
industrien gräfvande olägenheter torde
ske efven genom Medel innom St
kunna afhjelpas; Men det är i mon

afseenden en pligt at afhålla sig från
förslag på et stånds enskildta resurser,
efven då när nyttan deraf ensamt til-
fölle det samma. Öil det föregående
må läggas, at handtverkare icke mägta förse
sig med hushålls behof för stort mer an
dagen. Monge köpa, åtmindstone vissa tider
af året, bröd, smör, strömming, ljus, dricka
m. m. i minut; hvaraf följer, at de mer
arbeta för hökaren, än för sig och de sina.
Också reknas här för det närvarande Krö-
geri at vara en ganska indrägtig näring.
Icke sällan flytta jordbrukare til Staden,
för at såsom Contingent Borgare utan
särdeles hufvudbry och möda samla pen-
ningar genom försäljning af Öl och brän-
vin, och draga årligen til sit biträde
i handteringen et icke obetydligt antal
tjensthjon från Landtskötseln. Nu finnes
här 36. taxerade Öl försäljnings ställen,
utom flere lönnkrogar. Om vi antage,
at endast Öre arbetsföre personer sysel-
sättas med hvardera af de förstnemnde,
så upkommer en summa af 108, hvilken
til folknummern i Staden förhåller sig
ungefärligen såsom 1. til 13. För at likväl
icke blifva obillig, bör jag bland de
Consumerande taga efven i berekning
den stora myckenhet Allmoge, som

211.

utom handels angelägenheter, för ärenden
vid landshöfdinge stolen, tingsmans
got, Krono Magasinet, Rekrytering
ten och årliga marknaderne m. m.
besöker staden, jemte dem som för
no transporter arbets Commenderingar
dylikt passera häringenom, eller dröja
I alla fall visar tillvål denna skandalös
ordning, med påföljd det kan, at
terings Assisor Arrenderas till enskild
man, hvilken utan alla andra afseende
är berättigad at taga sitt igen, hvem
och hvare han Kan. Hvarje snodig
ew snar och total reform härutin
behöfves jag icke nemna. Endast
utsträkning bör Tavastehus icke ag
flere än fyra Krogar, hvilka för
sedde med tillräckliga sum och vare
och styrde med ordning och sedlig
förstå at ge ankommande resande
af allmogen herberge, samt hvar och
som behöfves nödig förplägning. Ge
denna inskränkning i antalet af Kro
vinnes en stor besparing på folk
Kärit, ved m. m. Dertil slippes m
idkarew, som njuter anständig utkom
prestelsen at genom öfvertrådande
författningarne, eller ejest genom
och tillställningar skaffa sig tillfö

espensom Poliçen med mindre moda och
svårighet Kan verkställa sin åliggande til
syn. Och utöfver att detta åggas den ut
svårande liderligheten mindre, sedan de
lustige bröderne förlora tillfället at hela
galan utföre, vinkade af skyltar och Kran
sar, ragla ut från en Krog och strax in
på en ann. Slutligen, medan jag rekna
våra Krogar, sådana de nu äro, til de
vederstygliga nästen från hvilka veneriska
smittan spyr sit gift vidt omkring i landet,
så bör jag nemna bland förnonerna af
få och beskedliga näringsställen, at det
folk som vid dem har befattning lättare
af vederbörande tillsyn Kan bedrigas
och vårdas. At dyra förmånligt inrättade
Krogar til staden Kunna utgöra lika
mycket som nu erhålles af flere, fallen
af sig sjelft. Om man blick göra sig
mindsta hopp och tillförsel i staden, så
vore icke svårt at upge en efter ortens
behof och omständigheter affattad plan
til byggnad, hushållning och tillsyn på
et näringsställe för de lägste folk-
klasserne; men stunden är icke inne.

Seden at, såsom man kallar det: hålla
sin måndag, är et i städerna länge öfver
klagadt ondt. Om emot detta förderf

några tjenliga författningar blifvit vi
tagne, måste de icke vara tilbörligen
hanhafde, emedan af dem ingen verkan
förspörjes. Men bedröfligast är, at
namnet fri måndag är kommet Också
Allmogen på Landsbygden, och nyttjas
dagdrifvare til försvar för sjelfsvåld
utsväfningar nästan med samma fräckhet
som i et Skrå herberge. Sokna
skola gifvas, den man efven i bråda
andetiden ganska punktligt öfverdemnar
til detta Oskick. Medel til hemmanet
af en sådan farsot, äro högeligen at önska
Genom förbud hvilka icke kunna til
räckeligen handhafvas, och genom stränga
hotelser, dem man icke kommer åt
at upfylla, uträttas i detta, efven som
i andra police ärender, mindre än inte

Väderleken i Februari var behagtig, och vi
mild. Första hälften af Mars var mer
streng, och gaf ymnigt snö. Efter den
inföll töväder och regn, hvaraf snön sm
bort och isarne försvagades, så at åkf
uphörde med månaden. April v
vacker intil den 19. då snö föll efv
så väl som de derpå följande dag
til mindst half alns djuplek. Den f
svan dock fullkomligen vid infallan
ymnigt regn innan Månadens slut.

Rågbrodden som frisk framkom undan den
första vintern, tyckes icke hafva lagit nå-
gon skada af den senare.
På Boskaps foder var ingen egentlig brist
i anseende til det förråd af halm som
sistlidne höst erhölts. Priset på hö
var likväl hela vintern igenom nog högt,
hvilket efven deraf härörde, at Bonden
väntade at i vår få det öfvermåttan
väl betaldt. Denna spekulation har
ock til någon del slagit in, så vida
höga Kronan fåt ge Tio Skilling för
pundet.

Såsom en händelse hvilken förtjenar up-
märcksamhet må jag anföra, at mesligen
i denna vår nästan på en gång hemsökt
de flesta trakter af detta Län. Icke
blott barn, utan efven äldre personer och
några mycket gamle hafva blifvit af
smittan angripne. Sjukdomen har dock
icke varit dödande.

Tavastehus den 2. Maj 1803.

Lars Lyghaus

Berättelse i anledning af den undersökning som af underteknad blifvit giord i denne Sokn innevarande år:

Som alla arbeten, mödor och omsorger alldrabäst varda lättade, då man vinner det med dem åsyftade ändamål; Så har jag i ödmiukhet trodt, dett torde efterföljande relation hos Kongl: Finska Hushålls Sällskapet, som haft mycken möda och omsorg om hushållningens uphjelpande i Finland och annorstädes, åstadkomma samma wärckan. Den af gamla fördomar intagna allmogen här i Sokn, hvilcken intill närvarande tyd giordt giäck och åtlöje af alt dikande så å åker som äng, har nu omsider genom tidt och ofta henne gifna undervisningar och upmuntringar, samt af en del Ståndspersoner lämnade vackra exempel, upvaknat ifrån — sin dvala, gripit till spadan och upkastadt till en fägnesam början inom trenne år 35792. famnar dike; hvaraf händt at deras åkrar nu gifva dem rundeligare afkastning, hvilcken i år, ehuru halmen i synnerhet på all Råg växt i förleden Sommar redan förr blomnings tyden blef af starkt rägn nedslagen till jorden, gör här i Sokn på Råg 3423 — Korn 1737. — Hafra 376. — Ärter 484. Men på Potatoer hvilcka här i år ansenligen skaddes

af mycken väta om våhren och stark Köld om
maren, endast 1174 tunnor och 15. Kappor.

Alt småningom börjar Bonden härstädes
hushålls ambition, och täfla med hvarandra
företräde därutinnan — Den första Bonden
i Soknen som förtjenar Loford, är Henric Ma
son Märri i Kalkunmäki by: han emot
1790, ett så godt som ödelagt och restskyldi
hemman, kostade på storskifte som påstod und
hans förvaltnings tijd i sex år, inlöste dett
Märri hemman bestående af ½. gl:t och ¼. ny
mantal af Kongl. Majst. och Kronan till Sk
1801. Vid storskiftet erhöll han sitt skogsk
två och en half fierdedelsväg ifrån Bohlstad
hvarest han nu giordt början med anläggan
af ett annat hemman; Han är den förna
ibland bönder i Soknen at idka Potatoes p
ringen, en duglig Smed, Snickare m:m: Me
hvilcka handaslögder han årligen förskaffar
penningar till alla sina utskylders afbetal

Därnäst är Academie Bonden Anders Bi
den första af våra bönder, som dikat hela
åker uti Tolf alnars breda tegar, och sine
tusigtige ängar genom dikning uttorckad

Tavastkyrå den 14: December 1803:

Henrik Rönnba
V: P: och Kapell

den 8 Juli 1804. 230. 214.
214

Wälborne och Högädhe Herrar Ledamöter af Kongl:e Finska Hushålls Sällskapt.

Den inrättning som ungefär för 16 år sedan genom framlidne Hans Excellence Grefve Nils Bielkes försorg och bemödande anlades i Stora Kopparbergs Län, Öster Dahlarne och Elfvedals Sokn, at tilgodo göra de där befintelige Porphyr arter, och däriginom skaffa denne Sokns fattige Inbyggare någon förtjenst hemma i orten, är förmodeligen Kongl:e Sällskapet bekant. Denne inrättning har åtminstone så vida vunnit sit ändamål, at nu årligen 6000 Rdr eller något mera kommer dem til godo, hvarigenom omkring 50 Hushåll af Soknens inbyggare hemma finna den utkomst, deras ringa åkerbruk ej kan gifva dem, utom hvad de öfrige tilfälligt vis genom körsler samt arbete vid Byggnader och odlingar kunna förtjena; men då hufvudändamålet är och bör vara folkets uphielpande ur sin fattigdom är en blott fabriksrörelse därtil otilräckelig. Den gifver så tilsägandes endast underhåll för dagen, och om en sådan inrättning för en eller annan orskaks skull någon gång komme at uphöra, blefvo de därved jämt sysslosatte menniskor lemnade nästan i större usethet, än de densamma förutan skulle kunnat komma. Kunde Porphyrverket möjeligen sträcka sin ålgård, afven til förbättringar i jordbruk och landets odling, skulle det åtminstone, ifall det en gång uphörde, lämna varaktige spår efter sig, som i alle tider komme inbyggarena til gagn. Porphyrverkets eget tilla Jordbruk skulle lämna dem exempel och upmuntran, och förtjensten ved Verket gifva dem styrka at verkställa.

För några år sedan har mig tillförit berättats, att ett odlingsfält på myror och kärr skall med framgång ofras i Jemtland i det att myrarne ablikas, torfven eller maisan upphackas, brännes och besås med råg, hvarigenom utan mycken omak godt skall kunna åstadkommas. Om detta verkligen så förhåller sig, vore det den rätta för denne Socken där så många myror och kärr finnas, hvilka intet ända år utan tillräckligt afkastning, och där gödningen är alltför knapp.

Så jag i Finnland ej kommer någon enda person, af hvilken jag kunde få en pålitelig underrättelse i denna sak, så jag fattat på den tanka at direkte adressera mig till Kongl. Sällskapet, öfverlyssad at min djerfhet ursäktas för andra skull. Jag gör detta dy jag utaf mine Förmäns kunskaper i sau saken skulle finnas omöjlig eller att för svår at kunna fullföras, har jag älmindre ej gått för långt i väder.

Så utan Kongl. Sällskapet så mycket hellre må kunna domfälla dess ej finnas obehörigt at tillämna en liten beskrifning om Landets läge, Climat och Jordmoner.

Den är belägen emellan 61° 4', och 61° 42' Latitud, samt 30° 50' och 31° 40' Longitud, som i öfrigt kan inhämtas af öfver Kl. Kopparbergs Län af Herr Hazow och Bergsrådet Hermelin utgifne Charta. En ganska obetydlig del af denna ytt är bebodd och odlad. Den är mycket ojämn, många berg och djupa Dalar, samt har öfver all förmodan mindre myror på Bergens afsatsningar, som nu lät vilja nyttias, än ett obetydligt småbete, och en ringa skörd.

Tjurmarken har Söderna Norra och Nordvästra delen af Kolmarks, hvilka myror, på hvilkas under namn af Kolmark, måste bärgas ett fragt och obetydligt hö. Söderna [illegible]

Man vet ej rätt endast orsaken til det hårda Climat, ty flera Provinier ligga längre Norr och äro dock längst bebodde. Den lodrätta höjd öfver jordytan, som berifas af Dal-Elfvens många och höga vatn fall, och annat mera grannskapet af Fjell i Norr och Wester endast på 5a 6 mils afstånd, som ibland andra in i Augusti månad äro betäckte med snö; äro väl de hufvudsakliga orsakerna. Man kan därför ingen tid af Sommaren vara säker för Nattfrester så snart Nordanvader blåsa om dagen och en lugn och klar natt påföljer. I granskapet af myror och äfven af Elfven är dock faran aldra störst.

Jordmanerne kunna indelas i 4 Sorter. 1:o En fin mullblandad sand, som endast finnes på ett och annat ställe ut med Elfvens bygd stränder och anses för den bästa åkerjorden. 2:o En grofre sand, med grus och klappar til grund, är och anses med skäl för den sämsta. Finnes äfven i ringa mängd, och är mäst utsatt för skada af frost och torka. Skogs ugn utan Elfven på Bergen, fjor och sjönerd kullar, består jordmån af rödmylla, blandad med grus och sten. Åker på denna jordman anses vara näst den bästa; men fordrar dock för at bära säd årligt och starkt gödsland. 3:o Den sämsta är tjäleligen myrjorden, på hvilken almogen anser sig gjort någon ödning. Endast Prästerne och Bergverket hafva därpå gjort några försök med dikning gräfning och rothuggning, som arten sig skäligen väl; men utan gröfre bära de hvarken säd eller gräs.

Af kalkjord, antingen i fast berg eller i bladdring med jorden, kan annat ej kommas upplockas mindre spår, och lära finnas vetterligen blott på ett enda ställe i så ringa mängd at den ej förslår til hushehof. Jag har med jordborr undersökt flere myror; men ingen fladen stämmer lika til botn. De äro i allmänhet mer och mindre djupa, som de och på en så ojämn handmarken måste vara. En del

—hafva en ganska fin hvit sand til torts, En del ev mycket grof
en del sten och jordblock af samma beskaffenhet, som landsvä
ytet.—. Sjelfva mygdyn är af följande beskaffenhet: dess
och på något djup finnes den beskaffenheten af en verkelig brännbar
rigt är den blandad med mer och mindre rutnad massa. Den
är jemlygt täckt med ganska tätt och valnäckt, jemlygt bevuxet m
lunt gräs, hvilket, som förut namnd är, nyttjas til höfall
eller mulbete; men största delen öfverlåkt med mossa och
dråvnadt Lalbeskaf.

Af denne churu ofullständiga beskrifning torde Kongl Sälls
skapet nogorlunda kunna dömma huruvida sådane mygg
genom bränning och ragsåning kunna göras fruktbärande,
i fall kongl. Sällskapet finner saken vara nogra ytterligare
het, anhåller jag härmed i dmiakthet af ved tillfälle besikta
dertillåtet forst, huru vida de så beskaffade ödlingsfält, vorde
och med framgång nyttjas i Jemtland, för det andra, om dess
aforen skulle förmodas blifva bruk-bart och för det tredje huru
tämpeligast skulle kunna öfverföras och för almänheten gö
ligast?

At anställa nya försök, såsom ofvan de tillfrågade sig, be
har gerna dem tilägenheten vidare sig, at de första förfa
icke alldeles misslyckas, likväl afstyrka minden förmonligt
ge är at genom exempel bebringa en Almoge kunskap om,
för en sak, skulle et misslyckadt försök fästa hos dem en för
däremot, som knapt på en mans ålder sig av kunde öfver
Jag underkastar därföre Kongl Sällskapets upplysta omdöme
icke fakrast vägen vara dem, at en beskedlig och kunnig m
som själf i Jemtland öfver dylika ödlingsfält, kunde förmå
sina bil öfver, och sätta det i verket. Skulle sakens fram
rimlig, torde man finna för godt at bestå dem

Säther och Elfsdahlen d. 22 Junii 1804.

Ödmjukaste tjenare
Eric Haqström
Geschworen

årforderlig omkostnad, som ej i mått tillfra tymerligen belyd
Jag anhåller annu en gång om ursäkt för min diarighet at
fälla Kongl. Sällskapet besvärlig.

Innesluter mig i Kongl Sällskapets ålanke och förtjenst
med djup vördnad

Högtvisligi Kongtigi Sällskapets

Inkomden 9 Oktober 1805. 237. 217.

Allerödmjukaste Memorial!

Ungående förlopget af den vaccinations-
resa, som jag, till följe af Kongl. Hushåll-
nings Sällskapets wördade Befallning
till Karislojo Socken af Nylands Län, i
denna Sommar förrättat, får jag
äran afgifwa min allerödmjukaste
berättelse:

237.

Smittkopporna, som ifrån de näst-gränsande Socknar inkommit, hade redan före min ankomst till orten, dels dödat, dels [illegible] åtskilliga af det flera af Allmogens Barn. Detta oro-kade ... Menigheten emot vaccinationen; ehuru Kongl: Sundhets Collegii Sällskapets mig med-delte egna recommendations bref, och un-derrättat af min resa, från Predikstolen blifvit vederbörligen kungjordt med tjenlig uppmaning af Församlingens Pastor till Allmogen, att godvilligt och utan misstroende under-kasta sig densamma, såsom det säkraste räddnings-medel emot smittkoppornas förödelse, infunno sig likväl ingen enda för något detta ändamål, hvarföre jag nödgades uppsöka dem hemma i Byarne, där genom Kronolänsmannens och Krono-Betjeningens bi-träde, Sjuttio ett af Allmogens Barn blefvo vaccinerade, sedan likväl några 30. Barn blifvit begråtna, af hvilka blott som i Slägt-förteckningen, i [illegible] hållande benämning ... äro uppförda [illegible] utbredt. Det förtjenar att Ynglingarna hafva [illegible] af Adjuncten Gabriel Nyman, som vaccinations konsten mig lärt och derföre certificat, erhållit. Men Klockaren i Församlingen [illegible] gar från skyldigheten, att förskaffa sig erforderlig kunskap och färdighet i detta nings fall, i sådant förmedlande Kon-tation, blifvit för [illegible] och [illegible]

3:o Kiskko Socken, där jag derefter [illegible] dervid inkallades, blefvo [illegible] 22. Barn vaccine-rade. Orsaken till detta ringa antal kan dock icke sökas uti Allmogens mindre förtroende för vaccinen, emedan den samma redan förut icke blifvit upplyst om dess nytta och nödvändighet, utan i den smittande koppsmittan, som redan hun-nit gå förut och ungdomen nästan alla de öf-riga. Klockaren vid Lugnet? Församlingen O: Pederborn? uppgifvit att vaccinationen der ... tiden efter det jag under hela vaccinationen icke förmärkt någon betydande förändring i sjukdomens lopp.

Potatoes planteringen har i begge ofvannämn-de Socknar, uti de [illegible] framfarlitna åren ansenligen blifvit utvidgad, så att flera hemmanda [illegible] af denna rotfrukt nu än-nigen användt till föda, utom det betydliga quantum, som derutaf aller är förytterat till Ekenäs Stad och de flera herrgårdars belägna [illegible].

Den ringa tillgång, som i dessa Socknar fin-nes på Ler- och Betande mossor, har förnämli-gast varit orsaken dertill, att dess användande till brödföda nu har skedt mindre känd och af gemene man förhållit och utlöjad.

Lika [illegible] hårdt orten kafve en förmånlig skjörd; men derunder har skett, som till det mesta kommit från Lugn och sum-pige ängar, i [illegible] circa en fjerde-del mindre, än förledit år.

Ehuru [illegible] predgunda, som [illegible] hafva Skogarna [illegible] i betydlig mon

blifvit minskade, i synnerhet uti Karislojo Socken
hvarest måste Soden hittills blifvit hemtad fra
skogen, hvilket det ännu sker på de fleste ställen i
sko; men åkerbruket har dock i förstnämnde
i sednare tider märkeligen tilltagit, så att
Spannmålsposter derifrån redan årligen blifvit
yttrade till Helsingfors och Eknäs Städer. Och
denna Socken, som på 10. Hemmen när består
blotte Rusthåll, för öfrigt kund för att äga stor
förmögenhet än Kisko, hvarest svedjande ännu
gjör förnämsta åkerbruket, och som endast för
tes med gaffel och af gamla få med plog:
förtiga den nödiga kännedom der dessutom
dens öfriga skothel och ens saknas.

Uti bägge dessa Socknar äro derföre Kan Mag
ziner inrättade, hvarifrån emot billig ränta
så kallad vrägt af 3. till 4. Kappar på Hemmen,
gen utlänes anhenligt grantum Spannmål till
vid in-som utholdna boer. Innehållandes nu
Magaziner sammantagna något öfver 400. Tunnor
Spannmål.

Tänkande till den mycknhet Kräsk, och
tiga Skogar, som omgifva dem, finnes här
Kogel till öfverflöd; men fänga idtes med
fördel.

Af rådande bester hos Allmogen här i
äro i synnerhet yppighet och fyllera, hvarigen
att vanligt hafvandssätt hos dem uppkommit och
ket utan förorsakat en mindre ordentlig
men i deras arbetesförrättande äro de dock idag

Skuteligen för jag inlemna behöriga verifica
Kortekningar på de af mig vaninerade personer af
gen, som tillsammans utgöra 91., för hvilka jag
och mycket anhåller, att mig måtte tilldelas den
belöningen; ifvanhom jag i lika ödmjukhet får
Räkning öfver utbetalskjutslegen och det mig
stigt hafvande erfordrade,

Jos. Lönnblad

Inkom den 16 Maj 1806. 148. 209. 219.

Tankar om Rior.

Nyttan och nödvändigheten af våra Finska Eld-Rior till
Sädens skyndsamma torkning, lätta uttröskning, och säkra
förvaring i många år, kan väl numera hos oss icke kom-
ma i fråga, sedan sjelfva svenska Landtmannen anser
denna vår Ri-inrättning för ganska förmonlig, och skyller
endast på Skog brist för eftersättandet at vidtaga sam-
ma nyttiga anstalt vid sitt åkerbruk. Det är en
afgjord Sak att Finska åkerbrukaren lider på långt när
icke så stor skada af mask och ohyra under den korrta
tid hans Säd uti sina axe ligger oträskad, som andre
Landtmän utan Rior få vidkännas. Tröskningas
arbetet, som så tungt plågar Svenska almogen hela vin-
tern öfver, går också i Finland ganska lätt för sig, ge-
menligen innom Tvänne höstmånader. Och vi slippe sedan
at med en mödosam omkastning förekomma den unken-
het hos vår Ri-torra säd, som oriad spanmål altid
ådrager sig, då den någon längre tid oomskottad uti
stora bingar skall förvaras. Är Finska Säden straxt
efter tröskningen något beskare, och ger då något mörka-
re mjöl; så är den deremot hälsosammare och tämme-
ligen befriad ifrån den mask, som under slagan sön-
derkrossas och inklappas uti den oriade Säden. Redan
mot första våren efter tröskningen ger dessutom den Fin-
ska Säden nästan lika hvitt bröd, som den oriade.
Men då således våra Riors stora förmonlighet icke
kan bestridas, måste det på andra sidan medgifvas,
at de värkeligen äro kostsamme och Skogödande: hvilket
gifvit mig anledning at påtänka något sätt, dels at
förbättra deras inrättning, dels äfven för at, jämte

deras egentliga ändamål, tilliko af dem kunna
draga någon annan hushålls nytta; emedan det
har stött mig, at se den ofantliga mängd stora Rö
som vår landsbygd allestädes framvisar, hela hö
derna af året så nästan alldeles onyttiga: Och dess
många andra umbärliga enstakade hus, dem landsf
obetänksamhet och vana gjort nödvändiga, hos oss, ar
keligen en ren olycka för vårt land; Ty man får
hos oss se flera hus på en enda fattig Bondgård
knappast Så tunnors årligt utsäde, än man träf
på andra orter uti en hel by, som dock årligen
ducerar Två till Tre Tusende tunnor Säd ej.

Som våra Rör äro egentligen ingättade för
torkning, men icke för den därmed åtföljande Hå
skull; Så vore sättet, at bekvämligen genast på
kunna skilja axen ifrån halmen onekeligen ett
nyttigt påfund. Mycket onödigt arbete vore dan
besparat med halmen, som, orökt och ströskad, blif
begärligare för boskapen och tjenligare till Tak
ning. Halmens utestötande från Rian skulle d
dra en helt annan inredning än uti Riar, an
brukas. Mera äfven innan denna huvudsakeliga
ring blir nödig, förde en eller annan förbättring
vanliga Ri-inredning emellertid med förmån kun
vidtagas.

Huruvål någon värma tillika med rök
der eldningen alltid bortgår genom Skorstenen, kan
dock näppeligen föreställa mig, att hushållning m
och omtanka om skogarnas besparing bragt vå

Förfader at begynna bygga sådanna Rökrör, som vö an-
nu nyttje; hälft jämte röken, äfven den grofva, merendels
fura Ra-vedens vatten-agtiga delar upfylla, och fördelas
börjar af eldningen nödvändigt öka fuktigheten uti
rona. Dörren, eller åtminstone Rågluggarne, måste
desutom, i början någon tid alltid hållas öppna, för
at utsläppa den nedersta under den upfalla Sådan fråg
vande röken; genom hvilka öppningar lätt mera kyla
inkommer, än den med röken qvarhållna varman mid-
delar rummet. Utan tror jag at bruk nå Israel för-
anlåtit våra Förfader at nöja sig med Gra-stens
ugnar utan Skorstenar så väl uti deras Porten, som
federnerna äfven uti deras rör; hvilka till bygnad så
aldeles likna hvarandra, at jag värkeligen inbillar
mig, det våre Förfader en lång tid bortåt uti samma
Porten som de bodde, äfven torrkat den unga Sad
de af sina Svedje land den tiden erhöllo: Aldeles på
samma sätt, som man ännu i vår tid på sina stäl-
len finner att svaga Nybyggare aldraförst bygga sig
en bad-stuga, hvaruti de både bo, bada och torka sin
säd. Men efterhand när förmågan tillåt och et ut-
vidgadt Svedje- eller Åkerbruk fordrade en särskild
inrättning för den nybärgade sädens torrkning, som ute
vårt Land, då och ännu, nödvändigt måste ske under
tak och med eldning, emedan öfvergången ifrån Sommar
till Vinter här oss är äfven så kort, som merendels, högsta
måtto ragnagtig eller åtminstone fuktig: Så är ingen
ting naturligare än at våra Förfader då byggde och

inredde sina rior aldeles som Port, hvars tjenlighet
de at med sin rök fördrifva mask och inseckter, och
at snart torrka Säden, de af en lång-ärfarenhet re
funnit.

Men at denna urgamla Ri-inrättning,
så obetydelig skillnad ifrån Port-byggnad, som
ännu hos oss befinnes äga, igenom så många ar
draden nästan oförändrad bibehållit sin ursprun
ga enfald; det bevisar endast vanans styrka
föga uplyst menighet. Ty man lärer visst icke
påstå, at dessa våra rior så fullkomligen upfylla
deras ändamål, at ingen förbättring vid dem
rum. Helt nya Ri-inrättningar på Svenska
dan bevisa deremot motsatsen: Och jag förmodar
vid nogare granskning man äfven skall finna
sig at hos oss efterhand antaga någon gagnelig
förändring.

Som förrbemält är, håller jag före att
gör ingen annan nytta, än at den före tröskning
ifrån Sädesaxen skiljer mask och inseckter, för hvil
rök är en olidelig plåga. Man erindre sig i detta
års samma Tidningar No 109. föreslås rökning såsom
säkraste förvaringsmedel emot mask både på krus
buskar och Fruckt trän: Och vid eldningens början
riorna och första kalla rökens upstigande visar
na sin ofelbara värkan at fördrifva mask, hvil
som el rägn straxt nedfaller utur den upsatta
Säden, så fort röken hinner upstiga. Denna
servation har ledt mig til den tankan, at om
vore glest horizontelt liggande, eller som ännu

Vet uti förledet års trinkes Tidningar No 143 och 144 och

vore, med axen ned åt hängande, skulle några
få minuters genomträngande Rök fulkomligare afskil
ja masken, än ett eller flera dygns beständig rök uti
våra vanliga rior nu förmår uträtta, då den qvafda
masken ifrån den öfversta Säden obehindrat icke får
nedfalla till golfvet, utan uptages, dör och inmänges
uti de tjocka, dels horizontelt under röstet liggande,
dels där nedanföre uprätt stående halmlagren: Och
det därjemte knapptär troligt, at en hastig mellan sädes
axen upstigande rök skal hinna lämna Säden kvar
ken någon märklig osmak eller mörk färg; utan skulle
den således lade bättre gagna och mindre skada Säden,
än vår nu brukliga långvariga rökning.

Så svårt masken har at uti en hårdt fullsatt hög, rå
ifrån den öfversta Säden nedkomma till golfvet; äfvenså
svårt har där också fuktigheten at tränga sig upåt.
Däraf kommer det, at då vid eljest lika omständighe
ter, Säden innom Två dygn hinner fulltorrka uti Rior
med enkla Parsor, behöfver den uti de högre riorna med
dubbla parsor, visst fem om icke Sju dygn innan den
blir öfverallt genom torr. Orsaken till denna märke
liga skillnad är lätt igenfunnen. Den fucktig
het, som värmen afskiljer från den nedra Säden, måste
passera igenom all den öfverliggande Halm massan
innan den genom det med högsta flit lätt gjorda varm
taket hinner förflyga. Uti en fullsatt ria är dessutom
under sädens torrkning, intet, eller åtminstone obetydligt
drag; och den mästa värmen håller sig efter Physiska
Lagarna öfverst under taket, hvarest Säden, som tilli
ka måste emottaga den ned ifrån kommande fuktigheten
också just därföre lättast tager skada af för stark hetta.

Alting talar således emot de öfverdrifvet höga Rior
som dock allmännast brukas i de bästa Sädes ortema.

Häraf ses nu redan i förhand at jag framför
ännu brukliga höga och under sädens torrkning stän
rökfulla Rior, föredrager låga, lätt både med Säd, ro
och vänna upfylda, och lika lätt uttömda, torrkningen
Men som dessa lägre rum skulle blifva desto kostsam
ju vidare de inrättades; emedan ett större tak, som de
rum fordrade, i proportion mot den ringa mängd
de kunde inrymma, altid blefve kostsammare bå
först lägga och äfven sedan at underhålla, än nä
flera stock-hvarf uti de höga riornas väggar; Så al
jag föreslå et sätt, at, med hela Ri-radens vanliga
yttre högds bibehållande, vinna en bättre Sädes-tor
ning, som är egenteliga ändamålet med denna
ning, och att där emellan kunna nyttja dem till
Saltpetter Lador.

Våra vanliga enkla Rior, uti hvilka end
et hvarf stående Säd på en gång torrkas, äro
4½ och 7 alnar höga under väggbandet, och ro
högd vanligen en fjerde del af rians bredd. Dä
mot äro väggarna uti de högre Riorna med de
Parsor eller stänger, hvarpå två lag stående hal
insättas, 6 till 12 alnar höga, och röstet däröfver
samma förhållande mot bredden, som på de för
Låt oss därtill supponera en alns hög Stenfot, s
alla Trähus borde, men dock ganska sällan, hafva
der sig; och taga 10 alnar, såsom en medelhögd, t
fastställdt mått för vår Ri-byggnad. Fig: A.
då inrättningen uti en nu bruklig Ria: och Fig

mitt Förslag till en förbättrad Ri-inrättning. Skor-
stenen och det med mossa och mull påfyllda mellan ta-
ket in uti Rian utgöra härvid, den betydligaste skillna-
den i kostnad emot en vanlig lika stor Ribyggnad. Har
man brist på Timmer, så kan den endast byggas 7 alnar
hög, då mellan taket kommer just under tak-bandet:
Eller och kan mellantaket alldeles borttlämnas, såsom nu
brukligt är, och Skur-taket i det stället med mossa göras
så tjenligt at qvarhålla värmen, som et sådant tak
möjeligen kan blifva. Skulle det åter befinnas lika
väl låta göra sig, at hafva säden uprättstående under torrk-
ningen i Rian så lämnas 2½ til 3 alnars distance imel-
lan stängerna och mellantaket. men i alla fall är det
förmonligast för en Landtman ju högre hus han kan haf-
va till så lätta sakers inrymmande, som halm och hö
äro: Och det så länge den fördomen varar, som vana och
tillgång på byggnings-ämnen att hittils lämnat ostörd,
at nemligen Hö och Halm hos oss nödvändigt måste conser-
veras uti enkom därtill upförda täckta Lador; Då likvist
dessa ämnen fullkomligen väl året öfver förvaras uti det
nedifrån sumpiga och åfvan ifrån fucktiga Holland,
hvars hela Vinter gemenligen liknar vår ostadigaste höst.
Det är dock redan en almänt äfven hos oss känd sak,
at foder uti väl gjorda Stackar, tager ingen Skada af
Snön, äfven under de ostadigaste Vintrar; då däremot
mycket hö skämmes uti våra väl täckta, men med gle-
sa väggar försedda Ängslador, af in-yrd Snö, som sedan
smälter vid infallande Tö-väder. Det är således egen-
teligen endast för några rägniga Höst-Veckors skull,

som en ofantelig mängd ganska skog-ödande Hi-
lador på våra ängar, och Halmlador vid våra
gårdar äro upbyggda, samt ännu årligen under-
las och å nyo tillbyggas.

Alla omtänksamme och därtil nog förmögne
Landtmän hafva redan sina Ri-ugnar med en
kallad kåpa eller ett Tegel-hvalf bevarade, til
kommande af Elds-vådor genom eld-gnistornes
upstigande ibland säden. Öfver dessa Ri-ugnar
slås nu at inrätta et särskilt afstängt Rökrum, de
eller flera Sädes-kärfvar i sänder beqvämligen kun
insättas, och efter en eller annan minuts genom rö
lika beqvämt uttagas och sedan på stängerna up
til torrkning. Detta rum kan tillika med sjelf
Rian, timras af Stockar, eller hälldre sammanslås af
spåntade bräder, allenast botten göres så sluttande
en eller två sidor, at den därpå nedfallande Mask
af sin tyngd och bottnens ställning genast åker utf
och samlas uti en underliggande ho. Uti detta
inlåtes och indrifves röken utur Skorstenen genom
dess tiltäppande förmedelst et Spjell, och utsläppes
ter högre up i Skorstenen genom en annan öpning
för Spjellet. Et ännu högre Spjell up under me
taket tillskjutes efter eldningens slut och hindra
värmens upgående utur Rian.

Hosgående Ritning visar ungefärligen tillstäl
gen härvid, hvilken dock förmodeligen mycket k
förenklas, kanske alt til den grad, at något sä
skildt Rökrum icke behöfves, utan Säden, genom
uphängande inunder en nertillvidare Skorstens

ning på någon ställning antingen framför ugns mun,
eller öfver et medt på ugnen lämnat hål, af den genom-
trängande röken från en uti ugnen enkom därföre inlagd
kyttande torf, i hast fulkomligen kan befriås från all in-
qvartering af mask och inseckter: Och då faller det af sig
sjelft, at man hälst vidtager det enklaste sättet at
vinna sitt ändamål.

Ritningen utvisar den öfriga inrättningen in uti
Rian; hvarvid endast anmärkes, at då våra vanliga
Rior äro till nedra delen under Pärssoma omyssjade,
men täta därofvanföre; böra dessa nu föreslagna vara
väl myssjade, och så täta som möjeligt är, ända
från golfvet till mellantaket; men kornhalms ladan
däröfver kan vara omyssjad. På 3 väggar af varm-
rian behöfs icke heller någon glugg; utan den til Lo-
gan ledande större öppningen, hvarigenom den torrkade
säden detskickas at tröskas, tjenar tillika at släppa ut
värmen och fuktigheten, när det behöfves.

Under det ifrån marken 2 til 3 alnar uphögda
Ri-golfvet, hvilket i stället för dragna stockar, hälldre
göres af dymlade plankor, fylles Saltpetterjord, bestån-
de af Svartmylla, Spån-mylla eller någon annan så-
dan lös jord blanning, hvaruti Saltpettern efterhånd
genereras. Och när om hösten efter tröskningens slut
ri-golfvet uptages och ställes mot en vägg, eller uppå
de stänger under taket, där Säden förut blifvit torrkad,
och Ri-ugnen ständigt litet eldas, bör Saltpetter jor-
den icke allenast likaså väl hela Vintern igenom kun-
na skötas, som om Sommarn; utan äfven åtminstone
fyrdubbel mera nytta dragas af Boskapens urin,

än nuförtiden sker. Ty som den hemtamda Boskap
nästan öfver alt hos oss hela Sommaren betas i skog
och ödemarker, där all den fallande spillningen
blifver til en ren förlust för jord bruket; och den
Boskapen öfver Sommar nätterna gemenligen hålles
Trädes-åkern, som därigenom drar någon liten ny
af Nätt-lämningarne; Så får därmot Saltpetter
denna tiden alsintet: utan sker samlingen af Urin
för dess behof icke förrän sent om hösten sedan Bo-
skapen blifvit insatt, då jorden i Saltpetter Ladan
gemenligen redan är så tilfrusen, at den efterhand
ditburna Urin icke mera kan insupas, utan öfver
drager hela jord massan med en tjock is-skorpa
icke förrän sent om våren uptidar, genom bleter, fö-
dränker, och til största delen då i hast bortrinner
och fruktlöst går förlorad. I det stället bör nytt
kunna dragas af hvar droppa urin, hvarmed den
den Gumma rian liggande luckra Saltpetter jorden
tidtals endast til nödtorften fuktas, och hvilken jord
emellan får torrka, på sitt ställe där den ligger om-
tas, på golfvet utbredas, eller och, om så för gagneligt
finnes, på några på parssorna upstälda golfplanka
ännu bättre torrkas och vädras. Ja för ombyte
kunde någon Saltpetter jord i sänder utbredas på
golfvet at indraga uti sig den elds luft, som den
och kalla ~~vinter~~ Nordan medför.

I det stället våra Vintrar hittils ansetts så
deles otjenliga til Saltpetters frambringande, at
Mynt Guardien Hjelm uti sin större afhandling
om Saltpetter Ladors anläggande, på 56:te sidan

korligen råder: at Vintertid tillsluta Ladan och uphöra
med alt arbete. skulle således förmodligen äfven denna
minst bråda tiden af året mycken nytta därved kunna
göras.

Under det höga Lo-golfvet kunde genom de mot
hvarandra svarande stora inkörs Portar ny Saltpetter
jord Sommar tid vigt inköras, hvaröfver icke allenast
Får och smärre kreatur, såsom nu brukligt är, kunde
inlåtas, utan äfven stor Boskap ibland, til exempel, eindan
rägn inslappas, at med sin tramp, utdunstning och spill-
ning påskynda Saltpetter växten: Och när den uti nån
förruttnade och tilbräckeligen Azotiserade Saltpetter jorden
til slut endast behöfde vädras och Oxygeneras,
skulle detta åtminstone lika väl kunna värkställas
inunder och öfver Lo-golfvet som uti vanliga Saltpetter
Lador."

Ännu en anmärkning til slut:

Om allmogen på sina långa Vintergvällar, då han
icke hade något angelägnare göromål för sig, i förhand
gjorde sig en hop vidjor, och hvar gång han Sommar
eller Vintertid fore til skogs at fälla något virke, alltid
hade en knippa vidjor med sig, strax samlade de
ifrån stammarne afqvistade grenar och dem med
vidjor sammanknöt uti knippor, makliga at hand
tera och begvämliga at på sina arbetsslädar vinter-
tid ifrån Skogen hemköra; Så hade han, utan den
växande Skogens tillitande, däraf icke allenast
tilbräckligt bränsle för sin rias upvärmande och
uplysande under sitt vinter arbete därstädes; utan äf-
ven genom den däraf fallande ymniga och på alkali

särdeles rika askan, bade nödigt aske förråd till Saltpetter kökningen, och kanske därutöfver äfven någon Pottaske tilvärkning; så at han, i och med det samma han upvärmde sin Ria, och så tillika kunde utluta sin aska, inkoka Luten och Calcinera den Pottaska han öfver eget behof til afsalu kunde åstadkomma.

Uttydning.

a. Deke rundt omkring hela Rian till Takdrop och fuktighets afledande.

b. En alns hög stenfot under Ri-byggnaden.

c. Ri-ugnen med sin skorsten d. d. d.

e. rum för Saltpetter-jord under ri-golfvet.

f. Saltpetter lada under Lo-golfvet.

g. undra delen af varm-rummet.

h. Sädes torknings rummet.

i. Logan. k. Kornhalms-ladan.

l. Råghalms-ladan, hvilken såsom umbärlig, och kunde inredas till Ria, och då skiftevis med den andra sidan om logan inrättade, hvar annan dag das, med säd fyllas och tömas. Halmen skall efterhand upläggas i Stack, antingen emot Ria väggen, eller hälldre på något afstånd därifrån under ett mellan Stolpar hängande tätt, kupa Skjul, som efter halmens myckenhet och stackens kunde höjas och sänkas.

Fig. A

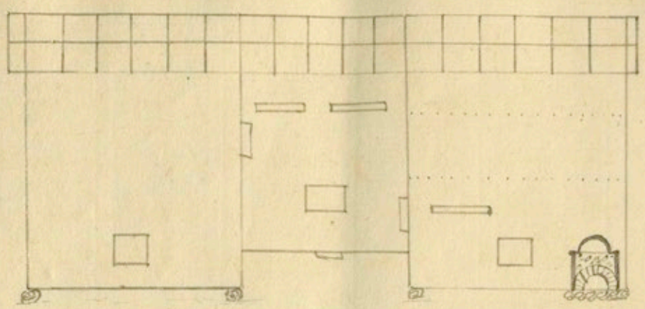

Fig. B

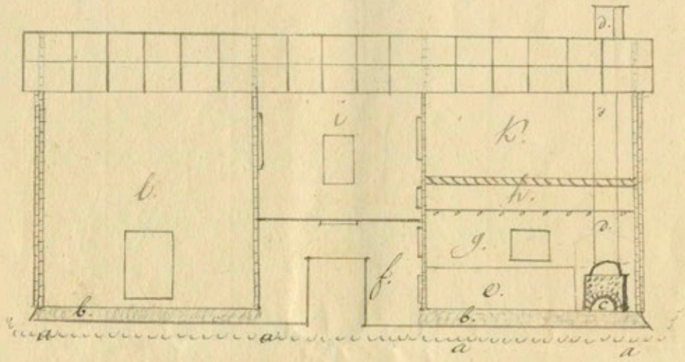

20. inkom d. 24 Mars 1809.

Storkyrå d. 10 Mars 1809

226

Högädle Herr Professor!

Ändteligen får jag skicka svaret på Herr Professoren Gadolins frågor om saltpetter kokning af fähus takfyllning. Vi äro härstädes blott Empirici, och kunna ei raisonnera ofvan i dett vi ei försökt. Hvad som är vist, är dett, att första kokningen lyckas väl. – Då vi vinna mera erfarenhet skal jag den communicera, om då tiderna äro sådana att landet på saltpetter kokning något kan profitera. Nu för tiden har man på denna vara ingen afsättning, eller åtminstone bjuder man så ringa betalning att den ei betalar kostnaden i vårt Klimat. Ryssland torde ha utväg att ifrån Sydligare ofver så saltpettern för bättre pris och då förfalla våra Fabriker.

Jag är

Herr Professorens

ödmjukaste tienare

N. Ahlmelaeus.

inkom d. 1 Juni 1808.

227. 220

Äime-
Hushåll,
lätande
ans upp-
tak genom
n mycken
nav all
göras all-
lpeter-jord-
nimaliska
lämnas
tillträde
ningarna
tämnen.
kommas.

som äro porösa [illegible] kreaturens utdunstning meddelar efter hand de animaliska ämnen och den faktighet som till salpetrens danande är nödig, och som kokfaltet ej är flygtigt, så är ganska troligt, att det således formerade salpetret är renare än det som af gröfre animalisk spillning genereras. För att göra denna uppgift än mera nyttig för allmänheten, önskade jag derwid upplysning om tvänne frågor, af hwilka ~~dem~~ Herr Kyrkeherden Ahlmeläus som ~~derwi~~ samlat erfarenhet i saken torde genast kunna besvara åtminstone den ena.

1° Huru lång tid en sådan takfyllning behöfver att stå öfver fähusen innan

Detta sätt att tilverka saltpetter är så nyligen

inkom d. 1 Juni 1808. 227. 220

Ödmjukt Memorial.

I anledning af Herr Kyrkoherden Aimelæi Memorial, hvaröfver k. Finska Hushållnings Sällskapet infordrat mitt utlåtande får jag den äran att anföra, det hans uppgift, att af fyllningen på får- och fähus tak genom blott utlakning och kokning erhålla en mycken-het ren salpeter, i min tanka förtjenar all uppmärksamhet, och att genom trycket göras allmänheten bekant. — Den vanliga salpeter-jordblandningen tillredes af jord, som med animaliska och vegetabiliska ämnen och fuktning lämnas att undergå förruttnelse, medan luftens tillträde med all sorgfällighet befordras. Fyllningarna på ladugårds taken göras af torra växtämnen, som äro porösa nog att af luften åtkommas. Kreaturens utdunstning meddelar efter hand de animaliska ämnen och den fuktighet som till salpetrens danande är nödig, och som kokfaltet ej är flygtigt, så är ganska troligt, att det således formerade salpetret är renare än det som af gröfre animalisk spillning genereras. För att göra denna uppgift än mera nyttig för allmänheten, önskade jag derwid upplysning om tvänne frågor, af hvilke Herr Kyrkeherden Aimeläus som samlat erfarenhet i saken torde genast kunna besvara åtminstone den ena.

1° Huru lång tid en sådan takfyllning behöfver att stå öfver fähusen innan

Detta sätt att tilvercka salpetter är så nyligen

förvunlig.

påfunnet att ingen ännu af samma tak fyllning försökt kota andra gången och kan således ej upgifvas huru länge fyllningen på taket bör stå innan den är hvälfdeligen fasterad.

att samma fyllning deger at åter lägga på taket trifles icke, men i anseende til afgången genom lutning blir nödvändigt att lägga något nytt til. — Sjudarena falla sannolikt att tak fyllningen bör stå tre år, minst två, innan den åter nyo kan begagnas.

2:o

Ingen har ännu försökt att blanda aska i tak fyllningen; men att sådant vore högst nyttigt anses mycket troligt. — Några hafva vid lutningen tillagt aska, och tro sig äfven deraf hafft nytta.

den till utleutning är tjenlig? Vore att tillräcklig, så bleffve det visserligen man en god anledning till förtjenst gen första ladugårds taken med tag mot det salpeter af den förra utkok skulle och flere år dertill förbrukas, så dock förtjensten, ehuru mindre, dock lönande. Men för allmogen, som ännu hvid vana, blir en bestämmelse nödig. — Den fyllning, som en gång vål utkokt, torde efter berkning kunna till samma ändamål nyttjas hvarvid dock borde utredas, om enligt är lika tjenlig, som att förra brukadt fyllningens ämne.

Om icke salpetrets generation ut tak fyllningen befordras genom död aska? — Växterna som nyttja fyllning innehålla väl vanligen alkali, som till salpetrets bildning fordras. Men hos en del finnes nog många qvantitet, så att jag tror det salpetter jemväl utan tillsats af sina tillräcklig befinis att fästa vid; om icke jemväl fyllningen taket någon aska tillblandas. minstone tyckes att gynnigare förh ock på kortare tid, deri genom att förvanta.

Johan Gadolin

Odmjukt Memorial.

Då Salpetter i senare tider blifvit för hvar Hushållare en nödvändighets vara, då tidens stärcka consumtion, omöjligheten att på detta vanliga sättet genom utan förenlig bekostelse tillverka, gjort denne till en tid dyrare än den naturligen med afseende på tillverkningens kostnader borde vara, tror jag mig göra allmänheten en tjenst då jag upgifver ett i denna ort beprofvat sätt för den som ej har planlada färdig att koka, att tjelpa sig ifrån de besvärligheter som följa då man på längre afstånd genom många händer nödgas göra sin leverence til Kronan

kemi och tjenade Krobstoner uppgå-
48 personer: en nyttighet, som sedan
6 och 1697 års svåra hungersnöd
nit: ~~finlands~~ vårt land okord;
ad förestår väl nu, så redan i
månad i Kemi var vetterligt, att
samo, Sodankylä och Kemiträsk
soner af hunger ~~slutat sina dagar~~ omkommit?
ch
t mot ~~ett~~ så hotande och förfärligt nöd
reflå utvägar och anskaffa tjel-
ligger visst icke i mia, ~~icke så~~ föga
ällskapets, och kan hända icke i
förmaga. På medborgliga sammanunder en allmän förlägenhet, icke
ett räkna; och om de i någon mån

Man har nämligen här funnit på den utväg att
Saltpetter af den fyllning som finnes på får och fäh
Den ger nästan likamycket som den jord man tar ur
lada. Den deraf kokade saltpettern, är enligt kännares omdöme renare än
vanliga emedan den ej holler sällts som ofta händer
den som kokas ur plant lador, i synnerhet om man g
boskapen salt. Många som hafva plant lador ökas
gång genom denna utväg. — Dett är nästan indiff
hvad slags fyllning man har på laket. En af mi
grannar hade der skäf efter bråkadt lin och hamp
Deruti var så liten tilblanning af andra ämnen,
han uti lutkaret slog vattnflöt massan upp, och m
med pålagda tyngder tryckas til bottnen. Likväl fi
han vid pass ett lispund Saltpetter efter hvart lut
som är dett vanligaste af plant lador. Andra hafv
annan sort fyllning och fått samma utslag.

Denna lilla underrättelse har jag velat meddela i
att den genom Kongl Hushollnings Sällskapet skulle m
las allmänheten om så tjenligt finnes. Att detta sätt att til
saltpetter på den na ort af ganska många med f

taket någon åska tillblandad.
minstone tycker att ymnigare
och på kortare tid, derigenom
att förvänta.

Johan Gadel

gång och fördel blifvit praktiseradt kan jag för-
säkra. Storkyrå d. 10 Februari 1808.

N. Wimelarius.

Til Kongl finska Hushollnings Sällskapet i Åbo.

Kemi och Cajana Probsterier ihjal-
48 personer: en ryslighet, som sedan
6 och 1697 års svåra hungersnöd
rit: ~~finland~~ vårt land ohörd;
ad förestår väl nu, då redan i
månad i Kemi var vetterligt, att
samo, Sodankylä och Kemiträsk
soner af hunger ~~slutat sina dagar~~ omkommit?
t mot ~~ett~~ en så hotande och förfärligt nöd
föreslå utvägar och anskaffa hjel-
ligger visst icke i min, ~~lika så~~ föga
sällskapets, och kan hända icke i
förmåga. På medborgliga samman-
under en allmän förlägenhet, icke
ett räkna; och om de i någon mån

Så en dag, som i våra häfder ~~är lyst~~
att utmärkt genom närvarelsen af
~~sörjande och älskade Styresman~~,
sörjande genom närvaresen af en Styresman, hvars varma och
nitfulla omtanka för Finlands väl och
fram ej kan undgå att gifwa ett efterdö-
me och en väckelse åt hvarje Medborgare,
än mer åt hvarje Ledamot af detta
Sund, — utbeder jag mig, att, innan detta Sammanträde
~~denna Sammankomst slutas~~ Sessionen slutas,
med Sällskapets uppmärksamhet på
ämne, ofvanne, det är fanns, nem
lig allehanda wigtigt för att icke af
ge Finne med sann patriotisk känsla
betryggande omfattas.
Hvar och en af oss wet, huru allmän
saken hurue svår den misswäxt är,
hvilken är hemsökte nästan hela Finland,
i synnerhet i synnerhet de samma nordliga lands-
delar, som efter ~~de misswäxter år 1810~~ den,
både lika svåra misswäxten år 1810 blefwo
drabbade, året af Hans Kejserl. Maj:t så
nådigt och finkostligt understödda. För
närvarande är, ~~tillräckligen~~ enligt
dessa orter ingångna underrättelser,
desse ännu mera bekymrande och
farlig än då, helst både penninge- och
spannmåls-förråder nu äro uttömde, och
ingen, sjelfwa afsättning med flere andre
förmåner de förflutna åren flagit mera
gynnsamt fält. Med sönderslitande känsla
har man af 1811 års Tabellverk,
det året sannolikt i dess början, och
som följt af det föregångna årets miss-
växt i Kemi och några andra socknar i hjäl-
pen 48 personer: en nyslighet, som sedan
1696 och 1697 års svåra hungersnöd
ej warit: ~~Finland~~ vårt land ökord;
och det förestår wäl nu, så redan i
denna månad i Kemi var wetterligt, att
några, Sodankylä och Kemiträsk
socknar, personer af hunger ~~flutat sina dagar~~ omkommit?
Mot ~~ett~~ så hotande och förfärligt nöd
att förebygga utwägar och anskaffa hjel-
pen, ligger wisst icke i mina, ~~lika så~~ föga
Sällskapets, och kan hända icke i
dess förmåga. På medborgliga samman-
träden, under en allmän förlägenhet, icke
att räkna; och om de i någon mån

tänkt någon åtgärd tillämpas.
meningsen tyckes att gemensam fö
och på kortare tid, den genom
att förwänta.

Johan Gadolin

kunna bidraga till lättande af
gebehofvet, förmå de dock icke
afhjelpen och afhjelpa det ännu stör
da, spannmålsbristen. Att åter i stäl
sådd gifva anvisning på andra tjenli
födoämnen, har i vårt land hittills
stått alldeles icke velat lyckas. Det
åren 1801 och 1802 till åtskillnad i Åbo
Björneborgs samt Nylands och Tavas
Länder enkom till utfärdande af
dem om Åbo och Ålands morfar
om Ryska och Svenska språken, utgifven
om Ryska och Rennordens anvä
till hund och nära lödo, dels ge
enkom i lika ärende åren 1801 och
till Åbo och Björneborgs samt Nyl
och Tavastehus Länder utsände. Resa
dels och genom de i Augusti måna
1802 härifrån utskickade Vaccinatore
samma höst bereste större delen
botten, har Sällskapet icke en utan
gånger sökt uppmuntra till nämd
arters begagnande åtminstone i hän
men utgången har ännu alldrig b
nits svarande emot Sällskapets
utan Meningeten, näsan alla städ
gripit till barken å sin stam
kärfva barken på sin stam
närande massa som växte vid
Nu mera är också, inhill vår o
mark, tiden förbi att den uppsök
samla: och allt sammanstämmer
lemna de nödens barn, som deraf
belåna sig, näsan hjelplöse åt sitt
För den som älskar sina like
det ett hårdt prof att se deras nö
ej kunna lindra den
mot att orsak, som, så till sägande
vade med vårt luftstreck, icke en
hvart selsel, utan ofta och stunden
är å vad återkommer, åter
om det elyest är möjligt, att å
stone för framtiden vara bekä
medel. Förfokom då, att upp
den fråga, hvad för Landets n
provinser kan, till häfvande
åtminstone lindrande af miss
svåra följder, påtänka

* och allmänneligen, utbelle

Ehuru det jag, som kan hålla mig att
göra denna fråga: blotta tanken
förbjudes mig af mån bristande
undersöka om en trakt som den jag
besökt, och i mera tvenne lika
del af bristen i min förmåga fäktet
mindre af bristen i min förmåga.
kommer då åt andra att besvara
dan, om den elyest kan besvaras, och
vränker mig till några få allmänna
märkningar.

För att kunna förse ett lands inva-
med nödtorftigt uppehälle, måste
ett tillräckligt förråd produceras och
tillgängligt af de födoämnen samma
kan, enligt sin naturliga beskaffenhet,
vaktas, och 2:o sådana binäringar
blott skyddas, utan ock uppmuntras
uppdrifvas till all möjlig hägd, som jemte
befordra landets allmänna välstånd,
fattas i dess invånares
en tillräcklig förmågenhet tvenne af, hvarmed,
fallande missväxter på vanliga
ämnen, det behöfliga förråd deraf
städey ifrån må kunna anskaffas.
Man har anmärkt, och visserligen icke
mind, att Ekerbruket borde utgöra
de födo, och deremot Boskapsskötseln
ra Finska provinsernes hufvudnäring,
man skulle hafft mycket orätt, om
velat utsträcka denna fats allför
den civiliserade menniskans
see sjöan sådan, är Ekerbruket ett nödvändigt
vilkor. Blott Vilden är
Jägare; och i samma mån Vilden äfven Herden
genom afslagsnar sig från honom
sin egen nomadiska lefnad,
han sig genom Ekerbruket, eller
genom dess förening med Boskaps-
till samhällslefnad och
ing. Lapparne, när de en gång
att vara Lappar, skola anlingen
till brist bjuda till att emellan,
naturalisera mildare climaters
ter, eller ock öfvergifva ett land
lemnar dem, hvad de icke mera
underbara — bröd. Och hvad vittnar
gare om den envåldsmagt, hvarmed
deraf låter sig kanna, att den

ihardighet, som af så många mis-
mödor de första [illegible] förfrusagade, [illegible] och
dijen och förtrutit åtlåts att ut-
fruerna nödiga oftast otacksamma
framtvinga det närande frö
påstå dessa nordliga orters lokala
erfarnaste Landthushållare, och ibl
den Herr Provosten och Riddaren La
i Kemi, att även vid denna pol
närmare 66 grader, så jorden icke
sine odlare olönke, utan att tvertom
bruket jemväl der skulle kunna dr
så långt, att invånarne åtminstone
bättre åren ägde säd för eget beho
afgjord måste då antagas, att jordm
icke kan, ens i dessa kalla trakter
denna näring fas; men som dess afkastning ändo
får fält och långt oftare än annor
får fält, blir nödvändigt att för
händelser vara försedd med andra
geliga men samma och närande
ämnen. Så de redan nämnde Lå
ne lärer, saknadt det almänna
ende åtminstone den ena af dem
Island vunnit, hos oss icke vara
mycken räkning; helst der talu
barkbröd annu föredragas, framför
rättningar af Ren- och Islandsmo
men af Jordpärongsrotten, ehuru
den ofta lider och jemväl fullkom
är mycket lidrik af climatets fram
är i nödens stund likväl myc
undsättning att hämta, hvadan
sednare tider ej mindre Ryska s
Svenska Öfverheten varit till la
bästa omtänksam och förgrälla
genom uppoffringar af publike m
tyrida denna nyttiga växt äfve
de aflägsnaste trakter af Finla
Sällskapet på hög befallning
dermed snart i fulla 12 år fyrstel
gifvas måste dock, att denna ypp
rotfrukt icke gått behofvet af fa
lidit, att dess förvaring, fördelas till
het, är vida svårare än fädens, och
transporten deraf till aflägsnare
åtföljes af annu vida större
heter. Resultatet af allt detta synes
att ett visst medelquantum säd all
hafver hållas [illegible] land tillhanda,

icke heller är på Rotvetefältet, såsom för
kold ganska ömtåligt, uti det nordligaste
Finland mycket att bygga;

åren af jorden sjelfv med någon
behållning till de hårdare,
åren hellre af egna upplag och bespa-
ad af påräknad mon sällan i gatt
kommelig tillgång annorstädes. I denna
ngelse var det, som Sällskapet år 1798
ärande framställde en Prisfråga, som
ämligen gick ut på att [illegible] på utredt
vilka medel inrättningen af Spann-
Magaziner kunde i mer land Finland
mare befordras? huilka utvägar och
förvaltningssätt som borde vidtagas för
kraft befrämja deras bestånd och för-
n i framtiden? samt huru, och genom
a uppmuntringar våre Landtbrukare
kunna förmås till enskilda och är-
upplag af Spannemål i egna vistkus?
som tillika var historisk med afseende
de i Finland då existerande eller
upphörda Magazins-inrättningar,
delarne till sitt omfång mycket
inskad och blott stycke vis framställd,
anne till denna stund har svaret
utebliftvit, och knappt ett eller annat
dh bidrag till dess lösande hos Säll-
ingått. Lika liten framgång hade
mpetition, som år 1803 genom
de tävlande, och sednare genom
varande Öfverhet gjordes till Lands-
s invånare om inrättning af
de Socknemagaziner; och det är
klaga, att en anstalt af den nödvän-
som denna, räkat genom förflutna
dels vanvård dels oredliga hushåll-
den misskredit, att på dess snara
pliforande näppeligen synes vara
inka.

vilka blifva då de Utnäringar
ka, i allmänhet, det Nordliga Finlands
a, och vid inträffande missväxter,
tning från brist och hungersnöd
det är till denna frågas besvarande,
el kännedom och erfarenhet framför
fordras. som jag ej äger omgöndera,
så mycket mera skäl att för egen
a bok, och lemna det öfriga till
mognare afgörande.

d de Näringar, som för Landets norra
ligaste trakter synas egentligen kom-
de bätande, äro en del sådana som

Klas mig saknas begge, och jag har följak-
teligen

redan för detta derstädes blifvit, m
vidare nog: Stork, och ~~så allmänt som~~
~~bifallet det~~ än mindre så allmänt
behofvet det fordrar, idkade; — andra
hittills ~~alldeles okända~~ föga bättre
deles okända, men ur flera skäl vä
att införas och med all möjlig om
nit och drift uppmuntras. Till att
räknar jag, utom ~~Fisket~~, som af sig
liga skäl hvarken kan blifva någon
näring, eller mera lönande än Mah
egna tillgångar det tillåta, och ~~Kla~~
som med Landets tilltagande od
efterhand, alldeles försvinner, förre
gaste ~~Tjärubränningen~~, Potaskebrä
och Saltpetterkokningen; till det
Adlingen och föradlingen af den

Klagan.

Hvad angår Tjärubränningen,
på något ställe äfven Beck-kokn
För hända hjenlegen kunde förenas
synes dervid egentligen icke vara
att tillgöra, än att, till de flere
medtagna Skogarnes hushållning, och
de ~~så~~ tillfälliga tillverkningens förbättri
ställets för växande och till nyttigar
användbare trän, ~~förnämligast~~ ~~skall~~
~~och rötter bör hjäras producerande~~
tjäras förnämligast
förbrukbar och rötter.

Med Potaskebränning och Sjudning
i Österbotten och förnämligast i Sedermo
trakten, för flere år sedan början
fanit af denna produkt redan år
och 1798 ~~blef~~ en förnämlig afsätt
gjord till utrikes ~~orter~~. Vid en fiare
af Europas ställning på längre tid
vist, lofvar denna näringsgren att
~~indraglig~~ lönande och indräglig, och
tjenar således att i penningelösa
kraftigt uppmuntras och ~~befrämjas~~
fullekomlighet.

Men bland alla möjliga Binäringar
gifves ingen, ~~som dock knappt någon gifves~~, som
nare och med mera bälnad än Salt
tillverkningen, han i Finland ~~dit~~ser
snart fasdt oinskränkt utvidgas; hvar
dea och äfven under ogynnsamma
ett tungt författningstvång, gått
ten med ovanligt snabba steg

Flaget

Ψ menigheten tillvänjes och uppmun-
tras, att, ~~i~~ i

den på andra sidan om Bott
viken ännu ~~ett~~ ingenstäds ~~upp~~ lärer upp
sitt. För fogar mera än ett halft Sekel
de yttrade Provincial-Skäfvern Creiff
förnimmas, att för Saltpetterladors an
lande ganska få af Österbottniska all
torde kunna finnas mera lugade
för andra nya, dock nyttiga, inrättnin
men blott några år derefter var
i full gång; och kunde år 1792,
verkningen skall vänt stort, ~~blott~~
kunna Provins ~~eller tvifvla~~ icke mindre
upp tiljemed Saltpeter till Kronan af
Hvad skulle icke hända, om handela
kunna vara ~~bli~~ bänk fri, om följakte
högre och mot dess verkliga värde
svarande betalning derföre kunnat
as, och om ett i Landet anlagdt
~~mek~~ lemnat tillfälle till begrämma
sättning? Af de liberala grundsatser
icke nuvarande Regerings författningar
ende på Handel och Näringar, ~~synes~~
~~kunna vara~~ tillförsäkra sig värk Land,
mån för äfven för denna, för
nds uppkomst och välmåga ytterst vigtiga och verkligen nationella
näringsgren, den tillverknings-
nings- och föradlingsfriket, utan
intet lofligt näringsfång kan
nda sine idkare några större och
tiga fördelar.

Rörande fisk Lin- och Hampe-odlin
föradlingen, så är dess nödvän
för Finland redan af samma
och välgörande Regering icke blott
utan ock, med en årlig på obestämd
und Load af 10,000 Rubel Banco.
ationer, faderligen och frikostigt
stadd. För min del tvekar jag icke,
denna Näring såsom mojlig
väl i Landets snart sagdt norrli
ter med fördel införas och idkas,
de 7 Socknar som utgöra Norra
nland, och af hvilka Nåtra,
som är den sydligaste, har öfver
ers pochogd, redan på 1760 talet
producerades emellan 11 och 14000
skeklädt Lin, och tillverkades
124,000 och 154,000 alnar Linne
r, enligt hvad derom af framledne

Professoren Anders Retzius är uppgifven
endast för den missräkning hvarå Eder
norrlige odlare taga sig till vara, att
utsås Lin med Speculation på nytt för
fallande, emedan detta för Climatets
het skull, ytterst sällan hinner till
och emedan dels af sådan orsak, dels
vinnande af finare Lin, Vätraberns
liten plaga, ~~har~~ med ~~den~~ vida bät
utrotning, förser sig med nytt Rigsför
frö, och för öfrigt utsås delsamma
an att någon lönande frö afkomst
skulle kunna förväntas.

Men jag tycker att redan tap
~~trottat~~ Eder Excellences och ett upp
Sällskaps tålamod. Kunnvida af m
fullkomliga anmärkningar någo
må kunna göras, kan hända till
ledande af en Prisfråga om med
nävgarne ~~att~~ att framdeles tryg
lands norra provinser mot de för
följderne af frårare missväxter,
lemnar jag vördsamt till Sällskap
först till dess Berednings Utskotts
lyssta beprövning. För att emellertid
samhang med de ämnen jag d
vidrört, nu genast komma åtmi
till något practiskt resultat, t
jag mig, förleden föreslå, att af
plantnings-Fonden, som, enligt fö
sine Redogörelse hade vid förlede
borde jas en Behållning af 1050 Rubl
Assignationer och 189 RR ~~R~~ 9 ßk. 8 r
Banco, och hvaraf federmera ick
ket lärer vara disponeradt, måt

1:o efter Herr Landshöfdingen
Carl Sparrewalls begärda uti Allmo
af den 24 förste December, ~~mått~~ b
mas en Summa ~~af~~ att använda
anskaffning af utsädes-Potates
Allmogen i Wikborgs Län ensamm
Vår; och

2:o att för Kemi-Socken, som
frosterne sistlidne Vår, förlorat näs
all frukten af det quantum utsädes-
de genom Sällskapets försorg Våren
erhållit. — För Rovaniemi och Ke
som väl tillförene rendfått utsäde,
af lika orsak befinna sig i förlig
— samt för Carl Gustafs och Öfver
församlingar, som likväl icke hun
hva af något sådant vederfaret del
Probsten och Riddaren Cajstrén ma
anledning af dess under den 22 O

* utsädna och den 19 November ~~sista~~
~~h~~ insonna förslag, auctoriseras
att ~~för första~~ utsäka uppkö
dla ort på behöfvande odlare ut
ponera så mycket utsädes-Potater,
som omständigheterna medgifva: ra
rade af Herr Probsten för sistnämn
de åne församlingars behof, inalles
15 Tunnor, å hvilkas der ortens
nu gångbara pris lifvad ej är uppgif
vit, för denna gång provisionelt
föreslagne.

Pöimelen inom Kejs. Finska Hushåll-
nings Sällskapet Beredningens Utskott

Lagmannen och Rädd. Wegelius

Lagmannen och Rädd. Borgström

Professoren Secret. och Rädd. Johan Mellin

Sommeren Baulet Gyllin

Professoren Secret. och Rädd. Wallenius

Lagmannen och Rädd. Hemelius,

Assessorn Bäckberg

Professoren Melander

Assessorn Ahrenberg

Rectorn Lamell

Directoren Forsskål.

Åbo, d. 10. Feb. 1816.

J. Elfvérken

Till underrättelse för de utaf Utskot=
tets Herrar Ledamöter som icke öfvervo=
ro Dess sammanträde förleden går=
dag, får jag äran meddela: att afsik=
ten med denna circulation är att Ut=
skottet skall utlåta sig om dessa skrif=
ter förtjena att togekas in extenso ef
blott i sammandrag, och hvilka stäl=
len i sednare fallet böra utesla=
tas, och får jag tillika ödmjukast an=
hålla att de ställen som anses vara utaf
sådan beskaffenhet måtte med Bly=
hart penna utmärkas, hvarutaf vid
Utskottets öfverläggning en stor lättnad
vinnes. Flere Calicuer skola snart i
samma afseende efter följa, och får jag
på förhand i anl. deraf anhålla att
Utskottets Herrar Ledamöter täckas
antekna hvilka anses böra först toge=
kas och antingen detta bör ske uti
Handlingarne, som äro ämnade för
skrifter af allmännare intresse, eller uti
Underrättelserna, egentligen ämnade att,

uti den indragen Dagbetkens ställ
lemna Sällskapets Medlemmar en
derrättelsen om Sällskapets göro mi
omständeligen än sådant kan ske
uti äro Redogörelsene.

Åbo den 10. febr.

[illegible]

Bordnings Utskr. d. 31. Jan. 1814. & d. 29. Apr. §. 1. 236.
Sällskr. d. 1. Juni 9 Fin.

Милостивой Государь.

Имѣю честь препроводить къ вамъ своего сочиненія описанія о производствахъ заводскихъ въ городѣ казанѣ. Милостивой Государь! покорнѣйше прошу оные представить высокопочтеннѣйшему финляндскому Економическому обществу. Такъ же книгу подъ названіемъ Михелсонъ! которой Герой былъ изъ соотечественниковъ вашихъ, пріобревшей въ россіи подвигами своими безсмертную славу.

Сей случай позволяетъ мнѣ покорнѣйше васъ просить, одоставленіи комнѣ публичнаго

четырехъ пудъ въ себѣ вѣса, имѣютъ величину, и толщину, а тонкія для сего совсѣмъ негодятся: причемъ примѣчаютъ между сортами великую разность, удавно кладенаго скота кожа отъ шеи до хвоста бываетъ вся равна, у недавно кладенаго шиворотъ 1) тонѣе спины, у припорозоваго 2) шея толста и мясна, къ огуску 3) тонка,

1.) Шейная часть.
2.) Урабочаго.
3.) къ хвосту часть.

Листочька о задачахъ финляндскаго Економическаго общества, которые предложены будутъ на слѣдующій 1813. годъ.

Чемъ изволитѣ одолжить пребывающаго къ вамъ съ великимъ почитаніемъ и совершенною преданностію —

Милостивый Государь!

Вашъ покорнѣйшій слуга
Дмитрій Зиновьевъ
Членъ финляндскаго Економическаго общества

Наканунѣ
20го августа
1812 года

Его Высокоб. г. Секр. общества фин. Вил. Рудольфу

Min Herre!

Jag får härmedelst den äran att till Er Min Herre öfverhända en af mig uppsatt beskrifning öfver Fabriksprodukterna uti Staden Kasan, och anhåller derjemte ödmjukast att Min Herre ville framlägga den för Finlands aktningsvärda Gjöhållningssällskap. — Tillika medföljer härhos en bok, hvars titel är Michelsson, namnet på en hjelte af Kdra handsmän, hvilken uti Vyfland förvärfvat sig ett ödödligt namn genom sina bedrifter.

Detta tillfälle tillåter mig att ödmjukast bedar tillhända mig något publikt blad, inne

четвірехъ пудъ въ себѣ вѣса, имѣютъ величину, и толщину, а тонкія для сего совсѣмъ негодятся: причемъ примѣчаютъ между сортами великую разность, удавно кладенаго скота кожа отъ шеи до хвоста бываетъ вся равна, у недавно кладенаго шиворотъ 1) тонѣе спины, у припорозоваго 2) шея толста и мясна, къ огуску 3) тонка,

1.) Шейная часть.
2.) Урабочаго.
3.) къ хвосту часть.

hållande uppgift på de fruger Finska
hållnings sällskapet framställt att med
mande år 1813 beskrevas.

Min Herre! Hafvan godhetan att
uppfyllandet af denna begäran, sätt
Er i förbindelse den som med högaktn
och tillgifvenhet framlefver

Min Herrar

Kasan den 20 Aug.
1813

ödmjukaste tj
Dimitri Sinov
ledamot af F. G. S.

Från Ryska Originalet öfversatt af
E. Gust. Ehrström

Способъ

Выдѣлыванія пумповыхъ кожъ въ Казанскомъ Адмиралтейскомъ заводѣ.

Пумповыхъ заводовъ въ россіи почти совсѣмъ нѣтъ, но желать надобно, чтобъ правительство побудило награжденіями оныя завести, и для оныхъ крупной скотъ, особливо буйволовъ, у которыхъ кожа бываетъ вся ровна и толста, а выдѣлываемыя изъ оныхъ подошвы непропускаютъ воды и носятся нѣсколько лѣтъ. особливо по величайшей нужности для флота, гдѣ употребляютъ на изолговты, ноки, уплючены, къ снастямъ, ведры и проч. ненужно будетъ покупать изъ Англіи, и за то платить большія суммы.

Для пумповой выдѣлки кожи покупаютъ различныхъ сортовъ, такія, которыя содержатъ отъ полутора до четырехъ пудъ въ себѣ вѣса, имѣютъ величину, и толщину, а тонкія для сего совсѣмъ негодятся: причемъ примѣчаютъ между сортами великую разность, удавно кладенаго скота кожа отъ шеи до хвоста бываетъ вся равна, у недавно кладенаго шиворотъ 1) тонѣе спины, у припорозоваго 2) шея толста и мясна, къ огуску 3) тонка,

1.) Шейная часть.
2.) Урабочаго.
3.) къ хвосту часть.

сі полы толсты. опасаются покупать сі убитыхъ ѣсс-
ною, по причинѣ бывающихъ въ то время насипи ихъ
чирьи и отъ того свищеи. Узнаютъ сіи недостатки
въ бахтарлы 4) притиемъ тѣла, потомъ сортируютъ кожи,
оставшуь на оныхъ провѣ сливаютъ, разтвиваютъ наше
стыл, дабы въ оныхъ нѣчистота стыла, а потомъ мягчительно
обсохнутъ, кладутъ въ подпарнь 5.) въ укладку 6.) поочи
и дѣсяти пожъ, верхами другъ въ другомъ, полы взаимно
7) самопрутнія подъ исподъ, попрѣваютъ рогожами, и
дают лежать двои сутки и болѣе, чтобъ согрѣлись.

Тогда уже сбиваютъ шерсть отъ шеи въ низъ помощи
прѣлкія мѣста натираютъ золы, отъ чего оная сворѣ
сходитъ, послѣ выполаскиваютъ въ водѣ пузырем 8.)
и оставляютъ въ оной на три сутки, каждой день перебы
рают два раза. А ежели сіе дѣлаютъ въ чанахъ, то
воду одинъ разъ выпускаютъ въ прангъ, въ замѣну доло
ляютъ свѣжей.

За тѣмъ пожи лядрятъ 9.) на сдѣланной для того
форлит отъ головы подлинѣ и выравниваютъ. Ежели плоть,
шерсть и подстѣдъ отъ первая сбиванія еще останутся,
то оныя ножемъ соблятъ и бритвою бритъ. Остав-
шая плоть сама собою сходитъ въ квасу.

Между тѣмъ дѣлаетъ цвѣтъ слѣдующимъ образомъ: бе-
рутъ ржанаго солода десять пудъ, запариваютъ нагоря-
чо водѣ густо, и сдаютъ всему до половина дни пріть,

4, сначитъ.
5.) тѣплои попои.
6.) Другъ надруга.
7) Заворачиваютъ или зашибаютъ. 8, ровите.
9) ровите снимаютъ мясо, сало, и выравниваютъ.

послѣ разводятъ студеною водою. Сіи недослѣваютъ до
краевъ на двѣ четверти, кладутъ туда теплои квасной гущи
три ушаты, хорошо. вымѣшиваютъ, попрѣваютъ и дают
закиснуть.

Для дубленія полѣзаютъ снимаютъ дубовую кору длиною ѣ-
пять четверти, стаютъ оную на высокомъ открытомъ мѣстѣ
внѣшнеи порог; прутнія посторонамъ, мелкія въ средину и
попрѣваютъ тою же порою, а когда высохнетъ, верхнюю
сострабливаютъ, тонкую садятъ на овинъ, для одного до-
вольно четырнадцати поробовъ. въ овинѣ кору попрѣваютъ
парушною, или чемъ другимъ, а сушатъ поревнями, которые
горятъ тихо и искръ неразбрасываютъ. По высушенїи кору
вынимаютъ, отвозятъ на мѣлницу, тамъ мѣлятъ и проп
ваютъ. въ дубленіе идетъ мѣлная и прутная, въ подсто-
рбе недавно стали приготовлять дубовы листъ и употреб
лять смѣшавъ по-полилъ съ ивовою порою.

Означенной квасъ нуженъ для доливанія старыхъ дубиныхъ
сосудовъ и крашбнаго, которои настаиваютъ мѣлною дубовою
корою двѣ недѣли до такои степени, какъ будетъ густъ и кр
покъ. отъ 10 до 15 пожъ кладутъ въ чанъ и сіи чаны,
въ которомъ сбили уже пожи, и предбираютъ въ ономъ въ
сутки два раза въ продолженіи лѣтняцы, чтобъ настоялись
оныя. Потомъ вынимаютъ, кладутъ въ другои сосу
свѣтлое прѣжняго, дут предбираютъ и держатъ до трехъ не-
дѣль; и напослѣдокъ въ третьемъ крашбномъ, въ которомъ
чтобъ наплаву * сбили, захватили другъ за другу, болѣшіе

* свободнѣе лѣжали.

подъ исподомъ, заѣвпашутъ прочною дубовою порошъ, и оста
вятъ въ забудѣ пятнатцать дней, послѣ коихъ перемотрива
ютъ, заѣвпашутъ вторично порошъ и оставляютъ въ оной ду-
бильи два мѣсяца, въ которое время еще три или четыре
раза возобновляютъ перебиваніемъ порошъ, наверхъ кладутъ двою
вѣдятъ порбы и наблюдаютъ, чтобъ непріятно поли попрыты
были оною и сономъ, безъ чего потерпѣютъ и потеряютъ добро
Ежели поли въ сонахъ небудутъ имѣть настоящей времены,
а сони прѣпости, то неполучатъ твердости и пошапутся полки
Морщины, а особливо на пахахъ. Старой перемѣлой сонъ причиня
етъ подобной же вредъ. Удачное дубленіе познается, когда пожу
разрѣзать, то разрѣзъ будетъ гладкій, имѣть ломъ и твердость
нашъ стилю; тогда вынимаютъ поли, обливаютъ въ толчи
сону, въ которомъ лежали, развѣшиваютъ на жерди бахтармою;
полы заворачиваютъ на спины, лапы и прочія мѣста выправляютъ
а паче довольно просохнутъ, снимаютъ сперва, кладутъ въ чу
въ которыхъ оставляютъ нѣсколько времени. Ежели опасаются
на оныхъ мѣста очень сухія, то оныя отмачиваютъ водою, цѣ
шивороти набахтарму пашутъ, минутъ ногами и кладутъ по
прижимины. подъ навѣсомъ, гдѣ вѣтръ свободно проходитъ.

Послѣ опять вѣшаютъ на жерди, побахтармѣ начинаютъ бить
вать* и приводятъ въ посадку, потомъ собираютъ въ пучки, пле
на оныя доски соломенными паленьями. Сіе повторяютъ до
полько разъ, а паче довольно будутъ прямы, тогда вѣшаю
подъ навѣсомъ. На шестьи, лѣтомъ отъ жара, а зимою отъ
зовъ сохраняютъ. Въ обоихъ сихъ случаяхъ, легко могутъ по
рять доброту.

Хотя сіи пулпы уступаютъ Англинскимъ, зато свои отли
нныя, становятся въ десятеро раза дешевле, а совершенныя
дены будутъ доброверщества.

* бить полотушпами.

Способъ

Выдѣлыванія мыла на названныхъ заводахъ.

Мыло варится изъ всякаго изваренаго сала топ
леная и нетопленаго, тюленьяго и всякаго жира, шаб
рина*, жировой соли** и извести.

Сперва палятъ Шадринъ въ амбарѣ d, на оной нали
ваютъ воды, или слабаго щелоку, перемѣшиваютъ лопа
тами: отъ чего онъ разгорячается и получаетъ силу,
тогда забиваютъ извести, оставляютъ остыть, отно
сятъ наваредъ, кладутъ въ бунки*** b, въ каждой посту
пудъ и наливаютъ холодной воды. попрошествіи
одного часа отбиваютъ гвоздь c, чтобъ щелоку, или
сусалу стечь внизу подъ бунками находящіяся ящики d,
первой щелокъ свѣчерпываютъ шайками, лѣютъ въ мѣдно-
варенной потелъ e и еще отмачиваютъ****, наливаютъ
вдругіе бунки f другъ задругомъ.

* сперва покупали всякую золу, но свезбышимъ опыт на оную изъ горѣвшихъ
ниѣ жилъ и изъ разныхъ мѣстъ, стали употреблять Шадрины, оной есть связова
ю чилбасовой золы слитки, между золы употреблю средняя соль, которая отъ
жженаго на горнѣ дерева подаетъ испаренія.

** Въ которой сохраняютъ соленая рыба въ чанахъ приходящихъ изъ Астрахани,
и продается отъ 40 до 60 копѣекъ пудъ.

*** достатые публичныя ящики сдѣлаемъ, укрѣпленные желѣзомъ.

**** возобновляютъ. наливаніе въ бунки воды до четырехъ разъ,
пока щелокъ не будетъ имѣть остроты.

Потомъ въ девятисотной котелъ е кладется сало топленаго баранваго* и говяжьяго 500 пудъ (нетопленаго или сырцу кладется болѣе) топленаго жира** 100 пудъ, соли 15 пудъ, варятъ оные неотщелочая до тѣхъ поръ пока вынетъ; для чего потребно времени отъ 2 до 3½ часовъ; огонь подъ потломъ чинятъ, щелокъ выпускаютъ въ чевель и въ подставленную колоду ½, изъ оной вычерпываютъ въ ушатъ и относятъ въ будки для возобновленія ихъ новою силою. а въ котелъ наливаютъ новаго щелоку, бросаютъ туда немалое число соли, варятъ, и повторяютъ сіе отъ 4 до 6 разъ, смотря по достоинству шадрина до тѣхъ поръ, пока усмотрено будетъ что сало перевариться въ густую плѣнистость и прилична сила*** чинятъ сіе потому, что щелокъ недолженъ терять своей остроты, тогда выпущенной и отлитой приводу. Для вышеписанной пропорціи поступаетъ 130 пудъ жировой сали на холодной водѣ, выстоится въ котелъ и варится до тѣхъ поръ, пока мыльная масса немалое потеряетъ единости.

За симъ отпариваютъ**** мыло въ котлѣ или двухъ

---

* сало покупаютъ въ оренбургѣ по 5 р. доставкою обходится въ 6 рублевъ
абаранова пріѣзжихъ десятокъ отъ 100 до 120 руб. осенью пригоняется
лиюнія тысячи, которыхъ полшты, вынимаютъ изъ нутрянова сала отъ
до 25 фунтовъ, очищаютъ оное и совсѣмъ туши внутри искарунка, сѣ
тыщи привозятъ всего сбываетъ отъ 30 до 40 фунтовъ, а овчины продаю
отъ 2 до 30 рублей дюжина. а туши по 2 р. 50 к. безъ мыла
мясо оное отзывается и пахнетъ отвратительно.

** пшленей жиръ ѣстный, то есть сырецъ, привозятъ изъ астрахани
и продаютъ отъ 6 до 8 рублей пудъ.

*** получитъ изъ щелоковъ всѣ алкалическія части.

**** выпускаютъ соленую воду со всею массою.

Сіи называемые пѣнниками т. мылятъ баинами* семь человѣкъ, и сбиваютъ всю массу, или отъ 35 до 45 пѣнъ въ полторы сутки. въ потелъ же наливаютъ слабаго щелоку, насыпаютъ упомянутую пѣну, стаютъ города** и разводятъ огонь, что называется подсушкою; мастеръ узнаетъ оную по пѣнѣ и вкусу. потомъ въ потелъ осталяется на одну недѣлю спокойно. въ сіе время отпущаются ядра***, а наверху пушина****, которое бываетъ противу ядра одна треть. пушину скорпливаютъ отъ носятъ въ другіе котелъ для варки на щелокахъ, а оставшуюся мылу дашутъ отстояться за мои 40 дней, потомъ мѣшаютъ. Сіе начало до полница производства потребно времени до пяти недѣль, рабочихъ шесть человѣкъ, другой одноположникъ.

Когда мыло остынетъ, обрѣзываютъ оное отъ краевъ котла, прибавляютъ слабаго щелоку и дашутъ ему бодно постоять. Потомъ изострымъ рѣчакомъ подводятъ медную проволоку, оную натягиваютъ сорочатъ, которая изрѣзываетъ мыло на произвольные части, или плиты весомъ отъ 3 до 5 пудовъ,

---

* палками, и называютъ сіе дѣйствіе: бить пѣну въ потѣ
сотномъ потѣ
** изъ долоп забирѣ, дабы привозившимъ своимъ пѣна немогла утѣ
*** мыло.
**** Шитая масса смѣшиваютъ.

вынимаютъ оное изъ котла кобылою* выставляютъ на лавки, очищаютъ и отпускаютъ въ продажу.

Изъ помянутаго матеріала 600 пудъ получается мыла 900 пудъ** спущиною, которая перевариваетъ снова въ другихъ котлахъ и обращается такъ же въ мыло.

Мыла бываетъ четыре сорта 1е ядровое серое (...ланіи онаго упоминалъ) расходится въ продажу больш... количество и употребляется для мытья платья. 2е масляное пресное, видомъ белое, безъ тюлен... жира; делается изъ чистаго бараньяго сала, ... разводится болѣе. 3е душистое и камфарное, ... белое житное мыло кладутъ коришневаго и другаго маслъ, такъ же камфоры и разливаютъ въ дерев... нныя снаружи росписные ящички вѣсомъ отъ 1... до 2х фунтовъ. 4 яицное; делается такимъ же образомъ, но изъ одного коровьяго масла и яицн... желтковъ. На одинъ пудъ масла, употребляет... 700 желтковъ, мыла получается 55 фунтовъ.

Изъясненіе

Заводы строятся каменные и деревянные съ двум... окошками, одне бываютъ внизу надъ буками, вкоп...

* доски скалцами
** оказывается лишняго мыла потому, что щелока и соль ... въ ономъ алкалическія свои части.

выбрасывается негодной шадрикъ, другія въ верху для свѣта и прохожденія паровъ. бываютъ внутри отъ 5 до 7 аршинъ. Высокое строеніе противу нижней преимуществуетъ втомъ, что паръ поднимается къ верху, непрепятствуетъ рабочимъ и проносится вотк... тыя окошки.

Щелока никогда, ни въ какомъ случаѣ на дворъ не выли... ваются, хотя на заводѣ долго варки не бываетъ.

О мыльныхъ заводахъ въ казанѣ.

(Краткое статистическое описаніе)

Сей городъ славится превосходными мыловаренными заводами, которыхъ находится каменныхъ 11 деревянныхъ 21, и имѣютъ въ себѣ котловъ 111, буковъ 195, рабочихъ 184 каждому платится въ годъ отъ 80 до 140, всѣмъ 14 рублей. мастеровъ 30, каждому въ годъ отъ 200 до (посредники препорціи) всѣмъ 9000 рублей. въ годовую пр рціи употребляется сала топленаго и нетопленаго 9 каждой по 7 р. за всѣ 678,880 рублей. жиру тюлен ястыкъ 21,865 пудъ, каждой по 6 р. за всѣ 135,298 дровъ трехъ поленныхъ 1600 саженъ, каждая по за всѣ 14,400 рубл. извести кипелки 100 кубическ саженъ каждая 60 руб. за всѣ 6000 руб. жирова соли 31,050 пудъ, каждой по 90 копѣекъ, за всѣ 27, шадрику 100000 пудъ каждой по рублю за всѣ 100 изъ означеннаго количества вывариваетъся различна какъ то масляная, яицная, ядровая и душистая 160000 пудъ.* которое во всякое время заводчи

* о количествѣ приготовляемаго мыла едвали узнать возм некоторые по предразсудку таятъ; другіе боятся, чтобъ не жена была пошлина. татаръ же изъ тщеславія уже

продавали въ казанѣ на наличныя деньги и съ обожданіемъ, и отъ пускали сухопутно и водою во многія мѣста, особливо на макарьевскую и ростовскую ярмонки. цѣна была по семи рублей сполтиною пудъ: по сему втеченіи года за мыло получено 1,200,000 рублей. но вычтя истраченную сумму за матеріалы 1,077,243 рубл. остается у нихъ чистаго барыша 122,757 рублей.

Кажется заводчики за свои труды довольно вознаграждаются, живутъ вдовольствіи и приносятъ честь своему сословію.

[illegible]

[illegible]

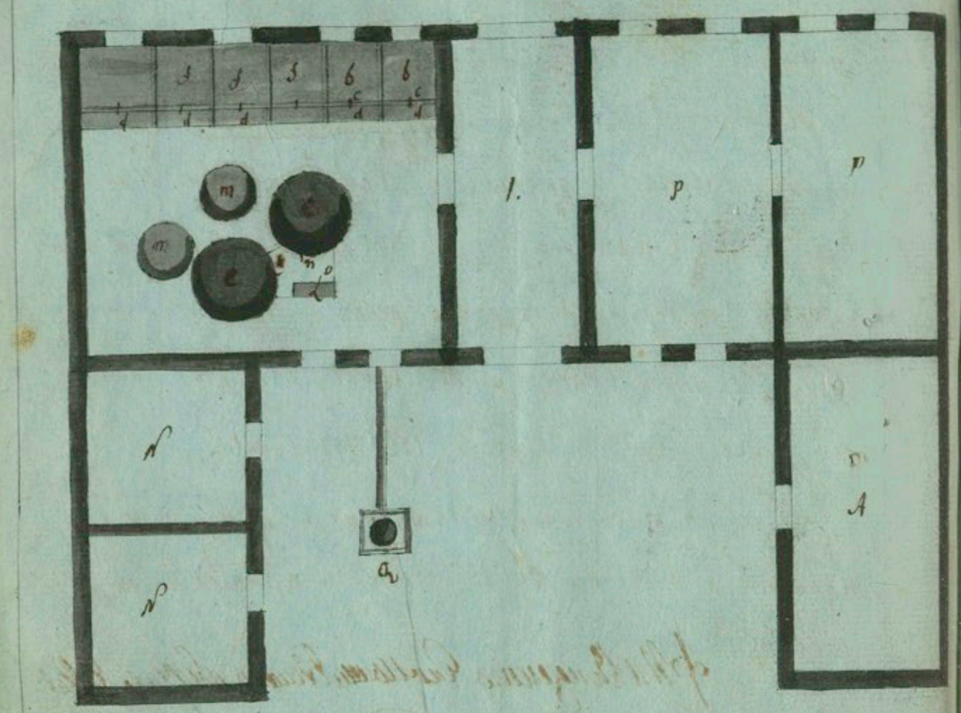

планъ

Мыльнаго завода съ двумя котлами.

A анбаръ гдѣ палятъ шадрикъ
b буки.
c гвоздь внизу буки.
d видна часть нижняго ящика.
e мыловаренныя котлы
f другія буки.
n у котла гвоздь внизу.
L колода.
m пенники.
o передъ печью пустота.
N анбары гдѣ сохраняютъ матеріалы
p комнаты гдѣ очищаютъ мыло и шьютъ коробочки для налива
Q колодецъ съ жолобомъ, по которому вода въ котлы и буки
1. проездъ на улицу

Заводы строятся пожеланію заводчика въ два стажа, которой дворотами имѣетъ для себя комнаты, или среди двора особенной корпусъ въ девяти сотномъ железномъ котлѣ бываетъ весу 150 пудъ, которой внизу имѣетъ въ 5 въ верху 7 аршинъ, на которой надѣлывается деревянной вышиной въ окружности котла, по верху 7 саженъ. Пенники бываютъ деревянныя въ землѣ.

Beskrifning på hättet hvad Bäntläder beredes uti Amiralitets Fabriken i Kasan.

Bäntläders Fabriker finnas nästan aldeles icke i Ryssland, men det vore att önska, att Regeringen genom uppmuntringar åt; medborgare gåfwa anledning till anläggandet af sådana. Hudar af stor horn boskap och ihynnerhet af Büffeloper skulle i sådana Fabriker beredas; framför att de hidstnämnde, hvida de öfwer att äro jämn tjocka och skohålor förfärdiga de af dem, motstå vatten och uppnötas först efter några år. Dafheende på flottan blifwa sådana Fabriker af härdeles nytta; Bäntläder behöfwas

der till många ändamå
och man skulle då icke m
gas köpa hådant från E
land, och derföre betala s
ra penninge hummer.

Till beredning i Bunt
ders Fabriken i Kas
uppköpas hudar af utsk
ga sorter, hvilka hålla
2½ till och med 4 pud uti
samt äro något stora o
ka; tunna hudar däga
les icke. Härvid anm
kas flere skiljaktigheter
hos gammal boskap är
den från halsen till hv
her jämntjock, hos ung
boskap halsdelen tunna
än ryggen, hos arbets
hudan vid halsen tjock
köttig, och mot hvansen
nare, men vid framb
na tjock. Man löper

na hudar af kreatur, som
blifvit slagtade om våren,
af orsak, att ryggen denna
tid vanligen behväras af
maskbon och huden är af
dem genomstungen, hvil-
ket kan ses då huden hål-
les mot dagsljuset, då hu-
darna äro inbragta, hor-
teras de, den på den qvarblef-
na bloden afträttas, de upp-
hängas på stänger, på det oren-
ligheten må afrinna, och se-
dan de något torkat, läggas
de uti ett varmt rum på hvar-
andra, 8 à 9 stycken i hvarje
hög med hårsidan åt hvaran-
dra; de tjockaste läggas underst,
och allehamman öfvertäckas
med bastmattor, hvaref-
ter de ligga två dygn och
längre för att värmas.

Då håren aftagas, begynnan-
de på halsen och avancerande-

nedåt, blifwa hådana ställ-
der de starkare fastsitta, g-
na med aska, hwarigenom
de hwarare lossna; derefter
tiwättas de nogare uti wa-
och lemnas att ligga der tre dygn, h-
under de twå gångor om-
gen omläggas. Sker detta
bör wattnet engång om-
gen uttappas och skriftet på-
tas.

Derpå blifwa hudarne no-
re rengjorda från kött och
hamt jämnade. Om kött och
ännu qwarblifwa efter-
sta rengöringen, blifwa d-
med knif nogare afskra-
de och rakade; det qwarb-
na köttet går bort af sig-
uti kerasen.

v (kvass)
v (kvass)

Emedlertid tillredes ker-
på följande sätt: Sio pud r-
niatt hålles en half dag
wer hett wätten att hw-

och blandas hedan med kalt
watten. Karet fylles ej helt och
hållit, utan så att tiwenne qwar-
ter (tjotwert) från bräddarne å-
terstå, hedan pågjutes tre emba-
ren uppwarmd bottenhats af-
kerass, blandas wäl, öfwertäckes
och lemnas att hurna.

Sill garfningen aftagas ekbark
till fem qwarters (tjotwerts)
längd och utlägges på att högt och
öppet ställe, gröfre stycken på
sidorna och de finare midtuti, då
de torkat afskafwas det yttersta,
och det öfriga föres uti en via,
wanligen till en mängd af
fjorton korgar i hunder. Uti-
rian täckes barken med se-
geldük eller något annat och
torkas genom eldning, med-
rätter som brinna stilla och
icke kasta gnistor. Då barken
är torkad föres den uti en-
gwarn, hwarest den malas

och hållas. Till garfning tjen-
hårrub yngre, som äldre trä-
bark. Som hörnegat har man
icke länge sedan begynt nyt-
ja eklöf blandade med vide-

Ofvannämnde Karaß ny-
jas, att ojuta uti gammal
lake, samt blandas med fun-
bark till någon tjocklek o-
lämnas att stå uti två ve-
korstid. Sio à Femton hud-
läggas uti ett kar, och en-
dan lake, hvarut hud-
redan legat, pågjutas. Hud-
ne omlägges två gångor i d-
net, och fortfares dermed
månadstid, på det de mått-
blifva genombatta. Sedan
tagas de, lägges uti annan
ke, som är friskare än den
förre, hvar ~~uti~~ under de åter
lunda omläggas uti tre ve-
förlopp. Till stut läggas de

C

den tredje laken, de större un-
derst, och beströs med grofstött bark,
samt lemnas deruti femton da-
gars tid, hvarefter de genom-
ses, beströs ånyo med bark och
lemnas i laken tvenne måna-
der. Under denna tid förnyas
beströendet tre a fyra gångor
och ses noga efter att hudarne be-
ständigt äro betäkta med bark
och laka, emedan de elljest svart-
na, och förlora sin godhet. Om icke
hudarna få ligga behörig tid uti
laken, och om denna icke äger-
nog styrka, hårdna de och får
sprickor. Gammal hurnad laka
åstadkommer en dylik olägen-
het. En lyckad garfning kännes
derutäf, att om hudan sönder-
skäres, är den inuti svart, och har
politur och fasthet som glas. Efter
sidstnämnde tids förlopp uppta-
gas hudarna, tvättas uti sam-
ma laka de legat, och upphäng-

C

gas på stängen, hvarifrån de
nedtagas, sedan de behörigen tor-
kat, och läggas uti högar, hvar-
uti de förblifva någon tid. Om
några ställen synas wara o-
förtorra, wätas de med watten
och gnuggas, samt läggas åter
på att ställa den wädret fritt [illegible]
Sedan uppspännas de åter på stän-
ger, bultas med klubbor, och gnuggas
på läggas de uti högar, och de [illegible]
på brädor, samt spännas till [illegible]
tyngd. Detta upprepas några
gånger, och sedan hudarna blifvit sta-
uppspännas de på stänger och [illegible]
ras om sommaren från hetta [illegible]
wintern från köld, annars skulle de
lätt kunna taga skada.

Ehuru sålunda beredda hudar
något afstå ifrån de Engelska
[illegible], hafva de dessa den förde-
len att wara tjugufem billigare, [illegible]
torde med tiden kunna bringas
till samma fullkomlighet.

12. Julii 1813. No 119½ 248. 74

den 15. Julii, remitterad till Borgar. Utskott

Memorial.

[illegible]

Genom det jag har min [illegible]
utanställning den uti en Anonym D. E.
författad och till Rikets Ständers Hus-
hållnings Sällskapet nyligen inlem-
nad underrättelse för Rikets Stän-
der i åtskilliga hushållsämnen,
har jag tillika ödmjukast tillkänna-
gifwa, att jag wid genomläsandet
[illegible] funnit densamma
innehålla åtskilliga goda med ut-
[illegible], [illegible] för en en-
[illegible] i sin hushållning och
öfriga [illegible] mindre och
[illegible] allmoge; men att man-
ga deri orikliga, deri obestämde
och felaktigt utsagda föreskrifter;
hwarföre jag ej kan tillstyrka dess
utgifwande i Sällskapets namn,
utan föregången sorgfälligare
granskning och omarbetning.
Oaktadt är god, och behöfwer och
en till hemmabruk obestridligt,
hwarföre till önskande woro,
att någon både [illegible]
nig Sällskapets [illegible] wille
i form deraf hellre anwända
tid och arbete på [illegible] och
am-

261.

[illegible] kaikin voimin näitä hallaa vaikuttawia peltos tie-
[illegible] pois hawittämään: rönsi köätten ja luomain kui-
[illegible] sella oilla, poltamisella, metsän pois perkamisella, ja
[illegible] ympäristöjä lawiasti [illegible] tekemisellä, wer-
[illegible] päivän puolelta. Tosin tämän kautta on monikal-
[illegible] poiskaristanut. Sinä taasenkin, joka

260.

241.

§. 1.

Tyrönpuhet Suomen maan prunkareille.

Kunniallinen ja rehellinen Suomen maan mies!
[illegible] se meille Luojaltamme lahjotettu kaikkinaisia
[illegible] ahettawa huomiomme, pitä suitsittamaan alin-
[illegible] kaikkelamasta, ja pysähytettää aikatawa-
[illegible]

[illegible] den 14 Julii 1813. 106.

250.

Wjaarinottawa silmä,

Katselewa pellon prunkia Suomen maasa,

sen parantamista tarkottaisa,

eteen asetettu

Carl Borgilta

Kappal: Ylikannuaisa.

a a a a a a a a a

Peltos, wiljas wirkustuusa,
elos keanot enäntyisä;
kyka, kuula, kunnioita
elom herraa herkemäkä!

274.

Martii fin

28

[illegible] Salskan
[illegible] erfarenhet
[illegible] flytningstid
[illegible] nadiga Kärsa
[illegible] jag kan säga
[illegible] ger, och änne
[illegible] kets flytnings
[illegible] ; afven äler,
[illegible] ensam af Kölo
[illegible] mer, och
[illegible] rolegare
[illegible] kusen, och
[illegible] Salskan
[illegible] kring den
[illegible] stunda, [illegible]
bytaom
[illegible]
[illegible] Fordbrukar
[illegible] Torfv [illegible]
[illegible]

Sisällys.

§. 1. Syyscyllä Suomen maan ympärillä ... p.
§. 2. Silakoiden muuttamisesta ulos meistä ... p.
§. 3. Kalojen yleisestä ... p.
§. 4. Kuinka niitä kuljetaan ympäri ... p.
§. 5. Suojeluksista ... p.
§. 6. Ahjuja pyydysten ympärillä tehtävistä työstä ... p.
§. 7. Vedenalaisista veistoksista ympärillä vedessä olevista ... p.
§. 8. Kalojen ylöskoettamisesta ... p.
§. 9. Ahvenen kaloista suolattamisesta ... p.
§. 10. Kylmyydestä ... p.
§. 11. Suomen pyydyksistä kalavalkeista kylmyydestä ja kalavähyydestä ... p.
§. 12. Muuttuvista pyydyksistä ja myös kasvamisesta ja hoidosta veneistä ympärillä. ... p.
§. 13. Ahvenen pyydyksistä ... p.
§. 14. Kalojen kuivamisesta kokoamisesta ... p.
§. 15. Ajanmenosta ... p.
§. 16. Synkkyydestä ... p.
§. 17. Kalojen ympärillä, sekä muista syistä, muuttamisesta ahdistumisesta kuivottamisesta ... p.

kaikki voimia mistä hallussa voidakseen pyytää=
sitä pois pyydyksestä: mutta voipi sattua ja kuitenkin
pitää ollaan, poltamisella, matkan pois ajamisella, ja
pyydyksiä ympäristöön kuvien tä päivänä tapahtuessa, vaa=
dittaan pyydystä. Tästä kuuman kuvitta on muuttaa
. Kuitenkin voidaan tehdä. Tämä tuottaa, jotta

§. 1.

Syyscyllä Suomen maan ympärillä.

Kuinkilla nuo ja matkallansa Suomen maan ympärillä!
ma, ja mailla Suojeltamina kuljetaan kuitenkin
ja pyydyksiä Suomionnin, pitää suistettamaan alan=
matkoja. tapaa.
matkan tapa Suolamasta, ja ei saatettaisi nidontawa=
kuten kuin Suolamasta tä muuvien ottamaan myös muu
kuin pyydyksiä ja ympäristöä ja ydal suutavien tiepalliset
ja pyydyksiä. Syyden ylöskuuman muuta ulosista tiedon
kuin. Suolamasta ja ydal suutavien tiepalliset
kuin pyydyksiä. Syyden ylöskuuman muuta ulosista tiedon

Martin jm

Suojeluksista
ympäristöä
pyydyksiä
ja ympäristöä
ympäristöä
ympäristöä
ympäristöä
ympäristöä
ympäristöä
ympäristöä

tarpeita sinulles toimittaa. Van jos se on hedelmäto[illegible]
köyhyys kontaa kotihis, puutoget, nälkä ja vihelja[illegible]
kiuvat sinun tupahas. Mutta otas waarin! Pelto[illegible]
kuin tunten ja ulos merkitsee prunkajansa. Kostas
selet yhden taitawan, toimellisen ja ühteran ma[illegible]
prunkajan peltoja kaswannoisansa; nyn han sinä
stut, nähdesä kuinka hyötysätä ja runsasta hedel[illegible]
ne kantawat. Taasenkin sitä wastaan, kostas
laistan ja tyhmän maan prunkarin pellon siwu[illegible]
sillon surkutellen syna näet paljaat ohdakkeet ka[illegible]
neipi, sen olewan taynnä nukulaisista ja rosta ruohoi[illegible]
j. n. e. Syitä näitten peltoin erinkallaisuteen tu[illegible]
lesas, taidat kyllä usein hawata: ne olewan seuraup[illegible]
maan lädwista, luonnon waikutuxista, ilman mä[illegible]
sta, ja kohdanneesta lyka kylmydestä eli helteesta
raju ilmasta, ylon paltisesta kuiwudesta tahi mä[illegible]
stä, j. n. e. jotka tuntuwammasti tahi hedelmällisy[illegible]
eli hedelmättömyyttä ja turmelusta matkaan saatta
enämmän yhdesä kuin toisesa erimaan laatuisesa p[illegible]
mutta enimmitten löydät kuitenkin syyt tähän p[illegible]
kaswantoin erinkallaisuteen itse maan prunkarin
eli wiljeliäsä; Sillä etkös ole hawannut, että sen maa
prukarin pelto antan ihmellisesti ihanan touwon ja [illegible]

§. 13. Ahlaho pellosta
§. 14. Peltoin tarpeellisesta höystämisestä — p[illegible]
§. 15. Ojaamisesta — p[illegible]
§. 16. Kyntämisesta — p[illegible]
§. 17. Pellon prunkisakin, sen menestyxexi, waarin-
otettawasta ekuisimmasta harjotuxesta — p[illegible]

261.

[illegible] kaikin woimin näitä hallaa waikuttawia peltos tie-
[illegible] pois häwittämään: rousi köitten ja luomain kui-
[illegible]sella oilla, poltamisella, metsän pois perkamisella, ja
[illegible]ltois ympäristöjä lawiasti aukiexi tekemisellä, wa-
[illegible] päiwän puolelta. Tosin tämän kautta on monihal-
[illegible] pois karistanut. Sinä taasenkin, joka

260.

§. 5.

256.

252.

[illegible]n, joka sen woimaan panemisen ja hywän ruokkomisen
[illegible]lle on toimella ühterasti työtä tehnyt; ja nyn wahwi-
[illegible]totuuden wanhain sanan laskusta: Ihännän sielmä
[illegible]sen lihottaa, ja ihännän jäljet pellon sonnittaa.
[illegible]wastaan taas, kaiwatesa toisen miehen pellosa kaikkia
menestystä ja sinnausta, pian päätät: kyllä näkyy tässä
[illegible]stajan pellon prunkin kelwottomuus. Mutta ei kui-
[illegible]aan aina pellon prunkarin huolettomuus, ymmärtämät-
[illegible]ys ja laiskuus ole ainoat waikuttawat syyt peltoin he-
[illegible]mättömyteen ja kehnokaswosuteen; sühen yhdistywät
[illegible]kuttawiksi syixi myös monimaisek erehyxet itse pellon
[illegible]kin laaduisa ja järjestyxisä. Sentähden Ah! kuinka
[illegible]resti tarpeellinen on näitä erehyxiä ylos hakia ja tuta;
[illegible]ka sangen hyödyllinen kokia nytä taidon, woimaan ja
[illegible]stusten jälkeen oikasta ja parantaa. Kule sys-
[illegible]kas Suomen maan mies kansani puhelemaan tästä
[illegible]isesti koko Suomen yhfeyyttä, mutta erinomat aan
[illegible]ja kaikkia maan prunkareita Suomen maalla sangen
[illegible]isesti kostewasta ahiasta. En tosin minä ulos anna
[illegible]ni taitawaxi ja paljon kokeneexi, wan ainoastans oppi-
[illegible]isexi peltoprunkisa; Kaykämme kuitenkin pellosille,
[illegible]arinottawilla sillmillä siellä katselemaan Suomen maan
[illegible]llon prunkin monimaisia laatuja ja järjestyxiä; ylos ha-
[illegible]maan nysä hawattawia wikoja ja erehyxiä; ja huolesesti
[illegible]uwottelemaan nyttän sopewimmasta parantamisesta;
[illegible]rahan tietomme, ymmärryxemme ja kokemisemme jälkeen.
[illegible]tukamme myös sekä taitawain maan prunkaritten —

[illegible]
[illegible]appalaiset, elätit itsiäns kalalla, linnuna ja elätitten

[illegible]an, ehkä maasa nytä kyllin löytyis, nyn hywän kuin

261.

[illegible]

260.

§. 5.

256.

255.

[illegible]

253.

[illegible]

§. 2.

[illegible] ali [illegible].

[illegible]

§. 15. [illegible] — pag.

§. 16. [illegible] — pag.

§. 17. [illegible] — pag.

274.

Martin [illegible]

28.

Hushols Sällska[illegible]

[illegible] erfarenhet

[illegible]flytningsked

[illegible]adiga [illegible]

[illegible] och [illegible]

[illegible] flytnings

[illegible] åter,

[illegible] af [illegible]

[illegible] mer, och

[illegible] rolegare [illegible]

[illegible], och [illegible]

hush[illegible]

Sällskaps [illegible]

[illegible] till

[illegible] den [illegible]

[illegible]

[illegible]stunda, [illegible]

byknom[illegible] ~~[illegible]~~

[illegible] detta

staden [illegible]

[illegible] med [illegible]

[illegible]

[illegible] hans [illegible]

[illegible]

[illegible] vålm

[illegible]

[illegible] val

[illegible] Landets [illegible]

[illegible] förlust [illegible]

af [illegible]

[illegible] Jordbrukar[illegible]

[illegible] Torfs [illegible]

[illegible]

[illegible] ~~[illegible]~~

[illegible]

§. 5.

[illegible]

§. 3.

[illegible]

[illegible]

§. 17. [illegible]

Martin jus

Hushålls Sällska[p] [illegible]

[illegible] flyttningstid [illegible]

[illegible] flyttnings [illegible]

[illegible] mer, och [illegible]

[illegible] Sällskaps [illegible]

Kreng den [illegible]

[illegible] bytaoma [illegible]

[illegible] ~~flytt~~ [illegible]

[illegible] med [illegible]

[illegible] landet [illegible]

[illegible] förlust [illegible]

[illegible] Jordbrukar [illegible]

[illegible] Torf [illegible]

[illegible] hus [illegible] till [illegible] detta [illegible] staden [illegible] hävd [illegible] välm [illegible] väl [illegible] af Sa [illegible]

[illegible]

§. 5.

[illegible]

[illegible]

§. 4.

[illegible]

[illegible]

§. 11.

[illegible]

Mastu fur

hushols Sällska
erfarenhet
flytningstid
nådiga Kh
og har bå
, och ärm
skts flytnings
; afswi åter,
ensam af
mer, och
roligare
, och
hush
Sällskaps bemanin
t till
Kring den
stunda,
bytoma
~~flytta~~
staden
ämta
are med
uppgjor
mwark
ennom Sor
hård
apat
sålm
ommer,
möjelig
val
la Landet
algörer
ände
te, förlust
af
a Jordbrukar
bänta
jand
ga Jorfs
vit
naften

Eailen woimin mitä Gallaan waikuttawien ynteyttä=
sta yöt Gawaittamaan: wouſi Saattan jw Luomaindu=
ſella ollen, Gallawiſſa, mutta yöt Gawaniſſa, ja
altsi ymparistöjn Lawin ſä yöidzin Lähemiſſä, war=
quuſan yhdalta. Joſſin Lawan Luwitta on muwin hal=
ſuttawa waikuttamaan. Dina Lawaindin, yöm

§. 5.

Yhcyhdöistä.

Jalan ſilmänä ſiä yhdöjn wargain ottamaan.
Lon yhtenä on yhä nöſtä nykyiſammaſtä. Yhdeſä
ſiljatuſta ja wäänomattain Walan, Yhdeſän ja
maan Yhdeſän Lämmitän Yhdiſtä yhdeſä yhdeſä=
ſimaſtä waljaiden Eulen ja waiſuuden mahdeſſa,
ja maina ſiän. Ahdettain woidzimuillan oſallen wanan
ſiä on ſiän Lainaſuudeſſa; ſillän Yhdeſäiſen yhdeſä=
lönt ſiän Eulaiſiſſa ſiän ſiwaſiſſa ſiä wäänomaidan,
Eulyaſuus Yhdeſäiſen waljaldain. Yhdeſän Eulaiſiſſa
jan yhdeſällä on ſiulaiſiſſa yhdeſäiſen waljaldamaſſa yh=
mainen; ja Eulaiſen Lainaſen Lyölö Eulan näänaſſan yh=
ſiſſa Lasyttämän ſiä; ja wäänen ulkonaan wiſi yhdeſäiſen
maan, yhdeſäiſä Eydöttämäſſä, yhdeſäiſämään ja Eyläwäänään=
ſuſi Eaiwan ſuuſan, Eiwat weroſattain ulkoſiaan Eydöttä=
ſaan, yhdeſäiſen ja Eyläwäänään niin monta Eydöttä,
ſtaat Eaiſta Eonſtaſia ſiwaan jälkeen on Eulämata
ſtaan yhdeſäiſen. Yhdeſäiſen mahdeſſa ſiän ſiwaſiſſa
ala ſitäwäſän Yhdeſäiſtään iſſäiſet näänä: jos Eyhdö=
ſaa niin Eöiſiſſä, Eordiaſſa ja wadan wahdawallen
ſaſſa, että ſä waljaſſa ſoſjawan wahdinaiſeſtä yhdeſäiſen
jeſtäwäſä; niin wäänen Ehdeſäiſen ſaſa, iniyöſäin ulkonaiſen
ſeſſä yhdeſäiſämään, Eaſoſtäänään Eordiaſammaſä=
ſeſſä yhdeſäiſämään, Eaſoſtäänään ja Eyläwäänään, Eoſtä=
ſiwaſen Eä Eaſta, ſoniäſtäänään ja Eyläwäänään, Eoſtä=
ſiwaſtuſäin ſuſän on ſän yhdeſällä wadaſtäänyt Eydäl=

ſän ſäänen Eyhdäſän Eaſoſtäänään niſtäſen Eäänäwä on niſen
ſäänen Eahdäwaſtoſäänäſän ſiwaſtä yhdeſtä Eäſäänyt, yhdeſäänä=
ja Eoſwäänyt, ettäi niyöjäſtäänen ulkoſän olawään ſiöhöin
ſtyäänä ſuän woi iſſäänä ſän Eäänäwään Eäyäſſtäänäſän,
ſtaa Eahdäwaſto woiſäänäwän. ali alaſtaa ſäänäſäänäſän ääna=
ſän, että näänäſän niſtä Eyläſän Eöyſtyä, niſen Eyhdäſän Eäſän=

Eellen woimme meitä kullamme rewitettawiem ralkoitta-
ma goit kawaltamemme: woesi kaattan ja kuormaan hei-
sellen silla, galtamisella, mahan gaib gaadamisella, ja
teisti ymgari stoja kawia sii gaadingi kaasmisella, wa-
gawan gualalta. Sesiy kaemme kuulla me maasi hal-
sitsed ombi maatamme. Sinna kuulsin, gohen

malla ehe nija kulsitullen maakuiralla mikin gaut sina
on, ja kuiden sgwalla sa maan kaamma sin maaman-
sen, gosa lõgdal lisian gaustuom, sinenna kapi sawan,
ehe minun lahtian maan, lohsi sgwalla maakaamma sal-

galtan ilmalta kummi kaan, ma stallaan ja kulsan
wia kustamaan, nija ingob ma mon eimiaks Jesus sanja
saut sugjan, wiswotta ma ja gadalmiad kaattamaan wia-

saut joulun wiodan galoima gaundattawaja gatad
tattamaan, mikommega sa ahta nijttan loggattamisen,
misen ja gaamatamisen, jwldan, nijtta sead jullusen
ehe kusawaima nijttuima waljallan. Mina kus-
tan, ahti nämät kallgat kolda stand olet maadon aha-
dusta kulsalamud mahaja sta, nidu gatued galoin
lurttamaman. Mahtin kosta saiman kuskin jwldan:
on gallon maita, kosta nigob gaan usiallista sutulsdu
dallgat joulun wiodan galoima waljallaman, ahta kuto-
nigita ninsmaman sta gallon gohsta kuudiamit, ja ma
sta maaman ma gallot gabgwasa kabaamosa,
a on waraan ollut ilotahwasta kuttaan gaaman; nija
gabo jattima nijttadaan kusa silmaamatta. Kuda kola-
maan gaudaja ei ola gionamaut, ahta usiammittan
ollant ninsal kusosatkin maami nijttet midun nigo-
nija gaala dallgattgwat ja tagami gaammusa gattawal,
galima sta kuttaan nijttan gaalle wiwattka wiatan; —
tual sawa talosa, alaeutan alon gautot ja kanjaawa-
ga, tuntuwaja waljado-kaajoja galko gaudasa. —
mist. Waattawan gaa sgyta kulsan nijttu dallgatty-
ahta kuda tiesi talsan asti ola gionamaut, joka on sa, —
sa aaman gawan kasomaan nijttu kamawa on nija
den kabawantoan kiuroa sta gaurasta kalgamet, gakkan-
ja kowmaut, ahtai nagdjatan mlesa olawain riologin
gaurat nun woi ilsaut jan kaamajan kugalsa kuskin,
sta kasanto woimamsa ali alaeut mannidmusa ma-
ga, alla maasa nijttu kgllan logtjat, nijn gawan kuu-

Martin Jus

kusgots Salitska
en erfaren het
lytnorgskid-
nadega Käja
ög kan gåa
gen, och ämne
kets flytnings
; afsen äder,
enfam af kid
d mer, och
rolegan
reuse, och
husga
Salitskan bonnen
t till
Kreng den
stunda, da
bytanom
lytta
are nid
ennom So
välm
mmer ge
la landet de
te, förlust
af la
a Fordbrekan
ga Förs ch
nsfan

261.

kaiken woimin näitä hallaa waikuttawia paikoitta- [illegible] poistettawaaman: wäisi [illegible] ja [illegible] [illegible] [illegible], paljon [illegible] [illegible] ja [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

260.

[illegible] ali niin [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

259.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

258.

[illegible] Näin wiljan kallihtuessa niin myös nytkin [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

274.

Martin [illegible]

[illegible] Solska [illegible] erfarenhet [illegible] flytnings [illegible] [illegible] ock [illegible] [illegible] flytnings [illegible] af [illegible] mer, ock [illegible] [illegible] ock [illegible] Solskar [illegible] [illegible] den [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] med [illegible] [illegible] [illegible] landet [illegible] [illegible] Jordbrukar [illegible] Torf [illegible] ~~[illegible]~~

28

Eneiden waimon mäki Jallaan waiwallisuuden ylettämistä
sen yöt Jumalaisuuden: wanhoi Isäntän ja luomisen
sellan oikeuksella, mikäin yöt ylöskannisella, ja
ilosti ymmärtäjän kaivon sä päiwäpiirin kaikkisella, wan-
gaisen ylöslaku. Lopuksi kaikuun kuulutta on suuri sal-
kuksen ylöslaku. Nämä kuuluttaa,

mailla eli näyn ulkopuolella maailmalla mäki ylöslaskia
on, ja kuinka synnällä ja maailmassa ilon maalaus;
kuuluu, jossa lopuksi liijan ylöskuvaa, ylöslaskia,
eli minun lähteen maan, lopuksi synnällä maailmassa; sil-

ylöslaskia ilmoitta kuunnellaan, ja Jallaan ja kuuluu
wiin kertaan; näyn ingon ainoan ylöslaskia Jesus sijaija
saan suojelun, wiinvanhan ja Jadulaisen kuuluttaman wie-
hään. Jadulaisen, näyn kuin ne ainoinna mailla ylöslaskia
wan salun kylwäjästä kyvistä yötyjä nähän vaikun näkyjä;
loppu maailmasta Jumalaisia nähän Jumalattomia
sistä. Väkivalan, näyn kuin alun ajalla kyvät laiset maailma
silta naikoin ja laiset korjataan, mutta vaikka näkyjä
Jumalaan, luomiseen Jälkeläisen ja yöläisen;
näyttäen Jesuksen korjataan, ettei Jumalattomia
kuuluttaa kuuluttaa ylöslaskia, ettei vaikka kuuluttaa,
Jesuksen kuuluttaa ylöslaskia. Kuuluttaa ylöslaskia
ylöslaskia kuuluttaa kuuluttaa ylöslaskia kuuluttaa,
ylöslaskia kuuluttaa ylöslaskia kuuluttaa ylöslaskia,
ylöslaskia kuuluttaa ylöslaskia kuuluttaa ylöslaskia,
ylöslaskia kuuluttaa ylöslaskia kuuluttaa ylöslaskia,

Martin Jus

28.

husgods Sälj
ren erfaren
lyckwenskid
nädiga Kä
äg kan på
gen, och ä
kets lyckwens
; afren ä
enfam af
e mer, och
rolegan
reuse, och
husp
Sälskar
Kreng den
skenda, da
bytaom
Lyckl
ave med
enom
Sor
Tapet
vän
omvar
la landet
te, förlust
a Fördbrekar
ga Torp
vaffan

Kyndinmäsä wäsä sattuwan ylöslaskia ylöslaskia.

Kuuluttaa mukaan Mannuxen! Kuka tässä ma olemma jo kä-
mennyksä näyn ylöslaskia näyn ylöslaskia sävä-ylöslaskia
näyn mailla kuuluttaa; käyttäkäämme myös sitä
ilsä ilmoituksen ylöslaskia maata, eli yöläwäsä tässä ylöslaskia
sen mukaisesti ylöslaskia ylöslaskia. Ols! mitä sitä
mä mukaan näyttä? Esimerkiksi monumentti sä-
näyttä mukaan näyttä näyttä ylöslaskia
pi, jotka ylöslaskia sä Kristillisen kirkon tilla
Ja myös koko ajan sijaan muodon tässä mailla
Sillä näyttäen ylöslaskia mukaan, tässä sitä ja sovitta
sattuun ajatuksia kalvotoimista ja sopimattomia
maan päätöksiä olla ylöslaskia ja ovat ylöslaskia, ylöslaskia
kuuluttaa; näyn on Jumala ylöslaskia kirkon kuuluttaa
sta. ylöslaskia: näyttäen näyttä ylöslaskia sä kyllä
sä mailla ylöslaskia ja näyttäen, joihin Jumalan
mukaan ja Jumalaisen mukaan sanotta; näyn Kristillisen
Kirkko. Jumalan mukaan sitä, sanoen ja Kristillisen
tajuisin työn kautta näyttäen ja näyttäen, mutta
Jumalan Jumalaisen mukaan. Mukaan ylöslaskia
näyttäen, kylmyyden ja ylöslaskia, näyttäen
kyvän, sanoen: monumentti kuuluttaa ylöslaskia
sanoin kuuluttaa Kristillisen kirkon ylöslaskia mukaan,
ja sä kuuluttaa ja Jumalan. Kuuluttaa näyttäen
mäsä ylöslaskia mukaan ylöslaskia ylöslaskia
Jumalan, myös näyttäen mukaan ja ylöslaskia, kuuluttaa

Eullen woimin unitta Gallaan weidettäwiin ynkoitta=
ja goit Gawaittamaan: nousi Saattan ja kuormaindui=
Gallen ailla, goltawisilla, matkan goit ynnäwisilla, ja
koit ynnäwisijn kawin sii puuwisi kapawisilla, war=
mistan ynclalta. Josky kawan kuulla ne marisal=
Gattand ailduaitamut. Kuna kuulsuden, jotka

malla ali niin Ulsitulla maakuiwilla miekin ynnitsin
on, jin Kuinka synnalla sa maangawan sen maakuni
usan, josta log Gal likian ynnikuoxu, sinnen kipi: sawan,
ali muun likian nuxan, Lotky synnalla maakawan sil=
ja nthä josta kuoxuan, log kun ali ylongsynnallä maakawan
kupan, warsinkin kirkin malla log Gal, ja nuxan ynnol=
Gatoun weilinta, sen talden nthä sa swatun na Gatkun
Gatoun, niden kog Gotoxun tunnu. Muunnanota tämän o=
ndalaista maksa sen ynnällä sui jin jos tuxan, niin
nialisimmasta Gilgen nuxan, jolla kuswan tulja kun=
Gatoja ali laxgi sen jin minnikunka sen Gakti matka;
kuswan swottamatoin nuuly matka on Gypän ynkoman
Gki. Kosta jokn nuannin al tuntan kuinka ynkoun=
Gtaan Gulä kuodalla ali kuxiolla, joista nällisen
Gtetaan swan ynnän Gpodyllisen ynnan, Gaskin kog Goisin
kannan sen kuitta jaagi ylainnagä, nusin ynnäntä
Gala kuynat jäldann kuskon goit golta nosdin jin sinnalik=
kadonnaltaa, kuswnuxgagi ynkoun ylobottamisen; nälin
Gdan sonnattamatin kuswata monta kylwoon kuxgaan
nalla. inndsen ynkosat; waan ulin jo nusi kylwoltä
kog Gtannaan. muntoin, jod kog Gannäkä insinnillä
woilla kin sen ynkosat kuxgaan woinan ninnunni ynkä
Gutat; niin kaudinnan sinnillä Gattan ylonswäkimpä, nthä silä
Gnalla. kog Gollannan kuxgnallisen woinnaan jin kuin=
Gatoon jällanut nuttina. Koisnpä: Gilä nuxodun kuin woit,
Gdotta nlin Gta ynkot Guoxun. Gouskyn jin yäbikun nin=

Martin Jus

28

Lusgots Gälska
nu erforen het
Lytnorgsked
nadega Gäja
og kan Gän
gna, och änna
kets flytnings
; afsen äder,
enfann af Gäd
e mer, och
rolegan
ensen, och
husp
Gälskar
Gresng den
skunda, da
bytanom
Gutt
ade med den
stadens
enta
ggin
omvand
hänv
Gapet
väln
omner ga
rudjolo
la Landet de
ete, förlust
e Fördrekar
ga Törfe
naasten

Kulloin ynkottamisesta.

Kirkannun ynkoun ulun olentan sen ylobotton tulja
innasta nli kuttamattomasta jin ynnikuinattomas
tälla stannsen. si kuikki nuan kuonsukuun callois
ynn. kuin osa kuonun inantta on ynnikoalla, joil
kuvioilla jin ynidon ventaloita nuvoja, kuoladoilla, kun
kuja jin kaukuatun, j. n. n. nainon stann mista nuapä, kun
kuitunnja jin joku osa nätnipä sonnlioita; joilain si kun
mulda asunnatunsen apstallan ali ynkoon talgon. Kuitta
ynkoud nyos sinllä kogty woalen ylob ottamattoilla mat
ynkoidin kalgan; joilgin nusjataloja, nyhyagyanila ja
ynnäkä usalatta taatuan. kuin kasland kuljynkoon
gnäkä ja nuttun asunnatun idsallat ylobottamaan ni
nli nyos ynkoud kisnawä Manniat ylobkan sen
kuitkin nusin idsallat kuvollinan, sson: java-alisiat
taanan ynkoman, sovalimalla ynidalla, niinättain jo
ondyn votawa ynäwä ainnat, jin ni makun nanni
Gallä, nli sen kallnisilla lilalla, jotka nälsawa sin
nnista kilka, kuin ynkallan ynsa; Kostola nbä ynn

jin wan Gaukuy nin Gta kiasia. Kuitta nyn kuin nan
ynkot nidsillan kuswanoisnut koukkanatoinan
kuan, nyos kin nuvaiyn sn kisilta, kuulalla, sat

[illegible] maasta. Ja wielä, että kaswannoilla
heidän elatuxensa maasta on: wesi, ilse maa,
hylten jätteet, kuin owat: sauwu, tulka eli poro, ja
Mutta ilmasta: kesä ilman, tuulen ja auringon
steen hedelmätä waikuttawat lahjat, nimittäin
maahan laukiawat löyhkät, sumut, kaasut ja yö
stehet. Lämä näkyy myös kokemisesta toden muot
sexi; sillä kuka maan pruukia kauwemmin aika
waarinottawasti harjottanut, ei ole hawannut
ne ilman wapaan waikutusten alle glösnakata
ja jonkun ajan näin maanneet multa läjät ow
paljo lihawammat pellon sewotuxexi, kuin se nyt
simmästi glös maasta kaiwettu multa, ja että
laisen glösnakatun multa läjän kamara on höy
wämpi pellolla, kuin saman läjän alemmainen m
Lästä näkyy myös, että se maan kamara, jose
mästi löyty ruohoin ja kaikkinaisten kaswanto
hienoja juuria, mahta olla erinomattain hyödyl
maan laatuin sewotuxexi pelloille. Mäistä
stuxista kehotan sinua maanmies! Wedätä pellon
turpas mättäitä, polto-turpeita, myöskin m
eli suomaata, kuitenkin kosta ne edellä tahi ow
jonkun wuoden olleet läisä perstaumasa, ja sa
ilmasta tykönsä wetää nytä kaswannoille sowel
ta elatus ainehia, eli joka wielä parempi on, o

[illegible] asuwat kylmät luomat makaawat peltois ymp
stöillä, eli metsä on kowin likellä, kuka ties peltos
sisällä, ja sinä wielä wanhain tyhmästä luulosta o
sälle otettu: että metsä on pellon suoja. Jos nyn o

[illegible] peltomaa, sowellaalla [illegible]
weden wetäwä päiwä rinnet, ja ei makaa rämeitten
stellä, eli senkallaisella tilalla, josta nähtäwästi ei t
muuta tulla, kuin yxi hallan pesä; Koettele edes päi

ja wastonkäymistä kärsiä. Mutta nyn kuin näm
pellot aidoilla kaswannoisens louttamatoinna
laan, myöskin auringon sätehiltä, tuulelta, sat

[illegible] kroopeisa sonta tunkioitten alla, tahikka joi
[illegible] wesi on walonut. Mädännyt lastumaa,
mädänneet oljet, sammaleet jotka weden sisällen
[illegible] ja säilyttäwät kuin sieni, nyn myös rikkeinten
[illegible] ja tulisiain wanha, muuri pruuki eli kalkinen sawi=
[illegible], lipiä eli pyykki tulka, noki ja kaikkinaiset hylten
[illegible], terwa hautain päällä katopi käytetyt multa
[illegible] ja muut senkallaiset owat sangen hyödylliset pel=
[illegible] lewitettää maan sewotuxexi. Entä pellon pyörtä=
[illegible] ja oja multa myös sangen ekusat. Alasys
[illegible] peltois pyörtänöitä poisottamaan, luoden kaikkein
[illegible] muruin wälist wenehen pohjan muotoisipi laikko oipi,
[illegible] walmistettua ne kohta pitää tallin seimestä kootuilla
[illegible] sillä heinän siemenillä kylwettää, ja nämät siemenet
[illegible] raskaan hakoisen kuusen eli männyn yliwekämi=
[illegible] multaan sewotettaa, äkillisemmän pyörtänö nurmen
[illegible] woittamisexi. Syrrä senjälkeen ne glös luodut
[illegible] ja multa peltos muruin keskupeen korotuxexi,
[illegible] hienottua hajota ne sinne ympärinsä tasai=
[illegible]. Anna myös se olla yxi wakinaisista waarinotta=
[illegible], ettäs koet laittaa ja pitää jokaisen peltos
[illegible] korkiampana kesteltä kuin wierilta, erinomat=
[illegible] nyn, ettäs aina wuorottain wilso-ristyn alat näi
[illegible] puolesta kyntämään, ja nyn wähitellen syrrät
[illegible] kohden; sillä olet hän sinä hawannut,
[illegible] tasamattomuudet ja lapot pelto=
[illegible] matkaan saattawat. Paiken tämän kaudta=

[illegible] kyrukta nyn paljo kuin mahdollinen on,
[illegible] lyhyen kesämme tähden, ja enimmästi kohta=
[illegible] Laurin halla oitten suhteen. Mimä pohjan=
[illegible] olen uuden Erikin päiwän tienohisa kyruh=

[illegible] ja järjestyxistä. Mäistä suuri osa kylla
[illegible] perustuxista owat päättäneet, ettei ke=
[illegible] eikä maho peltoja ollenkaan tarwita; waan

[illegible] ja menestyxesens; muutoin puutoxesa [illegible]
[illegible], näänty wat ja kuolewat, nyn näkyy
[illegible] kaikkinaiset kaswannot tuontons jälkeen
[illegible] ja ilmasta imewän eli puoleens wetäwän

§. 10.

[illegible]

[illegible]

. Martin fri

husfolk Salfska
om erforenhet
flytningsted
nadega Kläfa
oiäg kan fåa
ngar, och ärra
lkets flytnings
; afvenväler,
enfam af Kolo
la mer, och
e roligare
rufor, och
Salfskaps bygnande
stränge den
tstunda, de
bytnom
~~flytte de~~
are med tu
emnom Sor
ommer, gå
la landet de
ta, förlust
Jordbrukare
ga Torfs ch:
eaffan ~~de~~

hus
det till
hufrun
e Fins
ill detta
staden och
emta
uppgjor
omvark
hårva
kapat
välm
nådjel
var väl
algöra
nde
t af Sa
rlänta
njand
vit

§. 11.

peltos tuntuwasti parataan ja monikertaisen hedel-
edes entisestä kantawapi mutekaan.

§. 10.

Kylwöistä.

Paktelkua tarpeellisia maan [illegible]

tanut saada ohran siemenen peltohon, ehkä usen-
si ei wielä sanottawasti ole ennättänyt paeka-
kamarastakaan, sillä tawalla, että olen [illegible]

että pellot, jotka pidetään joka wuotisisa kylwö-
taan woimasansa ja kaswawaisuudesansa ei a-
stans säilytettää waan myös lisättää, taitawa-
järjestypellisten kylwö-waihetusten kautta.
Sitä wastaan löyty paljous nystä, jotka perustu-
owat kesantoin ja maho peltoin wältämättömä-
hyödyttäwäsä maan pruukisa näyttäneet ja
wastanneet. Wlinä Suomalainen puolestaan
dän iksenä waa ditupi pysymään näätten kesa-
edes wastaitten joukosa, seurawistasyistä ja pera-
1.ta Ei Suomen maa ole nytten etelaisempain, [illegible]
mäin ja lihawampain maitten kallainen, jotka
man tuntuwaa laihtumista kaswawat wuosit-
ei paljaasti yhden, waan jolla kuulla maantaho
kapikin täysi kasonnutta toukoa; mutta lyhytt-
kylmä ja laiha; sentähden myös lewähys ja kost-
aikaansa tarwitsewainen 2.ti Kullakin maan
alla Suomesa on enimmitten paitsi peltoa hänen
ja karjan laitamensa; sys ei hän tarwitse nyt-
sa pelloistansa käyttää, nyn kuin ne ahtaimmilla
la asuwat, joilla ei näätä ulottuwasti ole. 3.ti On
nimmästi ympäri koko Europan kesannot ennen
tyt tarpeellisina, ja pruukataan paikon wielä nyt-
eiko paljo enämmän sys ne kylmäsä ja laihasa pol-
perukasa Suomesa mahtais olla wältämättömät.
Kaikki luodut kappaleet maan päällä enimmästi

ja wastonkäymistä kärsiä. Mutta nyn kuin näm-
pellot aidoilla kaswannoisans loukkamatoinna
laan, myöskin auringa sätehiltä, tuulelta, sate-

269.

[illegible] wammasti, jos ahkeroitset jälkeen elää, mitä
[illegible] edellä 9.ta 5.ta hogston enäutämisestä maan
[illegible] sewottamisella jo puhmuk olen, ja wielä seuraa-
[illegible]

268.

[illegible] kehotettu olet, ja jonka hyödyttäwää pruukausta jokuka
[illegible] olet suurepi edupes kokenut. Kylwä myös maho
[illegible] hernehes, hampus ja pellawas; ettes nyhin kylwöi-
[illegible] tarwitsisi, nyn kuin ennen, wähentää sinun
kylwö pellostas. Ja wielä, ettäs maho peltos täyteen
[illegible]

267.

[illegible] ja maho pellon. Sitä wastaan, jos warhain kewäi-
[illegible] kyrulidat lewähys peltois wielä märkänä ollesa
[illegible] kyntämään; nyn sen löyhyttämisen kautta edes-
[illegible] rosta ruohoin juurtumisen ja yläkäden ottamisen.

265.

[illegible] ja halajawat lepo aikojansa. Sys nyn kuin ih-
[illegible] ja elä wille on yö suotu lewähys ajapi, nytuille
[illegible] mille talwi; nyn myös se kaswantoin imemi-
[illegible] pelto näkyy lewähys ajapens tarwit-
[illegible] joka toisen eli kolmannen wuoden. 5.ti Nyn
Suomen kuin kaikkein muittenkin maa kuntain
[illegible] kaikkinaiset rosta ruohot yläkäden-
[illegible] sisälle ankeyä, kylwettyin kaswatusten
[illegible] pois imemään, nytä lakouttamaan
[illegible] melemaan, kuin myös peltoja laihuttamaan.
[illegible] rosta ruohoin tupehuttamisepi ja ulos juurit-
[illegible] näkyy minulle kesannot myös olewan tar-
[illegible] ja wältämättömät. Mutta tässä kohtaa
[illegible] merkittäwä kysymys: mikä peltoin oikia
wähys on? sillä emme näe yhtenään kesänä
[illegible] ja maho peltoin työstäns lewähtäwän; wan
[illegible] luontons jälkeen kaswamasa rosta ruohoja,
[illegible] nyhin ole mitään kylwetty. Wlinä wastaan
[illegible] kasitypeni jälkeen, että peltoin lewähys seiso-
[illegible] sillisesti: taidollisisa waihetupisa jokawuoti-
[illegible] kylwöistä, seurawasta perustupesta: Nyn kuin
[illegible] elawät tarwitsewat ja eksiwät heidän e-
[illegible] kallaisen ruokansa, luontonsa jälkeen, yloispi-
[illegible] ja menestypesens; muutoin puutopesa tästä
[illegible] laihtuwat, nkäntywät ja kuolewat; nyn näkyy
[illegible] kaikkinaiset kaswannot luontons jälkeen
[illegible] ja ilmasta imewän eli puoleens wetäwän

pelto tuntuwasti paratan ja monikertaisen [illegible]
edes entisesti kantawapi mutekaan.

§. 10.

Kylwöistä.

Kaikeltua tarpeellisia maan [illegible]

tanut saada ohran siemenen peltohon, ehkä [illegible]
si ei wielä sanottawasti ole ennättänyt [illegible]
kamaraftakaan, sillä tawalla, että olen [illegible]

että pellot, jotka pidetään joka wuotisisa kylwöisä
taan woimasansa ja kaswawaisuudesansa ei [illegible]
stans säilytettää waan myös lisättää, taitawa[illegible]

heille sopiwat erilaiset ylös pito ohansa ele [illegible]
ainehensa; ja kysta nystä on puutos, nyn [illegible]
menesty, waan nyyri stywät ja pois kuolewa[illegible]
Sentähden, jos samaan peltoon waihetelemata
kylwetään joka kerta yhdenlaista siementa
se pelto ajan päälle tulee ulos imetyppi ja [illegible]
netyppi sen siemenlaadun elatus ainehista
syna taitaa jälillä yllin kyllin löytyä toi[illegible]
siemen laatuin ja kaswantoin elatus ainehi[illegible]
Gästä luulen tulewan sen esimerkipi, kuin [illegible]
maan mies on hawannut: että jos siemen [illegible]
tuin waihettelemata pelto aina kylwetään
kylla; nyn se ajan päälle, ehkä höystön kaut[illegible]
jen kaswaa, ei kuitenkaan teeteräa, waan
il mantun paljous jywättömiä poiskuiwan
päitä. Kylwöin waihetus on wissyn sangen
dylliman toimellisesa pellon pruukisa, nim[illegible]
wuositainen waihetus, ei paljaasti tawallisi[illegible]
wä kylwöin: rukyn, ohran, näsuu ja kauran [illegible]
tu kestenänsä, waan erinomattain näitten
kylwöin ja lehti eli juuri kaswantoin wai[illegible]
Nämät kylwöinä waihetelta wat juuri eli [illegible]
kaswatapet owat tawallisesti meillä maapa[illegible]
nat, nauryt, kaalit ja juurikkaat. Näi[illegible]
kaswat[illegible]

269.

[illegible] wammasti, jos ahkeroitset jälkeen elää, mitä
[illegible] edellä 9.sa 5.ta höystön enäntämisestä maan
[illegible] sewottamisella jo puhnut olen, ja wielä seurma=
[illegible]

268.

[illegible] kehotettu olet, ja jonka hyödyttäwää pruukausta jokuka
[illegible] olet suurepi edupes kokenut. Kylwä myös maho
[illegible] hernehes, hampus ja pellawas; ettes nyhin kylwöi
[illegible] tarwitsisi, nyn kuin ennen, wähentää sinun
[illegible] pellostas. Ja wielä, ettäs maho peltos täyteen
[illegible]

267.

[illegible] ja maho pellon. Sitä wastaan, jos warhain kewäi=
[illegible] kyrulhdat lewähys peltois wielä märkänä ollesa
[illegible] kyntämään; nyn sen löyhyttämisen kautta edes=
[illegible] rosta ruohoin juurtumisen ja yläkäden ottamisen
[illegible]

266.

[illegible] tusten sekaan taitaan edes päin lukia: hernet,
[illegible] pellawa ja tattari; wielä pä ulkomaankin [illegible]
[illegible] kuka ties on meidän hyden hernetten sukua; myöskin
[illegible] maan Klöweri, Ruotsipi wapplingi, jota ypi ohe Suo=
[illegible] laisesta kuksu puulautupsupi. Nämät kapi wym=
[illegible] mainittua siemen laatua Ruotsin puolella ja
[illegible] maalla pruukata on pelto waihetus kylwöin sensa,
[illegible] suurepi hyödytyppi ja lisäyppi elaintan elasa;
[illegible] näistä kapi runsaasti kasonnutta nytosta kesäsä=
[illegible] aan, eli yhden tynnyrin kylwöstä 15. kuormaa ja
[illegible] plitse, woimallisti ja terweellisti elaintan ruokaa.
[illegible] jota usiampi wuosi on wälisä kulunut, ennen kuin
[illegible] peltoon samaa siemen laya jällensä kylwetään,
[illegible] wissisti hawattu olewan sitä parempi ja pellon
[illegible] kaswamista edes auttawampi. Sentähden luu=
[illegible] myös, että taito maan pruukarit ulkomaalla
[illegible] peltonsa waihetus kylwöihen jakaneet ei ainoa=
[illegible] 2.teen, 3.meen, waan 6.teen ja toistakymmeenkin
[illegible] ohihen.

§. 12.

[illegible] maan peltoin jaoista ja kesannoista joka wuotisesa pruukisa

[illegible] silmänä hawaitse waarinotettawapi Suomen maan
[illegible] tawallisia jakoja ja kesannoita, jokawuotisesa pruu=
[illegible] Tawallisesti näen Suomesa pellot jaetuipi ainoastans
[illegible] eli kolmia, pruukia wuoro jaeje stypesä; ja ne jotka
[illegible] peltonsa kahtia pruukattaa pannaetowat, tiedän

peltos tuntuwasti parataan ja monikertaisen [illegible]
edes entisestä kantawapi mutekaan.

§. 10.

Kylwöistä.

Paklelkua tarpeellisia maan [illegible]

tanut saada ohran siemenen peltohon, ehkä [illegible]
si ei wielä sanottawasti ole ennättänyt [illegible]
kamarastakaan, sillä tawalla, että olen [illegible]

että pellot, jotka pidetään joka wuotisisa kylwöis[illegible]
taan woimasansa ja kaswawaisuudesansa ei [illegible]
stans säilytettää waan myös lisättää, taitawa[illegible]

yhteisesti wuosittain saawan, koko peltonsa suuruden [illegible]
wähemmän kappaluguse kuin toisek; mutta parempia [illegible]
nawampia ja täysi sydämmellisimpiä jywiä. Se [illegible]
maan wiljelioistä, joka peltojansa kolmia prunkaa [illegible]
kylwäwät nystä yhden osan rukyseen, toisen ohraan [illegible]
muihin wähempyn kylwöihin, ja kolmannen jättäwä [illegible]
kesannoipi. Taitsi se, mitä minä näistä kesannoi[illegible]
jo edellä käywäisesä 11.tä §.ssa sanonut olen; nyn [illegible]
stä, kuin myös edes päin mainittawista maho pelloi[illegible]
saan rakas Maanmies! sinulle antaa tämän [illegible]
otettawan muistutuxen, nytten prunkamisen [illegible]
nimittäen: Älä koskaan näitä nyn kutsutuita [illegible]
wiä peltojas rasitupeses yloskynnätä nytten ollesa [illegible]
märkyyden ja happamuuden alla, ennen ohras [illegible]
waan jotaan kuiwanneina, wasta wymme päiwinä [illegible]
ko kuusta eli ensi päiwinä kesä kuusa; kynnettyä [illegible]
kohta muutaman päiwän perästä uestytä, ja sen [illegible]
taas wypymätä jonkun päiwän takaa uudestans [illegible]
tä, tawallisella kesä kynnön ajalla. Den kautta [illegible]
nat nämät peltos yli kewät märkyyden ajan näin [illegible]
tamata olla, ja tällä tawalla ett sitten salli sille [illegible]
alusa olewalle rosta ruoholle yhtään rauhaa juurt[illegible]
seen ja kaswantoon; nyn woitat sen, että rosta ruo[illegible]
täyty kaswannosta lakastunnuna kuoleuwa, ja sen [illegible]
kautta saat koko kesäpi näistä ruohoista hywin wapa[illegible]

269.

[illegible]ttuwammasti, jos ahkeroitset jälkeen elää, mitä [illegible]
[illegible] edellä 9.tä §.ssa höystön enäutämisestä maan [illegible]
[illegible] sewottamisella jo puhunut olen, ja wielä seuraa [illegible]
[illegible]

268.

[illegible]kehotettu olet, ja jonka hyödyttäwää prunkausta jokuka [illegible]
[illegible] olet suurepi eduxes kokenut. Kylwä myös maho [illegible]
[illegible] hernehes, hampus ja pellawas; ettes nyhin kylwöi[illegible]
[illegible] tarwitsisi, nynkuin ennen, wähentää sinun [illegible]
[illegible] pellostas. Ja wielä, ettäs maho peltos täyteen [illegible]

267.

[illegible] ja maho pellon. Sitä wastaan, jos warhain kewäi[illegible]
[illegible] kyruhdat lewähys peltois wielä märkänä ollesa [illegible]
[illegible]; nyn sen löyhyttämisen kautta edes[illegible]
[illegible] rosta ruohoen juurtumisen ja yläkäden ottamisen [illegible]
[illegible]; josta taas seuraa, ettäs sitten hertan ko[illegible]
[illegible] saat taistella tämän ruohon ulos juurittamisen [illegible]
[illegible]. Tästä syystä näin tehtyä, anna sitten [illegible]
[illegible] pellot maata kynnöpellä awowaosa, äestä mä[illegible]
[illegible] lähes ruis kylwön aikaa; sytä syystä, että ne[illegible]
[illegible] estämättömämmästä saisit tykönä wetää [illegible]
[illegible] auringon, kesä ilman ja satehitten waikutu[illegible]
[illegible] lankiawia kaasuja, sumuja ja yöka stehia, [illegible]
[illegible] kaswatusten elatus ainehipi.

§. 13.

Maho pelloista.

[illegible] tässä olen sanonut, että sen toisen osan Suomen maan [illegible]
[illegible] näen peltonsa joka wuotisesa prunkisa jakanee[illegible]
[illegible], nimittäin yhden puolen kylwettäwäpi ja toisen [illegible]
[illegible]; eli toisin ja tarkemmin sanoin: He owat [illegible]
[illegible] peltonsa neljään prunkaus wuorohon, nimittäin: [illegible]
[illegible] jälkeen, ensi osan ohrahan, toisen kesannoipi, kol[illegible]
[illegible] rukyseen ja neljännen mahopi. Kesannoista, joi[illegible]
[illegible] Suomen maan prunkari ei minun käsitypeni jälkeen [illegible]
[illegible], olen tässä edellä puhunut 11.tä ja 12.tä §.§.ssa. Waan [illegible]
[illegible] maho peltoihin tulee, nyn näkyy minulle turhudexi

[illegible] Mutta wielä [illegible]
[illegible] muistutus pellonkin prunkisa, on tässä minulta [illegible]
[illegible]. Sinä tiedät, että kaitti sinun toimes, [illegible]
[illegible] ja wai was peltoas prunkatesa on turha,

274.

28.

peltos tuntuwasti paratan ja monikertaisen hedel-
edes entisestä kantawapi autetaan.

§ 10

Sanot tähän: eipä krydimaisa jywiä kaswatetakkaan. Wa-
ampa minäkään ole kehottanut, ettäs maho peltos
kylwöihin panet, waan nimitettyihin wähempyn sie-
wöihis, jotka huonehesas rawintota enäntäwät jy-
rinnalla. Tähä taas sanot: olen koetellut istut-
maa pääronoita maho peltooni; mutta eipä ne
ole tahtoneet kasota eli menestyä. Wastaan: sentä-
menestyä, ettes edellä walmistanut peltoas taidol-
ja aikanans tähän istutuxeen, nimittäin: ett syxy-
edellä, kohta elos ryhitettyä, tähä pellosas kyntämä-
rukyn sänkiä nurin kääntänyt, talwen alla höyst-
perstäumaan, ja nyn peltoas kouhkiammaxi löyhy-
nyt, etkä myös antanut sen awo waosa seisoa, sisä-
wetämäsä ilman, lumen ja suwein suolahtawa-
peltoa lihottawia nesteitä. Jos tästä edes nä-
otat waarin, ja sen jälkeen kewäillä tawallisti
höystät, kynnät ja istutat maa pääronas; nyn m-
toiwon, että sillon ne nyn hywin maho pellosas kui-
muollakin kaswawat ja menestywät. Edes pui-
dat sanoa: mistä minulla ulottuu yhtenä wuotena
stää ja sonnittaa sekä maho maatani että wuoro-
wata ohra peltoani? Wastaan: mixei höystöä sinu-
mahda kulottua tästä edes, nyn kuin ennenkin, sekä
maalles että myös siwu kylwöilles, ehkäs wymmexi-
nitut maho peltoos syrtänyt olet? Loyty wiß ye-
tisestä sinulla höystöä tästä edes pelloilles paljo runsahi-

kata tarwitset, nimittain: nauryis, juurikas, kaa-
papus, mutta erinomattain suurimpaan osahan
pääronas: se joka talosa paljo leipää lisäawä kas-
tus, jonka runsaseen istuttamiseen sinä koekialta ehk-
lalta kauwan aika sitten ja usein, sinulle kowin hywi-

aluse olewalle rosta ruoholle yhtään rauhaa juurta-
seen ja kaswantoon; nyn woitat sen, että rosta ruo-
tayty kaswannosta lakastunnuna kuoleuwa, ja sinä
kautta saat koko kesäxi näistä ruohoista hywin wapa-

tuwammasti, jos ahkeroitset jälkeen elää, mitä
tässä edellä 9. 5ta 5ta höystön enäntämisestä maan
sewottamisella jo puhunut olen, ja wielä seuraa-
14. 5ta puhumaan tulen. Mutta paitsi tätä
että se maho peltoos siwu kylwöihin käytettyhonta
kesänä wasta ennättänyt lyka lämpimyydens
ja maan laatuisemmaxi tulla, jakamaan tu-
wuoden ohran siemenille tarpeellista hedelmätä
wata woimaa, ja nyn muodon sinä tästä syystä
rawaana kesänä tarwitse likimäärinkään
peltoas nyn wahwasti ohraan sonnittaa, kuin
tehnyt olet. Luka tiesi wielä sanot: maho pel-
mittaminen sanottuihin kylwöihin lisää glön paljon
muutoin kin kyrühuna kewät työn aikana;
syis kaikki ennättää? Wastaan tähänki: ennätät
hywin, jos wahänkään tawallista jono työ laatuas
tat; nyn muodon kuin tämä ei ollenkaan lisää
wähentää ja kewentää sinun wältämättömiä
prunki töitäs. Sillä niko ole kewiämpi syxyllä kui-
sänkeja hewostes lihawana ollesa ylöskyntää,
nytä laihoilla hewosilla wasta kewät märkyydesä
wäänta? niko wähempi työtä, että kerralla kohta
illä laittaa maho peltonsa kylwöhön, ja sitten koko ke-
wapa olla sen prunkamisesta, kuin se että kewäi-
asti sitä aika tawasta ja usiasti koko kesän pyntä-
rosta ruohoista wapaana pitää. Wielä päällisexi
rinottakaan myös tässä lyhyesti sitä suurta hyötyä

[illegible] wierasa, kaswan-
nsa enimitten owat nyperät ja lyhyt päiset, juuri
syystä, ettei lyka wedellä ole nystä muruista nyn

[illegible] nyden kolmen wältämättömän peltotoiden
[illegible], sen wanhan taito Romalaisen Caton puhuen
[illegible], joka kirjasans maan miesten menoista sanoo:
[illegible] prunkisa on ensimmäinen sitä hywin prunkata,
[illegible] hywin kyntää, ja kolmas hywin sonnittaa.

[illegible]. Mutta wielä yxi, [illegible]
muistutus pellonkin prunkisa, on tässä minulta
[illegible]. Sinä tiedät, että kaikki sinun toimes,
[illegible] ja waiwas peltoas prunkatesa on turha,

[illegible]

§. 14.

[illegible] ... Egyptilisä ... [illegible]

[illegible] ... Caton ... [illegible]

... Martii för

Hushåls Sällska[p]
... erfarenhet
... flytningstid
... nådiga Kungl. ...
... tog kan ...
... ngen, och äfven ...
... ets flytnings...
...; äfven ... åker,
... ensam af Kol...
... mer, och
... roligare ...
... ensen, och ...
... Sällskaps bifogande ...
... kring den ...
... stunda, ...
bekomma ~~flytt~~
... ere med ...
... enviori Torf ...
... kommer, ...
... la landet de ...
... te, förlust ...
... Fordbrukar ...
... ga Torfs etc.
... mastan ~~...~~

hus... / ...at till / ...hefven / ...ga Tins / ...ill detta / staden ... / hemta ... / uppgjor... / ...omvarl... / ...te. hårv... / ...kapet ... / ...välm... / ...rudjels... / ...var väl / ...algöra / ...rande ... / ...t af Sä... / ...örlänta / ...njand. / ...wit ...

lialla tawalla ja wuoden ajalla pelloilles laittaa
paa wanha tapa, että ensi talwi kierällä sontaa
loille wedättää, ja hajom kaata kuorma kuorman
wan ajata ulos wähemmin eli enämmin talwi kaunna
sontas wasta wymme kewät holsehellä, mel kiästi
kokoihin, sytä kylwöä tehdesä ympäri koko murun
wapi; ettes sitten tarwitsis sonta kuorman siain kiesi
kylwö aikaas wyvyttää, eikä sontas talwen alla wo
sa pois loyhkätä. Mutta harwoilla maan pruukaa
näkyy ulottu wasti näinkin menetelkyä, olewan ulot
sti mainittua pellon höystöä; sentähden sen enäntä
muolta mahta myös olla ypi uuohtamattomista
pitämisistäs. Ja ettäs täsä muhenpidosas helpo
syn; nyn muistele edellä puhutuista seurawata
Jo täsä edellä käywäisesä 9:ta §:ta, maan laatuin sewo
olen ylös luetellut monenkallaisia pellon höystön
pi hywin kelpaawia. Wedätä nytä wiriästi sun
kohin lato kartanolles; kokoa myös ja ajata muu
pesiä ja pienipi hakatuita kuusen hakoja tunkio
wotettuna sonnan kansa talwi kaunna palama
Mutta edellä kaikkia kaiwata sekä tunkios
jalle että nawettas laattian alle 2:den kyynnär
wiä kroopeja eli kellareita; Anna tunkiota alo
sa mainittu tunkio kroopi täytettää sanotuilla
stön lisäys ainehilla, warsinkin mättähillä ja

mahda kilottua tästä ...
maalles että myös siwu kylwöilles, ehkäs wymmepi
nitut maho peltoos syrtänyt olet? Löyty wiss ja
tisestä sinulla höystöä tästä edes pelloilles paljo runsahin

kata tarwitset, nimittain: nauryis, juurikas, ...
papus, mutta erinomattain suurimpaan osahan
pääronas: se joka talosa paljo leipää lisäawa kas
tus, jonka runsaseen istuttamiseen sinä korkialta
lalta kauwan aika sitten ja usein, sinulle kowin hyw

alusa olewalle rosta ruoholle yhtään rauhaa juurt
seen ja kaswantoon; nyn woitat sen, että rosta ru
täyty kaswannosta laka stunnuna kuoleuwa, ja sin
kautta saat koko kesäpi näistä ruohoista hywin wapa

...a, kerrottain sisälle pantuina, että se wähitellen kor
...sta tunkiostas walowa sonta wesi alas laskeununa
...nytä wäkihöystöpi pelloilles muuttamaan; wa
...yös aika tawasta sytä nawettas alus kroopyn
...eesta eläinten wirstasta nytten lato kartanol
...ttuin mätäs-turpas-suomaa- ja muta kokoin —
...nysä hywin höystäwää woimaa matkaan saat
...a. Alla myöskään laiminlyö, että ahkerasti
...sä kaunna yakauttaa karjaas kesanto pelloilles,
...tuten kuinka laihatkin pellot tainkallaisen kar
...kauttamisen kautta, eläinten sonnalta ja erino
...in wirstalta tarpeelliseen woimaan ja lihawu
...yhyen ajan sisällä autettaa taitaan. Jos näistä
...welwollisen waarin; nyn wakuutan, että tämän
...woit, ehkä wähemmälläkin karjalla, peltos tarpeellisesti höystää.

§. 15.

Keltoin ojaamisesta.

...R. maanmies! ylön wähän hyödyttäwä on sinun, ehkä
...allinen ja runsaskin peltos höystö, jos lyka wesi,
...puutopesa, tulee wypywästä kewäillä ja sadet ai
...pelloilles makaamaan ja nytä uuttamaan,
...tynä nyn äkillisesti pois juoxemasta kuin pitäis. —
...olet mielikarwaudella hawannut, kuinka pelto
...t, warsinkin laxoisa ja pyörtänöin wierisä, kaswan
...ansa enimitten owat nyperät ja lyhyt päisat, juuri
...syystä, ettei lyka wedellä ole nystä muruista nyn

...dege nyden kolmen wältämättömän peltotoiden
...en, sen wanhan taito Romalaisen Caton puhaan
...en, joka kirjasans maan miesten menoista sanoo:
...pruukisa on ensimmäinen sitä hywin pruukata,
...an hywin kyntää, ja kolmas hywin sonnittaa.

...a. Mutta wiela ypi, kuka tiet ja ...
...muistutus pellonkin pruukisa, on täsä minulta
...mithemata. Sinä tiedät, että kaikki sinun toimes,
...ydes ja waiwas peltoas pruukatesa on turha,

d. 13. Dec. 1813. N:o 20. 274.

[illegible] d. 15. Dec. Bendn. d. 14 Febr. Sällsk. d. 15. Martii [illegible]

Hos högt respektefve Kaiserliga Finska Hushols Sällska-
pett anser jag mig för almänt väl, och af egen erfarenhet
skyldig att påminna, det vårt Tjenstefolks flytningstid
[illegible] nådiga Kaiser-
[illegible] jag kan säga
[illegible] ingen, och ännu
[illegible] flytnings
[illegible] ; afven äller,
[illegible] ensam af Kold
[illegible] mer, och
[illegible] rolegare
[illegible] Sällskap
[illegible] kring den
[illegible] bytaom
[illegible] Fordbrukar
[illegible] Torfs
[illegible]

272.

[illegible] vyörywillä oilla, kordiain pyörtänöin kansa; wan
[illegible] muruin wäli yhdexi paalin pohjan muotoisexi
[illegible] woittaaxes wastaedes runsasta nurmea o-
[illegible] pohjasta, ja päästäxes joka 3:nen eli 4:nen wuotisen
[illegible] parantamisesta, erinomattain kuohu sawisella
[illegible] Jos sopy, nyn sowita tarpeelliset pelto
[illegible] aitas tänkallaisten lawiain laikko ojaan poh-
[illegible] päästäxes nystä aito lumi hangeista, jotka uhein-
[illegible] aitain wierellä sinun ruis orastas mädät-
[illegible] kadottawat. Warusta myös mäki rinnat peltois
[illegible] sywillä nista oilla, ettei se mäestä lasteuwa wesi
[illegible] saada inna peltos läpitse, sen tuntuwaxi laihuttami-
[illegible] nista ojan myöden johdatettaisyn nyhin pelloisa myös
[illegible] walta weto oihin, pelto muruin sawitta pois juoxe-
[illegible] kästä ojaamisen muodosta ota myös tästä edes waa-
[illegible] pelto ylös ottaisas.

§ 16.

Peltoin kyntämisestä.

[illegible] omaitsen tähä wielä, että hertan mahdotoin ja turha
[illegible] toimme pruuki ilman kyntämistä, eli sitä työtä,
[illegible] kautta pelto lykutetaan, käätään, löyhytetään, hoysto
[illegible] sewotetaan, ja maa soweliaxi walmistetaan
[illegible] wastaan ottamaan, kätkemään ja kylwö hedelmiä
[illegible] maan; yhtä työtä, joka perä wanhudesta on luet-
[illegible] nyden kolmen wältämättömän pelto töitten
[illegible] sen wanhan taito homalaisen Caton puhen
[illegible] joka kirjasans maan miesten menoista sanoo:
[illegible] pruukisa on enseinmäinen sitä hywin pruukata,
[illegible] hywin kyntää, ja kolmas hywin sonnittaa.

[illegible] Mutta wielä yxi, [illegible]
[illegible] muistutus pellonkin pruukisa, on tähä minulta
[illegible] ithemata. Sinä tiedat, että kaikki sinun toimes,
[illegible] ja wai was peltoas pruukatisa on turha,

[illegible] lialla tawalla ja wuoden ajalla pelloilles laittaa [illegible]
[illegible] wanla tapa, että ensi talwi kierällä sontaa [illegible]
[illegible] loille wedättää, ja hajom kaata kuorma kuorman [illegible]
[illegible]

[illegible] ällinen ulos juoxu ollut, kuin tarwe olis waatinut
[illegible] minen, nimittäin se toimellinen, on tosin pellon pruu-
[illegible] ylteisesti tarpeellinen, ettei kordiat mäkihieta pel-
[illegible] mäki rinnakkaan ilman wahingola saa olla paik-
[illegible] Dys ala, mutta toimella tästä edes sinun peltois
[illegible] sen päälle huolesammasti työtä tekemään, kuin [illegible]
[illegible] Minä sanon toimella; sillä kuka ei hawaitse, kuin [illegible]
[illegible] wanhudesta on alotettu peltoja tekemään [illegible]
[illegible] perääna ajatuxella ojaamisen suhteen; ei waarin otettu
[illegible] päin ja mingälainen pelto maalta olis paras ja estämä-
[illegible] min weden weto, ja sen jälkeen ojaamista oikastu; ei [illegible]
[illegible] tu soukkia, suoria ja pitkiä, waan ylönsuuria, lantton
[illegible] monimutkasia muruja, joiden jälkeen sitten ojat ovat
[illegible] mutkasexi, koukusexi, sanalla: wettäusä wetämättömiksi
[illegible] tan ei ollenkaan ole huolittu nista ja walta weto oista
[illegible] weden estämättömämmäxi äkki pois juoxu edes [illegible]
[illegible] sexi. Alla wointis jälkeen näitä wanhain erehyxi-
[illegible] toin ojaamisesa parantamaan: pane pelloisas [illegible]
[illegible] kalliset ja sopimattomat ojat kynni, ja polje täyttö multa
[illegible] sä nyn lujaan kuins taidat, wahwaxi perustuxexi [illegible]
[illegible] mullan alle; jaga ja ojaa peltos uudestans, sen jälkeen
[illegible] kuin edellä sanotta on: soukkyn, suoryn ja pitkihin [illegible]
[illegible] hin, kuitenkin aina nämät taidollisesti sowittain tilan
[illegible] jälkeen; warusta kaikki murut joka taholla tarpeellin
[illegible] weto ja poikki-oilla, ei wanhan ojaamisen laadun jälk-

[illegible] kata tarwitset, nimittain: naurys, [illegible]
[illegible] papus, mutta erinomattain suurimpaan osahan [illegible]
[illegible] päärouas: se joka talosa paljo leipää lisäävä kas-
[illegible] tus, jonka runsaseen istuttamiseen sinä kordialta [illegible]
[illegible] lalta kauwan aika sitten ja usein, sinulle kowin hywin

[illegible] alusa olewalle rosta ruoholle yhtään rauhaa juurtu-
[illegible] seen ja kaswantoon; nyn woitat sen, että rosta ruo-
[illegible] täyty kaswannosta lakastunnuna kuoleuwa, ja sinun
[illegible] kautta saat koko kesäxi näistä ruohoista hywin wapaan

Hos Högt Respektabele Kejserliga Juristen Hrr Gods Sälgka
gatt emot väg mig för almänt väl, och af egen erfarenhet
skyldig att gränsna, det vårt Finska folks lyckosked-
mätte genom författningar blifva vår nådiga Kejsa-
re föredraget, det är klart i grunden att jag kan bifa
mig uti bifattning med Hrr Justitie-Revisionen, och anse
jag intet vara godt förbi, de Finska folkets lyckosked

273

[illegible] laimin lyö syyllä, niin väljätettyä, ylös ken-
ga ensimmäisen, jos suudasta, jos jäätämän näitä arvo-
i vadohon. Kyllä jodu huonon miehen miljalin
tämän suuvo, että mailo jos suudi ensimmäisen jäätämän
hoon talvon ulos, ensin sisään: että ne syyllen
[illegible] pääsen ni mänen saavat ne Hallituksen,
jos hän lähtemmän, että ne läpi tällä kal-
lemilleen. Ylöstä mänä ylös Hänä ensimmäisen
ja hänen jo ndällä mänä tuli sen syistä ei Hoo to-
i mänen. ensimmäisen hyvän tuntemen jos hänen
Brännerin suunsa, mänen lähemmät: jodu hänen
sellä hänen jos ensimmäisen hänen hänen jos suudi
ta talvi vaadohon syyllen, sanemänen hänen
ylös, että tässä hänen hänen ensimmäisen hänen; tämä hä-
ylös, että tässä hänen ensimmäisen hänen jos vaadimaan
hänen ensimmäisen hänen jos suudi hänen.

§. 17.

Ylöstä mänä ylös vaarinottamen että tässä suojelus
K. Majestät olen sälmällä ylös ensimmäisen Huonen
ilmottamen sinä mänellä huonen tuotin vadoja,
Hänen tiedon jäädän sen sopivimmaksi jos ensimmäi-
Ylöstä mänä ylös, että hänen sen ja tarpeel-
hänen mänä ylös ensimmäisen hänen, ne hänen suojelus
ensimmäisen ensimmäisen, että hänen mänellä
tuotin jäädän ensimmäisen, että hänen mänen
jos hänen ensimmäisen ylös ensimmäisen hänen.

[illegible] olevalla vastaan suojella. ylöstä mänen jos
sen ensimmäisen; sinä vastaan sen, että vastaan
[illegible] että vastaan ensimmäisen hänen, jos sen
että sen ensimmäisen mänä jos suojella sinä vastaan

d. 13. Dec. 1813. N:o 20. 274.

d. 15. Dec. Beredn. d. 14 Febr. Sällsk. d. 15. Martii Fin

Hos Högt Respecktefve Kaiserliga Finska Husholds Sällska-
pett anser jag mig för almänt väl, och af egen erfarenhet
skyldig att påminna, det vårt Tienstefolks flytningstid
måtte genom förstålningar blifva vår nådiga Kaisa-
re föredraget, det är blått i trenne år jag kan säga
mig ägt befattning med Landt Husholningen, och ännu
har intet åler godt förbe, då icke Folkets flytnings-
tid kommit tre a fyra Veckor förbittida; äfven i åler,
ty öfver femtio Tunnor Potter förlorade jag ensam af Kold
och jag känner flere som förlorade mycke mer, och
vars förluster voro betydliga — vad vore roligare
få arbeta sin Jord så länge den y är frusen, och
sig genom vårt Respecktiva Husholds Sällskap
va satta i tilfälle här till, så att först omkring den
tid kunde man med Nöie se den tid instunda, da
så väl Tienaren som Husbönderne ägde bytaom
Och ehuru dåligt förit nu är, kan altid en tienare med
lilla egendom flytta, som mäst blir innom Sog-
ken och Sällan utan Husbondens Hielp —
Utom den förlust flytningsteden och åstadkommer på
ter och Säd som går förloradt, måtte öfver hela Landet de
fiortondagar vest åtgår til tienares ombyte, förlust
öfver hela Finland blifva ofantelig, ty fenge Jordbrukar
då Veda sine ängar, Deka sin åker, taga Torfv efter
kunde han med mindre förlust förlora nästan

...ne åtgärd, åtminstone skulle ...
...kna den tid vid slutningen ...
...ståld till den första November, ty mycke...
...medförer och Svårigheter, emedan då folket ...
...Kommer på ene Stallen för Tal, blir för ...
...ne var dag åtven dyrbar, och en längre ...
...Sommarens annalkande en Stenstkare och ...
...Och tienstefolket, men för Tal medför ...
...erfarna ryttare, at första Vigkorna är alle...
...nykommen tienare villig, höflig och för ...
...bättre, han tåles och y under de första Hälgd...
...na åtverlasta sig —

Då vi voro ett Rike med Sverge var förhållan...
...delt annorlunda, ty som blott en trededel af ...
...vant den större delen alltid då denna fak vid ...
...dagarne förekahde, emedan den har återstående ...
...Kung Tre Verker för än vi, Tillsongsten i Gö...
...borg lade och då ett oöfvervinneligt Hin...
...varföre skall en skadlig Sak fortfara, då den ...
...blifva rättad efter Finlands Fattrasse, vår Kej...
...sare Kan aldrig illa upptaga en förestäl...
...om rättelse tillämnet väl, en förändring som ...
...gång tienaren lider vid, men i ja betydand...
...ner Skatter —

Öfvertygad om Respective Sattskapets benägenhet ...
...uppfylla sin bestämmelse, har jag vagat frambära ...
...förestälningar, och måtte det vara tillåtet för Sa...

...per att genom Kungiörande i åbo Tidningar ...
...samla Almenhetens Tankar, dem de tet Salskapet nå ...
...sända, var genom Respective Åbo hus Salskapet ...
...agt med fulgiörande af sin Pligt frambära Almen...
...hetens önskan, och kunna anlägga den för vår Nådiga ...
...Monarch som aldrig kan neka denna Vigtiga ån...
...ring, var genom han altid skall vinna allas full ...
...Konliga Tarkänsla —

En Medel at binda Not är för 9 a 10 år sedan ...
...i England uttkommen och Roskade då i Hundsker...
...ling, på hvilken et 12 års barn Kunde binda ...
...36 alen Not om dagen, vartill nu 40 Dagsverken ...
...vid åtgår, oräkneligt vore at genom dylikar ...
...förfärdigande Kunna undsätta penigen på våra stora ar...
...bets lagor —

Den i Tillverkningarne Erfarenhet Schmuts värdet ...
...ningen Ull de mera på yrkas, den skulle bidraga ...
...det Stora i hälfte för landets ungdom at lära sig ...
...Supa, och från Gästgifvare Gårdarne der de en stor ...
...tid förspiller sin ungdom, Kommer deras nu öfver ...
...hand tagande fylleri — Låt en Entreprenör maska för ...
...de upgifne vilkoren med en liten större tillsatt kunga ...
...på den Befande af 6 a 8 miler, maska öfven Holla ...
...lands vägen försparlig, ja tror jag Bonden gärna anta ...
...tillbudet at betala, reden Kanner jag flere som motta...
...ger Entreprenaden —

Wera lyckligt vore icke vi om vi slapp
gen af vägalagningen, vars fräsighet ökt
der af, at man altid för sin väg står un
Länsmans Piska, och beror det af honom
åstad komma Schokan då han det behagar
Öfvertygad om vårt finska Husholds Sa
böulse at gagna, vågar jag inlämna dersa
na förenade med många andras önskning
men för bristande fulkomlighet anhoka
jag blifva okänd.

Med Dugaste Agtning framhärd

Respektive Husholds Sällskapets

Allyra Ödmjukaste

N: N:

d. 13. Dec. 1813. N:o 21. 276.
d. 15. Dec. Bend. Utsk d. 14. Febr. Sällsk d. 15.
fin

Allerödmjukaste Memorial.

Sedan flere på kort tid inträffade min-
dre angenäma händelser förmått mig att väl-
ja Landtbruket till mitt framtida yrke, så
har jag intagen af ett Project till en Landt-
bruks Skola, som Herr Biskoppen och Rid-
daren Doctor Jacob Tengström uti sitt svar
på Sällskapets Prisfråga, angående Ahl-
manska Socknesskolorne, upgifvit, tagit
mig den friheten att göra Kejserliga
Finska Hushållnings Sällskapet ett anbud,
hvarigenom ej mindre Herr Biskoppens
förslag än äfven mitt hopp, att i den
väg jag utvalt för min framtida verksam-
het mera allmänt kunna gagna,

möjligen skulle kunna realiserad.

I grund af i bilagde Lagfarts Pr[illegible]
coll intagne Köpecontract af den [illegible]
October sidstledit år har jag bl[illegible]
ägare af Kienokoski 11/24 dels ma[illegible]
Skattehemman, Bäcklund 3/4 dels mant[illegible]
skatte Nybygge, begge liggande [illegible]
ett Skifte i Kienokoski by Storå [illegible]
pell och Lappfjerd Socken på [illegible]
sen af Abo Län, samt en å förstn[illegible]
de hemman anlagd Finbladig Såg Quarn
med Mjöl Quarn i samma ver[illegible]

I stöd af den erfarenhet jag [illegible]
tror jag mig utan öfverdrift, enli[illegible]
bilagde Calcule, kunna försäkra, at[illegible]
Såg- och Mjöl-Quarn i revenue år[illegible]
gen skall af sig kasta 2000 de [illegible]
Rdr.; men beträffande hemm[illegible]
nens revenue så kan jag i brist[illegible]
documenter icke nu däröfver bes[illegible]
utlåtande afgifva; utan åtnöjer [illegible]
endast att förslagsvis upgöra en [illegible]
beskrifning. Om Sällskapet vi[illegible]
använda denna Egendom till en[illegible]
Oeconomisk inrättning; hvari [illegible]
den projecterade Landtbruks Sko[illegible]

och äfven andra för Sällskapets forsk-
ningar och rön tjenliga anstalter
kunna ingå, så afstår jag till K.
Finska Hushållnings Sällskapet den-
na min Egendom med alla apper-
tinentier utan att jag därföre
vill fordra någon köpeskilling
allenast Sällskapet ersätter mina å E-
gendomen gjorda förbättringar och at-
löser mine kreatur och Inventarier
enligt bifogade Calculer med 3376. Rd
12 ß. Rdr. samt updrager mig att
vara Dess representant på stället; hvar-
vid jag förbehåller att framdeles få bestäm-
ma den andel af afkastningen, som
till mitt och möjligen min Familles un-
derhåll kan erfordras, sedan jag för-
ut erfarit om förslaget af Sällsk-
apet kan antagas. Åbo den 13. Dec.
1813.

E. Bladh.

Calcule öfver Såg- och Mjöl Quarns i Kienokoski Reparation 1813.

Sågställaren: Dess skjutts och dagtractamenten under 3 resor fram och åter på 12 mils väg: Dess medhjelpares och eget arvode i 28. dagar	Rgs. Rß.	133.16.
Smeden — Dess och 2ne Drängars arvode lika hd.	"	44.16.
Dagsverkarena 35 stiper medium à 28 ß	D° "	714.28.
Stockar släpade på barmark 470 à 12 ß	"	100.—
Plankor 10 à 12 alns. långa 12 Tälfter à 5 Rß	"	60.—
Fern, Spik och Stål	"	50.—
Quarnstenar 1. Par	"	30.—
Kabel om 60. Famnar	"	100.—
	Rgs. Rß.	1232.12

Kalende öfver serskillde

på

Kienokoski 11/24 dels mantal Skattehemman

och

Bäckelund 3/4 dels mantal Skatte Nybygge

till deras odlande och häfd

nedlagde kostnader.

1813.

Ett Provisionelt Benings Hus med Justugu, kontor och redskaps Lider, i hvilket skuddnings jord till beredande af Saltbrötter år inkom	Rdr	30.—
Tre Stycken Saltbetter Lador, hvardera den ena är complett färdig, fylld med tjenlig jord som red för tillfället begynt, och öfven vintern till stall inrättad	"	225.—
Utsäd- och Skuddningskärl	"	20.—
Landtmätaren- igenom Storskiftet	"	75.—
" Syn på Landsbo odling och häfd	"	10.—
" Utstakning af parabella och rätvinkel linien för framtida åker, gärdesplats och Vägar	"	11.16
" Syn på Nybygget till erhållande af Frihet	"	5.32
Rättegången i afseende å Säkerhet och ägande rätt	"	50.—
Sufficient äng, upptagen ifrån mässlupen kärr, och medmyra diken och utfall förenade, till 12. Tunneland à 20 per kapptland	"	240.—
" Röjning 2 gångs tharfning, bränning, harfning å 10. Tunneland, sädning med 2 Tumnar samt slutlig harfning — Rdr 50.—		
Tillkommer Salen 32	"	82.—
Transporteras Rdr		769 ~

Transporterat Rdr		769.—
Gårdesgård omkring Tråsket 4000 famn à 1/2 Rdr	"	125.—
Liken 4000 famnar à 2 p	"	166.32
" 360 D° — à 8 p	"	60.—
En Tunna Säd med hörnings och sädnings kostnad på upptorrdt land	"	21.—
Rödjning 150 Dagsverken à 24 p	"	75.—
Flokbränning 20 D° — à 20 p	"	6.16
Näfver Tägt 40 D° — à 24 p	"	20.—
Ny åker 6. kappland — à 2 Rdr	"	16.—
Utfall ifrån Tråsket rämsatt	"	15.—
Bro däröfver (utfallet)	"	20.—
Grundens gräfning och Stenläggning till ett lämpligt 16 famnars Tvärsnitt 100 dagsv.		50.—
En Provisionel Kringsgård	"	10.—
Karror, sladar, ängs-åker och redskaper	"	100.—
Tvenne hästar	"	120.—
En Holländsk Dragare	"	100.—
En Holländsk Tjenst Tjur	"	100.—
Tvenne Holländska Kor	"	200.—
Sex Finska Kor	"	150.—
Sex Stallspanska Får, hvardera en Spring Gumse	"	18.—
	Rdr	2144.—

Calcule öfver Revenuen af Kiemoskoske Såg- och Mjöl-Quarn.

Denna Såg och Mjöl-Quarn ligger ifrån Christinas stad
platts om sommaren knappa 5 mil och om vintern: d
4. mil; Den är anlagd af den kände Byggmästaren
ström, hvilken hvarken sparat ägarens penningar ell
na egna insikter, för att, igenom ett i och för sig
tillräckligt högt fallen, alla ämne ifrån längre belägna
mande, kunna medelst ofvanfall sättas alla dess
rättningar i nöjaktig aktivitet och det med den ti
att denna aktivitet skulle blifva jemn och varaktig
sedt vatten tillgången är nästan ingen under de tre
varmaste sommar månaderne. Byggnaden, som ägnas
förvarade arbete, ganska snart blef färdig, kostade
ren 5r Tusende Riksdaler Banco; Sågningarkningen
ke desto mindre obrukbar under sommar månaderne
den genomskan i godt vatten, enligt Sågarines uppg
Stocker à 8. alnar på ett dygn; hvarefter den oftast i
dagar behöfde reparation: Mjöl verket åter medde
Såg i timmiars och gjorde tjenst vid mindre vattuf
Då denna inrättning naturligtvis icke kan sig
rättat Sågens med Bräckfall och Mjöl Quarn tillsvid
vanlig så kallad Squaltra samt istandsatt hvad sim
Tiden och Människo hand i 15 år tillfört skadadt och

3000. Hälften om Våhren och Hälften om Hösten sågade Stocke
Vid 6. Diam. 7. alnars Längd à 50. St. i dygnet lämnar till Transport 500
2. 10. 3. Planker, hvilka gälla i Christina
Stockarnes inkop à 2 Rd — Rdr 500
Capital i Sågen 1252. Rp — 6. proc. Rp 74 —.
Capital i Stocker 500. Rp — 6. proc — 30 —.
Såg- & Mjöl Quarns skatt — 60 —.
Tillbehörning Ställare à 1½ p och 4 Sågar
à ¾ p per stock — 145. 40 —
Årlig reparation — 50 —.
Bokhållarens Lön — 130 —.
Vid sågen kortar 500 Tallar Rdr 1009. 40 p.
Transport derifrån till [illegible]

Fem Karlar 5 Hebr. bröder
vid Sågen à 1½ Rd „ 750.
1000 5. Skrof och
Bakar à 40 p. — „ 833.

Rg. S. Rd 4565.

Mjöl Quarn ofvan
Inspred à 1 Rp om
dagen — 365.

Ekgo Beskrifning

1:o Kienokoski 1/24 del mantal Skatte hemman
Därunder äro 13. Tunneland åker
12 - Tunneland - Skyttelund
150. Åmars tö afkastning

2:o Hauki Lambi fräls. 50. Åmar do

3. Bäcklund 3/4 dels mantal Skatte Nybyggde, hvars
frihet med detta är till Ända böjer
den ej på inlämnad ansökning blifver
tagen.
Därunder äro: 6 Tunneland åker
10 Tunneland äng
I denna hörn äro utsädde på egendomen:
I vanlig åker — 6. Tunnor Råg
I Skyttelund på 10. Tunn. 2. do — do

Härvid bör anmärkas, att hela denna egen
är intecknad år 1810 för Cantzli Rådet Bl
Creditorers räkning, att en twist är a
hängig vid Hänsättelse om landbondens
Bäckelund vräkande och att en Tor
är af mig emot två Tunneland åker till
delig besittning emtagen emot 2. dagsv
i veckan med egen kost.

Blad

Vid sägen kosta 500 Tallter RR 1009. 40 p.

1814

Carlskrona d. 15. Febr. 1814. N:o 88.

Sällsk. d. 15. Maii 1815. § 8. Utdr. d.

Memorial.

Att uti Finland utspridda kunskaper om medlen till hushållningens förkofran, att upplysa den omtänksamma och uppmuntra den idoga medborgaren, och således bringa hela landet till nyttig verksamhet för gemensamt väl, utgjorde det hufvudkeliga ändamålet med inrättningen af det kejserliga Ekonomiska Hushållnings Sällskapet. Hoppet att kunna bidraga till detta vigtiga ändamål uppväckte hos Sällskapets Ledamöter i staden och på landet ett synnerligt nit, att med en ädel täflan inhemta och upptäckter, och sina berättelser derom jemte de deraf uppgjorda förslager till Sällskapets granskning inlämna, i den beramvärda afsigt, att det verkeligen nyttiga kunde, genom Sällskapets härvarande Styrelse blifva allmänneligen kungjordt. Sällskapet underlät icke heller, de första åren af sin Waraktighet, att af sådana välmenta bidrag göra något bruk, och hade en tid den stora förnöjelsen att allmänt anses svara emot sin bestämmelse. Det har väl ännu, alldrig upphört, att i något afseende bevisa sin välgörenhet mot landet. Alla årsberättelser vittna om uppmuntrande belöningar, dem idoga landtbrukare och näringsidkare fått af Sällskapet till godo njuta. De ifrån Kronen nådigst förlänte medel till vaccinationens och potatoes cultivérens befrämjande och frikostiga gåfvor af välmenande Patrioter hafva gifvit

Sällskapet sysselsättningar, hvarigenom det icke en gång kunna
deles upphöra att vara gagneligt. Men om ock Sällskapets för
lyckliga period blifvit afbruten, om inträffade omständigheter
lat hinder mot utöfningen af Sällskapets åtaganden, om
skapet i någon mon förlorat allmännhetens förtroende
sitt en gång förvärfvade anseende, så äro dock dessa olag
ter ännu icke obotlige. Öfvervunna svårigheter äro ofta förb
till en ny verksamhet, och det återupplifvade Sällskapets ande
med fördubblad styrka kunna framtränga till förut okända ö

Den obestridliga sanning, att Sällskapets lif består uti en
ten communication emellan Dess Ledamöter i staden och på
har icke undfallit det kejserliga Hushållnings Sällskapet. Till
nande och upprätthållande deraf hafva Dess i Åbo varande Ledam
ter, som utgöra Dess Själ, funnit sig ej kunna använda
gare medel, än att till sina frånvarande Medbröder flitigt
dela de upplysningar och nyttiga kunskaper, som de sjelfve
na inhemta och samla. Det har ock, tid efter annan, under
af årliga Redogörelser, Handlingar, Dagbok, Underrättelser
m. på trycket utgifvit åtskilliga skrifter, som dels utan
blifvit åt alla Ledamöter utdelte, dels för betalning kun
af hvar och en erhållas. Af dessa hafva endast de förstnämn
eller Redogörelserna, under de senare åren blifvit fortsatte
då Sällskapet en gång fattat det beslut, att hvarje qvartal utgi
och till alla Ledamöter, utan särskild betalning, utdela små
ten af underrättelser uti Hushållningen, och då gynnande
gar dertill, sedan den allmänna ställningen i Europa äfven
Bokhandelns förmon, tyckes vara lyckligen förändrad, (ej böra saknas) så
jag, att såsom till en för Sällskapets verkeliga anseende och
lighet högst angelägen sak, nu få yrka, att med dessa under
telser än framdeles måtte oafbrutit fortfaras.

Ifrån de, sedan längre tid, till kejserliga Hushållnings
skapet inkomna skrifter, som ännu obegagnade förvar
dess archiv, torde flere ämnen, som förtjena att allmänt
kände, kunna utletas. Sällskapets boksamling, som innehå
en vacker början till ett oeconomiskt Bibliothek af så väl
dre som större arbeten och oeconomiska journaler, kunde

i sitt nuvarande skick, gifva ämnen för flere hefton af underrättel
ser. Och för en framtid kan man med säkerhet på räkna ett större
förråd dertill, om Sällskapet nu, då tillfälle till utländska Böckers
införskrifning yppas, vill förskaffa sig de i senare tider utkom
na oeconomiska verk, och fortsättningar af journalerne. Ett stort
biträde till detta ändamål skulle Sällskapet ock ofelbart vinna
genom ett verksamt underhållande af de dels påbegynta, dels
endast påtänkta connexioner med andra oeconomiska Samhäl
len. Häribland förekommer den nyligen i Stockholm innrät
tade Landtbruks Academien att förtjena Sällskapets synnerliga
uppmärksamhet. I afseende hvarå jag endast får åberopa mig
kejserliga Hushållnings Sällskapets d. 15de sistledne December
vidtagna beslut, att öppna correspondance med detta samfund, af
hvars redan utgifne arbeten mycken nytta och upplysning för vårt
land kan erhållas.

Under betraktande af dessa omständigheter, som egentligen å
syfta en förnyad och fortfarande verkställighet af Sällskapets tillfö
rene fattade beslut, förekommer mig derjemte en annan utväg, som
kanske allrasäkrast skulle leda till det samma för hela landet gag
neliga ändamål: och som kunde vinnas, om Sällskapet ville ingå en
närmare förbindelse eller förening med det nyttiga samhälle
som under namn af Läse Sällskap här i staden varit inrättadt
hvars verksamhet i flere år upphört, men nu är på vägen att åter
upplifvas. Ett sådant förslag har redan förr, eller kort efter
Läse Sällskapets innrättning blifvit gjordt; och ehuruväl det ej forme
ligen blifvit antaget, har det dock till en del blifvit följdt. Uti sin
första början påräknade Läsesällskapet en årlig utgift i hus hyra
för sitt Bibliothek och för varma rum till sina sammanträden;
men hittils har det utan någon kostnad fått begagna sig af kejser
liga Hushållnings Sällskapets rum. Läsesällskapets fleste och
nästan alla medlemmar hafva tillika varit Ledamöter af Hus
hållnings Sällskapet. Tillgång till Hushållnings Sällskapets eget
Bibliothek har alldrig varit Läse Sällskapet förnekad, då under
läsetimmarna någon velat sig deraf begagna: och de senare
åren har Hushållnings Sällskapets Secretarare ensam haft
vården om Läse Sällskapets Bibliothek. Till fullkomlig förening

emellan båda Sällskapen hoppas jag altså ej annat
fördras, än att proposition derom ifrån Kejserliga Hus-
nings Sällskapet blifver gjord, då Läse Sällskapet, i mot
lit orubbodt begagnande af sitt eget och tillvunnen lika rätt
Hushållnings Sällskapets Bibliothek, ej lär finna betänkeli
tillerkänna Kejserliga Hushållnings Sällskapet ägande rätt
hela sitt bokförråd. Det blefve en väsendtelig förmon f
Sällskapet att genom Bibliothekernas sammanslående
fälda förökande få en större tillgång till läsbara j
och Kejserliga Finska Hushållnings Sällskapet skulle
komma i tillfälle att göra sina qvartals underrättel
ra interessenta, om Dit deruti meddelade utdr
allenast af oeconomiska ämnen, utan ock derjemte af
skapliga arbeten och all sådan litteratur som upp
ståndet, bildar smaken och pryder hvarje Medborgare

Läsesällskapets förnämsta afsigt har varit, att
en nyttig lecture för Stadsboer, som i detta ändamål
lats tvänne dagar i hvarje vecka. Det har ~~han~~ ock
sina Ledamöter att till låns hemtaga böcker, mot ovägen
bindelse, att vid hvarje sammanträde hålla ~~dem~~ Sällsk
handa†. Detta vilkor var nödvändigt så länge Sällskapets
ling ej var stor och hufvudsakeligen bestod uti nyss anskaffade
till hvilkas läsning och kännedom hvar Ledamot ägde lika
het. Men då Sällskapet erhåller disposition af ett större
råd, så tyckes någon limitation af nyssnämnde författning
olägenhet kunna göras i afseende på sådana äldre arbeten
redan ett helt år och derutöfver funnits hos Sällskapet.
emedan det å ena sidan vore för läse inrättningen nyttigt, att
ett större antal subscribenter och deltagare, och å den andra
landet förmonligt, att upplysningen blefve allmännare åfven
orterna utspridd, tager jag mig den friheten att hemställa
Kejserliga Hushållnings Sällskapet pröfvar det kädanefter
att tillåta Dess Ledamöter uti Landsorterna, mot lika afgift
Läse Sällskapets Ledamöter uti staden, få deltaga uti läse in
gen, och derigenom blifva berättigade, att till låns uttaga, och
det begagna sig af sådana böcker, som mänst ett år funn
Sällskapets sammanslagna Bibliothek. I händelse detta
vinner Kejserliga Hushållnings Sällskapets bifall, tyckas, till

† som ännu icke ~~funnits hos~~ tillhört Sällskapet i sex månader, och att ej föra någon bok utom åbo stad.

de af all olägenhet och fara för utlånta böcker följande förbehåll
blifva nödvändiga. 1º att hvar Ledamot som till låns erhåller
böcker, att i landsorten begagnas, bör för Sällskapets säkerhet, vid
bokens uttagande, såsom underpant hos Sällskapet nedsätta dess
dubbla värde i penningar; 2º att om boken vid återställan-
det finnes vara skadad eller försämrad, bör ersättning för ska-
dan af underpanten godtgöras och Sällskapets Cassa till godo
behållas: 3º att hvarje sålunda utlånt bok bör innom 3ne
månaders tid ofelbart blifva till Sällskapets Bibliothek åter-
ställd, vid vite af en Riksdaler Svenskt Banco nyntt för den
som återställandet innom denna tid försummar. Är försum-
melsen så stor, att boken innom 6 månader icke återkommit
så bör plikten derföre utgöra bokens halfva värde; om Säll-
skapet innom 9 månader icke återbekommit den utlånta boken,
så tyckes bokens fulla värde böra af underpanten afdragas då boken se-
dermera återställes, men skulle detta ej ske, innan ett helt år ifrån
utlåningens datum till ända lupit, så bör boken sedan anses såsom
förlorad, och Sällskapet foga anstalt om en ny boks anskaffande, då
öfverskottet af underpanten helt och hållit tillfaller Sällskapets
Cassa.

Till befrämjande af detta allmänt nyttiga företag tyckes ~~det~~ blif-
va nödigt, att en catalog öfver Sällskapets Bibliothek författas, tryckes
och jemte Hushållnings underrättelserna meddelas samteliga Leda-
möterne af Kejserliga Hushållnings Sällskapet, hvilka invi-
teras att deltaga uti Läsesällskapet. Härifrån böra likväl ic-
ke andre bildade Medborgare i Staten utaslutas, då de för Läse
- och Läne inrättningen betala den års afgift, som Sällskapet
för hvarje deltagare för godt finner att ~~stadga~~ bestämma. Och på det all-
möjelig fördel af Bibliotheket måtte kunna dragas, och nyttiga
kunskaper derifrån fort blifva utbredde, föreslår jag ytterligare
att sådane studerande, som visa sig äga särdeles hug för läs-
ning, måge utan afgift få deltaga uti Läse Sällskapets, mot
förbindelse att ifrån Böckerna uti oeconomien och andra vet-
tenskaper m.m. göra sådana utdrag som ~~kunde~~ förtjena att
införas uti Kejserliga Hushållnings Sällskapets underrät-
telser, och att de som dervid utmärka sig ganom flit och skick-
lighet blefve med Ahlmanska jettoner begåfvade.

Utom de medel som genom sammanskott af Läse Sällskapets Le-

dam̃öter erhållas, torde hädanefter åfven af Sällskapets om kr̃
vande fonder något mera än hittintills, till böckers upp̃köpande
anwändas. Den genom Sällskapets Ledamöters års afgifter tillkom
Enskilda Fonden, åfven som de Bilmarkska donations me
na utan något hinder till hvilket ändamål Sällskapet hel
anwändas. Men emedan tillgången i dessa båda fonder
medgifwa någon betydlig ny utgift, hvaremot en stor
re att på̃knas ifrån den Ahlmanska fonden, om dess me
kunde begagnas; så uppstår naturligen den fråga, hvarwid det
med afledne Assessoren Ahlmans yttersta wilja, och testamentar
fattning, att någon del af den inflytande räntan å hans donat
anwändes till nyttiga böckers inkop och läsning. Wid noga öfwer
af Testamentets föreskrift förefaller det mig, att ett sådant anw
icke allenast ej är stridigt emot Testators patriotiska afsigt,
det twärtom skulle blifwa det säkraste och kanske det enda
Kejserliga finska Hushållnings Sällskapet, såsom Exekutor
~~testamenti~~ kan widtaga, för att verkställa sitt åliggande.
mentet föreskrifver, att halfwa interesse summan af det bl
capitalet skall anwändas till understöd för sådana stör
till landets odling och landtbrukets förbättring, som jord
af egna medel ej kunna fullborda; och derjemte till upp
belöningar och hjelp för idoga arbetare och torftiga jordbru
wissa districter. Första steget till dessa företag består d
upplysningar och kunskaper derom meddelas den, som sj
kan bestatta: och därtill gifwes ingen säkrare utwäg, än att
nom läsning af pålitteliga beskrifningar för
ta. hwad på andra orter, der Landtbruket kommit
odling, blifwit uträttadt: det är att han får tillfälle
de på utrikes orter utgifna journaler och större eller mind
rörande Landthushållningen. Mig tyckes alltså, att Sällsk
för det närwarande, till uppfyllande af Testators wilja, p
sätt bättre kan handla, än om det utaf Ahlmanska
medlan anslår en betydande summa t. ex. 500 Rik
Banco årligen, till anskaffande af Böcker i nyssberör
nen för Läs- och Låne bibliothekat. Och då Assessor
man förnämligast, ehuru ingalunda någon del af finlan
wit utesluten ifrån njutande af hans wälgärningar, wille
wissa uti Testamentet nämnde orter af Björneborgs
tyckes äfwen Sällskapet wid Böckers utlånande böra
innewånarena i dessa orter någon rätt till företräde fö

andra Inwånare i Finland.

Slutligen anhåller jag, att få uppkasta några allmänna re
flexioner om direction för det nu föreslagna Läs Sällskapet.
I de Reglor, som ifrån Läse Sällskapets början blefwo lika
försök antagna, ehuru hittintill föga till efterlefnad, war det föresk
wid, att Styrelsen skulle handhafwas af twenne Direct̃rer, som ar
gen inom Sällskapet wallas och fyra Actuarier, som hwar sitt qua
tal hade närmaste inspektion med utlåningarna och answ
Bibliothekets wård. Men som den nu föreslagna föreningen med
keiserliga Hushållnings Sällskapet gör i fullbordan, så tyckes det
hädanefter blifwa lämpeligast, att Hushållnings Sällskapets Ex
tator̃ man hafwa werkställigheten af alt tillsyn öfwer Läse och Lån
curatorñingen om händer, och att Läse Sällskapets Ledamöter emell
sig årligen wälja att uttjena, som antingen förbereder eller ock fu
deligen afgör alla de ärender som röra dess föremål. De inflyt
tande subscriptions medlen kunde lika som all annan Hushåll
nings Sällskapet tillkommande inkomst af dess Skattmästare till
wederwisning upphäras; at om sorgen om utlåningarna af böcker
och Bibliothekets wård beständas af Hushållnings Sällskapets
Secreterare antingen ensam, i hwilket fall Honom någon
ne tillökning för detta särskilda består af Bibliothekets fon
borde bewilgas; eller, om hans öfriga göromål ej medgifwa d
na nya bestattning, med bitråde af en amanuensis, som d
före komme att njuta något arfwode.

Dessa nu projecterade tankar anhåller jag ödmjukt
att Kejserliga Hushållnings Sällskapet täcktes taga d
wervägande: och om efter Dess upplysta granskning det skul
finnas, att jag i ett eller annat ämne misstagit mig
så till förser jag mig dock den nådiga utlydning, att
uppsatt dock anses hafwa warit wälment.

Åbo d. 14 Februarii 1814

Johan Gallström

k. d. 23. Maji 1814. N° 191.
Ausk. d. 1. Juni fin.

Underrättelse

Om det Sätt, hvarpå Chineserne beredan Kao-lin och Pe-tun-te för tillverkning af äkten-Poselin.

Om Kinesernes sätt att använda Kao-lin och Pe-tun-tse, vid tillverkningen af äkta porslin ~~Äkta~~ Porslin.

Jag anser öfverflödigt att vidlyftigt beskrifva hvad Porslin är, emedan detta ännu är allmänt kändt; likaledes vore det onödigt att bevisa, det en ordenteligt inrättad Porslins Fabrik i de skulle kosta en hel guld-grufva, i synnerhet då med dess producter handel kan drifvas på utrikes orter; Jag wille blott nämna att man i alla Stater i Europa fredens lugn benådat sig om dylika Fabrikers inrättning. Uti Sachsen, uti Österrike, uti Frankrike, uti England uti Spanien, uti Swerige, uti Braunschweig jag tillnämnd lärt ~~fr~~ Tyskland har man vidlangt anstalter i detta afseende. Många hafva ock verkligen så lyckats deruti, att de ~~uti~~ i synnerhet i afseende (konstig utarbetande ~~uti~~ mig politur och målning nästan öfverträffa Kineserne och Japaneserne andra åter hafva gått så långt framgång, att deras äkta Porslin liknat blott oäkta Porslin eller glas (x). Likväl har ej en någon det bästa Porslinet uti den grad af fullkomlighet att det kunnat mäta sig med bästa grad af detta, hvilket hittills tillkommit endast det Kinesiska och Japanska Porslinet; ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ undantaget får jag derpå anföra några exempel.

Hvar och en som äger någon ~~[illegible]~~ kunskap i Chemie finner lätt, att ~~[illegible]~~ skillnad är den, att det Europeiska ~~det [illegible]~~ Porslinets beredning ~~[illegible]~~ sådana compositioner, som uti stånd att smälta till glas, då deremot uti ~~det Kin~~ Kinesiska Porslinet sådana ämnen ingå, hvilka uti den starkaste

(x) eller brändt ben, eller alabaster, eller af ~~[illegible]~~ tillsatt smälta af grönt glas.

aldrig ida lika wäzon förändring. Huden orsaken
man länga kånt ej anwändt; man swarade Bastian
äzta compositionen? – jåst denna fråga ån förr
besvarad; ty swarade denne man ock ingifvet lik
undvek ej flaskan, som detta dock blifvit anledning
anledd, allan spritaghtigt som mjölk, allan blåaghtigt, allan
bläddrigt o.s.v.; ej allen grund darjemte som det ock
gjort dåt fal, ock det ick stod aldrig anledning som
allan ålderdomen böjt sig. Ock denna anledning som
marit anledd ock ågrundad de flaskor swarade
Chinesene wanligen tillverkade sköra ängta flaskor. De
anledningen ock för misstänksame, nogräknige och förbaskade
i affarande på sina inrättningar, manufacturer och
sanden aldrig tillåtit wäzon ock basa sina flaskor
brider, allan det druckit anwända compositionen, den man
den ock ändamålen de samma; ej det wår derföre
ändamålet ock skaba skrifningen öfwer China
det motsatsa swarandan ej
den franza ock om det Chinesiska flaskor
Talk ej med Later de Halde
tadan fod de wanligaste ock pålitaligaste underrättelser
wunnen ägt om China, sorgen ingenting wunnat
det ädla flaskornt bestå ej kao-lin ock pe-tun-
åtnen ock fungt ingifvet swarande de
bestå. Ock de ofullständiga underrättelser
wunnen wäg sig, anda tid de den först upfunden
af Orleans, sedan wunnen en sjömannig wistan af
stra ock Castra staten, de ganska wanligen underför
ätter förmodad, som sig i detta affarande flera fort-

Swandrika kunnorna flaskor lade sorgen för
en fundtrigal ock lad 24 timmar förrätta den fordna
Kusta, blåsen ock sannt göblåsor med 2ne tistar.
Uti Saint Clow tillverkas flaskor, hvilket bestå af ön
ett grått jord från Garche(?) samt sand ock potaska, förmodar
ock wanligen salt ock gallat. Chantillon flaskornt tillverkt
af Citron färgad Margeljord från Lahaye(?), ock sand
ock från Auvergne, ock potaska, hvilka tu en blandning.
flaskor från Veisinet(?) bestående af Margel från Argen-
il, sand, potaska ock blyglätta, hvilka för att ernå
svarblåa. Uti Saxen tillverkade flaskornt böjde
det Chinesiska ock Japanaiska förblås och rödt. Medan
det Swanska flaskornt ock Ostindiska ock det Saxis-
ock dessa sjunkbara ock det Chinesiska ock Japanesiska;
ligant af Orleans enskilda blåsa sålade ock lemna
det af Chinesene tillverkade compositionen uti dessa
ligga tillstånd. Sedan förd jemnom jock den
vunda Räcaman genom de i China existerande Jes
ter förskrifvit bägge slags compositionerna Kao-lin
Je-tun-te; men då de sedan wore tillredde, swara
omöjligt ock ej
dessa lyckligaren swara Jemtigen af Orleans; ty
de bägge tillredningsämnen förderna de ifrån
sedan upprafwat, ock blåsa sålade; tillfälla ock
en anstalta förfäl. Den bavarska Hettard(?) Lebrun af
ingå Vetenskaps Academien i Paris anbefalde dessa uti
tigad Laboratorium. Uti ock fall, fallet; Academien
13 October 1765, ock denna förklarade wara sig
tadt balsam för allmänt gatan; ock denna fall jem

Sjön [illegible] tör en del bagage
to det jung Ulrika [illegible] några upplysningar
[illegible] af Doctor den [illegible] uti Paris. Sjön
tord forsöt lyckad aftn anstaw, och af de intallna
rad tillvaradda Jan i Saandvika och äfven så upp
aftast Josslin som det Chinesiska. Uti Jarligan fäl
kamma bäde Kao-lin och Petuntse-te uppdrag Jan
Hellard at undersöka om icke dessa ämnen finn
funnas uppan uti Saandvika; och kunna undersök
upfatt så tydligt att uti Manufakturerna längt från
samt Kao-lin, fullkomligt lik den Chinesiska. Den
na sina blef den funnen uppan uti Saandvik(?) och
flera ställen kring Alingsås. Tillvaratog Jan uti Lidköp
pant af upp Chevalier Geijerstam ungen, och uti vår
Bretagne många Haraie(?) Kao-lin funnit i lik
mängd som annorstädes. Herr Hellard forsökte
ätan att flera ställen i Saandvika trots dess
på detta ämne. — Jag anser [illegible] att [illegible]
tillfälle att uppsöka
[illegible] Jemväl den Chinesiska, Kao-lin, och [illegible] den
ätan i Saandvika funnna Kao-lin bättre.

Kao-lin är en ganska fin[illegible] jordart, sedan
många gånger tillförlit tvättad och renad från sand
de ämnen. Uti sitt naturliga tillstånd, är innan
mäld tillsatt tvättad, [illegible] den alltid hård och klar
Pilsen och [illegible] en fin kristallisk sand. Jem
förutom nogsam tvättning kan Kao-lin renas
från det sednare ämnet, men [illegible] från det förra
allt [illegible] tillvaratagning, och [illegible]
Kao-lin finnes så väl i Skåne som Småland att san
sorgfällig lagen [illegible] ämnen finnes an

Jordarter, med den redan omnämnda ganska fina jordarten finnes blandad med den äkta Kao-lin, i Gullhaus Sandelja förvarade jordarten bör noga skiljas från den äkta. Jemväl anmärker ganska visligen nödvändigt att man i detta fall får varsam akt för så förvärdlig med Kao-lin, att den ej bättre med denna nämnda jordart, något af den äkta finare Kao-lin tillsammans med med den redan omnämnda, [illegible] med fullkomligen öfverensstämmande med den finare jordarten; isynnerhet förekommer Herr Hellard, med [illegible] förvarade jordart, något blandad med Kao-lin [illegible] med den tjenligaste [illegible] tillförlitlighet. Jemväl Kao-lin med renad från mellan förekommande jordarter bör med alldeles samt noggrann tvätt [illegible] åtta gånger, innan [illegible] den användes, och [illegible] förenämnda [illegible] Jemväl den äkta finare Kao-lin, [illegible] den Chinesiska och Japanska, äfven [illegible] kan [illegible] och man under detta namn [illegible]

mig flera slags jord, som i sjelfva werket ej war
annat än ask och salt ~~[illegible]~~ (guld) leror från Moskow
den man nyttjat ~~till~~ förfärdigande af Tobaks-pipor
Då jag fått mig ingifvet att i ordning ställa
warande Kejserl. Wettenskaps Academiens mineralie-kabinett
wett, hwar jag under det jag härmed warit sysselsatt
funnit Jordarter från Siberien, hwilka med det
Chinesiska och Franska Kao-lin haft så mycken likhet
som det ena liknat med det andra. Uti ofwannämnd
Kabinett finnes sådan jord i tillräcklig myckenhet
~~[illegible]~~ försök anställande, men då jag i anseende till
orsaker ej ~~kunnat~~ fått tillstånd att taga något deraf
kan jag ej heller yttra mig om den nytta
nedförande och användande skulle tillskynda Ryska
Riket att uti eget land finna lika så god Kao-lin
som hos wåra grannar Chineserne. — Jag will
säga något om Pe-tun-te.

Pe-tun-te är en slags sten, hwarande till dess
~~afslår att mot stål~~ kunna förorsaka att tin glas. [illegible]
afslår (att) ~~[illegible]~~ mot stål, och ~~[illegible]~~ (frambringar röda gnistor och [illegible]) skickas af [illegible]
~~[illegible]~~ gnidas med hwarandra, och lätta derwid slam
af brändt swafwel. Den upplöses icke af syror, och till
gränsdtog. Medan skarillat [illegible] att bäst lika
finnas deruti rödaktiga och grönaktiga fläckar. Deß
äro ganska fina och täta, hwaraf den ock äger betydlig
hårdhet och fasthet, och ehuru den äger likhet med [illegible]
skiljer den sig likwäl derifrån genom sina fina [illegible]
och [illegible] derutj består beskrifningen öfwer [illegible]

-te i allmänhet. Det bör anmärkas att Chineserne nyttja
uti sina Fabriker endast ett slags Kao-lin, men deremot
flera sorter Pe-tun-te; men uti Frankrike fort Porslins fa-
briker endast en sort Pe-tun-te. Doctor du Fay berättar ~~[illegible]~~
att bland ~~de~~ flera sorter af Pe-tun-te hwilka
blifwit skickade från China, har han funnit ~~den~~ några
mycket liknat [illegible]; andra åter ~~[illegible]~~ haft
likhet med qwartz, och ännu andra hwilka liknat fin
sand. Uti min ~~lilla~~ (egen) samling har jag en slags sten
hwilken nära liknar swart flinta, och nyttjas i China
ställe för Pe-tun-te. Naturligen består allt deruti, att
denna Pe-tun-te är af en glasaktig stenart, ~~kan det lik~~
det likwäl ganska swårt. Doctor du Fay förmodar, och
ganska grundadt, att af olika arter Pe-tun-te blir äf-
wen olika Porslin. Hwarom ~~kunna~~ är ej bekant med den
skillnad kännare göra mellan (äldre) ~~gammalt~~ och nyare
Porslin, samt att de mycket dyrare betala det förra än
det sednare. Törhända skulle äfwen i anseende på fund-
en några behagliga förändringar kunna åstadkommas.
[illegible] enhällt afleden Hertigen af Orleans (en slags röd- (från China)
aktig Pe-tun-te; ~~[illegible]~~ och då denna blef blandad med Kao-
lin gaf den ett skönt Cafferguet Porslin. Pe-, ännu icke bränd
-tun-te stötes uti mortel tills att (yttersta) ~~[illegible]~~ fint pulwer
sålunda genast genom ett fint flor. Derefter males detta
pulwer ännu till den möjligaste grad af finhet uti randsten
uti inrättade qwarnar, och pågjuter under malningen till-
räckligt watten. Jag är fullkomligen öfwertygad att
[illegible] kunde nyttjas de qwarnar jag föreslagit uti

beskrifning om Kobolt. Sålunda malad Pe-tun-te bör först
röras i kar med fullkomligen rent watten, och sålunda
man derwid bibehåller endast de finaste partiklarne
Det är anmärkningswärdt att ehuru Pe-tun-te genom
denna malning och sköljning erhåller en hög grad
af hwithet, behöfwa dem ändå blott några dygn uti watten
för att erhålla mörk färg och widrig lukt. Den bör
förr ~~[illegible]~~ så snart den samma satt sig, genom
upptagas ur wattnet och torkas; hwarigenom den
erhåller likhet med det finaste og renaste mjöl.

~~Sålunda~~ Sedan wi nu således [illegible] bör förhållas
begge slagens Postlins ~~jord~~ ämnen. Men jag bör ännu besvara
den frågan om ännu icke ~~[illegible]~~ wårt ämne
finnes Pe-tun-te. Sedan ännu förr hwar jag funnit
att Chineserne ifrån [illegible] Pe-tun-te betjena sig af
en slags fin sand, Alabaster och en slags flinta; om
wi således begynna undersöka ~~[illegible]~~ sand-
kornet og Flintarterna skola wi bland dem finnas
en sådan som ~~[illegible]~~ i detta ändamål kunna
gagnas. Skulle wi nu åstadkomma uti att wilja gå
en sådan Pe-tun-te som skulle wara den Chine-
sisk eller Fransk fullkomligt lika, så kan hwar
Pe ännu derhi gifwa ett anmärkning. Uti det bref
mig jag ännu förr omtalat, säger han: "Jag påminner
"mig, att jag i nejden af Novgorod Severskoi
"Ukraine ~~[illegible]~~ på fyra wersts afstånd från staden (*)
"berg som woro Pe-tun-te fullkomligt lika. Om jag

(*) ifrån detta skulle hämtas mi lera för Postlins-fab-
[illegible]

[illegible] mig, war man i begrepp att deruti hugga
[illegible] men afstod från detta arbete iansende till
en möda och kostnad [illegible] förorsakade. — Genom
Resultatet undersökning af wår natural historie upplös-
es denna gåta.

Sedan sålunda beredda Postlins ämnen, kao-lin och
Pe-tun-te nyttjas uti China och Frankrike uti flere-
faldig proportion. Det tillagas på en [illegible], lik den som
[illegible] af [illegible] ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] tillfwara till förfärdigningen. De begjutas
med tillräckligt mycket rent watten, och malas sedan
[illegible] tillsammans, hwaraf uppkommer den för-
träffligaste och bäst blandade Alla-Postlins compositions,
hwilken sedermera upptagas och torkas.

Då jag föresagt mig att ~~[illegible]~~ beskrifwa endast
Chinesiska Kao-lin och Pe-tun-te och deras beredning,
bör jag icke länge uppehålla mig wid skrifwa
[illegible] tillwerkning; utan jag will endast nämna
[illegible] fordras stort och forthwarande eld till som i glas-
[illegible]. Herr ~~Hettard~~ gjorde ~~[illegible]~~ försök en liten
[illegible] bägare, men war nödsakad att 24 tim-
mar hålla den uti så kallad reverberer ugnar, under
beständig påblåsning med twenne bälgar och bestän-
dig [illegible] af kol. Större kärl fordra, enligt Hr de Tes
[illegible] gifwa uppgift, att 60 timmar ulhållande för en
[illegible] eld. Sådan wanliga fyr-stad och former skulle
[illegible] af en sådan hetta, hwar man i Frankrike be-
[illegible] hwarje skifwa med en blandning af Kao-
lin och Pe-tun-te, och att förfärdiga former af [illegible]

Det mest anmärkningsvärda är det att de finaste och
mest hacker af sådant Postlin icke lider någon förän-
dring uti den aldrastarkaste hetta. Herr Guettard uti sitt
uppgifwar att på en wäsa af 1½ fots höjd och derefter
proportionerad bredd och tjocklek befinnes en blomgrenstra
genska fina och klena stenglar och blad af Postlin, samt
att denna blomgrenst ehuru uthalt för den ~~[illegible]~~ starkaste
hetta på intet sätt ~~[illegible]~~ böjdes eller eljest förän-
drades. Då således Postlin kan ~~[illegible]~~ så fint arbetas
och polaras, då det är starkare än wanligt glas och icke
smart fördunklas, hvar man anledning att fram-
den fråga: om icke Postlin af allra färger skulle kunna ~~[illegible]~~
tillwärkas, och nyttjas i stället för glas till Mosaik arbe-

Lemow.
Chemiæ Professor

In fidem versionis
Christian Schevius

Wälteligen wara afskrifwit från Труды Санктпе-
бургскаго Экономическаго Общества intygar
Carl Ramsay.

Ж. д. 22. Maji 1814. № 190.
Susp. d. 1. Juni fin

Увѣдомленіе

о употребленіи Китайцами въ изготовленіи настоящаго фарфора Као-линѣ и Пе-тунъ-Тей.

О употребленіи Китайцами въ изготовленіи настоящаго фарфора Као-линь и Пе-тунъ-Тень.

Излишнимъ почитаю изъяснять пространно, что есть фарфоръ, будучи объ ономъ гораздо извѣстны; также былобъ излишнимъ доказывать, чтобъ единожды порядочно заведенный фарфоровой заводъ не стоилъ настоящей золотой руды, особливо когда онымъ внѣшнюю торговлю производить можно; и такъ намѣренъ я сказать токмо то, что уже издавна во всѣхъ Европейскихъ областяхъ приложено стараніе о заведеніи таковыхъ заводовъ. въ Саксоніи

въ Австріи, во Франціи, въ Англіи
Испаніи, во Швеціи, въ Брауншвейгѣ
и въ самой Россіи сдѣланы въ томъ
реніи учрежденія, даже иные изъ они
и въ самомъ дѣлѣ, особливоже въ разу
ніи искусной выдѣлки, пусировки и
писи столь преуспѣли, что Китайцовъ
Японцовъ многимъ превосходятъ. Дру
же во все не удалось, и фарфоръ ихъ
дилъ или единственно на фаянсъ, или
жесткое свинцовое стекло(*). Со всѣмъ
не доходилъ и лучшей фарфоръ никогда
того, чтобъ вышней градусъ огненнаго
снести могъ, какъ то по нынѣ токмо
Китайскому и Японскому фарфору
ственно; о примѣрахъ которыхъ мы
ниже сего упомянемъ. Ошибка она

(*) или на зжепую кость, алебастръ и тому
добное смѣшенное зеленое стекло.

состоитъ, какъ то всякъ въ Химіи хотя
нѣсколько упражняющійся легко усмотрѣть
можетъ, въ томъ, что въ изготовленіи фар-
фора такіе составы употребляются, кои
въ жестокомъ огнѣ на подобіе стекла въ плав-
ку идутъ; напротивъ же чего Китайской
и Японской и въ жесточайшемъ огнѣ непре-
мѣннымъ остается, будучи составленъ изъ
сносящихъ жесточайшей жаръ вещей. Та-
кія то основанія давно уже усмотрѣны; но
въ чемъ же состоятъ настоящіе составы?
Въ семъ то состоялъ конечно труднѣйшій во-
просъ; потому, что за которое бы ни взяться,
то былъ бы изготовленный изъ онаго фарфоръ
или стеклянистъ, или бѣловатъ какъ мо-
локо, или же синеватъ и пузыреватъ и прочее:
всѣ же имѣли тотъ порокъ, что въ продол-
жающемся жестокомъ огнѣ или вовсе

растоплялись, или покрайнѣй мѣрѣ ко-
робились; и такъ приложено стараніе о
полученіи точнѣйшаго извѣстія о изготов-
леніи въ Китаѣ фарфора. Сей народъ буду-
чи и безъ того сумнителенъ, корыстолюбивъ
и завидливъ въ своихъ художествахъ, мани-
фактурахъ и торговлѣ, не дозволялъ ни ко-
му смотрѣть ни заводовъ своихъ, ниже
употребляемыхъ на оныхъ составовъ, тѣмъ
меньше же испытывать оныя; и такъ не
мало не удивительно, когда въ описаніяхъ
путешествій Китайскихъ, столь много про-
тиворѣчущія и часто вовсе вздорныя увѣдом-
ленія о изготовленіи фарфора находятся.
Пателъ дю Галде самъ, которому мы, за имѣ-
ющіяся нами точнѣйшія о Китаѣ извѣс-
тія благодарить имѣемъ, ни о чемъ Дру-
гомъ насъ не увѣдомляетъ, какъ что фар-
форъ изъ Као-лина и Пе-тунъ Теа

состоитъ, не давъ намъ знать, въ чемъ
оныя два состава состоятъ. Въ такомъ
то состояніи остались оныя дѣла до тѣхъ
поръ, пока послѣднему скончавшемуся Герцогу
Орлеанскому особливому любителю художествъ
и наукъ угодно было разсмотрѣть оныя дѣла
точнѣе; и такъ испытывалъ онъ изготов-
ленной во Франціи по то время разныхъ ро-
довъ фарфоръ, вложа оный въ плавильный
горшокъ, дабы узнать что съ нимъ сдѣла-
ется, находясь 24 часа сряду въ жесточай-
шемъ огнѣ, и будучи двумя мѣхами разду-
ваемъ. Приуготовляемый въ Сентъ Клуѣ, въ
нѣкоторой бѣлой изъ Гарша, землѣ, въ пескѣ
и поташѣ состоящей, преобразился почти
вовсе. Фарфоръ же изъ Шантилья, дѣлаемой
изъ цитроннаго цвѣта Мергелевой земли изъ
Люцаржа, въ бѣломъ Омонскомъ пескѣ и въ
поташѣ состоящей, стопился въ одинъ комъ.

фарфоръ изъ Вейнсанна, приготовляемой
изъ Аржантейльскаго Мергеля, песка, поттаго
и изъ свинцоваго пепла, такъ растопился, что
ни чего не осталось; Саксонской скоробился Ки-
тайской же и Японской остались невредными.
Словомъ сказать; употребляемые во Французс-
комъ фарфорѣ составы легче въ плавку шли,
нежели Саксонскіе, Саксонскіе же мягче Ки-
тайскаго и Японскаго; и такъ желаніе по-
мянутаго Герцога Орлеанскаго было спознать
употребляемые Китайцами составы въ на-
туральномъ ихъ состояніи. Еще до него вы-
писалъ себѣ славной Реомюръ чрезъ находя-
щихся въ Китаѣ Езуитовъ обоихъ родовъ, то
есть Као-линъ и Пе Тунъ-Те, однако будучи
оныя уже пріуготовлены, съ наружности на-
туральнаго ихъ вида спознать нельзя было.
Герцогъ Орлеанской былъ счастливѣе, полу-
чивъ оба рода, какъ оныя изъ земли выкопаны,
чрезъ что находился въ состояніи сдѣлать
оными опыты, и славный Господинъ Геттардъ

членъ Королевской Академіи Наукъ въ Парижѣ,
трудился въ томъ въ Лабораторіи Герцога.
Сей славный мужъ читанною въ помянутой
Академіи 13 числа Октября мѣсяца 1765 года
рѣчью публикѣ о семъ важномъ открытіи
сообщилъ, изъ чего и мною нѣкоторая часть
взята, воспользовавшись притомъ получен-
ными частію отъ находящагося въ Парижѣ
Господина Доктора дю-Фея письменными увѣ-
домленіями. Опыты Господина Геттарда
удались по желанію его, и онъ изготовилъ во
Франціи изъ полученныхъ составовъ столь же
хорошей и огонь противу Китайскаго снося-
щей фарфоръ; Герцогъ же спознавъ чрезъ то,
какъ Као-линъ, такъ и Пе-тунъ-те, поручилъ
Господину Геттарду стараться сыскивать
въ разныхъ мѣстахъ Франціи, не найдется ли
иногда оныхъ и тамо, которой былъ столь
счастливъ, что у Мопертюи не подалеку

Алансона нашелъ онъ Као-линъ, совсемъ на Китайской схожій. Потомъ найденъ имъ оный у Шовиньа и въ разныхъ около Алансона уѣздахъ. Въ Лимижѣ найдено также, равномѣрно какъ и въ мастностяхъ Шевальеа Серентона въ нижней Бретаньи близъ Гараіа въ столь же великомъ множествѣ какъ и въ прочихъ мѣстахъ. Чистоупомянутый Господинъ Геттардъ увѣряетъ при томъ, что и еще въ разныхъ Франціи мѣстахъ оной находится. Мнѣ кажется здѣсь способнѣйшимъ быть случаемъ къ изъясненію, въ чемъ именно Као-линъ Китайской, и сходствующей съ онымъ Французской состоитъ.

Као-линъ есть весьма мелкая бѣлая мелкая земля, будучи нѣсколько разъ промываемая и отъ всѣхъ не свойственныхъ вещей освобожденная. Въ натуральномъ своемъ состояніи и не будучи еще вымыта, имѣетъ оная завсегда на подобіе серебра тальковыя частицы

и весьма мѣлкой на хрусталь похожій песокъ. Частымъ и прилежнымъ вымываніемъ котораго, отъ послѣдняго очищена быть можетъ, первыхъ же и выполаскиваніемъ избавиться не льзя. Къ-счастію не мѣшаютъ они фарфору. Као-линъ находится какъ въ Китаѣ такъ и во Франціи въ особливыхъ горизонтальныхъ (: равныхъ :) земли положеніяхъ, сверьхъ которыхъ обыкновенно тому подобной красной и желтоватой Као-линъ находится. Иногда бываетъ также, что и красная и желтоватая земля съ настоящимъ Као-линомъ смѣшана, въ которомъ случаѣ должно такую пеструю землю отъ бѣлой прилежно отдѣлять. Господинъ Геттардъ упоминаетъ весьма разумно, что въ такомъ случаѣ не надобно съ Као-линомъ поступать чрезъ мѣру скупо, но лутче оставлять нѣсколько и самаго бѣлаго Као-лина съ красной и желтоватой землею,

дабы точно удостовѣриться, что бѣлая земля чиста, особливо же увѣряетъ Господинъ Тенгардъ, что такая красная и желтая земля съ Као-линомъ нѣсколько смѣшанная къ Кашулямъ и Фурмамъ для выжиганія фарфора не способнѣйша. Оной отъ всякой другой земли отмщенной Као-линъ должно съ самою чистою водою надлежаще и болѣе 6 или 8 разъ вымывать, или по обыкновенному нарѣчію выполаскивать. Что для того дѣлается, дабы частію вышепомянутыя песчаныя частицы, частію же и покрайнѣй мѣрѣ большую часть на серебро похожихъ частицъ отъ онаго отдѣлить. Водою нѣжно смытой землѣ должно дать время осѣсться, отвѣдывать на зубахъ, не хрустятъ ли оная еще, въ которомъ случаѣ должно продолжать часто выполаскиваніемъ, здѣлавшись же на подобіе самой мѣлкой муки оной къ дальнему употребленію хорошо

приготовленъ. Теперь же станутъ меня вопрошать: Какая же намъ отъ Као-лина, или лучше сказать отъ фарфоровой земли польза; да имѣемъ ли мы оную и въ Россійской Имперіи? на что я съ нѣкоторою надеждою сказать могу, что оной здѣсь можетъ быть болѣе нежели съ какомъ либо другомъ мѣстѣ находится. На здѣшнемъ фарфоровомъ заводѣ видѣлъ я разныхъ родовъ землю на Китайской и Японской Као-линъ весьма похожую, хотя я утаить не могу, что мнѣ подъ симъ имянемъ разные роды земли, въ самомъ же дѣлѣ не иное что, какъ хорошая Московская бѣлая и тучная употребляемая на курительныя трубки глина, показаны.

Будучи мнѣ поручено привесть находящейся въ здѣшней Императорской Академіи Наукъ Минеральной Кабинетъ въ порядокъ, нашелъ я Сибирскія земли, съ Китайскимъ и Французскимъ

Као-линомъ столь схожія, какъ одно яйцо съ другимъ. Въ помянутомъ кабинетѣ находится оной для учиненія нѣкоторыхъ небольшихъ испытаній достаточно; по разнымъ же причинамъ не могъ я оной получить, и такъ принужденъ былъ оставить помышленіе о учиненіи въ такомъ случаѣ въ пользу Государства испытаній. Довольно того, что и здѣсь въ Государствѣ завсегда столь же хорошей Као-линъ какъ и у сосѣдовъ нашихъ Китайцовъ сыскать можно. Теперь же стану я говорить о Пе-тунъ-теѣ.

Пе-тунъ-те есть нѣкоторой родъ камня принадлежащаго къ числу преображающагося въ стекло. Оной высѣкаетъ на стали огонь, и естьли два камня вмѣстѣ тереть, то происходятъ красныя искры и пахнутъ сильно горючею сѣрою. Въ кислотѣ оной не расходится, цвѣтомъ же сѣроватъ.

Иногда (: что однако худымъ признакомъ служитъ :) находятся разныя красноватыя и зеленоватыя пятна. Зерна онаго весьма мѣлки и чисты, отъ чего онъ очень твердъ и крѣпокъ, и хотя похожъ на печаный камень, однако отличается отъ онаго мѣлкимъ и нѣжнымъ зерномъ своимъ и твердостію. Въ семъ то состоитъ генеральное описаніе Петунъ-теа. Должно же знать, что Китайцы въ заводахъ своихъ токмо одинъ родъ Као-лина употребляютъ, Пе-тунъ-теа же берутъ къ тому разныхъ родовъ, однако въ каждомъ сортѣ фарфора токмо одинъ родъ. Господинъ Докторъ Дю-фе, увѣдомляетъ между прочимъ, что между присланными къ нему изъ Китая родами Пе-тунъ-теа, нашелъ онъ также на Флусъ-Шпатъ весьма похожія. Иныя походили

весьма на Кварцъ, другія же на мѣлкой
песокъ. Въ небольшемъ собраніи своемъ
имѣю я самъ родъ камня, на черной
кремень весьма схожей, и которой въ Ки-
тай вмѣсто Пе-Тунъ-Теа употребля-
ютъ. Наконецъ состоитъ все единствен-
но въ томъ, чтобъ Пе-Тунъ-Те хотя и
стекляннаго былъ роду, однакобъ не
легко плавился. Господинъ Д. Дю Фе
поставляетъ и то основательно, что
отъ такихъ разныхъ родовъ Пе-Тунъ-
Теа происходятъ и разныя фарфоры;
кому жъ не извѣстно, что знатоки ни
нѣ разноту между старымъ и новымъ
фарфорамъ дѣлаютъ, плоть за первой
гораздо дороже, нежели за послѣдній;
да и въ разсужденіи цвѣтовъ фарфоры
произошли бы можетъ быть всякія

хорошія тенистыя цвѣты. Такимъ то
образомъ получилъ покойной Герцогъ Орле-
анской родъ красноватаго Пе-Тунъ-Теа изъ
Китая. Будучи же съ Као-Линомъ надле-
жаще смѣшанъ, составлялъ красивой тѣ-
леснаго цвѣту фарфоръ. Чистой Пе-Тунъ-
Те, еще не зженой, толкутъ въ шоти въ
самой мѣлкой порошокъ, просѣивая оный
потомъ сквозь тонкой флеръ. Послѣ чего
мѣлютъ оный порошокъ въ наросно
къ тому пріуготовленной мѣльницѣ, при-
ливая къ тому довольно воды, сколь
мѣлко возможно. Я твердо увѣренъ, что
къ сему употребить бы можно представ-
ленную мною въ описаніи моемъ о
Кобольдѣ мѣльницу. Потомъ должно та-
кой молотой Пе-Тунъ-Те весьма чаще

полоскать самою чистою водою, собирая только самыя мѣлкія и нѣжныя частицы. Примѣчанія достойно, что Пе-Тунъ-те дѣлаясь чрезъ такое толченіе и полосканіе столь бѣлымъ, совсемъ тѣмъ находясь нѣсколько сутокъ въ водѣ, дурной получаетъ запахъ и темной цвѣтъ; и такъ сколь скоро оный осѣлся, должно его вынувъ изъ воды сушить, чрезъ что дѣлается порошокъ на подобіе самой мѣлкой и чистой муки. Такимъ то образомъ оба состава фарфора къ работѣ пріуготовлены; но мнѣ спросятъ: имѣемъ ли и мы въ здѣшнемъ Государствѣ Пе-тунъ-те? Уже выше сего упомянуто мною, что Китайцы вмѣсто настоящаго такъ называемаго Пе-тунъ-теа, употребляютъ

также нѣкоторой мѣлкой песокъ, Флуръ Шпатъ и родъ кремней; и такъ станемъ мы разсматривать роды песка, кремней и Флуръ-Шпата, и мы найдемъ между оными конечно такіе роды, кои къ такому дѣлу употребить можно. Когда же бы столь упорны были, и требовали бы Пе-Тунъ-теа на Китайской и Французской вовсе похожей, то можетъ намъ частоупомянутый Господинъ Дю-фе хорошей къ тому подать способъ. Въ полученномъ мною отъ него письмѣ говоритъ онъ: „мнѣ помниться, что около(*) „Новагородка Сѣверскаго въ Украйнѣ видѣлъ „я недалѣе 3 или 4 верстъ отъ города горы „на Пе-Тунъ-теа во все похожія. Естьли

(*) Изъ сего мѣста берется нынѣ глина для дѣланія фарфора на заводъ фарфоровой состоящій въ Сѣвскѣ.

„не ошибаюсь, то намѣрены были тѣ-
„дѣлать изъ нихъ жернова, но такую
„работу отмѣнили, которая въ разсуж-
„деніи большей твердости трудна и мно-
„значуща". Трудолюбивымъ испытаніемъ
нашей натуральной Исторіи и такая
загадка откроется.

Сихъ такимъ образомъ пріуготов-
ленныхъ составовъ, а именно Као-линъ
и Пе-тунъ-тея, употребляютъ въ Китаѣ
и во Франціи разныя части, всыпая
оныя въ мѣльницу похожую на употреб-
ляемую золотыхъ дѣлъ мастерами
въ пріуготовленіи ртути съ серебромъ
на посеребреніе. Обмачиваютъ оныя
довольнымъ числомъ воды, и перетирая
потомъ немалое время вмѣстѣ, да-
лается изъ онаго лутчей и совершенной

хорошо смѣшанной фарфоровой со-
ставъ, которой потомъ обработы-
вается и высушается.

Вознамѣрясь токмо объяснить
Китайской Као-линъ и Пе-тунъ-те,
и употребленіе оныхъ, не почто мнѣ
мѣдлительно останавливаться въ такъ
называемомъ изготовленіи существен-
наго фарфора, а объявлю я только,
что къ такому роду смѣшенія силь-
ной и продолжающейся огонь и на
подобіе плавильной стеклянной печи
потребенъ. Господинъ Геттардъ здѣлалъ
съ начала на пробу маленькую и весьма
тоненькую стопочку, однако принуж-
денъ былъ держать оную 24 часа въ
такъ называемой Реверберирной печи
подъ непрестаннымъ раздуваніемъ двухъ

мѣховъ съ прибавленіемъ раскаленныхъ
угольевъ. Большіе сосуды требовали по
сообщенному мнѣ Господиномъ Д. Дю-
Феомъ увѣдомленію 60 часовъ онаго огня,
и какъ обыкновенныя печи и фурмы отъ
такого огня растапливались, то здѣ-
лано во Франціи такое учрежденіе, чтобъ
печи изъ пріуготовленной изъ Као-Лина
и Пе-Тунъ-Тса смѣси вымазать и
фурмы изъ того же состава готовить.
Всего примѣчанія достойнѣе при семъ
дѣлѣ то, что наитончайшія вещи
сего рода фарфора въ жесточайшемъ огнѣ
не покоробятся, какъ о томъ Господинъ
Еттардъ въ вышепомянутомъ письмѣ
своемъ между прочимъ объ опытѣ
большой вазы вышиною въ $1\frac{1}{2}$ фута
и по пропорціи широкой и толстой

упоминаетъ, что находясь въ оной букетъ
со цвѣтами изъ фарфора изготовленными
съ весьма тонкими стебелями и листьями,
со всѣмъ тѣмъ жестокой жаръ наравнѣ съ
большею вазою не покоробившись выдержалъ.
А какъ фарфоръ столь мѣлко вырабатывать
и полировать можно, и оной твер-
же простаго стекла, и не столь скоро пус-
кнетъ, то спрашивается: не льзялись бы-
ло изготовить фарфоръ всѣхъ колеровъ,
и употребить оной вмѣсто стекла на мо-
заическую работу?

Профессоръ Химіи Леманъ.
перевелъ Христіанъ Шевіусъ.

Вѣрно: Карлъ Рамсе

Ank. d. 30 Jun. 1814. № 227. 303.
Sällsk. d. 1 Julii
Anrade. Ulsk. d. 14 Julii: Sällsk. d. 15. fin.

Милостивые Государи мои,

Не скрылось отъ попечительной прозорливости вашей, что когда, по сдѣланнымъ замѣчаніямъ, вся область Финляндская, въ теченіе каждыхъ пяти лѣтъ, два года страждетъ отъ періодическихъ, такъ сказать, неурожаевъ, сіе зло наичувствительнѣйше угнетаетъ въ то время жителей Улеоборгской Губерніи и Сѣверной части Вазской, кои подвержены оному особенно и двоякимъ образомъ: какъ по худой почвѣ земли своей, такъ и по суровости климата. И вы, Милостивые Государи мои, разсуждая весьма благоразумно, что въ семъ краю хлѣбопашество не должно быть единственнымъ промысломъ и упражненіемъ поселянъ, предложили отъ Общества своего на разрѣшеніе публики задачу: какіе промыслы, кромѣ хлѣбопашества, должно поощрять въ сихъ Губерніяхъ? —

Финляндскому Экономическому Обществу.

Но сей вопросъ остался безъ отвѣта. И
же возможно было его рѣшить? Тѣ
созерцательнымъ умамъ, которые въ
столь отдаленномъ краю Сѣвера не бы
и слѣдственно обстоятельствъ его не зн
или же самимъ его жителямъ, которы
томясь подъ игомъ тяжкаго климат
и претерпѣвая всякую бѣдность, далек
стоять должны отъ возможности по
ныхъ умозаключеній?

Я сужу, Милостивые Государи мо
что къ достиженію вашей благонамѣр
ной цѣли предстоитъ одинъ только спо
и къ щастію, весьма нетрудный; а и
избрать и отправить въ сей край двух
стойныхъ мужей, которые на мѣстѣ бы
ознакомясь, такъ сказать, короче со пр
ми, обычаями, склонностями и спосо
стями сихъ жителей, а также и б
тѣми средствами, которыя въ сих
мѣстахъ на разную промышленность
искать можно, по возвращеніи своем

основываясь на сихъ двухъ познаніяхъ,
представили вамъ въ отвѣтъ на задачу
вашу свое заключеніе. А какъ меня увѣ-
ряютъ, что на издержку таковаго от-
правленія достаточно будетъ пяти
сотъ рублей ассигнаціями; то я при
письмѣ семъ ихъ препровождаю, покорнѣй-
ше прося васъ, Милостивые Государи
мои, употребить ихъ на таковый пред-
метъ, и щастливымъ себя почту,
естьли симъ малымъ приношеніемъ
отъ искренняго усердія моего, оправдаю
ту честь, которую вы оказать мнѣ
изволили, помѣстивъ меня въ число
членовъ именитаго и преполезнаго вашего
Общества.

Пребываю съ истиннымъ почте-
ніемъ и преданностію,

Милостивые Государи мои,

вашимъ покорнѣйшимъ слугою

Графъ Николай Румянцовъ

П. Бургъ.
Іюля 2 дня
1814.

Mina Herrar

Det har ej undfallit Eder sorgfälliga uppmärksamhet, att, då enligt gjorda observationer hela Finland under loppet af fem års tid, tvenne år lider af missväxt, denna olycka i synnerhet tryckande drabbar Innevånarene uti Uleåborgs Län, samt nordligare trakten af Wasa län, hvilka orter förnämligast af tvenne orsaker äro underkastat att sådant onde, nemligen så väl i anseende till jordmonens föga bördighet, som klimatets Stränghet. I hafven derföre, Mina Herrar; ganska klokt anmärkt, att åkerbruket icke borde vara dessa orters inbyggares enda näringsfång, och derföre till allmänt besvarande uppgifvit den fråga: Hvilka näringsfång, utom åkerbruket borde idkas i dessa Län? Men denna fråga har blifvit obesvarad; och af hvem skulle väl den kunna tillfreds ställande afgöras? Männe af de Ljustseende snillan, som aldrig varit uti ditta, så aflägset mot Norden belägna land, och följagteligen ic-

ke fullkomligt känna dess tillstånd, [illegible]
ler månne af invånarene Sjelfva, [illegible]
ka sulkande under tyngden af det [illegible]
Klimatet, och tryckta af hopade behof [illegible]
ro långt tillbaka från möjligheten [illegible]
göra dylika förnuftsslut.

Mina Herrar! jag förmodar att till [illegible]
nående af Edert ädla syftemål endast [illegible]
ett enda medel återstår, och hvilket [illegible]
all lycka icke är svårt att verkställa [illegible]
att nemligen utvälja och till dessa [illegible]
afsända tvenne skickliga män, hvilka [illegible]
efter att derstädes hafva gjort närmare [illegible]
bekantskap med invånarenes seder, [illegible]
vanor och fallenhet, samt med de hjelp[illegible]
medel för hvarje närings fång Sjelfva [illegible]
landet erbjuder, kunde efter sin återkom[illegible]
uti stöd af sin i bägge nämnde afsände [illegible]
förvärfvade kännedom till svar på den [illegible]
Eder uppgifne fråga framställa resultat[illegible]
af sina forskningar. Såvida man för[illegible]
rat mig att Femhundrade Rubel Ban[illegible]
Assignationer, skolla vara tillräckliga [illegible]
bestridandet af de till en sådan resa [illegible]
forderliga utgifter, får jag härhos [illegible]
ga sagde Summa, och derjämte ödm[illegible]

kast anhålla det I Mine Herrar beha-
gaden använda den till detta ändamål.
Jag skall skatta mig lycklig om jag ge-
nom denna ringa gård af min inner-
liga nit, skulle rättfärdigat den heder
I behagat visa mig då I kallat mig
till Ledamot af Edert utmärkta och
nyttiga Samfund.

Med sann högaktning och tillfiven-
het framhärdar

Mine Herrar
Eder

St: petersburg den Maij, Ödmjukaste tjenare
1814. Grefve Nicolaj Rumänt Zof

Föregående skrifvelse är från dess ry-
ska Orginal öfversatt af
Er. Gust: Ehrström
Translator

Vet
maste
dring
uppe
proj
gem
att
Gatta
dradet
og Jo
fuert
den
tillö

Vän
Sypp

den 1 Julii 1814 No 230. C.
St. Petersbourg d. 21 Maij 1814 309.
k. s. d. Ber. Utsk. d. 14. Sällsk. d. 15. fin.

Välborne Herr Lagman m. m.

Ärade brefvet af d. 7, är mig tillhanda kommit, åfven som finska hushålls Sällskapets handlingar hvilka blifvit för Sällskapets vägnar, öfverlämnade till

k. den 1 Julii 1814. No 230. D. 307
sk. s. d. Ber. Utsk. d. 14. Sällsk. d. 15. fin.

Högädle Herr Professor och Riddare af hejl. St. Wladimirs Ordens Tjerde Class!

Som Hans Excellence Grefve Armfelt försäkrat mig, att Herr Professoren och Riddaren, för det närvarande, vore hejl. Finska Hushållnings Sällskapets Ordförande, – får jag äraw, att, uti en Sällskapet rörande angelägenhet, till skrifva Herr Professoren och Riddaren. –

Herr Professoren och Riddaren känner utan tvifvel Grefve Rumänzoff's kärlek för Finland, hvilken bör vara oss så mycket dyrbarare, som han uti denna det har få efterföljare ibland sine Landsmän. Han har nu lemnat ett nytt vedermäle, af sitt uppriktiga, outtrötteliga benödande, att befrämja Finlands lycka och välgång: Sedan

den 1 Julii 1814 — N:o 230. C. — St. Petersburg d. 21 Maj 1814

K. f. d. — Ber. Utsk. d. 14 Sällsk. f. D. 18. fin.

Välborne Herr Lagman m. m.

Cirad. bref af d. 7, åt mig tillsänd, lärer ej, såsom Som förra hänseende Sällskapet sändning tvifvelaktig blifvit för Sällskapets räkning, öfverlämnad. Till

utlopper skulle kunna efterdras. För min del tycka jag, att man icke bör misstycka hans välvilja. Sällskapet utgifver väl icke till dessa resa några stipendier, — och då är väl 500 Rbl. allt, hvad som behöfves, ifrån ett Finland, der man kan resa med en knapp. — Det omnämnda bref har jag ännu icke kunnat afsända, — emedan Professor Rosenängers uttryckeliga befallt, att det ej bör ske med posten. En Herr Tavast vid Post Directionen lär dock emottaga det, då han reser i början af nästa dagar. Emedlertid har jag i förhand bordt underrätta Herr Professoren och Riddaren om ofvannämnde fakta: hufvudstadt, om Herr Professoren och Riddaren anser detta som ett bevis af mitt tillvända, att, uti min inskränkta verkningskrets, på något sätt, kunna vara Kejserliga Sällskapet till tjenst. — Med fullkomlig högaktning och sann tillgifvenhet har jag äran framhärda

Högädle Herr Professorens och Riddarens

Petersburg den 6. Junii 1814.

Ödmjukaste tjenare
Carl Axel v. Haartman

Han förledne vinter, blef kallad till Sekreterare hos Kommerce- och Hushållnings Sällskapet, har han funderat på, att proponera Sällskapet, att, å hans bekostnad, utskicka en person till någon ekonomisk ämne. Han var ännu icke redo till sig sjelf, uti valet af ett sådant ämne, då Sällskapets prisfrågor: om medlen att upphjelpa åkerbruket uti Norra delen af Finland? åtnjöto hans uppmärksamhet. Lika med mången annan fann han att dessa frågor alltid skulle blifva obesvarade så länge man ej ägde en fullständigare kännedom om dessa trakters Statistik och Physiska Geographie. Professor Rosenängen föll derför uppå den idén, att föreslå Sällskapet, att afsända någon kunnig person till Uleåborgs och Norra delen af Wasa Län, för att inhemta nämda kännedom. Till en sådan resa, hvars han anslagit, hvilka han tillsändt Sällskapet jemte ett bref, som innehåller hvad jag här haft äran nämna. Detta bref är väl fagot, — att tvenne personer borde taga ofvanämnde resa. Jag vågar dock tryggt förutsätta att Sällskapet, utan att behöfva besvära Hans Excellence's nåd, kan inskränka detta antal till en person, om Sällskapet anser kostnaden i förra fallet komma att öfverstiga 500 Rbl. — Denna summa har brefven bestämdt, uppå anledning; har förklarat mig dock, att han gerna vill tillägga hvad som

den 1 Julii 1814 No 230. C.

St. Petersbourg d. 21 Maij 1814

Ex. f. d. Ber. Utsk. d. 14 Sällsk. f. d. 15. fin.

309. 111

Välborne Herr Lagman m. m.

Ärade brefvet af d. 7, är mig tillhanda kommit, äfven som finska hushålls Sällskapets handlingar hvilka blifvit på Sällskapets vägnar, öfverlämnade till Metropolitan Sestrengeknivitsch — med vändel. mycken tacksamhet och ärkänsla emot-tagen, lofvade han ofördröjel. öfver sända det fria härvarande oeconomiske Sällskapets arbeten m. m. till Åbo — Han är nu sjuk, men trodde sig om 8te dagar kunna hulla Recamöterne till sammans för att nalkar dess ändamål som vore att med oss komma i närmare förbindelse — Värst blir, det Språket här uti blir ett Stort hinder —

finska Hushålls Sällskapets finanser, lära ej tillåta att dess Sekreterare i är gör någon resa, det för att skaffa sig upplysningar på Stället, der för att formera Patriotiske liaisons som kunde öka våra relationer i de aflägsnare Provincerne — sådant vore likväl bref nyttigt, men utan pengl. tillgångar gör man intet. Med den fullkomnl. högaktning har jag äran framhärda Välborne Herr Lagman

Ödmjuke Tjenare
[illegible]

Med ringa förtroende til min förmåga at kunna svara emot det välgörande ändamål Hans Excellence Riks Cancelleren m. m. Herr Grefve Rumäntzoff med den föreslagna Oeconomico-Statistiska resan til Schleåborgs Läns nordligare Socknar åsyftadt, kan jag icke undgå at

Till Herr Lagman m. m.
Vatbrunn Herr J. Ed.
Hisinger
Åbo

81

Ad. d. 2. Sept. 1814. N:o 277.
Expr. d. 1. Nov. § 2. fin.

311

Ödmjukt Memoria

Med ringa förtroende til min förmåga at kunna svara emot det välgörande ändamål Hans Excellence Riks Cancelleren m. m. Herr Grefve Rumäntzoff med den föreslagna Oeconomico-Statistiska resan til Uhleåborgs Läns nordligare Socknar åsyftadt, kan jag icke medgå at

emottaga det updrag Keiserliga Finska
Hushållnings Sällskapet deraf gunstigt
behagadt göra mig; och har jag i följe de
ämnat vid slutet af denna månad fo
resan samt fortsätta den så länge ör
tillåter at begagna båtfort. Jag får de
i anledning af Keisers: Hushållnings Säll
lika gynsamma anbud rörande remiss
af förskottet för resekostnaden, ödmj
föreslå beloppet deraf til 100 Rubel
Assignationer, hvilka jag på Torneå Pr
Contor torde vid tilfälle ödmjukeligen
införvänta. Torneå den 22 Augusti 18

Henric Sent

d. 25. Nov. 1814. No 23. 312.
Insk. d. 1. Dec. Fin.

Memorial!

Det har för Kongl. Svenska Landtbruks Akade-
min varit högst angenämt, att genom det Kejserli-
ga Finska Landthushållnings-Sällskapets bref af d.
15. December sistledit år, inhändigadt i Junii inne-
varande, förekommas i en önskan, som länge varit
ej blott de Ledamöters af Kongl. Akademin, hvilka
hon med det Kejserliga Sällskapet räknar gemen-
samma, utan snart sagt hvarje Ledamots, churu
dess yttrande icke hunnit att af henne formeligen
beslutas. Kongl. Akademin är emedlertid glad, att
genom det erhållna brefvet, hafva fått en ökad an-
ledning, att förklara sin beredvillighet, att i att hvad
på

på henne kan ankomma, och ömsesediga pl[illegible]
Lagfordringar medgifva, gå det Kejserliga Land[illegible]
nings-Sällskapets önskningar till mötes i de ämn[illegible]
som utgöra begge de praktiskt litterära Sam[illegible]
gemensamma föremål.

Det är längesedan de Europeiska folkslag[illegible]
go hvarandras tillväxt i vetenskap och odling[illegible]
en minskning af egna förmåner; och man tyck[illegible]
vit allmänt ense om klokheten af den grund[illegible]
genom utbyte af kunskaper och erfarenhet ön[illegible]
gagna och upplysa hvarandra. Kongl. Akad[illegible]
har efter sin förmåga bjudit till att svara [illegible]
sin Höga Stiftares välgörande afsigter, och [illegible]
med nöje beredas för sig ett ökadt medel [illegible]
den öpnade brefväxling och relation med dess [illegible]
Landsmän och med en ort, som med en del af [illegible]
egit land äger i Hushållning som i seder, spr[illegible]
luftstreck så mycken likhet och öfverensstämm[illegible]

Då Kongl. Akademin härjemte till det Kej[illegible]
Sällskapet öfversänder ett Exemplar af dess Ann[illegible]
så många Häften som redan af trycket ut[illegible]
är det att hvad hon ännu har att lemna i [illegible]
skänk för den gåfva, hon fått emottaga af det [illegible]
serliga Sällskapets Skrifter, och för hvilken [illegible]
emed[illegible]

emedlertid får aflägga sin skyldiga tacksägelse, äfvensom
för det benägna löftet om sådane upplysningars medde-
lande, hvaraf Kongl. Akademin kan vara i behof. Af
de nämda Annalerne ses bland annat, hvad Kongl.
Akademin snart kan erbjuda å sin sida, från den
härstädes inrättade Central-Verkstad för Åkerbruks-
Redskaps förfärdigande, hvilken redan kommit i det
skick, att en del af de i samma Annalers första Årgång
uppräknade Redskap m. fl. der hunnit att i flerfaldig
myckenhet förfärdigas. I det nästa Häftet hoppas Kongl.
Akademin att kunna lemna en specifik underrättelse
om de tillverkningar, som Verkstaden dels redan kun-
nat åstadkomma till det Allmännas tjenst, dels hoppas
att snart kunna hålla Allmänheten och hugade Köpa-
re, mot åsatta möjligast lindriga priser, tillhanda.
Med anledning af det Kejserliga Sällskapets skrif-
velse väntar Kongl. Akademin en anvisning, i hvad
del hon, i afseende på denna inrättning, kan vara
det Kejserliga Sällskapet till något nöje. Stockholm
den 18. Oktober 1814.

På Kongl. Svenska Landtbruks Academiens vägnar
M. J. Brahe.

P. B. Puttströnd

Det Kejserl. Finska Hushållnings Sällskapet i Åbo.

Ink. d. 29. Nov. 1814 N:o 24.
Sällsk. d. 1 Dec. Bendn. d. 22. Dec. & 11. febr. Sällsk. d. 1.
Martii & 15. d. 3. den 1. April fin.

Embetes Memorial!

Hos Allmogen här i Länet har sättet att tillverka Brännevin, under den långwariga Förpaktnings eller Arrende tiden, helt och hållit kommit i förgätenhet, och äfwen denna kännedom i Bränvins bränningen, har enligt de upplysningar jag mig förskaffat, warit så ringa att större delen af Säden blifwit förbränd och de endast erhållit omkring ett halft stop odügeligt Brännevin efter hvarje kappa Spannemål. Nu

som Brännevins tillwerkningen med näs
års början, åter kommer, enligt Han
Kejserliga Majestäts Nådiga Förordn
att upplåtas Allmogen här i Länet, på
enahanda wilkor, som i Nya Finnla
så får hos Kejserlige Hushållnings Sä
skapet jag wänligen anhålla, att nöd
ge Hjelpredor och underrättelser om
förmonligaste sättet att bränna Brän
vin af all slags Lad, måtte mig innan
detta års utgång varda tillskickade
för att ibland Allmogen utdelas.

Likaledes anhåller jag, att några
Exemplar af beskrifningen på var
aktigaste Lerhus byggnad, kunde
på en gång mig tillsändas, så
vida en del af Länets innevånare
vore hugade att uppföra Lerhus,

men i saknad af nödig kännedom uti
detta byggnads sätt, ännu icke kunnat
dermed påbörja.

Kyrkoherden i Nykyrko Socken
af Wiborgs Härad Anders Hornborg,
hvilken genom sine kostsamme och
vidsträckta åker och ängs uppodlin-
gar, kärr bruk och uttappningar m. m.
ådagalagdt drift och kännedom i Landt
culturen, skulle jag till skälig upp-
muntran härföre, hos kejserlige Hus-
hållning Sällskapet anmäla till
Corresponderande Ledamot därstädes.

Jemte det jag härhos får äran öf-
verstyra Klockarene Tyrylains och
Björkqvists utgifne Qvittenser öfver
erhållandet af det vaccinations arf-
vode Etthundrade Attatio Rubel 50. kop:
Banco Assignationer, som i Brefvet

af den 29 sistledne Junii blifvit mig tillskickadt, får jag tillika vänligen anhålla att enahanda belöning för af klockaren i Mohla Socken Henrik Kostiander verkställde vaccination, kunde emot bilagde Tullmagt och till åtföljande Handlingar, mig tillskunde för att Kostiander sedan öfverlemnas.

I öfrigt är min vänliga begäran, att Ljufogden Daniel Rouvinen och Tjenste Piga Elin Michelsdotter, en sådan belöning för den långwariga och trogna tjenster, den förra hos Herr Lieutenanten Gustaf von Pistolekors och den sednare hos Herr Collegii Assessoren Berndt Adam von Pistolekors, måtte tilldelas, som kejserlige Hushållnings Sällskapet, med anledning af bilagde Soknestämmo Protocoll finner dem hafva förtjent. Landt Cancelliet i Wiborg den 23 November 1814.

Carl Sjernvall

Jos. Lönnblad

N:o 3897 till kejs. Finska Hushållning Sällskapet i Åbo

Ink. d. 14. Dec. 1814. N:o 57. 316
Sällsk. d. 15. Ekon. Utsk. d. 17. Jan. 1815. §. 1. Sällsk. d. 1. febr. §. 1. ~~294~~

Ödmjukt Memorial.

Genom flerårig ärfarenhet har Landtmanna Sällskapet i Ilmola erhållit den öfvertygelse, att de vatten uppdämningar, som höst- och wåhr-tiderna, samt i våta somran ske uti den Elf, som genomlöper Ilmola Storkyro, Lillkyro och Mustasari Socknar, utgöra det mägtigaste hinder för Nyodlingar i denna Landsort i Ilke allenast mossar och Kärr, å hvilka det såkallade Kyttobruket anställes, utan och låglända åker gården blifva af det uppdämda

vattnet öfversvämmade. De uti Ilmola
Socken upptagna Kyttor, utgörande efter
lägsta beräkning flere hundrade geometri
Tunland, hafva af detta skäl, med unda
tag af innevarande sommar, i flere fr
farna år gifvit föga eller ingen afkas
ning, till oersättligt lidande för sine
re, och en föga beräknelig förlust för d
Allmänna, i det Uppodling nitet, hos
hvarje Jordbrukare, så allmänt i Ilmo
Socken, småningom häraf måste afstadn

Så länge inga eller föga betydliga
uppodlingar på de i denna Socken be
findteliga vidsträkta Mossar voro verkstä
da, voro uppdämningarna i Ilmola
mera sällsynte, emedan det till vatten
draget småningom inkommande vatt
ägde tid, att lika småningom afrinna
Nu deremot, sedan Mossarne till betyd
del äro dikade, och Utfallsdiken, som va
ligen äga tre Alnars bredd, och mindst
samma djuplek, hastigt afleda vattnet
till Elfven, uppkommer häraf en Vatten
massa, som trögt afrinner, hvaraf hän
der att mästa delen af de besådda Ky
torne, ofta till flera veckors tid öfversvä
mas, och ej allenast den sådda Rågbrodd

utan och derjemte öfversta laget af den lösa
matjorden, af vatten massan bortföres.

Landtmanna Sällskapet, under kännedo
men af dessa betydande årliga förluster, har
varit betänkt på utvägar, hvarmedelst
detta onda måtte kunna förebyggas, eller
åtmindstone förmindskas. Det har funnit
att Hanhikoski, uti i fråga varande Elf och
inom Storkyro Socken belägna Forss, såsom
ett för vattnets nödiga aflopp mäst hinder
ligt ställe, bör utvidgas, eller att det öfver
flödiga Vattnet förbi den samma bör af
ledas. En af Sällskapets Ledamöter Herr
Commerce Rådet och Riddaren A. J. Wasa
stjerna, har och derföre på egen bekast
nad låtit detta Vattufall afväga, samt
undersöka möjligheten af det öfverflödiga
vattnets afledande, hvaröfver afvägning
Chartor och kostnads Förslager för flere
år tillbaka, till då varande Kongl. Dire
ctionen öfver Strömrensningarna i Finland
blifvit insände: hvarutom Sällskapet
gått i författning om en geometrisk
Chartas förfärdigande, till utrönande af
de Vatten öfversvämningar underkastade
markers ägo vidd, hvilken Charta likväl
ännu icke hunnit af vederbörande Landt
mätare fullbordas. — Men under allt

detta har det ej kunnat undfalla Sällskapets uppmärksamhet, att ett arbete af denna kostsamma egenskap vida skall öfverstiga Sällskapets egna tillgångar, såsom ock, att om äfven vederbörande Allmoge skulle bjudas och kunna förmås till aflämnande af Dagsverken till ett arbete, hvarnytta den ej kan misskänna, likväl bry på nödige penningar till en uppsyningsmans aflönande och nödige materialier uppköp skall uppställa oöfverviumerlig hinder för arbetets framgång.

Väl har Landtmanna Sällskapet grund af Kongl. Brefvet, dat. d. 20.de Febr. 1764 hos Hans Keiserl. Majsts Befallningshafvande i Wasa anhållit, det mälte Mustasari, Lillkyro, Storkyro och Elmola Socknemän åläggas att upprängden genom dessa Socknar löpande Elf å alla de ställen, hvarest Forsar och oprivilegierade Qvarndammar för Wattnets afloppp kunna hinderlige anses; men härigenom, och så länge utvidgningen af Wattudraget i Hanhikoski Fors som fordrar vida mera arbete, ej är verkställd, kan för Jordbruket någon vidsträkt nytta icke med skäl deraf påräknas.

Det är af sådane skäl, och öfvertygadt om Keiserl. finska hushållning Sällskapets

pets prisvärda nit, att med välvilja omfatta hvarje förslag, åsyftande Landtbrukets förkofran och tillväxt, som Landtmanna Sällskapet nu utber sig, att få påkalla Keiserl. Sällskapets uppmärksamhet vid i fråga varande ämne, samt hemställa, om icke af de genom framledne Assessoren Ahlman till Strömrensningar donerade medel en lämpelig summa kunde anvisas, att emot skeende Redovisning, till Hanhikoski Forssrensning användas, eller ock, i händelse desse medel skulle till ändamålet anses otillräckelige, eller, måhända, enligt Testators afsigt, på andra orter böra begagnas, Keiserl. Sällskapet i sådant fall, höggunstigt behagade läna Landtmanna Sällskapet sitt verkande förord, till erhållande af erforderlig summa utaf de medel, som Hans Keiserl. Majt Allernådigst till Strömrensningarna i Finland täckts anslå.

Landtmanna Sällskapet förbinder sig, att efter erhållande bekräftelse å de förhoppningar Sällskapet vågar sig

göra om kejserl. Sällskapets kraftiga
verkan i förevarande ämne, insänd
vidare upplysningar, som dervid k
nödige anses och Sällskapet kan
komma.

Ulmola den 1a December 18

Ertoh Frowen
Landtmanna Sällskapets
n. v. Secreterare.

Till kejserl. Finska Hushållning Sällskapet i Åbo.

324.

— 7 —

Tilläggning af Utgifwaren.

Denna enkla och för mängden af Jordbrukare, i afseende på arbetssätt och kostnad, så

323.

— 5 —

322.

[illegible] de flesta hos oss af gammal
[illegible] anse böra vara åkom [illegible]
[illegible] Bolskott

321

Ångsförbättring utan gödsel, i Stockholms Skärgård *).

319.

Ångsförbättring utan gödsel, i Stockholms Skärgård.

Af

J. REUTERSKIÖLD,
Ryttmästare.

STOCKHOLM,
Tryckt hos Direct. HENRIK A. NORDSTRÖM,
1815.

325 54. 329.

[illegible] Bancos, [illegible]
[illegible] Sällskapet [illegible]
[illegible] mit bli [illegible]
[illegible] Collegie
[illegible] Kyrkioherden Abrah: Johan
[illegible] Gustav von Pistohlekors, [illegible]
[illegible] Cultur [illegible]
[illegible] Potatoes [illegible]
[illegible] Dr. [illegible]
[illegible] Stengiärde [illegible]
[illegible] Nyslott m: m: som giort [illegible]

göra om kejserl. Sällskapets kraftiga
verkan i förevarande ämne, inhämta
vidare upplysningar, som dervid
nödige anses och Sällskapet kan
komma.

Ölmola den 1sta December 18

Ärkebiskopen
Landtmarna Sällskapets
n. v. Secreterare.

Uti Skara domsaga af Fin
har man
dan kalk för att med vandyl
upptaga ofruktbara ängar och
de blivit några år gamla och
efter nedlagda den lilla ång
Mängden, som kännes förmån
af en sådan odling, skulle
att vidtaga den, man hindras
från af brist på gödsel. Den
är rätt drifvig att samla sig
igenom kärnjord, hufvud gro
m. m. öka sin gödsel samling
icke gärna fukta för att åter
sin äng förskaffa

Till Kejserl. Finska Hushållning Sällskap

324. 325 54. 329.

Tilläggning af Utgifwaren.

Denna enkla och för mängden af Jordbruka-
re, i afseende på arbetssätt och kostnad, så

323.

— 5 —

322.

321

Ängsförbättring utan gödsel, i Stockholms Skärgård *).

Att man med gödsel kan gifwa jorden den högsta möjliga bördighet, wet Torparen lika wäl, som den stora Possessionaten.

Att mergel, sillgrums, aska, kalk, förruttnade vegetabiliska ämnen, och jordblandningar förbättra jordens fruktbarhet, är något kändt ibland allmänheten, och borde wara det ännu mera: detta är en säker och lönande jordförbättring då den werkställes förständigt, det will säga: med calcul.

Deßa jordförbättrings-ämnen äro likwäl icke tillgängliga för alla: äfwen när de werkligen finnas att tillgå, kunna dock tid och omkostnad till deras anskaffande, hos mången med arbete öfwerlastad och mindre bemedlad jordbrukare, i mer eller mindre mån saknas. Om nu deßa sistnämnda fall skulle inträffa hos de flesta medlemmarna af Sweriges jordbrukareklaß, så synes deraf beklagligtwis wara en följd, att största delen af Sweriges jord förblifwer i sitt oförbättrade tillstånd. Jag fruktar, att erfarenheten bekräftar denna slutsats.

Men det gifwes ett sätt att förbättra jorden, som fordrar ingen annan kostnad, än arbete

*) Denna Afhandling finnes förut tryckt i Kongl. Wetenskaps-Academiens Economiska Annaler, för år 1807, Månaderna April och November.

göra om kejse
verkan i för
vidare upply
nödigt anses
komma e
Ulmola

Till kejserl. Finska Hushållning Sällskap

— 10 —

ränta, är en amortißement på capital, således
ren winst. Detta utgör egendomens ökade wärde.
Sådan kan localen wara, att den gamla

— 12 —

afdraga till ex. en trediedel: winsten blir ändå

— 14 —

het för att begagna sig af Enskiftes-författnin-
gen och derigenom erhålla på sin lott delar af
förut gemensamma ängs- eller utmarker. Här
måste odlingen, åtminstone i de flesta fall, bör-
jas utan gödsel: om den fortsättes med sädes-

k. d. 1. Martii 1815. N:o 254.
Sällsk. s. d. Bendn. d. 4. Okt. Pol. utsk. d.
Sällsk. d. 16. Jun.

Ödmiukt Memorial

Brandenburg ved Kaunis
Kostnaden

Den ärliga Ledamots afgiften af Tre Rdr. Banco, får jag ähran här
närlagt Kejserliga Finska Hushållnings Sällskapet tilsända, om
hvilkas rigtiga ankomst, anhåller at bli underrättad.

Till nya Ledamöter får jag ähran föreslå, och annämla Collegie
Assessoren Berndt Adolf von Pistohlekors, Kyrkioherden Abrah: Johan
Lojander, och Löitenanten Magnus Gustav von Pistohlekors, alla ifr:
Säminge Dn. som värdige, och förtienta härtil; den förstnämde
har ådagalagt mycken värcksamhet i Landt Culturens hante-
ring, uptaget en myckenhet nyi åker, försedt samme, ifr:n som
gamla åkrarne, med Sten giärde under egen opsigt, och
tilhielp etc:a samt infört å singård Potatoes Planteringen
så langt tilfälle medgifvit: den 2:a har wist mycken drift,
och Idoghet, i Landt Hushållningen, så mycket hans Kienst tillåtit;
låtit upsättia en myckenhet Stengiärde af bestan sort, omkring
Pastoratets åkrar, försedt samme årligen med en mängd Spillning
på ½ mihls afstånd ifr:n Staden Nyslott m: m: som giort at han kommit

i Lifvalla, anlägit sin bägäsa, at Prästen en fralsam jemte
mongan nödlidande underståd: Den 7:te åter ut och drifte
Jubhallarna, fram emot Lördagen ingalunda ämnade slå Timalan
ofvandinga morgonen till Vadstena och så vidare, samt skrifvit
Potatois Plantäringen så lomst, att han ifrån till ofvanmälde
Ämne, som han ståndet nog fullgjort, och lyckt den vackraste
ut för öfrigt en lycka till vidare befallningar.

En gång Dagen vid namn Pehl Heikinsson lärde mig ur lifvet
och var 24 år gammal, och tar för allvid i min kunskap förblifvit
menderar. jag dömmer dagen till att fallande, fick utan minsta
Kejsare Medalie, att bära med i knappfullat, allra bröstet, till oppenbar
tran för honom, och undrom till exempell; i Wiborgs Läns
jag och sätta vid en allmän Helnästuna förebärit, hvarefter
Protocollets uläsning fick befogat för vidare åtgärd.

I sitt slutliga Tapp, emot det vordade Jubhallningen skall kapit
ieta med misnöje anses, för jag så trogen som en upplagsman
dari; yttra mina ofvanskriftiga tankar i följande omständighet,
som lätteligt kan upfatta Patriotism, såsom.

Hvad Islands Mäsans Bruk, till Prästens bekräftelse, så väl som vanligt
pådrar allmänhetens befallning, att man gammal sed och, som lyckligtvis
och sen hvar och en kan veta, allra kärkast nyttjant sätta, och tillfälle
fäst sin bevägning, hvar ifrån Tala vid begynna man ofvanmälde Wiborgs
Läns, och alldraw minst Lust i dessa orter, uti Wiborgs Länsstadsbli
ventuglighet, som den ära i Lifvalla, vid förfallanda brist, att så säga
fäst med Löfnad: nial. if: Tellorsborg, och andra orter i Lifvet.

Potatois Plantäringen är den andra, som nägorlunda synnerligen
kan benämnas, så att nästan hvart Hemman sin Potatisland
i nog snäll man Kännospersonerna, så i Landet som och synnerligen
Staden, den lil och mycket Odelad den har giort sig starka vänner för
omsorgen att den nyttan i klara Ögonsyn; man i synnerhet
Hemman vara skyldige i allmänhet Bäringen så mycket gagnelig
ringar, den vordande uti en Längvarig kärlek, så att man upp
blir den så Lärligen brist på utlandsk hvarefter vara skyldige
om gienom Hallkapitlet bidrag, någon åtnjutag vara ofvi
för att uthjälpa dess brist; den öfrigt den Land Allmänna
och opbodlingen anstalten i Landet i god stil, man den högsta mot
den så förmänliga och Läder.

Eller min Landa vorde Ärkebiskapliga omständighet såsom
som borde komma i behörig verkställighet, til förekommande af Bade,
och Brödbrist i Landet vid förfallanda Missväxt år, samligen del
ama, uti de Landa magazinerne borde Landtgrödan bästa vid, så den vore
i tillgång i afslagande, som man tyvärr för nägra år tilbaka
i dessa Landsamlingar erfarit, innan gamla Landmannaklass
förnimt, med nya: Vidsträckta förordningen med dess öfverblefne
förråder den i Wiborgs Län vanligt gamla god, förökt igät, man att
den samma magaziner åter där är i Vältvakt, hvarpå borde synnerligen
Källor vänds, den Länsmannen vara behörige Interesse Lappar författ
fallande Läu, som ifrån Länning i medelmättiga år Ämnen utlängas,
hvilket gjorde en stor tillökning årligen i Korrespondens Listan. Tillbaka
undra vore Skrifter Communications öppningen emellan Ladoga
sjön och, och Dvina Saimen Landskapen att vänga den mäktiga
närstan sjögt Gräns emellan; den det är bevist, att sjögen Saimen
som innefattar ofvanligt många andra Ämnen, hvilken alle
med Ladoga sjön Communication, skedde genom tillfälliga
bekväma grannskap, gående genom Gräns Kanalen, och slutar sig i Hymene
gärdes Län: ligger 27. mil Lägga, den benämnda Ladoga: Wäsin
nan, om den sägen Saimen Källor fallandi, fast alltmera 4 och 5. mil bred
dem Landskapen blefve åter den mongbäliga skadan till opbodling,
kanliga, som nu ligger under Stulen; Kanske gå Vatt Källor upp sig til
en outtömlig mängd af omkring den Kranska stora Hvad vattnen vore
det åter för Landmännen, att med egna Skämar, och Bodior, så Segla
och Transportera sina inbärliga Produkter, såsom Smides Tall, Tiära,
Klenäder och Hvad, m: m: til Tellorsborg, Riga, och Revell, samt andra orter
inom Ryssland, och så sig kan förvänta förmån miöl, eller Vad som alldrig brister
i Förstad uti Ryssland; Vilade att så dyrt medel, att inga missväxter
Länder förorsaka Dvärk, i Savolax och Kiarelen; Ja ännu om Kalla Jor
dens revorna, och Sandet, så förlegen blefve billigare, om det vore som
Dä fanns; det emot nu mäst vore Kalla Transporters Landsvägen med
sina Löfnad, etc. etc. som vore för vidlöftigt att Detaliera; Mandet
sist omförmälta Land åter sättas i verkställighet, om åter våre
nädiga Förfarer, den Gud nädigst, lägga sin Landsfäderliga Handläggning
för vid; så det snart vore gjort, i en Lilpmått så Konsom bildelad
af Jord i Europa, som gior, att Inga människorna vore i Lifvalla åtföra

detta högst nyttiga arbete; Den Distangsen, til exempel, Joutzena vik, hvarest Saimen Dio slutar sig, icke är mer Wiborg, än 4½. Mill, hvarunder är Frere Insiöarstuna Flacka Morasser, och Dälder, Sa at på sin högsta höjd vore at anläggas nyi Farbar Kanal 2½. Mill lang med sina behöriga Schlussar etc. och därefter Andrades nuggre Ström Tänningar i de Forsar som ligga inom Saimen.

Om mitt, välmenta yttrande, i en, eller annan måtto af det vördade Keyserliga Finska hushållnings Sällskapet icke är antagligt; Sa Befall mig til Lystnad, som utan misshag skall efterlefvas. Nyslott & Hedvigsberg d. 16. Februarii n: St. 1815.

G. W. Brandenburg
Löitnant